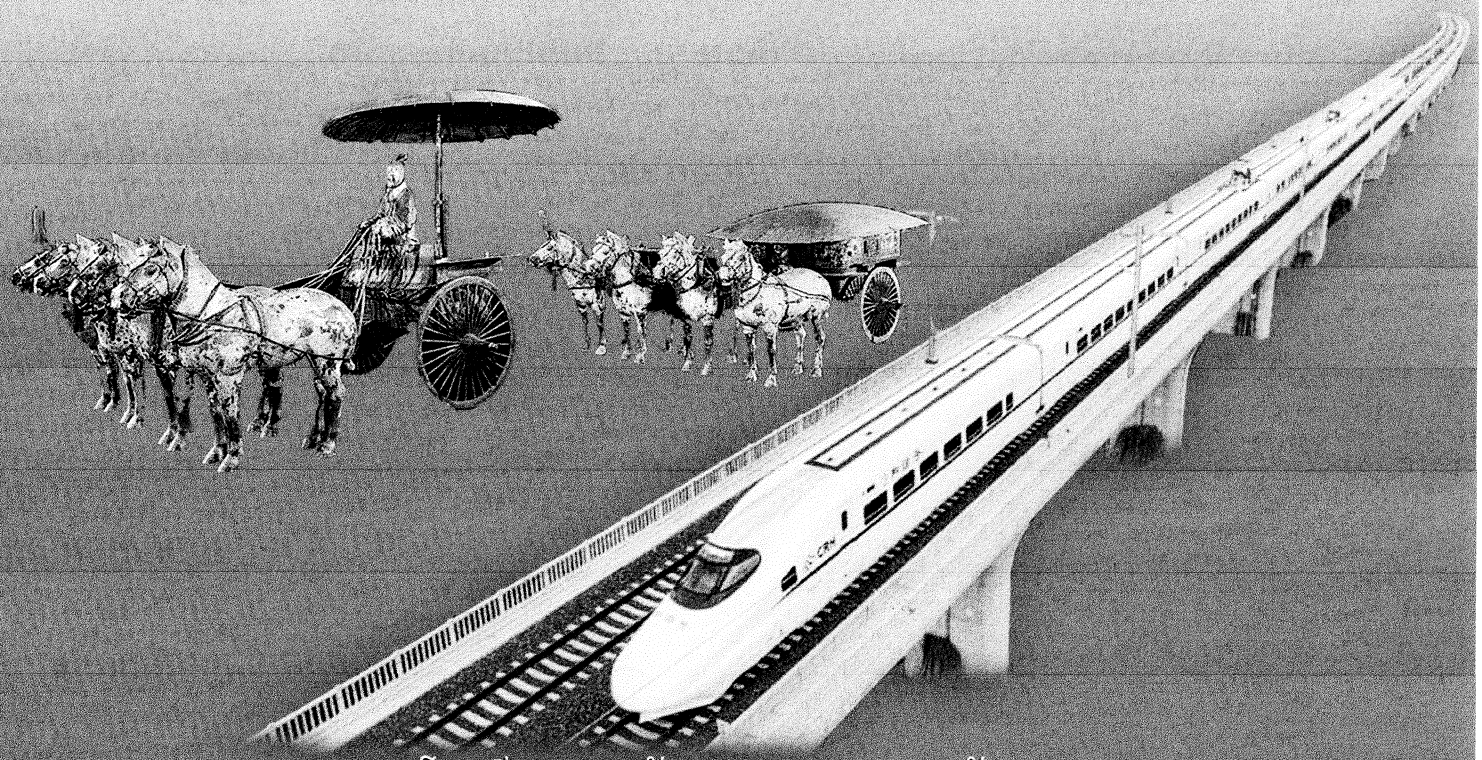
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ

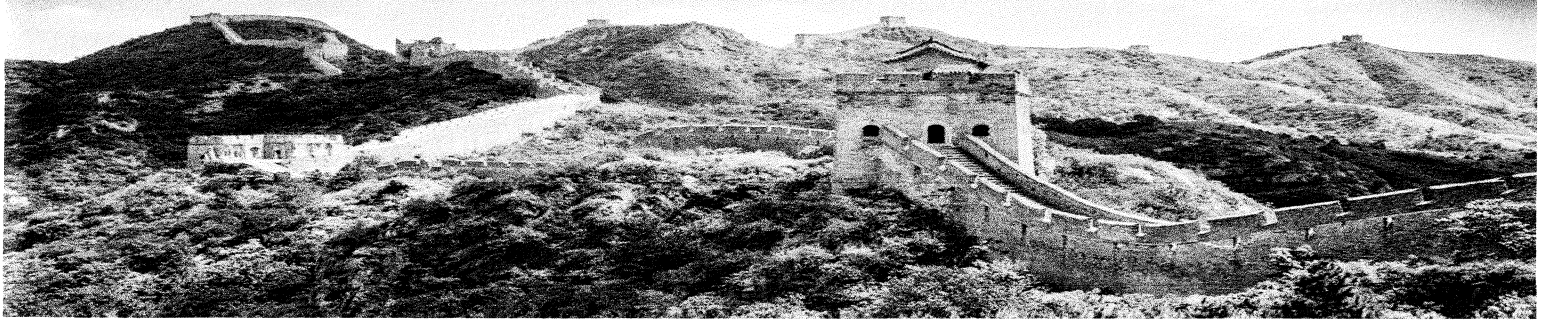
“70 ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ.1949”

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

และสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย

16 กันยายน 2562

คำนำ

ดังเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันว่า สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศาตราจารย์และผู้บัญชาการพิเศษ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงพระวิริยะอุตสาหะและปรีชาสามารถในวิทยาการอันเกี่ยวเนื่องกับจีนศึกษา บทพระราชนิพนธ์และการทรงสอนยังผลให้นักเรียนนายร้อย รวมทั้งบุคคลทั่วไป ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนบนเวทีโลก ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นอเนกอนันต์ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึง ความผูกพันระหว่างชาติไทยกับชาติจีนว่า “ไม่ใช่อื่นไกล คือพี่น้องกัน”

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ดังกล่าว โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงได้จัดการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “๗๐ ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒)” ขึ้น ในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เนื่องในวาระแห่งการเฉลิมฉลองการเปลี่ยนแปลงอันก่อให้เกิดระบอบการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีนปัจจุบัน การสัมมนาครั้งนี้จะเป็นเวทีให้นักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์ และเครือข่ายอันอาจนำไปสู่ความร่วมมือทางวิชาการต่อไป

ในโอกาสนี้ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้จัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ฉบับนี้ขึ้น โดยในการจัดทำ ได้พยายามคงรูปแบบการพิมพ์ของผู้นำเสนอไว้ แม้ว่าอาจต้องแก้ไขบ้างเท่าที่จำเป็น นอกจากนั้น ดร.เตช บุนนาคยังกรุณาอนุญาตให้ถอดความและเรียบเรียงคำบรรยายพิเศษเรื่อง “The Dragon and the Elephant: ความสัมพันธ์ไทย-จีน” ซึ่งได้บรรยายในวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก ณ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๑ เพื่อตีพิมพ์ในเอกสารฉบับนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณวิทยากรทุกท่าน สถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ศูนย์วิจัยหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางไทย-จีน กรมกิจการจัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือภาษาต่างประเทศแห่งประเทศจีน สถาบันวิจัยโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ จีนคุนหมิง เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สมาคมความร่วมมือมิตรภาพระหว่างประเทศ บริษัท ที่ปรึกษากฎหมายฟาร์อีสต์ จำกัด ผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมสัมมนา ข้าราชการและกำลังพลโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งร่วมมือร่วมใจกันจนกระทั่งทำให้การสัมมนาครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ

กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

๑๖ กันยายน ๒๕๖๒

กำหนดการ
พลเอกหญิง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงเป็นประธานการสัมมนาวิชาการเรื่อง
"๗๐ ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ.๑๙๔๙"
วันจันทร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๒
ณ อาคารกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา
- พลเอกหญิง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งออกจากพระตำหนักสระปทุม ไปยังกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เวลา ๐๘.๑๕ นาฬิกา
- เสด็จฯ ถึงกองวิชาประวัติศาสตร์ฯ (ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครนายก ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๒ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครนายก และ ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เฝ้าฯ รับเสด็จ
- นายกเหล่ากาชาดจังหวัดนครนายกถวายมาลัยพระกร
- เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย พร้อมด้วยสถาบันความร่วมมือ และวิทยากร เฝ้าฯ รับเสด็จบริเวณด้านหน้าห้องธุรการ
  ภริยาเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทยถวายมาลัยพระกร
- เสด็จฯ ไปยังห้องทรงงาน ชั้น ๒ ทรงพักพระอิริยาบถ

เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา
- เสด็จฯ ไปยังห้องสัมมนา ๒๐๖ (ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- ประทับพระราชอาสน์บนเวที
- พันเอกหญิง ชมนาด เทียมพิภพ รองศาสตราจารย์ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทูลเกล้าฯ ถวาย เอกสารประกอบการสัมมนา
- พลโทสิทธิพล ชินสำราญ ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า กราบบังคมทูลรายงานวัตถุประสงค์ของการจัดสัมมนา (๕ นาที)

- ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเบิกเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย และ Ms.Zhao Jun หัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสาร China Report กรมกิจการจัดพิมพ์ และจำหน่ายหนังสือภาษาต่างประเทศแห่งประเทศจีนถวายของที่ระลึก จากนั้นเบิกเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย ผู้แทนสถาบันความร่วมมือ วิทยากร และผู้มีอุปการคุณ เข้ารับพระราชทานของที่ระลึก จำนวน ๑๔ ท่าน (๑๐ นาที)

เวลา ๐๘.๔๕ นาฬิกา
- เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทยแสดงปาฐกถานำ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน” (๒๐ นาที)

เวลา ๐๙.๐๕ นาฬิกา
- สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง “มองสังคมจีนผ่านวรรณกรรม” ทรงแสดงปาฐกถาพิเศษ (๔๐ นาที)

เวลา ๐๙.๔๕ นาฬิกา
- เสด็จฯ จากห้องสัมมนา ๒๐๖ ไปยังห้องทรงงาน
- เสวยพระสุธารสและทรงพักพระอิริยาบถ ณ ห้องทรงงาน (๒๐ นาที)

เวลา ๑๐.๐๕ นาฬิกา
- เสด็จฯ จากห้องทรงงานไปยังโถงนิทรรศการชั้น ๑ ทอดพระเนตรนิทรรศการเรื่อง “๗๐ ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน” และ “พระราชนิพนธ์บันทึกการเดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน และพระราชนิพนธ์แปลวรรณกรรมจีน ในพลเอกหญิง ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี” (๑๕ นาที)

เวลา ๑๐.๒๐ นาฬิกา
- เสด็จฯ จากโถงนิทรรศการชั้น ๑ ไปยังห้องสัมมนา ๒๐๖
- ประทับพระราชอาสน์ด้านหน้าเวที
- ทรงร่วมการสัมมนาเรื่อง “ประสบการณ์ ๗๐ ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. ๑๙๔๙” โดย นายโจฮอร์น พัธโนทัย นำเสนอเรื่อง “Phathanothais and China Special Link” นายวิบูลย์ คูสกุล นำเสนอเรื่อง "แง่คิดความสัมพันธ์ไทยจีนจากยุคเริ่มปฏิรูปถึงปัจจุบัน ประสบการณ์ของอดีตนักการทูตคนหนึ่ง" โดยมี พันตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเษก มนเทียรวิเชียรฉาย เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย (๑ ชั่วโมง ๒๐ นาที)

เวลา ๑๑.๔๐ นาฬิกา
- เสด็จฯ จากห้องสัมมนา ๒๐๖ ไปยังห้องทรงงานชั้น ๒
- เสด็จฯ จากห้องทรงงานไปยังห้องเสวยชั้น ๓
- เสวยพระกระยาหารกลางวัน (๑ ชั่วโมง ๑๐ นาที)

เวลา ๑๒.๕๐ นาฬิกา - เสด็จฯ จากห้องเสวยชั้น ๓ ไปยังห้องทรงงานชั้น ๒
- ทรงพักพระอิริยาบถ

เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา - เสด็จฯ จากห้องทรงงานไปยังห้องสัมมนา ๒๐๖
- ประทับพระราชอาสน์ด้านหน้าเวที
- ทรงร่วมการสัมมนาเรื่อง "พินิจเจ็ดทศวรรษภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน – ปัจจุบัน" โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล นำเสนอเรื่อง "ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. ๑๙๗๕ – ๑๙๗๘)" และ ดร.ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์ นำเสนอเรื่อง "สถาบันขงจื่อกับการสนับสนุนชาวไทยระดับท้องถิ่น" โดยมี พันเอกหญิง รองศาสตราจารย์ ชมนาด เทียมพิภพ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย (๑ ชั่วโมง ๑๐ นาที)

เวลา ๑๔.๑๐ นาฬิกา - เสด็จฯ จากห้องสัมมนา ๒๐๖ ไปยังห้องทรงงาน
- เสวยพระสุธารสและทรงพักพระอิริยาบถ ณ ห้องทรงงาน (๒๐ นาที)

เวลา ๑๔.๓๐ นาฬิกา - เสด็จฯ จากห้องทรงงานไปยังห้องสัมมนา ๒๐๖
- ประทับพระราชอาสน์ด้านหน้าเวที
- ทรงร่วมการสัมมนาเรื่อง "ยุทธศาสตร์ร่วมไทย – จีน" โดย Associate Professor Dr.Yu Qun นำเสนอเรื่อง "China and Thailand Military Diplomacy: Retrospect ang Prospect" และ พลเอกสุรสิทธิ์ ถนัดทาง นำเสนอเรื่อง "๗๐ ปี สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน: ยุทธศาสตร์ความร่วมมือจีนกับไทยด้านความมั่นคง" โดยมีพันเอก รองศาสตราจารย์ ดร.พีรพล สงนุ้ย เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย (๑ ชั่วโมง ๑๐ นาที)

เวลา ๑๕.๔๐ นาฬิกา - เสด็จฯ จากห้องสัมมนา ๒๐๖ ไปยังห้องทรงงาน (ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- ทรงพักพระอิริยาบถ ณ ห้องทรงงาน
- เสด็จฯ จากห้องทรงงานชั้น ๒ ไปยังห้องโถงชั้น ๑
- ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะกรรมการจัดการสัมมนา ณ ห้องโถงชั้น ๑ จำนวน ๓ ภาพ (๑๐ นาที)

เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา - เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งออกจากกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ไปยังพระตำหนักสระปทุม (ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)

เวลา ๑๗.๒๐ นาฬิกา - เสด็จฯ ถึงพระตำหนักสระปทุม

<u>หมายเหตุ</u> การแต่งกาย	: นายทหารสัญญาบัตรชาย เครื่องแบบปกติขาว : ผู้เข้าร่วมสัมมนาชุดสุภาพ (สุภาพสตรีกรุณาสวมกระโปรง)

คำกราบบังคมทูลรายงานของผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทรงทราบฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้า พลโทสิทธิพล ชินสำราญ ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พร้อมด้วยผู้ร่วมสัมมนาต่างปลื้มปีติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ใต้ฝ่าละอองพระบาท เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาวิชาการเรื่อง “๗๐ ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน คริสต์ศักราช ๑๙๔๙”

ตลอดระยะเวลาเจ็ดทศวรรษที่ผ่านมา สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้พัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก จากระบบสองขั้วอำนาจ มาเป็นระบบการเมืองโลกที่มีความสลับซับซ้อนอย่างมากในปัจจุบัน สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังก้าวขึ้นจากมหาอำนาจภูมิภาคมาเป็นมหาอำนาจโลก ท้าทายอำนาจตะวันตก ภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่สำคัญนี้จะส่งผลต่อระเบียบโลก ปัจจุบันอย่างไร ความเป็นมหาอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะส่งผลต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนเองต่อสังคมโลก และประเทศไทยอย่างไร

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษา ด้านความมั่นคง และการต่างประเทศ ควบคู่กับเรื่องยุทธศาสตร์และการนำทหาร จึงได้จัดการสัมมนาวิชาการเรื่อง “๗๐ ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน คริสต์ศักราช ๑๙๔๙” ขึ้นในวันนี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ

ประการแรก เพื่อศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจประวัติศาสตร์จีน ตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๙๔๙ เป็นต้นมา อันมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย

ประการต่อมา เพื่อเป็นเวทีให้นักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายทางความสัมพันธ์ ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย ทั้งในระดับหน่วยงานรัฐบาล และระดับประชาชนต่อประชาชน

และประการสุดท้าย เพื่อเป็นวาระแห่งการระลึกถึงและร่วมเฉลิมฉลอง โอกาสครบรอบ ๗๐ ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

ลำดับต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชานุญาตเบิกผู้แทนจากสถาบัน ที่ร่วมจัดการสัมมนา ผู้อุปการคุณ และวิทยากร เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายของที่ระลึกจำนวน ๒ ท่าน และรับพระราชทานของที่ระลึก จำนวน ๑๔ ท่าน ตามลำดับดังนี้

ผู้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายของที่ระลึก จำนวน ๒ ท่าน

๑. เอกอัครราชทูต หลู่ว์ เจี๋ยน

๒. มิส จ้าว จวิ้น

ผู้รับพระราชทานของที่ระลึก จำนวน ๑๔ ท่าน

๑. เอกอัครราชทูต หลู่ว์ เจี้ยน

๒. นายเสียง ฉาง

๓. นายหลิว จินชิน

๔. นายอรัญ เอี่ยมสุรีย์

๕. ด็อกเตอร์ ศิริวรรณ ตันตระวาณิชย์

๖. นายธีร์ ธีระโกเมน

๗. นางสาวอมรมาศ จิตรรังสรรค์

๘. นายชัยธัช เพราะสุนทร

๙. นายวิบูลย์ คูสกุล

๑๐. พลเอก สุรสิทธิ์ ถนัดทาง

๑๑. ด็อกเตอร์ อวี๋ ฉวิน

๑๒. นายโจฮอร์น พัธโนทัย

๑๓. รองศาสตราจารย์ด็อกเตอร์ สิทธิพล เครือรัฐติกาล

๑๔. ด็อกเตอร์ ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์

ลำดับต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชานุญาต เบิกเอกอัครราชทูตแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทยแสดงปาฐกถานำ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน”

พระพุทธเจ้าข้าขอรับ ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

สารบัญ

คำนำ		ก
กำหนดการ		ข-ง
คำกราบบังคมทูลของผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า		จ-ฉ
สารบัญ		ช
มองสังคมจีนผ่านวรรณกรรม	*พลเอกหญิง ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระ-กนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี*	1-14
Phathanothais and China Spaecial Links	*นายโจฮอร์น พัธโนทัย*	15-24
แง่คิดความสัมพันธ์ไทย-จีน จากยุคเริ่มการปฏิรูปถึงปัจจุบัน: มุมมองจากประสบการณ์ของนักการทูตคนหนึ่ง	*วิบูลย์ คูสกุล*	25-35
The Dragon and the Elephant: ความสัมพันธ์ไทย-จีน	*ดร.เตช บุนนาค*	36-55
ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ.1975 - 1978)	*สิทธิพล เครือรัฐติกาล*	56-103
สถาบันขงจื่อกับการสนับสนุนชาวไทยระดับท้องถิ่น	*ดร.ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์*	104-122
China - Thailand Military Diplomacy: Retro spect and Prospect	*Yu Qun*	122-133
70 ปีสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน: ยุทธศาสตร์ความร่วมมือจีนกับไทยด้านความมั่นคง	*พลเอก สุรสิทธิ์ ถนัดทาง*	134-140

มองสังคมจีนผ่านวรรณกรรม

พลเอกหญิง ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

ปีนี้เป็นปีครบรอบ 70 ปีของการปลดแอก หรือปลดปล่อย (เจี่ยฟ่าง) จึงมีการเฉลิมฉลอง ข้าพเจ้าเห็นว่าสำคัญ เนื่องจากเป็นจุดกำเนิดของจีนใหม่ที่เจริญรุ่งเรืองอย่างที่เห็นกันทุกวันนี้ แต่ข้าพเจ้าเองประทับใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อร้อยปีก่อนคือ เหตุการณ์สี่พฤษภาคม (อู่ซื่อ ยุ่นต้ง) อู่ซื่อนี้มีสาเหตุจากสนธิสัญญาแวร์ซายส์ ซึ่งไม่ค่อยเป็นธรรม ใครๆ จึงฉีกทิ้งไม่ทำตาม เรื่องสนธิ-สัญญาแวร์ซายส์นี้รู้เรื่องมาแต่เป็นเด็กเล็กๆ เพราะว่าทำผิดแม่จะทำโทษ ก็บอกว่ากลัวแล้ว สัญญาว่าจะไม่ทำอีก แม่ว่าเอาให้จริงนะ อย่าสัญญาแบบสัญญาแวร์ซายส์ ส่วนที่เกี่ยวกับจีนก็อยากจะเล่าสั้นๆ ทั้งๆ ไม่มีใครมอบหมายให้เล่า สนธิสัญญาแวร์ซายส์ให้ญี่ปุ่นยึดพื้นที่ซิงเต่าในมณฑลซานตง ซึ่งเยอรมนีเคยยึดครองเอาไว้ คนจีนไม่พอใจ เพราะดินแดนของจีนก็ควรคืนให้จีน แต่รัฐบาลตอนนั้นไม่สามารถสู้มหาอำนาจได้ นักวิชาการนำโดยมหาวิทยาลัยปักกิ่งประท้วง เป็นเหตุการณ์ที่นำไปสู่การตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งจีน

ขอกลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้พูดคือเรื่อง “มองสังคมจีนผ่านวรรณกรรม” คำว่า “วรรณกรรม” มีคำนิยามศัพท์ต่างกันไป แต่หัวใจของคำนิยามในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงงานสร้างสรรค์ทุกประเภท ทั้งงานเขียน และที่เล่าสืบทอดต่อกันมาด้วยปาก (วรรณกรรมมุขปาฐะ) ที่ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความรู้ ความเพลิดเพลิน ตลอดจนถึงประสบการณ์ต่างๆ และวิถีชีวิต

วรรณกรรมเป็นข้อมูลหลักฐานหนึ่งที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์สังคมได้ ชลธิรา สัตยา-วัฒนา กล่าวถึงการใช้วรรณกรรมประเภทนวนิยาย ไว้ในหนังสือ **เบิกฟ้าวรรณกรรม: รวมบทวิจารณ์วรรณกรรมไทย** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นวลจันทร์, 2522) ดังนี้

“นวนิยายจัดเป็นแหล่งที่ประมวลเอาลักษณะทางสังคมในแง่ต่างๆ ไว้ได้เป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่านวนิยายอาจจะเป็นเรื่องราวที่ผูกขึ้นมาเองตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่ง แต่สังคมที่ผู้แต่งมีชีวิตอยู่ในขณะนั้นย่อมมีส่วนทำให้ผู้แต่งถ่ายทอดสภาพสังคมนั้นๆ ลงไปในเรื่องที่ตนแต่งขึ้น ทั้งโดยไม่รู้สึกตัว และโดยตั้งใจ... ลักษณะทางด้านสังคมในที่นี้มิได้หมายความถึงเพียง

รูปธรรม เช่น ตึกรามบ้านช่อง ศูนย์การค้า แต่เป็นนามธรรม เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางฐานะ ความรู้ อิทธิพลตะวันตก ค่านิยมทางสังคม ปัญหาสังคมต่างๆ ปัญหาช่องว่างระหว่างคนสูงอายุ-คนรุ่นใหม่ ปัญหาการวางตัวของสตรียุคปัจจุบัน" (หน้า 46-47)

การใช้วรรณกรรมเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ต้องใช้วรรณกรรมที่เขียนร่วมสมัยกับช่วงประวัติศาสตร์ที่เราจะศึกษา และควรพิจารณาประเด็นสำคัญ 4 ประการ

- การตรวจทานข้อมูลที่ศึกษาได้จากวรรณกรรมกับหลักฐานประวัติศาสตร์อื่นๆ ว่าข้อมูลเหล่านั้นมีความเที่ยงตรง แม่นยำ เพียงใด
- ใช้สไตล์ใดในการเขียน เช่น เสียดสีประชดประชัน หรือใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความ
- การตรวจสอบเกี่ยวกับประวัติของผู้ประพันธ์ จุดมุ่งหมายว่าเขียนเพื่อสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายใด มีแนวคิดเบื้องหลังอย่างใด
- ควรศึกษาวรรณกรรมทั้งในเชิงคุณภาพ (เช่น เลือกงานวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่นิยม) และในเชิงปริมาณ (เช่น ศึกษางานของนักประพันธ์ร่วมสมัยเดียวกันหลายๆ ท่าน) เพื่อให้เห็นภาพรวมของสังคมหรือประวัติศาสตร์ในช่วงที่ศึกษาอย่างใกล้เคียงความจริง

วรรณกรรมจีนมีมากมาย วรรณกรรมที่ข้าพเจ้าแปลเองและพิมพ์เผยแพร่แล้วมี 9 เล่ม

1. **ผีเสื้อ (หูเตี๋ย)** 2537 ผู้แต่ง หวางเหมิง
2. **เมฆเหิน น้ำไหล (สิงอวิ๋นหลิวสุ่ย)** 2539 ผู้แต่ง ฟังฟัง
3. **หมู่บ้านเล็กตระกูลเป้า (เสี่ยวเป้าจวง)** 2555 ผู้แต่ง หวังอันอี้
4. **นารีนครา (ทาเตอเฉิง)** 2556 ผู้แต่ง ฉือลี่
5. **ตลอดกาลน่ะนานแค่ไหน (หยงหยวนโหย่วตัวหย่วน)** 2557 ผู้แต่ง เถี่ยหนิง
6. **รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ** 2558 ชื่อหนังสือนี้ตั้งเอง เล่มนี้รวมวรรณกรรมร่วมสมัย 4 เรื่อง เป็นวรรณกรรมเยาวชน 2 เรื่อง คือ "โคมส้มดวงน้อย" และ "หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ" ของ ปิงซิน นวนิยายรักสมัยใหม่ 2 เรื่อง ได้แก่ "สาวน้อยเสี่ยวหยูว" ของ เหยียนเกอหลิง และ "ตำนานกับข้าวคู่" ของซูเฉี้ยว
7. **ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์ (ฉาก่วน)** 2558 ผู้แต่ง เหลาเส่อ
8. **ความรักใดจะไม่ปวดร้าว (หน่าอีจงไอ้ปู้เถิง)** 2559 ผู้แต่ง ชวนหนี

9. **ไป๋อิ๋นน่า หมู่บ้านลับลี้ริมฝั่งน้ำ (ไป๋อิ๋นน่า)** 2561 ผู้แต่ง ฉือจื่อเจี้ยน ในเล่มนี้มีเรื่องสั้นอีก 3 เรื่อง ได้แก่ "คำไว้อาลัยหมา" ของ มั่วเหยียน "ซุปที่อร่อยช่างน่ากลัวยิ่ง" และ "กินหม้อไฟในหน้าร้อน" ของซูเฉี้ยว

นอกจากนั้น ยังได้แปลความเรียงร้อยแก้ว เรื่อง "แสงโคมของไอร์เค่อ" ของ ปาจิน พิมพ์เผยแพร่ร่วมกับวรรณกรรมแปลอีก 2 เรื่อง ใน **เพียงวันพบวันนี้ที่สำคัญ** 2548 เล่มนี้ตั้งชื่อเอง

สรุป แปลนวนิยาย 9 เรื่อง (อยู่ในหนังสือ 8 เล่ม) บทละครพูด 1 เรื่อง เรื่องสั้น 3 เรื่อง วรรณกรรมเยาวชน 2 เรื่อง ความเรียง 1 เรื่อง

นักเขียนที่แปลงานของเขา เป็นนักเขียนหญิง 9 คน ได้แก่ ฟังฟัง หวังอันอี้ ฉือลี่ เถี่ยหนิง ปิงซิน เหยียนเกอหลิง ซูเฉี้ยว ชวนหนี ฉือจื่อเจี้ยน ส่วนใหญ่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจาก ปิงซิน ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว (ค.ศ. 1900-1999) ปิงซินเป็นนักเขียนสตรีของจีนที่มีชื่อเสียงที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้รับแรงบันดาลใจอย่างมากจากขบวนการ 4 พฤษภาคม (ค.ศ. 1919)

นักเขียนชายมี 4 คน ได้แก่ หวางเหมิง (เป็นนักการเมืองด้วย) เหลาเส่อ ปาจิน มั่วเหยียน เหลาเส่อและปาจิน เป็นนักเขียนในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ เสียชีวิตไปแล้วทั้งคู่ มั่วเหยียน เป็นนักเขียนเรืองนามในวงวรรณกรรมจีนร่วมสมัย เป็นนักเขียนจีนคนแรกที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม ค.ศ. 2012 ถ้าไม่นับเกาซิงเจี้ยน ซึ่งแปลงสัญชาติเป็นฝรั่งเศส ค.ศ. 1998 และได้รางวัลโนเบลใน ค.ศ. 2000

สังเคราะห์สังคมจีนจากวรรณกรรมจีนที่แปล

มี 3 เรื่อง ที่สะท้อนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จีนเด่นชัด ได้แก่ **ร้านน้ำชา ผีเสื้อ** และ **เมฆเหิน น้ำไหล** อีก 2 เรื่อง คือ **หมู่บ้านเล็กตระกูลเป๋า ไป๋อิ๋นน่า หมู่บ้านลับลี้ริมฝั่งน้ำ** เห็นสภาพสังคมชนบทที่ความทันสมัยเพิ่งย่างกรายมาถึงและส่งผลกระทบพอควร ส่วนอีก 5 เรื่อง ได้แก่ **นารีนครา ตลอดกาลน่ะนานแค่ไหน สาวน้อยเสี่ยวหยูว ตำรากับข้าวคู่ ความรักใดจะไม่ปวดร้าว** สะท้อนค่านิยมในสังคมร่วมสมัย มีสาระโดยสังเขปดังนี้

ร้านน้ำชา ในอดีต ชาและร้านน้ำชามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตชาวจีน ร้านน้ำชาเป็นที่พบปะสังสันทน์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนทุกหมู่เหล่า เหลาเส่อเขียนเรื่องนี้ใน ค.ศ. 1957 ใช้ร้านน้ำชาในกรุงปักกิ่งเป็นฉากสำคัญของบทละครพูดเรื่อง **ฉาก่วน** เนื้อหาสาระในบทละครนี้ได้อ้างอิงถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จีนในช่วง 5 ทศวรรษ (ค.ศ. 1898 ถึงทศวรรษ 1940) กล่าวถึงการปฏิรูปร้อยวันในสมัยจักรพรรดิกวางซู่ (ค.ศ.1898) การแย่งชิงอำนาจหลังการปฏิวัติ

ค.ศ. 1911 จนเข้าสู่ยุคขุนศึกในช่วง ค.ศ. 1917-1928 สงครามต่อต้านญี่ปุ่น ค.ศ. 1937-1945 การต่อสู้ระหว่างก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์

ครึ่งหลังศตวรรษที่ 19 ประเทศจักรวรรดินิยมแผ่อำนาจเข้ามาในจีน สินค้าต่างชาติหลั่งไหลเข้ามามากมาย ที่สำคัญคือฝิ่น ยาเสพติดที่บั่นทอนสังคมจีนอย่างมาก จนชาวนายากจนหมดเนื้อหมดตัว ถึงกับต้องขายลูกในไส้ ชาวปักกิ่งก็มีความเห็นต่างกัน บ้างไม่รู้ร้อนรู้หนาว บ้างอยากให้มีการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยโดยให้จักรพรรดิเป็นผู้นำ แต่ไม่สำเร็จ ส่วนกลุ่มชนชั้นปกครองยังมีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม เป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่ความล่มสลายของราชวงศ์ชิง

หลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1911 บ้านเมืองก็ไม่สงบ เกิดการแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำ จนนำไปสู่ยุคขุนศึก ผลก็คือประชาชนสิ้นหวัง นักศึกษาปัญญาชนเริ่มประท้วงจักรวรรดินิยมตะวันตก เรียกร้องให้รวมพลังช่วยกันขับไล่ เกิดการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างก๊กมินตั๋งกับคอมมิวนิสต์ เหลาเส่อให้ภาพว่าหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวบ้านหวังจะมีชีวิตสงบสุข แต่ก็ไม่ได้เป็นไปดังที่หวัง ข้าราชการและทหารของรัฐบาลก๊กมินตั๋งใช้อำนาจบาตรใหญ่ระรานผู้คน ผลักดันให้คนไปอยู่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่กำลังต่อสู้กับพวกก๊กมินตั๋ง

เหลาเส่อจบลงโดยให้เห็นภาพร้านน้ำชาที่พยายามปรับตัวให้อยู่รอดในห้าทศวรรษนี้ แต่ท้ายที่สุดก็ล้มเหลว เจ้าของร้านสิ้นหวัง และฆ่าตัวตาย

ยกตัวอย่าง สมัยปลายราชวงศ์ชิง มีหญิงบ้านนอกเอาลูกสาวมาขายที่ร้านน้ำชา ลูกค้าสงสาร ซื้อบะหมี่ให้พวกนางกิน หวังลี่ฟาเจ้าของร้าน เตือนว่า “มีเรื่องแบบนี้เต็มไปหมด ดูแลไม่หวาดไม่ไหว” (หน้า 31)

หลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1911 คำพูดของหลี่ซัน ลูกค้าร้านน้ำชา “คุณคิดว่าไม่มีจักรพรรดิแล้ว แปลว่าเราปรับเปลี่ยนขนานใหญ่หรือครับ แต่ปรับไปเปลี่ยนมา... บ้านเมืองก็วุ่นวายไปหมด วันนี้ยิงปืนใหญ่ พรุ่งนี้ปิดประตูเมือง นี่น่ะหรือปรับเปลี่ยน” (หน้า 43)

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ร้านน้ำชาของหวังลี่ฟาถูกพวกทหารก๊กมินตั๋งยึดไปทำเป็นคลับ สาวเสิร์ฟในร้านน้ำชาพูดกับทหารก๊กมินตั๋งว่า “เถ้าแก่อาวุโสของที่นี่เป็นคนน่าสงสารนะคะ จะดีหรือไม่คะ ถ้าท่านจะให้เครื่องแบบเขาสักชุด ให้เขาเฝ้าประตูคอยทักทายส่งพวกลูกค้าขึ้นรถลงจากรถ ใครๆ ก็รู้จักเขา เหมือนเป็นเครื่องหมายการค้าของที่นี่” (หน้า 113-114) ทหารก๊กมินตั๋งตกลง แต่ปรากฏว่าหวังลี่ฟาเจ้าของร้านผูกคอตายไปแล้ว

ตอนที่แนะนำหนังสือ ได้นำตอนหนึ่งของเรื่องมาเล่นเป็นละครที่สยามพารากอน ผู้แสดงหลายคนไม่เคยเล่นละครมาก่อน

ผีเสื้อ เวลานักข่าวจีนมาสัมภาษณ์ว่าชอบเรื่องไหนมากที่สุด จะตอบว่าชอบเรื่องนี้ เหตุที่ชอบคือแต่ก่อนเรียนประวัติศาสตร์จีนจากตำราส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ และจะวิเคราะห์ทางการเมือง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่อ่านนวนิยายเป็นภาษาจีนที่สะท้อนประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ข้าพเจ้าอายุราว 25 ปี ประสบการณ์ส่วนตัวก็คือเรียนหนังสือไปพลาง ทำงานในชนบทไปพลาง ต้องไม่บ่นอะไร ไม่เอาแต่อารมณ์ของตัวเอง ในชนบทประชาชนมีความทุกข์ยากกว่าที่เราจะต้องเข้าใจ และรับใช้พวกเขา

ตัวเอกของเรื่องคือ จางซือหยวน เป็นหนึ่งในกองทัพปลดแอกประชาชนจีน ผ่านสมรภูมิรบมาอย่างโชกโชน เคยมีตำแหน่งทางการเมืองหลังสมัยการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ แต่ชีวิตพลิกผันตกต่ำอย่างมากในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม แล้วกลับดีขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคสี่ทันสมัย เป็นที่มาของชื่อผีเสื้อ เป็นปรัชญาของจวงจื่อที่พูดถึงชีวิตที่กลับไปกลับมา ไม่รู้ผีเสื้อกลายเป็นจวงจื่อ หรือจวงจื่อกลายเป็นผีเสื้อ

เรื่องที่แสดงให้เห็นตัวเอกในแง่ที่เป็นมนุษย์ปุถุชน คือ มีผู้หญิง 3 คนในชีวิตของเขา คนแรก เป็นเด็กหญิงซื่อๆ ไห่หยุน ที่มาเคารพบูชาเขาอย่างวีรบุรุษ คนที่สองเป็นหญิงเจนโลกเหม่ยหลาน มาเพื่อกอบโกย พอจางซือหยวนตกก็ผละทิ้งไป คนที่สามเป็นแพทย์หญิงชิวเหวินที่พบกันที่ชนบท เป็นที่พึ่งของชาวชนบท มีเหตุผล สามารถเข้าได้กับทั้งจางซือหยวน ตงตงลูกชาย ตอนหลังเมื่อจางซือหยวนกลับสู่อำนาจ กลับไปหมู่บ้านไปขอให้หมอชิวเหวินไปอยู่เคียงข้างที่เมืองหลวง หมอชิวเหวินว่าเธอไปเป็นภรรยารัฐมนตรีไม่เป็นหรอก ทำไมจางซือหยวนไม่คิดอยู่เคียงข้างเธอที่หมู่บ้าน จางซือหยวนตอบแบบนักการเมืองว่าอาจเป็นได้ ชิวเหวินว่าไม่ได้ เพราะประเทศเราประสบความทุกข์ยาก คนที่มีความรู้พอจะเป็นผู้นำประเทศมีน้อย จะมาฝังตัวอยู่ในบ้านป่าเมืองเถื่อนไม่ได้ คุณจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าคุณมีประชาชนในหัวใจ ประชาชนก็จะเอาใจช่วยสนับสนุนคุณ

ตัวจางซือหยวนเองเป็นผู้นำคอมมิวนิสต์ดูภายนอกเข้มแข็ง แต่แท้จริงจิตใจอ่อนไหว เห็นได้จากตอนที่คนขับรถขับรถทับดอกไม้สีขาวเล็กๆ ที่ขึ้นกลางถนน เขารู้สึกปวดใจที่ทำลายไห่หยุน หรือตอนที่รถแล่นกลางคืนกระต่ายป่าวิ่งเข้ามาในลำแสงรถ คนขับรถสนุกกับการขับรถไล่ทับกระต่าย เขารู้สึกโล่งใจที่กระต่ายหนีลำแสง วิ่งเข้าป่าได้

นวนิยายเรื่องนี้บันทึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์จีน ช่วง ค.ศ. 1949-1979 แต่เน้นที่สังคมจีนในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966-1976) การเมืองในยุคปฏิวัติวัฒนธรรมสับสนมาก มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ยึดมั่นอุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างเคร่งครัดกับกลุ่มที่ยอมรับการปรับเปลี่ยนบ้างเพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศไปสู่ความก้าวหน้าได้มากขึ้น กลุ่มที่ยึดมั่น

อุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างเคร่งครัดก่อตั้งขบวนการเยาวชนพิทักษ์แดง หรือ Red Guards เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการล้มล้างวัฒนธรรมที่คิดว่าขัดต่อแนวคิดของตน จึงเป็นช่วงที่มีการทำลายวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมในด้านต่างๆ อย่างมาก เช่น ต่อต้านลัทธิขงจื่อ ทำลายวัดวาอาราม เผาวรรณคดี วิพากษ์วิจารณ์ผู้นำที่คิดว่าเป็นฝ่ายปฏิรูป จับไปขังกักบริเวณ ตลอดจนเข้ายึดอำนาจขับไล่เจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์ที่พวกเรดการ์ดคิดว่าขัดขวางการปฏิวัติวัฒนธรรม เรื่องนี้จบลงใน ค.ศ. 1979 ในช่วงที่สังคมจีนเริ่มเปิดประเทศและเริ่มพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย

ยกตัวอย่าง สภาพที่จางซือหยวนถูกพวกเรดการ์ดประจาน “แต่ทว่า ในเวลานี้ ปรากฏมีจางซือหยวนอีกคนหนึ่งที่โก้งโค้งคอหด ก้มหน้ารับความผิด ใบหน้าน่าเกลียดน่ากลัว ดูแก่กว่าวัย เป็นจางซือหยวนที่ใครๆ ก็สาปแช่ง ถูกตี ถูกใส่ร้ายป้ายสี ถูกทรมาน ตอบโต้ไม่ได้ หายใจอย่างโล่งอกไม่ได้ ไม่มีใครเห็นใจ ไม่สามารถกลับบ้านไปพักผ่อน... เป็นนักโทษ เป็นคนชั้นต่ำ เขาถูกพรรคขับไล่ ถูกประชาชนขับไล่ เป็นคนที่ถูกสังคมขับไล่ นี่คือตัวฉันเองหรือ? ฉันคือจางซือหยวนหรือเปล่า? จางซือหยวนเป็นพวกอิทธิพลมืดที่ต่อต้าน “สามประการ” จริงหรือ (สามประการ คือ คัดค้านประธานเหมาเจ๋อตุง คัดค้านความคิดเหมาเจ๋อตุง และคัดค้านแนวทางปฏิวัติของเหมา-เจ๋อตุง)” (หน้า 63-64)

ในกลุ่มเรดการ์ดที่มาทำร้ายประจานจางซือหยวนมีลูกชายของเขาอยู่ด้วย ตงตงลูกชายเขาตบที่หูเขาต่อหน้าธารกำนัล เป็นการทำลายขวัญกำลังใจของเขาทั้งหมด ช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมส่งผลร้ายต่อครอบครัว ทำให้สามีตัดสัมพันธ์กับภรรยา ลูกตัดขาดจากพ่อแม่ ใครที่ไม่สามารถทนกับการบีบคั้นได้ก็จะฆ่าตัวตาย สถาบันครอบครัวที่สืบทอดตามลัทธิขงจื่อมาหลายพันปีสั่นสะเทือน

ตัวอย่าง คำพูดของจางซือหยวนกับลูกชายเมื่อพ้นสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมแล้ว “เธอไม่ใช่สุญญากาศ ประเทศจีนก็ไม่ใช่สุญญากาศ และประวัติศาสตร์ก็ไม่ใช่สุญญากาศ พวกเธอไม่สามารถเริ่มต้นจากการเอาไม้มาเจาะรูทำไม้สีไฟ พวกเธอไม่เข้าใจสภาพของประเทศชาติ ไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ พวกเธอจะใช้ข้อคิดเห็นเพียงเล็กน้อยผิวเผิน ก่อให้เกิดผลเสียต่อรัฐ และต่อตัวเอง และจะต้องเลือดตกยางออก

ประวัติศาสตร์แห่งมนุษยชาติเป็นสายโซ่ติดกันไม่หยุด การปฏิวัติเป็นงานของคนหลายรุ่น การรับช่วงงานไม่ได้มีความหมายว่า จะต้องยึดกรอบตายตัว เราจะต้องทดสอบทฤษฎี เราจะต้องแผ้วถางเส้นทางเพื่อการพัฒนาทฤษฎีนั้น ประเทศจีนต้องการการทำงานอย่างเอาจริงเอาจัง ไม่ใช่การทำงานเพื่อขยายตัวเองให้พองโตขึ้น อายุเท่าไรก็ต้องเรียน แม้แต่ฉันเองก็ยังรู้สึกว่าต้องเรียนอยู่ทุกๆ เวลา” (หน้า 174)

เมื่อจางซือหยวนกลับมามีอำนาจ ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ วันหนึ่งบนเครื่องบิน เขาคิด "ถึงเครื่องบินจะบินสูงเท่าไรก็มาจากแผ่นดิน ก็ควรจะต้องลงสู่พื้นดิน ไม่ว่าคนเราหรือผีเสื้อก็เหมือนกัน ล้วนเป็นบุตรของผืนแผ่นดิน" (หน้า 187)

เมฆเหิน น้ำไหล จะเน้นช่วงสี่ทันสมัย เน้นการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมนิยมที่ทันสมัยใน 4 ด้าน คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จีนจะอยู่ภายใต้เศรษฐกิจ 2 ระบบ คือสังคมนิยมและทุนนิยม การพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัยทำให้สังคมจีนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในทุกๆ ด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การรับวัฒนธรรมตะวันตก การเข้ามาของค่านิยมทางวัตถุและเงินตรา เสรีภาพที่มีเพิ่มขึ้น โอกาสและลู่ทางทางเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านความคิดความเชื่อระหว่างชาวจีนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ การปรับตัวของคนรุ่นเก่าให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง บ้างก็ปรับได้ บ้างก็ปรับไม่ได้

นวนิยายเรื่องนี้บันทึกภาพสังคมปัญญาชนในยุคสี่ทันสมัย ผ่านเกาเหรินหยุนตัวเอกที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยอู่ฮั่น เกาเหรินหยุนยึดมั่นในจริยแห่งความเป็นครู แก่นของเรื่องนี้เน้นปัญหาจริยธรรมในสังคมปัญญาชนเมื่อเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคสี่ทันสมัย ปัญญาชนรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่มีอุดมคติและความเชื่อในระบบคุณค่าที่แตกต่างกัน คุณค่าเดิมเน้นความรู้และคุณธรรม คุณค่านี้กำลังถูกท้าทายจากวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่เข้ามา

เกาเหรินหยุนยากจน ต้องติดเงินค่าตัดผม แต่ลูกชายช่วยได้

ตัวอย่าง ศาสตราจารย์หลินผู้อาวุโสที่สุดได้กล่าวสรุปไว้ในที่ประชุมอาจารย์ว่า "สมัยก่อนพวกเราใช้พลังทั้งหมดไปในการศึกษาวิทยาการต่างๆ วิทยาคืออาภรณ์ของพวกเรา การเขียนหนังสืองามก็เหมือนเครื่องประดับ ผู้ใดศึกษาดีผู้นั้นก็งาม มาเดี๋ยวนี้แม้แต่ความรู้ก็ไม่มีคุณค่า ใครเล่าจะไปเอาใจใส่วิทยาภรณ์ พวกเขาสนใจแต่เสื้อผ้าอาภรณ์ก็เท่านั้นเอง" (หน้า 53)

อีกตัวอย่างหนึ่ง เกาหงลูกชายของเกาเหรินหยุนพูดกับปู่ "คุณปู่ครับ ถ้าอยากมีเกียรติต้องมีพื้นฐานเศรษฐกิจที่ดีสนับสนุน คนที่ทำตัวบริสุทธิ์ไม่หาเงินหาทองเข้าตัวก็มักจะจน แม้แต่เสื้อผ้าก็ชำรุดกว่าของคนอื่น เขาจะมีเกียรติได้อย่างไรครับ" (หน้า 104-105)

อาจารย์ใหม่คุยกันเองเรื่องการออกข้อสอบในปัจจุบันให้ง่ายขึ้น "นักศึกษาเดี๋ยวนี้ไม่มีสมาธิ มีเรื่องต้องครุ่นคิดมากเกินไป ยิ่งไปกว่านั้นก็ยังกล่าวกันทั่วไปว่า คนเรียนมากหาเงินได้น้อย คนเรียนน้อยหาเงินได้มาก พวกเขาไม่สามารถสงบจิตสงบใจพอที่จะศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ คิดอย่างนี้แล้วเราควรจะผ่อนผันให้เขาบ้าง" (หน้า 115)

อาจารย์รุ่นน้องล้วนแต่อยากย้ายไปอยู่มหาวิทยาลัยใหม่ๆ ที่ทำงานแล้วได้เงินดีกว่า คนหนึ่งถึงกับหลอกเกาเหรินหยุนให้ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพื่อช่วยเขา

คู่รักเก่าของเกาเหรินหยุนก็ไปได้สามีที่เป็นอาจารย์เหมือนกัน แต่มั่งมีกว่า ยังพยายามมาช่วยเกาเหรินหยุน

ต่อไปจะเป็นนวนิยายที่สะท้อนสภาพสังคมชนบทที่ความทันสมัยเพิ่งย่างกรายมาถึง และส่งผลกระทบพอควรต่อสังคมเล็กๆ ในชนบท

หมู่บ้านเล็กตระกูลเป้า เรื่องนี้สะท้อนภาพชีวิตในหมู่บ้านชนบทของจีนเมื่อปลายทศวรรษ 1960 ที่ดำรงชีวิตในระบบคอมมูนประชาชน คอมมูนประชาชนเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจด้านการผลิต มีหมู่บ้านเป็นพื้นฐานสำคัญของหน่วยผลิตย่อย รัฐบาลจีนจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1958 และยกเลิกไปเมื่อค.ศ. 1982 (เมื่อไปประเทศจีนครั้งแรก ค.ศ. 1981 ที่หยุนหนานยังมีคอมมูน) นวนิยายแสดงให้เห็นว่า ในระบบคอมมูน หมู่บ้านในเรื่องยังยากจน จะเข้าไปติดต่อกับอำเภอก็ต้องเดินทางไกล ยากลำบาก ทุกคนต้องรับผิดชอบทำงานต่างๆ ตามหน้าที่ แม้แต่เด็กอายุน้อยก็ต้องช่วยทำงาน เช่น ไปตัดหญ้าเลี้ยงหมู ช่วยเก็บพืชผล ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านใกล้ชิดเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน คนแก่หรือคนพิการที่ทำงานไม่ได้ คนในหมู่บ้านก็แบ่งปันอาหารและของใช้ที่จำเป็นให้ แต่ในสังคมคอมมิวนิสต์นี้ก็ยังยึดจารีตวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ล้าสมัย เช่น ความรักระหว่างหญิงหม้ายสูงวัยและชายหนุ่มเป็นสิ่งต้องห้าม การซื้อเด็กสาวที่ยากจนมาเป็นสะใภ้เด็กให้ลูกชายปัญญาอ่อน

ในเรื่อง ได้พูดถึงเด็กน้อยกล้าหาญบริสุทธิ์คนหนึ่งที่ชื่อ เลาจา เป็นเด็กที่มีน้ำใจสละชีวิตตัวเองเพื่อช่วยคนแก่หนีภัยน้ำท่วม

ท้ายเรื่อง ความทันสมัยได้ย่างกรายมาในหมู่บ้าน มีการสร้างถนนหลายสาย มีการก่อสร้างบ้านใหม่ๆ ก่ออิฐสีเขียว หลังคามุงกระเบื้อง และมีอนุสาวรีย์ให้เด็กน้อยเลาจา

ตัวอย่าง สมัยนั้น ทางการให้สวัสดิการ ครอบครัวหนึ่งส่งลูกเข้าเรียนฟรีได้คนเดียว ครอบครัวเลาจามีพี่น้องหลายคน เลาจาจึงเสียสละไม่ไปเรียน พี่ชายได้ไปเรียน "ที่บ้านไม่มีบัตรกินข้าว เขาจึงกินอาหารกลางวันของโรงเรียนไม่ได้ ถ้าจะต้องวิ่งกลับไปกินที่บ้าน ระยะทางตั้ง 20 ลี้ เขาจึงเอาขนมเบื้องเค็มมาจากบ้าน ตอนเที่ยงไปแช่น้ำกิน ลำบากมาก" (หน้า 115) มีเรื่องที่เล่าว่าคนที่มีลูกเกินคนหนึ่งต้องแอบมีลูกในป่าในเขา

มีเรื่องของเจ๊กป๋องแป๋ง ที่หาบตู้ขายของชำ มีเรื่องคนร้องเพลงงิ้ว

ผู้เขียนคือหวังอันอี้เป็นนายกสมาคมนักเขียนเซี่ยงไฮ้ รู้จักกัน

ไป๋อิ๋นน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ ผู้เขียนนำเสนอภาพชีวิตในหมู่บ้านชาวประมงในเมืองเล็กๆ ทางเหนือสุดของมณฑลเฮย์หลงเจียงซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ในหน้าหนาว

หมู่บ้านนี้จะหนาวมาก น้ำในแม่น้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ชาวบ้านจับปลาได้เฉพาะแต่ในหน้าร้อนที่แพน้ำแข็งก้อนใหญ่ๆ จะแตกเป็นริ้วๆ ในช่วงที่ชาวบ้านจับปลาได้มาก พ่อค้าจากในเมืองจะมาซื้อปลาถึงหมู่บ้าน แต่หน้าร้อนปีนี้ พ่อค้าของชำในหมู่บ้านไปหลอกพ่อค้าในเมืองว่ายังไม่ถึงฤดูจับปลาที่หมู่บ้าน เมื่อไม่มีพ่อค้ามาซื้อปลา ชาวบ้านย่างปลาบนเตียงคั่ง พ่อค้าของชำจึงตั้งราคาเกลือที่จะใช้ถนอมปลาได้สูงตามอำเภอใจ และตัดสายโทรศัพท์ไม่ให้หมู่บ้านติดต่อกับโลกภายนอกได้ นำไปสู่โศกนาฏกรรม เพราะแคทยา ภริยากำนันขึ้นไปหาน้ำแข็งในถ้ำมาถนอมปลา แต่เจอะหมีในระหว่างทางกลับหมู่บ้าน แล้วล้มถูกกิ่งไม้แทงทะลุคอจนตาย จุดเพลิงแห่งความโกรธแค้นของคนในหมู่บ้านที่ต่อต้านครอบครัวพ่อค้าของชำ

ตัวอย่าง กำนันที่น่าจะเป็นผู้มีอิทธิพลที่สุดในตำบลกลับต้องยอมอ่อนข้อให้กับพ่อค้าร้านชำที่เป็นนายทุนใหญ่ของหมู่บ้าน เพราะเขาให้เหล้าฟรีแก่กำนัน กำนันก็ปกปิดไม่ให้แคทยารู้ (หน้า 74)

การค้าขายทำให้พ่อค้าร้านชำมั่งคั่งขนาดซื้อรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อได้ "วันที่ซื้อรถขับเคลื่อนสี่ล้อมา หม่าจ้านจวินทำท่าผยองเหมือนเป็นจักรพรรดิหยก (เทพสูงสุดของลัทธิเต๋า)" (หน้า 53)

วันส่งศพแคทยา สามีภริยาเจ้าของร้านชำอยากตามไปส่งศพด้วย แต่คนในหมู่บ้านไม่อยากให้เขาไป ลูกชายกำนันยังคิดแก้แค้น แต่กำนันเตือนสติทุกคนว่า แคทยาดีกับทุกคนตลอดมา ไม่ชอบประณามทำร้ายคน "หม่าจ้านจวินสองผัวเมียมาเพื่อส่งแคทยาก็ต้องยอมให้เขาเดินไปส่งศพนางที่สุสานกับเรา พวกเขาเป็นคนไป๋อิ๋นน่าเหมือนพวกเรา ผมเชื่อว่าต่อไปพวกเขาจะเปลี่ยนนิสัย" (หน้า 110-111)

ตัวละครที่น่าสนใจอีกสองคนคือ ครูประถมในโรงเรียนซึ่งรักกับลูกพ่อค้าของชำ อาจารย์ของครู พ่อค้าของชำเองก็ไม่ได้เป็นคนชั่ว แต่ก่อนก็จน ตอนป่วยก็ไม่มีใครช่วยเหลือ จึงเกิดความแค้น

อ่านเรื่องนี้แล้ว อยากไปดูก้อนน้ำแข็งในแม่น้ำเฮย์หลงเจียง และหลังจากมีก้อนน้ำแข็งลอยจะมีปลาอร่อยมาก

ส่วนนวนิยายอีก 5 เรื่อง ได้แก่ **นารีนครา ตลอดกาลน่ะนานแค่ไหน สาวน้อยเสี่ยวหยูว ตำรากับข้าวคู่ ความรักใดจะไม่ปวดร้าว** แสดงวิถีชีวิตและสะท้อนค่านิยมในสังคมจีนร่วมสมัย

เรื่อง **นารีนครา** เสนอภาพของสตรีในเมืองใหญ่ (อู่ฮั่น) ที่ใช้ชีวิตอยู่ได้ตามลำพังโดยไม่ต้องพึ่งผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว มี่เจี่ยนางเอกของเรื่องเป็นหญิงหม้าย เป็นเจ้าของร้านขัดรองเท้า มี่เจี่ยให้กำลังใจลูกน้องหญิงที่คิดเลิกกับสามีให้มีความกล้าหาญองอาจ ออกมาต่อสู้ผจญภัยในโลก แทนที่จะยอมจำนนต่อชีวิตครอบครัวที่ผิดหวัง ส่วนแม่ผัวของมี่เจี่ยแม้ว่าจะอายุ 80 กว่าปีแล้ว ก็เข้าใจโลกสมัยใหม่ สามารถผสานค่านิยมของโลกเก่าและโลกใหม่เข้าด้วยกันอย่างลงตัว ในเรื่องกล่าวถึงอาหารอร่อยๆ ของอู่ฮั่น ที่ไม่เคยรับประทาน ทั้งๆ ที่เคยไปอู่ฮั่นหลายครั้ง สถานทูตจีนให้พ่อครัวชาวอู่ฮั่นมาทำให้รับประทาน อร่อยจริงๆ

เรื่อง **ตลอดกาลน่ะนานแค่ไหน** เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ในสังคมจีนสมัยใหม่ สตรีในเมืองใหญ่ บางคนก็ยังยึดอยู่กับจารีตวัฒนธรรมเดิมที่ให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้เสียสละ ไป๋ต้าสิ่งนางเอกของเรื่องเป็นเด็กที่โตในหูท่งที่กรุงปักกิ่ง เป็นเด็กดีตามที่พวกคนแก่เรียกว่า เด็กเหรินอี้ เมื่อเติบโตขึ้น ปักกิ่งเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งความทันสมัย ไป๋ต้าสิ่งก็ต้องปรับตัว และเผชิญกับปัญหาการทำงานและความรัก แม้เธอจะถูกฝ่ายชายทิ้งไป แต่แล้วเมื่อชีวิตครอบครัวของเขาล้มเหลว เขาอุ้มลูกกลับมาหาเธอ ไป๋ต้าสิ่งต้องการปฏิเสธ แต่ในที่สุดก็พ่ายแพ้ต่อความสงสาร เสียสละยอมแต่งงานกับเขา ผู้ที่เล่าเรื่องเป็นลูกพี่ลูกน้องของไป๋ต้าสิ่ง ตอนที่แนะนำหนังสือ ได้จัดฉากเป็นหูท่งมีของที่เป็นของกินของใช้ในเรื่อง เช่น แชมพูไข่ ขนมวอโถว ลูกลิ้น

สาวน้อยเสี่ยวหยูว สะท้อนภาพสังคมจีนสมัยใหม่ ที่ชาวจีนพวกหนึ่งต้องการไปแสวงหาความก้าวหน้าที่ในต่างประเทศ โดยการไปทำงานด้วย เรียนหนังสือด้วย และเพื่อให้ได้สัญชาติของประเทศนั้นก็ไปจ้างชาวต่างชาติให้แต่งงานด้วย ฝ่ายหญิงก็ต้องเสียสละไปจดทะเบียนสมรสกับชายชราชาวต่างชาติที่รับจ้างมาแต่งงานหลอกๆ เคยดูภาพยนตร์ที่สร้างจากหนังสือเรื่องนี้ด้วย เสี่ยวหยูวมีเพื่อนชายเป็นคนรูปหล่อ แต่นิสัยไม่ดี เห็นแก่ตัว ตาแก่ยากจน ที่มีภรรยาแล้วยังเป็นคนมีคุณธรรมมากกว่า

ตำรากับข้าวคู่ เป็นนวนิยายขนาดสั้นที่จำลองภาพความแตกต่างของครอบครัวสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบันผ่านเรื่องอาหาร สมัยก่อนแม่ทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัวกินด้วยความรักเอาใจใส่พิถีพิถันเลือกสรรสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย แต่สมัยปัจจุบัน ภริยาไม่ใส่ใจทำอาหารให้สามี ในขณะเดียวกันกลับไปทำอาหารให้ชู้รักแทน เมื่อภริยาพบว่าสามีไม่ซื่อสัตย์ก็ทำอาหารที่มีสารพิษที่จะค่อยๆ สะสมในร่างกายให้สามีกิน เคยดูภาพยนตร์ที่สร้างจากหนังสือเรื่องนี้ด้วย ซูเฉี้ยวผู้แต่งเป็นนักประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอาหาร ออกวารสารเกี่ยวกับกับข้าว ข้าพเจ้าเคยไปเยี่ยมซูเฉี้ยวที่บ้าน และซูเฉี้ยวเคยมาถ่ายทำรายการที่วังสระปทุม ข้าพเจ้าทำแกงมัสมั่นและให้ห้องเครื่องทำอาหารไทยต่างๆ ที่หารับประทานยาก และหาคนพาเธอไปเที่ยวเยาวราช

ความรักใดจะไม่ปวดร้าว สะท้อนปัญหาครอบครัวในสังคมจีนปัจจุบัน จากมุมมองของสตรีที่มีการศึกษาสูง จบมหาวิทยาลัย พวกเธอต้องการความก้าวหน้าในการทำงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการแต่งงานและมีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นสุข ในสภาพความกดดันของสังคม ความทะเยอทะยานในอาชีพการงาน ทำให้ผู้หญิงทำแท้งและกลายเป็นบาดแผลในใจ ท้ายที่สุดเมื่อมีลูกก็ต้องออกจากงาน มาเลี้ยงลูก หมดความมั่นใจในตัวเองและเริ่มสงสัยในความรักของสามี ผู้หญิงบางคนที่เปราะบางถึงขนาดฆ่าตัวตาย ส่วนนางเอกของเรื่อง เรียนจบมาทางภาษาเกาหลี ไม่อยากตกอยู่ในสภาพสิ้นหวังเช่นนั้น แต่ผู้แต่งก็ไม่ได้ชี้ทางออกให้เธอเลย

เรื่องโคมส้มดวงน้อย เขียนใน ค.ศ. 1957 เป็นเรื่องสั้นสำหรับเด็ก แต่ให้ความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่ผู้ใหญ่ควรอ่าน เล่าเป็นเรื่องว่าเด็กหญิงเล็กๆ ต้องดูแลแม่ที่ป่วยหนักอยู่เดียวดาย เพราะพ่อเป็นคอมมิวนิสต์ถูกพวกก๊กมินตั๋งจับไปแล้ว เด็กมีความหวังว่าพ่อจะกลับมาอีก มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย ผู้แต่งคือปิงซิน เป็นนักเขียนสตรีเกิดปีเดียวกับสมเด็จย่า (ค.ศ. 1900) อยู่จนอายุ 99 ปี เรียนที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (เหยียนจิง) และไปต่อที่มหาวิทยาลัยเวลส์ลี่ย์ เป็นมหาวิทยาลัยสตรีที่มีชื่อเสียง เป็นคนกว้างขวางได้รู้จักนักปราชญ์นักเขียนต่างประเทศ เช่น เวอร์จิเนีย วูล์ฟ แปลงานของรพินทรนาถ ตะกอร์ และคาลิล ยิบราน **เรื่องหมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ** เป็นเรื่องความผูกพันระหว่างเด็กน้อยกับลูกแมว เด็กน้อยกับคุณย่า สมัยนั้นเป็นสมัยที่เพิ่งมีคอมพิวเตอร์ เด็กคิดว่าพ่อจะเอาแมวไปขังในคอมพิวเตอร์ วิ่งไปหาย่า เจอแมว ก็กอดแมวร้องไห้

แสงโคมของไอ้ร์เค่อ เป็นความเรียงที่เขียนในแนวเดียวกันกับเรื่อง เจีย หรือ บ้าน ปาจินนักเขียนผู้มีชื่อเสียง ประณามสังคมครอบครัวแบบโบราณที่ผู้หญิง ถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ได้รัก ดุร้ายทารุณ

ซุปที่อร่อยช่างน่ากลัวยิ่ง เป็นเรื่องสั้นๆ ของซูเฉี้ยว ซุปเป็นอาหารที่เหมือนกับทำง่ายๆ แต่ที่จริงทำยาก

กินหม้อไฟในหน้าร้อน เป็นเรื่องสั้นๆ ของซูเฉี้ยว หม้อไฟเป็นของที่ต้องกินร้อนๆ น่าจะดีที่จะกินในหน้าหนาว แต่ในเรื่องกินตอนหน้าร้อน กลางแจ้งมีลมพัด กินร่วมสังสรรค์กับเพื่อนๆ

คำไว้อาลัยหมา เป็นเรื่องของมั่วเหยี่ยน นักเขียนรางวัลโนเบล เรื่องนี้อ่านแล้วไม่สบายใจมาก เจ้าของหมาเลี้ยงหมาที่ซื่อสัตย์อย่างทารุณ ทีหลังหมากัดเจ้าของ จึงให้คนไปฆ่าเอาเนื้อไปกิน

ยังมีเรื่องที่สร้างเป็นภาพยนตร์ เป็นวรรณกรรมที่เคลื่อนไหวได้ ได้แก่ เรื่องหว่อเตอฟู่ซินหมู่ชิน แปลว่า คุณพ่อคุณแม่ของผม แต่ภาษาอังกฤษเรียกว่า ทางกลับบ้าน (The Road Home) มีเรื่องว่าหมู่บ้านทุรกันดารไม่มีโรงเรียน ชาวบ้านช่วยกันสร้างและเชิญครูมา ชาวบ้านให้ที่อยู่

ทำอาหารให้ มีสาวที่สวยที่สุด และทอผ้าเก่งที่สุด แต่งงานกับครูหนุ่ม มีลูกชายไปทำธุรกิจในเมือง เมื่อคุณพ่อเสีย ก็กลับมาทำศพ แม่อยากให้มีการแบกโลงศพแห่ และทอผ้าคลุมโลง แต่ผู้ใหญ่บ้านว่าจะเอาเงินที่ไหนจ้างคนแบก ผ้าก็ซื้ออย่าไปทอ แม่ไม่ยอม พอบอกข่าวไปพวกลูกศิษย์แย่งกันมาแบกโลง แม่ขอให้ลูกชายกลับมาเป็นครู เขาบอกว่าเขาจะสอนให้วันหนึ่ง แม่ได้ยินเสียงสอนเห็นลูกเป็นสามี และตัวเองตอนยังสาว เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของคนจีนในชนบทที่จะทำให้ลูกหลานมีการศึกษา

เรื่องการแบกโลงศพเป็นธรรมเนียมจีน มีภาพพุทธประวัติในถ้ำ พระพุทธเจ้าแบกโลงศพพระพุทธบิดา ธรรมเนียมแบบนี้ไม่มีในอินเดีย

สรุป นวนิยายสามารถเป็นข้อมูลหลักฐานเสริมที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์สังคมได้ในหลายแง่มุม นวนิยายจีนที่แปลมาทั้ง 9 เรื่องและบทละครพูด 1 เรื่อง มีทั้งที่เหมือนดั่งบันทึกประวัติ-ศาสตร์ผ่านวรรณกรรม เรื่องที่สะท้อนชีวิตสังคมหมู่บ้าน เรื่องที่สะท้อนวิถีชีวิตค่านิยมในสังคมจีนปัจจุบันในเมืองใหญ่ วรรณกรรมแปลเหล่านี้มีคุณค่าที่จะอ่านเสริมเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมจีน

บรรณานุกรมพระราชนิพนธ์แปลวรรณกรรมจีน (ร้อยแก้ว)

พระราชนิพนธ์แปลนวนิยายจีน

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ผีเสื้อ** (หูเตี๋ย) ผู้แต่ง หวางเหมิง กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 2537 236 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **เมฆเหินน้ำไหล** (สิงอวิ๋นหลิวสุ่ย) ผู้แต่ง ฟังฟัง กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 2539 191 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **หมู่บ้านเล็กตระกูลเป๋า** (เสี่ยวเป๋าจวง) ผู้แต่ง หวังอันอี้ กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2555 256 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **นารีนครา** (ทาเตอเฉิง) ผู้แต่ง ฉือลี่ กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2556 160 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ตลอดกาลน่ะนานแค่ไหน** (หยงหยวนโหย่วตัวหย่วน) ผู้แต่ง เถี่ยหนิง กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2557 112 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 2558 120 หน้า มีรูปประกอบ.
พระราชนิพนธ์แปลเล่มนี้ ประกอบด้วยวรรณกรรมจีนร่วมสมัย 4 เรื่อง ได้แก่
นิทานเด็ก "*โคมส้มดวงน้อย*" และ "*หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ*" บทประพันธ์ของ ปิงซิน
"*สาวน้อยเสี่ยวหยูว*" นวนิยายขนาดสั้นของ เหยียนเกอหลิง (ซึ่งเคยพิมพ์ในพระราชนิพนธ์แปล **เพียงวันพบวันนี้ที่สำคัญ** รวมวรรณกรรมจีนและเยอรมัน จำนวน 3 เรื่อง)
"*ตำนานกับข้าวคู่*" นวนิยายขนาดสั้นของ ซูเฉี้ยว

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ความรักใดจะไม่ปวดร้าว** (หน่าอีจงไอ้ปู้เถิง) ผู้แต่ง ชวนหนี กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 2559 104 หน้า มีรูปประกอบ.

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ไป๋อิ๋นน่า หมู่บ้านลับลี้ริมฝั่งน้ำ** (ไป๋อินน่า) ผู้แต่ง ฉือจื่อเจี้ยน กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2561 184 หน้า มีรูปประกอบ.

พระราชนิพนธ์แปลเรื่องสั้น

"คำไว้อาลัยหมา" ของ มั่วเหยียน

"ซุปที่อร่อยช่างน่ากลัวยิ่ง" ของ ซูเฉี้ยว

"กินหม้อไฟในหน้าร้อน" ของ ซูเฉี้ยว

พระราชนิพนธ์แปลเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง พิมพ์เผยแพร่ใน

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ไป๋อิ๋นน่า หมู่บ้านลับลี้ริมฝั่งน้ำ** (ไป๋อิ๋นน่า) ผู้แต่ง ฉือจื่อเจี้ยน กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2561.

พระราชนิพนธ์แปลบทละครพูด

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์** (ฉาก่วน) ผู้แต่ง เหลาเส่อ กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2558 165 หน้า มีรูปประกอบ.

พระราชนิพนธ์แปลความเรียงร้อยแก้ว

"แสงโคมของไอ้ร์เค่อ" ของปาจิน พิมพ์เผยแพร่ ใน

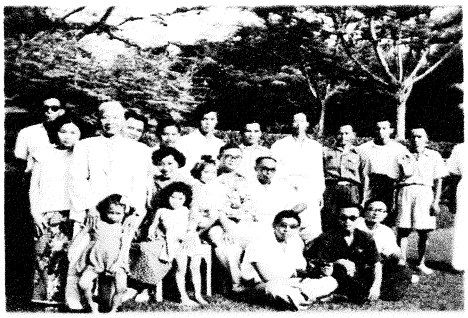
เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (ผู้แปล) **เพียงวันพบวันนี้ที่สำคัญ** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ 2548 104 หน้า มีรูปประกอบ.

Phathanothais and China Special Links

1950s – Thailand after World War 2

Following the end of World War II in 1945, came the cold war between the US and the Soviet Union. It was a long period of tension between the democracies of the West and the communist countries of Eastern Europe. It was also not long before the communist party under the leadership of Mao Zedong came into power in China in 1949. Ties between Thailand and China were cut after the communist takeover. Thailand, fearing that the communist doctrine would span its influence to the country, strengthened its ties with the US.

The relationship between the Phathanothai family and the leaders of China and Thailand spans three generations. In the 1950s, Sang Phathanothai was the chief political advisor to the Thai Prime Minister Field Marshal Plaek Pibulsongkram.

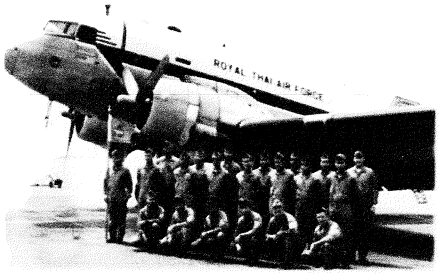

The Phathanothai household in the family garden

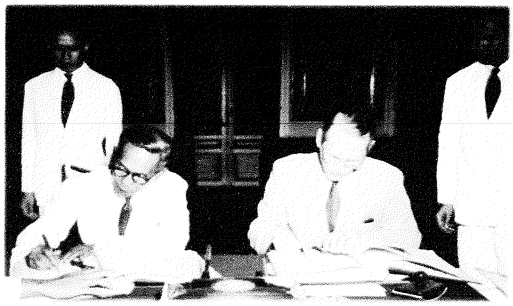

Sang – Vilai Phathanothai

During the government of Prime Minister P. Pibulsongkram, Thailand witnessed a rapid escalation in the cold war, and Thailand was trying to survive the power struggle between China and the US. The Thai government openly pursued pro-western and anti-communist stance and became a core member of Southeast Asia Treaty Organization (SEATO) in 1954, which was a regional collective defense organization established by the US to intercept and prevent the expansion of communist influence from China and North Vietnam in Southeast Asia. It was a period of growing US involvement with Thailand, and any association with communist China was hazardous. Sang, however, viewed it differently. He felt that a relationship with Beijing was crucial as China was a growing power on Thailand's doorstep and the two countries had ancient ties.

Royal Thai Air Force in Korea War, 1950-1953

PM Field Marshal P. Pibulsonggram and US representative in Thai-US Treaty signing Ceremony, 1955

Bandung Conference, Indonesia, 1955

PM Zhou Enlai at Bandung Conference

Meanwhile, at the Bandung conference in Indonesia in 1955, China displayed a moderate and conciliatory attitude, that reduced the fears of some anti-communist delegates concerning China's intentions. China downplayed revolutionary communism and strongly endorsed the right of all nations to choose their own economic and political systems, including capitalism. Additionally, when Chinese Premier Zhou Enlai at the time met with Thai Foreign Minister Prince Wan Waithayakon, he reassured that China has no intention to invade Thailand. The meeting between Chinese and Thai leaders in Bandung helped allay doubts between the two countries. Sang Phathanothai then convinced Prime Minister P. Pibulsongkram to establish a secret channel with China, to find ways to reduce conflict and adjust their relationship.

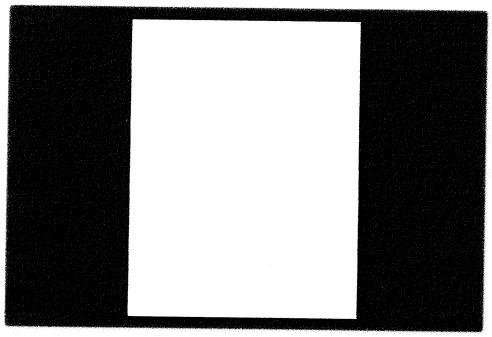
Thus, while the bulk of the government was pursuing the pro-US policies against China; Sang secretly looked for a way to reduce the animosity with China. His solution was to send two of his own children to China as a secret diplomatic tie to be brought up by the Chinese Premier Zhou Enlai, the second most powerful man in China after Chairman Mao Zedong. In 1956, Sang's eight-year-old daughter, Sirin Phathanothai, and his twelve-year-old son, Warnwai Phathanothai, were sent intended as a symbolic offering of trust to show China that Thailand was committed to building a strong relationship despite its deep ties with the US. To Sirin and Warnwai, Sang announced: "In the old days, the children of the leaders of small nations were often sent to be brought up by the emperor of a big nation to show their goodwill, and to

learn the habits and thinking of the emperor and the big nation. This is what you will do in China."

But the relationship was complicated. From the 1950s until as late as the early 1980s, communist insurgencies in Thailand were receiving support from China and Vietnam. During the Cold War, Thais who went to China were likely to be punished.

Common images in the press of Thailand during those times would portray communists with huge, bovine teeth threatening to chew readers up. Ironically, these images were mostly the creation of Sang, whose job running the government's propaganda machine was to support Prime Minister P. Pibulsongkram's pro-American stance.

This dangerous geopolitical environment meant Sirin and her brother were sent in secret; very few knew about where they had gone.

Letter from Premier Zhou Enlai to Sang Phathanothai

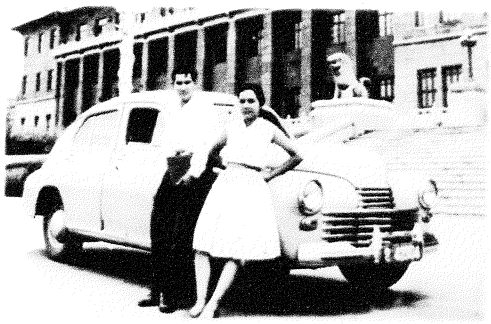

Sending Sirin and Wanwai off to China

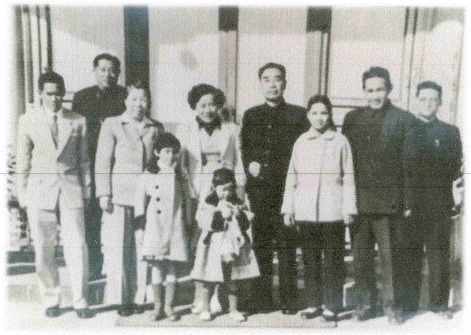
Arriving in Beijing, Sirin and Warnwai were the only foreign children growing up with the governing elite in the Zhong Nan Hai compound, alongside the first generation of Communist leaders and their children. They lived a reclusive and privileged life. Sirin and her brother were given the Chinese names Chang Yuan and Chang Huai, respectively, as pronunciations similar to their Thai names. The two children were put up in their own specially modernized house, placed in the best schools, taught Chinese and immersed in the debates among the leaders.

Warnwai and Sirin at their Manchu courtyard home in Beijing

Warnwai and Sirin growing up in China

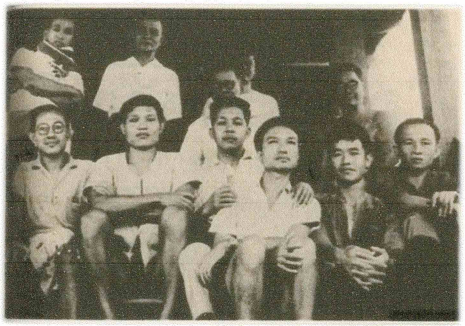
Sirin with Premier Zhou Enlai and Liao Chengzhi's family

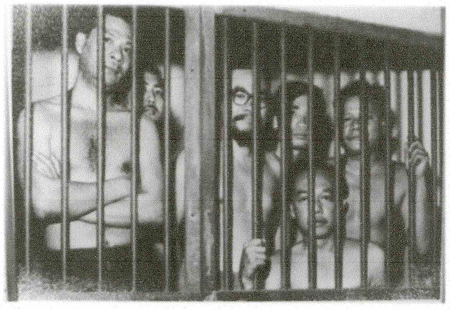
With Liao Chengzhi's family

1960s – Thai–Chinese relations suffer a great set-back

Less than three years after the children were sent to China, a military coup d'état by Field Marshal Sarit Thanarat in 1958 overthrew Prime Minister P. Pibulsongkram's government. It was followed by political persecution against Sang Phathanothai and a wide group of notable politicians, intellectuals and journalists. Sang Phathanothai was subsequently jailed for 8 years, and Premier Zhou felt an even greater need to increase his fatherly role towards Sirin and Warnwai as they remained in China.

Sang Phathanothai and other famous politicians arrested by Field Sarit Thanarat for their friendly policy towards China

Sang Phathanothai and other famous politicians arrested by Field Sarit Thanarat for their friendly policy towards China

Now "one of the Chinese people's children", in Zhou's words, in the following years, Sirin joined in the labors of the Great Leap Forward, learned the difference between Zhou's public and private words, and heard Mao's explanation that Communism was but one theory China had to try. Though Sirin and Warnwai saw their recently freed father in 1967, their happiness was short-lived.

Upon the children's graduation, the two children attended Peking University but soon thereafter were caught up in the Chinese Cultural Revolution. Sang, by then released from prison, was very worried about his children. At the time, the US knew that he send his children to China, they asked him to deliver a letter from President Johnson to Premier Zhou Enlai to stop the Vietnam War and that Johnson was prepared to be flexible about Taiwan. However, the Chinese Red Guards knew that Sang would

come as diplomatic ambassador to shape China-US relations, denounced and deported him within 24 hours. Sang was accused of being an American supporter and expelled from the country, and the children were called upon to denounce him. Warnwai refused and was also expelled from China.

Red Guards in China's Cultural Revolution

The Leaders and their Red Guards

The Cultural Revolution escalated that even Premier Zhou found himself locked in a battle for political survival. Sirin fell into a victim to the Red Guards. She was accused of the crime of having been reared in a bourgeois Thai family and was forced to denounce her family in public and sever all ties to her family back in Bangkok. To escape persecution in Beijing, she changed her name and with the help of Premier Zhou went to work with the People's Liberation Army in the remote countryside, after which she became a farmer, later moving back to Beijing as a textile factory worker for over a year. In 1970, feeling he could no longer guarantee for her safety, Premier Zhou Enlai helped Sirin to leave China to move to London with a British student whom she had met in Peking University.

She left China for London where, in a week's time, she married her English companion and gave birth to two sons. Ashamed from denouncing her family, Sirin did not have courage to contact them, though, her parents took great efforts and, eventually after some years, the family reunited happily. Sirin has passed on the heritage of her experience in China in perhaps the most personal way. Her first son Joe and second son Leo were named after Premier Zhou Enlai and Vice President Liao Chengzi. Sirin's two sons are now each in their own way building their own bridges between Thailand, China and the world.

1970s – Establishing formal Thai-China ties

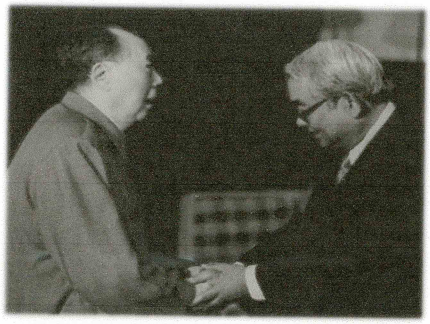

Nixon's China Visit

First Secret meeting between Thailand and China with Premier Zhou Enlai, Great Hall of the People

Sirin and Warnwai's involvement in China did not end with their departure from China. In February 1972, the historical visit by President Nixon to China gave Sang Phathanothai the will to resume his efforts with China. Sirin also summoned up the courage to return to the country she had fled in fear. Sang used the Afro-Asian Ping Pong Tournament in Beijing in September 1972 to persuade the Thanom-Praphas government to send a Ping Pong team to China. The team was "advised" by Mr. Prasit Kanchanawat, a good friend and senior minister in the government. Prasit's real mission was to knock at the Chinese door and begin negotiations with the Chinese Government. At that time Sirin was the only link between Premier Zhou Enlai, her former guardian, and Thailand, working as an envoy for Thailand to help build bridges to China. Through Sirin's and Warnwai's coordination efforts, Prasit was received by Premier Zhou Enlai.

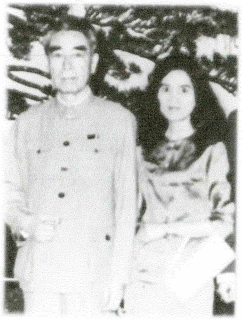
Chairman Mao Zedong and Thai PM, M.R. Kukrit Pramoj

Premier Zhou Enlai and Thai PM, M.R. Kukrit Pramoj

Thai PM, M.R. Kukrit Pramoj, signed the Joint Declaration with Premier Zhou Enlai, establishing diplomatic relations in 1 July 1975

Premier Zhou Enlai with Sirin Phathanothai

Following Prasit's successful mission, in July 1975, twenty years after Sang's first efforts, diplomatic relations were finally established between Thailand and PR China. It was the 101st and last official major diplomatic state act which Premier Zhou Enlai performed before his death.

Sirin has remained involved with China in every turn of its development. Acting as a bridge between the political and business leaders of China and Thailand, as well as those of Europe, and the rest of the world, Sirin has paved the way for many high-level state visits, and introduced many foreign banks and businesses to China since the late 1970s.

Madame Deng Yingchao, wife of Premier Zhou Enlai and Sirin's son, Joe, 1978

Meeting with Prime Minister LI Peng, and The Chairman of Société Générale Bank, Mr. Marc Vienot

1980 – Present: A relationship lasting four generations

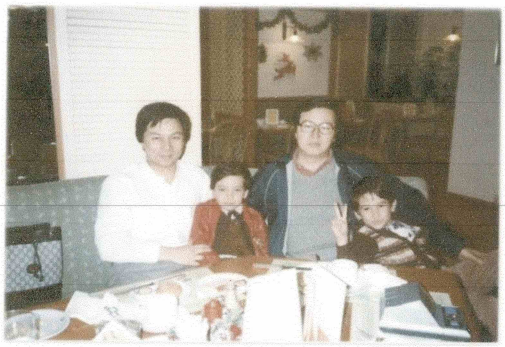
The journey with PR China which started in 1955 has continued without interruption to this day. From Sang to his children, Sirin and Warnwai, to his grandchildren Joe and Leo to his great grandchildren, the Phathanothais continue their close relations with PR China's own fifth generation of leaders.

With General LV Zhengchao and Man Phathanothai and Sirin's two young sons, Joe and Leo

Sirin with President of PRC, LI Xiannian, 1983

Joe and Leo with the son of Wan Li, fr Vice Premier, Chairman of the Standing Committee of the National People's Congress (second right)

Joe and Leo with Mr.Wu Nansheng, First Secretary of CPC Shenzhen Special Economic Zone and Chairman of CPPCC, Guangdong

As Sirin's first son, Joe Horn–Phathanothai, follows his grandfather and mother's footsteps in keeping and strengthening the Thai-China relations. The teaching that Zhou gave to his mother has passed on to him. His mother gave him the Chinese name Chang Nianzhou, which translates to "Forever remembering Zhou". In his generation, political relations have continued to thrive. With Sirin's will to pass on the Phathanothai's legacy in prolonging three-generation relationship with China, Joe was exposed to a multicultural environment since a young age.

Born in London and growing up in Thailand, Joe went to study in China at the age of 10 following his mother's intention to embrace her children with the Chinese culture. After finishing high school in France, Joe pursued his Bachelor's degree in Oxford University and Master's degree in Cambridge University. Following his graduation, he joined Deutsche Morgan Grenfell in Singapore and later Merrill Lynch in Hong Kong as an investment banker. Joe then decided to establish his own firm, Strategy613, a boutique advisory company providing China-focused strategic and investment advice to large international corporates and governmental bodies.

Sirin, Joe and Leo with Vice Premier Madame WU Yi at her home

Joe received by Vice Premier Madame WU Yi in the Palace of Zhong Nan Hai

Since founding Strategy613, Joe has established himself as an advisor providing large corporates with unique insights into China. Joe puts himself into his mother's shoes and continues to maintain close relationships with senior Chinese, Thai and Western political and business leaders through his work at Strategy613. Renowned for his

unparalleled knowledge of China, Joe has been trusted by many leading corporates such as Bank of China, Kasikornbank, SCG Group, Philips and NYSE Group, among others.

Strategy613 was instrumental in ABN AMRO's expansion in China and in structuring KBank's joint venture with China Minsheng Bank, as well as in subsequent partnership of KBank with China's UnionPay and Alibaba. Advising on behalf of the Thai government in 2009, Strategy613 expertly handled Industrial and Commercial Bank of China's (ICBC) acquisition of ACL Bank in which, to date, the deal represents the largest investment by China in Thailand. Furthermore, the company played a crucial role in strategic sale of Makro China to Lotte Group. Its independent and innovative solutions benefit Asian corporates especially in China and Thailand as they do business locally and abroad.

Sirin and Family with H.E. ZHOU Qiang, Chief Justice and President of the Supreme People's Court of China in his office

Sirin with FU Liang, son of H.E. PENG Zhen, one of the founders of PRC and first Mayor of Beijing

Apart from linking businesses, Joe plays a leading role as a China expert as he is often invited as a key speaker for China-related discussions sharing his perspectives on Chinese economy, geopolitics, investment environment, governmental policies and business strategies to enhance China knowledge and understanding among Thai businessmen, students, university professors, corporate CEOs, governmental bodies and economic policy makers.

Joe as a panelist in Economic and Business Prospect India vs. China talk hosted by TDRI

Joe as a guest speaker for ONE Investment Forum 2017

Joe also endorse education development which he views as a mission close to his heart. Together, Joe and Leo set up the ChangAi Foundation over 12 years ago to provide scholarships, training, micro loans, and build schools for children of the mainly Dai and Kachin minorities in southwest Yunnan on the China-Myanmar border. While in Thailand, Joe also started the Oxford Thai Foundation with Dr. Piyasvasti Amranand, Khun Banthoon Lamsam, Khun Sorachon Boonsong and Mr. Chong Toh and has given scholarships and grants to top Thai students to study at Oxford University. He views this as a way to enhance relations between the countries and embraced these relations among the next generations to keep this last in the future.

Entering Phathanothai's fourth generation, Joe has paved way for his two young sons, Paul and Dan to follow his path. The two children are being brought up in a multinational environment. Both have been sent to Beijing to study at the same local elite school Joe attended in his childhood. Fluent in English, Chinese, Thai and French, Joe is teaching his two sons all four languages.

This year marks the 44th year of Thai-China diplomatic relationship. For the Phathonothai family, the relationship with China is 64 years, and perhaps the only such family in Thailand to have such close relationships with China for four generations. The family has embraced its duty to be a bridge between the political and business leaders of China and Thailand, a duty which they hope will pass down from generation to generation.

แง่คิดความสัมพันธ์ไทย-จีน จากยุคเริ่มการปฏิรูปถึงปัจจุบัน: มุมมองจากประสบการณ์ของนักการทูตคนหนึ่ง

วิบูลย์ คูสกุล

อดีตเอกอัครราชทูตแห่งราชอาณาจักรไทย

ประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน

1. มองย้อนหลัง - ยุคเริ่มการปฏิรูป

มองย้อนหลัง ผู้เขียนนับว่าโชคดีและจังหวะชีวิตลงตัวที่ได้ไปทำงานอยู่จีนถึง 5 รอบ เริ่มตั้งแต่ระดับเลขานุการสถานเอกอัครราชทูตฯ หลังช่วงจีนเริ่มเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจได้ไม่นาน “โคจร” ไปรอบใหญ่ ไปประจำการในหลายแห่ง จนได้กลับมาเป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ในช่วงกลางระหว่างนั้น ยังมีโอกาสไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกงสุลใหญ่ในจีนอีก 2 แห่งคือที่คุนหมิงและเซี่ยงไฮ้ และอีกครั้งในฐานะผู้อำนวยการใหญ่ที่ไทเป ก่อนได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้น “แง่คิด” ต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ไทยจีนที่จะนำเสนอ จึงมุ่งยุคหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนเป็นหลักถึงปัจจุบัน เพราะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เขียนโดยตรง ซึ่งอาจมีมุมมองหรือแง่คิดจากประสบการณ์หลากหลายแตกต่างกันออกไป

ผู้เขียนมีความเชื่อตลอดมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า สิ่งที่จะผูกพันความสัมพันธ์ไทยจีนให้ยั่งยืนสืบไป นอกจากปัจจัยเสริมอื่น ๆ เช่นความสัมพันธ์ใกล้ชิดฉันญาติมิตร หรือขนบธรรมเนียมทางวัฒนธรรมอันคล้ายคลึงที่มักมีการกล่าวถึงแล้ว **สิ่งสำคัญที่สุดคือ ผลประโยชน์ที่จะต้องมีร่วมกันในด้านใดด้านหนึ่ง**ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ไทยจีนในยุคใหม่ที่เริ่มตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี 2518 เรื่อยมาจนถึงยุคเริ่มการปฏิรูปของจีน ก็ล้วนเป็นผลพวงสืบเนื่องจากความเกื้อกูลกันของความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ ต่อเนื่องตั้งแต่ยุคเปิดความสัมพันธ์ ที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์สามเส้าเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีน โซเวียต และสหรัฐฯ โดยเฉพาะการที่จีนเห็นว่าโซเวียตเป็นภัยคุกคามโดยตรง จนทำให้เกิดการปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในจังหวะที่สหรัฐฯ ก็ต้องการยุติสงครามเวียดนาม เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคอมมิวนิสต์ชนะในประเทศอินโดจีน และสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากภูมิภาคตาม “ลัทธินิกสัน” รวมทั้งปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ภายในของแต่ละประเทศ ทำให้หลายประเทศในภูมิภาครวมทั้งไทยจำเป็นต้องปรับความสัมพันธ์กับจีน ซึ่งก็เป็นความต้องการทางยุทธศาสตร์หลักของจีนที่จำเป็นต้องปรับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของโซเวียตเช่นกัน**จากข้างต้นทั้งหมด จะเห็นว่าไทยและจีนมีความสอดคล้องต้องกันของผลประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่เป็นไปอย่างลงตัวของทั้งสองฝ่าย**โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังการบุกยึดครองกัมพูชาของเวียดนามในปี 2521-2522 ซึ่งไทยเองช่วงนั้นก็ต้องการอาศัยจีนคานอำนาจเวียดนามที่โซเวียต

สนับสนุนการขยายอิทธิพลอย่างมากในกลุ่มประเทศอินโดจีนและเป็นภัยคุกคามชัดเจนต่อความมั่นคงของไทย

ใน**ความรู้สึกถึงภัยคุกคาม**ข้างต้น ผู้เขียนจำได้ดีถึงบรรยากาศช่วงนั้นที่เป็นไปอย่างเคร่งเครียดจริงจัง สังเกตและรู้สึกได้จากการสอบสัมภาษณ์เข้าเรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการสอบสัมภาษณ์เข้ากระทรวงการต่างประเทศช่วงนั้น ล้วนถูกตั้งคำถามเดียวกันว่า แล้วประเทศไทยจะเป็น **"โดมิโน"**ตัวถัดไปหรือไม่ หลังจากพรรคคอมมิวนิสต์ยึดครองทั้งสามประเทศคือเวียดนาม ลาว และกัมพูชาในอินโดจีนได้แล้ว คำถามยังเจาะลึกตรงไปตรงมาถึงขั้นว่า แล้วเวียดนามจะบุกไทยหรือไม่หลังจากยึดครองกัมพูชาแล้ว เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความวิตกกังวลอย่างยิ่งของทุกภาคส่วนต่อความมั่งคงปลอดภัยของประเทศไทยในช่วงนั้น **ทำให้ไทยจีนเกิดผลประโยชน์ร่วมทางยุทธศาสตร์ที่ "ลงตัว" และเป็น "รูปธรรม" ในการร่วมผลักดันแก้ไขปัญหากัมพูชาทางการเมืองทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีอาเซียน** จนมีการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชาในที่สุดในปี 2532

ประเด็นสำคัญในความสัมพันธ์ไทยจีนที่เกี่ยวโยงควรกล่าวถึงในส่วนนี้ คือ **นโยบายและหลักการสำคัญของไทยที่มีต่อสถานะคนจีนโพ้นทะเลในไทยตอนนั้น ได้กลายเป็นต้นแบบหลักปฏิบัติส่วนนี้ของจีนในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกลุ่มประเทศอาเซียนเดิม 5 ประเทศ จึงเป็นยุคที่ประเทศไทยมีความสำคัญและอยู่บน "จอเรดาร์" ในสายตาจีนอย่างมาก**

นอกจากด้านการเมืองและความมั่นคง ในด้านเศรษฐกิจ เพื่อนชาวจีนที่ภายหลังได้มาเป็นเอกอัครราชทูตจีนประจำไทย เคยเล่าให้ผู้เขียนฟังช่วงประจำการรอบแรกในจีนหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนไม่นานว่า ประเทศไทยเคยถูกมองจากผู้นำจีนในยุคกำลังตัดสินใจเปิดประเทศในเชิงเปรียบเทียบความสำเร็จและปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยบางประเทศที่ตอนนั้นยังล้าหลังมากเพราะยังคงนโยบายปิดประเทศอย่างเหนียวแน่น และที่สุดผู้นำจีนให้น้ำหนักรูปแบบของไทยแม้จะมีส่วนของผลพวงปัญหาที่ต้องขบคิด นับเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ เพราะที่เราได้รับฟังหรืออ่านเจอเสมอ ส่วนมากก็มักจะเกี่ยวกับรูปแบบความสำเร็จการพัฒนาเศรษฐกิจของสิงคโปร์ที่ผู้นำอย่างเติ้ง เสี่ยวผิงต้องการนำมาประยุกต์ใช้กับจีน ซึ่งข้อเท็จจริงที่อาจจะโยงได้ในส่วนนี้ คือ **เติ้ง เสี่ยวผิงได้เคยมาเยือนไทยในจังหวะที่จีนกำลังจะประกาศนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในปี 2521 และยังได้เข้าร่วมพระราชพิธีอุปสมบทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารในขณะนั้น** แน่นอนว่า ใน พ.ศ. นั้น ประเทศไทยหรือกรุงเทพฯ นับว่ามีความเจริญและทันสมัยพอควรเทียบกับจีนยุคนั้น ซึ่งเป็นคนละเรื่องโดยสิ้นเชิงกับจีนยุคปัจจุบัน

ช่วงอยู่จีน 4 ปีแรก 2526 ถึง 2530 ผู้เขียนมีโอกาสได้ติดตามผู้ใหญ่ฝ่ายไทยเข้าพบเติ้งเสี่ยวผิง ถึง 4 ครั้ง นายกรัฐมนตรีจีนอีก 8 ครั้ง จึงนับเป็นโอกาสที่หายาก ได้ฟังได้เรียนรู้อะไรมากมาย โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ วิธีคิด วิธีมองปัญหา และแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนเพื่อนำสู่การปฏิบัติ **ผู้นำจีนโดยเฉพาะเติ้งเสี่ยวผิง "ตกผลึก" และมองว่าถ้าจีนไม่เปิดประเทศ ไม่ปฏิรูป ก็ไปไม่รอดแน่ โดยเฉพาะหลังจากเดินทางตระเวนเยือนทั่วโลกรวมทั้งสหรัฐฯ ยุโรป (และไทย)** ผู้นำจีนน่าจะรู้สึกตกใจพอควรที่เทียบแล้วเห็นจีนล้าหลังกว่าประเทศเหล่านั้นมาก และเห็นว่าแนวคิดปฏิบัติแบบเดิม ๆ คง **"ไม่เวิร์ค"**เพราะเอาเข้าจริง บ่อยครั้งอุดมการณ์ก็ไม่สามารถไปกระตุ้นพลังการ

ผลิตได้มากตามทฤษฎีอย่างที่คิด จึงต้องหันมาใช้มาตรการทางเศรษฐกิจบางอย่างของทุนนิยม เกิดเป็นคำกล่าวเข้าใจง่าย ๆ ที่มีการพูดถึงบ่อยที่สุดว่า **"แมวขาวแมวดำไม่สำคัญขอให้จับหนูได้เป็นพอ" สะท้อนชัดเจนถึงวิสัยทัศน์ผู้นำที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดผลเป็นรูปธรรมเมื่อเจอทางตัน โดยไม่ยึดติดกับกรอบอุดมการณ์ทางการเมืองมากเกินไป** เติ้งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำที่ "มองปัญหาขาด" ตระหนักดีที่สุดว่า ถ้าจีนไม่ปฏิรูปไม่เปิดประเทศก็จะอยู่ไม่ได้ คือไปไม่ถึงไหน ในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ในระบบทุนนิยม ที่จีนโจมตีมากช่วงสงครามเย็น มีความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยประสบการณ์ก่อนหน้านั้นของจีนตั้งแต่ช่วง "ก้าวกระโดดไกล" ในทศวรรษ 1950 ถึงช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมต้องเรียกว่าจีน "ถอยหลัง" **การปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศสู่ภายนอก จุดใหญ่คือใช้มาตรการบางส่วนที่เรียกว่า"กลไกตลาด" ของทุนนิยมเข้าช่วยกระตุ้นให้เกิดพลังการผลิตอย่างแท้จริง เป็นการปลดปล่อย "จิตวิญญาณ" ทุนนิยมในธรรมชาติของมนุษย์ให้ทำงานก็ว่าได้ และสำหรับคนจีนก็เป็นที่รู้กันยิ่งเก่งในเรื่องค้าขายอยู่แล้ว**

น่าสนใจว่าช่วงเริ่มปฏิรูปจนถึงช่วงที่ผู้เขียนไปประจำการรอบแรก จะเห็นป้าย 2 ข้างทางถนนฉางอันในกรุงปักกิ่ง ข้างหนึ่งกล่าวถึงสิ่งที่เติ้ง เสี่ยวผิงกำลังดำเนินการปฏิรูปว่า เป็น **"การเดินตามแนวทางสังคมนิยมที่เป็นลักษณะเฉพาะของจีน" ในขณะที่ป้ายฝั่งตรงข้าม ก็ยังเป็นการเชิดชูลัทธิมาร์ซเลนินและความคิดเหมา เจ๋อตง แสดงให้เห็นชัดเจนถึงวิธีพยายามประนีประนอมในการผลักดันนโยบาย** ซึ่งตอนนั้นก็มีผู้นำจีนต่อต้านไม่น้อย นอกจากประเด็น "แมวขาวแมวดำ" **เติ้งเสี่ยวผิงยังออกมาพูดความจริงหลายอย่างที่ยุคนั้นไม่มีใครกล้าพูด เช่น สังคมนิยมไม่ได้หมายถึงต้องจนเท่ากัน แต่ต้องยอมให้คนส่วนหนึ่ง มั่งมีขึ้นมาก่อน เพื่อในที่สุดจะสามารถช่วยดึงคนส่วนที่ด้อยโอกาสกว่าขึ้นมาได้** พอพูดไป ท่านก็ถูกต่อต้านมาก ว่า "เดินตามทางทุนนิยม" ซึ่งจะนำสู่ความล้มเหลว เพราะจะมี "มลภาวะทางจิตใจและวัฒนธรรม" เข้ามาทำให้สังคมจีนเสื่อมถอยเหมือนก่อนการปฏิวัติ ซึ่งเติ้งเสี่ยวผิงตอบแก้ในประเด็นนี้อย่างน่าคิดว่า **จีน (ตอนนั้น) เหมือนคนไข้ใกล้ตาย จำเป็นต้องเปิดหน้าต่างเอาอากาศบริสุทธิ์เข้ามา อากาศบริสุทธิ์ในที่นี้หมายถึงต้องปฏิรูปเปิดประเทศเอาเทคโนโลยี เอาเงินทุนเข้ามา หากจะมีสิ่งแปลกปลอมก็ต้องจัดการแก้ไข แต่ไม่ใช่ไปพาลปิดประตูจนคนไข้ต้องตายลง**

เหล่านี้เป็นวิสัยทัศน์ยุคเริ่มปฏิรูปและเปิดประเทศที่น่าสนใจ ผู้นำจีนตกผลึกจากบทเรียนในประวัติศาสตร์ว่า **เมื่อไหร่ก็ตามที่จีนเปิดประเทศ จีนก็จะเจริญรุ่งเรืองโดยเฉพาะ เช่น ในสมัยราชวงศ์ถังที่ Silk Road ติดต่อสัมพันธ์กับนานาประเทศสมัยนั้น พาจีนสู่ความ มั่งคั่งและยิ่งใหญ่ ตรงข้ามกับช่วงปิดประเทศหลังสงครามฝิ่นปี 2383ที่นำพาจีนสู่ความตกต่ำถูกเย้ยหยันและเป็น"กึ่งเมืองขึ้น" ของตะวันตกและญี่ปุ่น** แต่ก็นั่นแหละ จีนโชคดีที่เติ้ง เสี่ยวผิง เป็น "แมวเก้าชีวิต" เพราะถูกเล่นงานทางการเมืองไปแล้ว 2-3 ครั้งก็ยังสามารถกลับขึ้นมานำพาประเทศได้อีก เป็นเรื่องที่น่าคิด

ผลประโยชน์ไทยจีนด้านการค้าในยุคดังกล่าวยังเป็นไปอย่างจำกัดจากนโยบายจีนที่ยังไม่เปิดเสรีการค้ามาก การค้าส่วนใหญ่จำกัดอยู่เฉพาะรัฐบาลต่อรัฐบาล และเอกชนไทยกับวิสาหกิจของจีน ระหว่างเอกชนด้วยกันมีน้อยมาก เพราะธุรกิจเอกชนเพิ่งอยู่ในยุคเริ่มก่อตัว อย่างไรก็ตาม **จีน**

กลายเป็นตลาดสำคัญที่ไทยส่งออกสินค้าเกษตร เช่น น้ำตาลดิบ ยางพารา ข้าว หรือข้าวโพด สินค้านำเข้าสำคัญจากจีนคือสินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง เคมีภัณฑ์และเครื่องจักรอุปกรณ์เกษตร แม้ **มูลค่าและปริมาณการค้าจะน้อยมากเมื่อเทียบกับปัจจุบัน แต่ตลาดจีนก็กลายเป็นความหวังของสินค้าเกษตรไทยที่ผู้นำไทยมักนึกถึงเมื่อต้องการหาตลาด ในยุคนั้น ไทยยังมีปัญหาขาดแคลนน้ำมันดิบ ซึ่งหลายครั้งผู้นำการเมืองไทยก็ต้องอาศัยจีนช่วยในส่วนนี้**

ผู้เขียนจำได้ว่ายุคนั้นใน**ความสัมพันธ์การค้าไทยจีน** มีประเด็นของคำว่า **"ราคามิตรภาพ"** ที่สองฝ่ายหลังจากผู้นำเจรจากันเสร็จ ผู้ปฏิบัติก็มักต้องมีการขบคิดหารือตีความกันในประเด็นนี้ กล่าวคือ ถ้าไทยขอให้ฝ่ายจีนรับซื้อสินค้าเกษตรในราคามิตรภาพ เรามักคาดหวังให้จีนช่วยซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด เพราะส่วนใหญ่เกิดปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดและราคาตก จึงหวังจีนช่วยซื้อเพื่อพยุงราคา ในทางตรงข้าม ถ้าเราซื้อจากจีนในราคามิตรภาพ เช่น น้ำมันดิบ เราคาดหวังให้จีนขายให้ในราคาพิเศษที่ถูกกว่าตลาดโลก **เป็นสิ่งที่มีความพิเศษมากในความสัมพันธ์ไทยจีนที่สองฝ่ายมีผลประโยชน์จำเป็นด้านอื่นคือด้านยุทธศาสตร์ร่วมกันที่สำคัญกว่ามาก จึงทำให้ "สมการซื้อขาย" ที่ซับซ้อนเหล่านี้สามารถแก้ไขลงตัวได้ในยุคนั้น**

2. ยุคถัดมา

ในยุคถัดมาที่ผู้เขียนไปประจำการในจีนคือช่วง 2543-2546 ได้เห็น**ความสัมพันธ์ไทยจีนพัฒนาคืบหน้าไปมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน เป็นจังหวะที่จีนเข้าองค์การการค้าโลก หรือ WTO ในปี 2544** ทำให้อุปสรรคการค้าด้านภาษีของจีนกับประเทศต่าง ๆ ลดลงมาก ไทยสามารถขายสินค้าผลิตผลเกษตรให้จีนมากขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า Early Harvest คือ **"การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที"**เริ่มใช้กับไทยปี 2546 (ภายใต้กรอบใหญ่การค้าเสรีอาเซียนกับจีน) ส่งผลให้การค้าไทยจีนขยายตัวอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง **มูลค่าการค้าสองฝ่ายเพิ่มสูงขึ้นมาก จาก 25 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปีเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต 2518 เพิ่มเป็น 57,782 ล้านเหรียญฯ ในปี 2554 ไทยส่งออก 27,130 ล้านเหรียญฯ นำเข้าจากจีน 30,652 ล้านเหรียญฯ เป็นคู่ค้าอันดับ 14 ของจีนตอนนั้น** มีกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ตามมา เช่น ความร่วมมือในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง โครงการลงทุนต่าง ๆ ของจีนมีเอกชนไปลงทุนเพิ่มมาก โดยเฉพาะเครือเจริญโภคภัณฑ์

ที่น่าสนใจควรกล่าวถึงในส่วนนี้คือ ผลพวงของ Early Harvest ข้างต้น ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศเดียวที่สามารถส่งออกทุเรียนสดไปจีนและทำได้เรื่อยมาจนถึงเมื่อไม่นานมานี้ จนเป็นที่กล่าวขวัญถึงของเอกอัครราชทูตประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งไทยในการส่งออกทุเรียนช่วงที่ผู้เขียนเป็นทูตที่กรุงปักกิ่ง ในหลายเวที ผู้เขียนย้ำเสมอว่าตลาดทุเรียนไทยซึ่งเป็นผลพวงของ Early Harvest ที่ไทยมีมากับจีนนี้ เราต้องรักษาไว้ให้ดี**ไม่เห็นเป็น "ของตาย" โดยควรจัดระเบียบการส่งออกสินค้าที่เน้นคุณภาพและการสร้างมูลค่าเพิ่มมากกว่าเชิงปริมาณที่ก่อให้เกิดปัญหาตลอด** ควรเล่าให้ฟังในส่วนนี้ด้วยว่า ครั้งหนึ่งในการ **"เปิดบ้านทูตไทย"**เพื่อโปรโมททุเรียนไทย ผู้ดำเนินรายการที่เชิญมาทำการบ้านมาดี ถามผู้เขียนกึ่งให้คำตอบเองว่า ทุเรียนแท้จริงมีแหล่งกำเนิดจากทางมาลายูมิใช่หรือ ซึ่งผู้เขียนตอบว่าก็อาจจะใช่ แต่กระนั้น **ทุเรียนก็ได้รับการพัฒนาพันธุ์ให้ดียิ่งขึ้นต่อเนื่องในประเทศ**

ไทยมากว่าร้อยปี จนกลายเป็นพันธุ์ทุเรียนไทยที่คุณภาพปัจจุบันเหนือกว่าทุเรียนแหล่งอื่นใด ดังคำพูดจีนที่ว่า "**青出于蓝而胜于蓝**" ซึ่งเขาชอบใจเพราะมีคำกล่าวจีนโบราณที่ว่า "สีฟ้าครามที่มาจากสีฟ้านั้น ท้ายสุดแล้วก็เด่นสง่ายิ่งกว่าสีฟ้าเดิม"

ช่วงระยะเวลาระหว่างนี้ ถือว่าความสัมพันธ์ไทยจีนพัฒนามาถึงจุดที่ดีมากที่สุดอีกช่วงหนึ่ง นอกจากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำทางการเมืองและภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว **ที่สำคัญมีการเสด็จเยือนอย่างเป็นทางการของสมาชิกชั้นสูงในพระราชวงศ์ทุกระดับ** ไม่ว่าจะเป็น**สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร** เสด็จเยือนจีนอย่างเป็นทางการในปี 2541 **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**เสด็จเยือนจีนสม่ำเสมอ และเสด็จเยือนจีนอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ปี 2544 และ**สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี** เสด็จเยือนจีนอย่างเป็นทางการเพื่อทรงคอนเสิร์ตกู่เจิงในปี 2545 โดยก่อนหน้านั้น **สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์**ก็เคยเสด็จเยือนจีนในปี 2539 ที่สำคัญที่สุด **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**ในขณะนั้น **ทรงเป็นผู้แทนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช** เสด็จพระราชดำเนินเยือนจีนอย่างเป็นทางการตามคำเชิญของประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมินในปี 2543 ซึ่งเป็นการเสด็จเยือนตอบที่ประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมินได้เดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการก่อนหน้านี้ในปี 2542 และต่อมาประธานาธิบดีหู จิ่นเทาของจีนก็ยังได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการในปี 2546 รวมทั้งย้อนหลังกลับไปในปี 2528 ประธานาธิบดี หลี่ เซียนเนี่ยนก็เคยเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

3. ยุคปัจจุบัน - ตกผลึกประเด็นความสัมพันธ์

ถ้าจะว่าไปแล้ว **ความสัมพันธ์ไทย-จีนในแต่ละยุค แม้รูปแบบจะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ดี เนื้อหาสำคัญคือการอำนวยหรือเกื้อกูลผลประโยชน์ระหว่างกันในกระบวนความสัมพันธ์นั้นก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า ความร่วมมือสองฝ่ายสามารถตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในลักษณะ "Win-Win"ได้** เพื่อตอกย้ำในประเด็นนี้ในช่วงต่อมาที่ผู้เขียนดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน (อยู่จีนรอบที่ 5) ในหลายโอกาสไม่ว่าจะกับสื่อมวลชนหรือในเวทีสัมมนาในบริบทเกี่ยวกับประเด็นผลประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะภายใต้กรอบแนวคิดเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนนั้น ผู้เขียนมักยกตัวอย่าง**ความรุ่งเรืองของ "การค้าสำเภาไทย-จีน" ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี** ว่าในยุคนั้น การค้าทางทะเลระหว่างไทย-จีนเจริญถึงขีดสุด มีกองเรือสำเภาแล่นขนส่งสินค้าระหว่างเมืองท่าไทยจีน ขาไปบรรทุกข้าว ดีบุก ไม้ซุง ของป่าหรือแม้กระทั่งรังนกนางแอ่นจากสยาม ขากลับจากจีนบรรทุกผ้าไหม ใบชา เครื่องปั้นดินเผาหรือหลายครั้งก็ถือโอกาสบรรทุกตุ๊กตาหินหรือที่เรียกว่า "ตัวอับเฉา" ไว้ถ่วงน้ำหนักเรือโต้คลื่นขากลับ ตุ๊กตาหินเหล่านี้ปัจจุบันยังยืนตระหง่านต้อนรับนักท่องเที่ยวจีนตามวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ

จากความเชื่อของผู้เขียนที่ตอกย้ำเสมอว่า ความร่วมมือสองฝ่ายที่จะเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนนั้นต้องเป็นการเกื้อกูลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ในช่วงที่ผ่านมา ทุกครั้งเมื่อได้รับทาบทามให้ไปพูดเกี่ยวกับ BRI หรือ Belt and Road Initiative ผู้เขียนก็มักจะแสดงความเห็นว่าถ้าสำหรับเนื้อหา BRI ประการเดียว อาจเหมาะสมกว่าที่จะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิของจีนเป็นผู้นำเสนอ สำหรับผู้เขียน ในฐานะที่เคยเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำจีน จึงจะขอให้เป็นเรื่องทวิภาคีที่มุ่งประเด็น เช่น **BRI ของจีนจะมีส่วนช่วยเสริม หรือตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยอย่างไร**ด้วย โดยเฉพาะตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ EEC ของรัฐบาลไทย

ในส่วนนี้ จึงน่ายินดีที่ปัจจุบันคำว่า “ข้อริเริ่ม” “Belt and Road Initiative” หรือ BRI มีการใช้กันอย่างเป็นทางการทั่วไปมากกว่าจะใช้คำว่า “ยุทธศาสตร์” ซึ่งคำว่า “ข้อคิดริเริ่ม” หรือ “Initiative” ในภาษาอังกฤษย่อมสื่อความหมายกว้างไกลกว่าในแง่**ผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศตามแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม สะท้อนจิตวิญญาณความรุ่งเรืองและการอำนวยประโยชน์ร่วมกันของเส้นทางสายไหมที่มีมาตั้งแต่ยุคโบราณ** แน่นอนยังจะมีส่วนช่วยให้ประเทศต่าง ๆ เกิดความมั่นใจในประเด็น “The Rise of China” หรือการ “ผงาดขึ้นมาของจีน” นั้นว่าเป็นไปอย่างสันติ เพราะถ้าจะวิเคราะห์ถึงแก่นจริง ๆ แล้ว **ในกระบวนความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศอาเซียนโดยรวม รวมทั้งประเทศไทย ไม่มีสิ่งใดจะสำคัญเกินกว่าการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจให้เกิดขึ้นระหว่างกัน โดยผ่านผลประโยชน์จากความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง** ซึ่งสองฝ่ายมีร่วมกันตั้งแต่แรกถึงปัจจุบัน

4. ข้อสังเกต ปัญหา ข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยและประเทศจีนนับว่าโชคดีที่ไม่มีปัญหาพื้นฐานสำคัญที่เป็นความขัดแย้งระหว่างกัน ถึงกระนั้น จากหลากหลายปัจจัย หากติดตามจากปฏิกิริยาข่าวสารต่าง ๆ ทั้งในสื่อและภาคประชาสังคม ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความสัมพันธ์สองฝ่ายหลังจากพัฒนามาถึงปัจจุบัน สถานะและบทบาทของจีนในเวทีโลกและภูมิภาคก็ต้องยอมรับว่าได้เปลี่ยนแปลงไปตามฐานะของประเทศซึ่งต่างจากเดิมมาก จึงเริ่มมีคำถามเกิดขึ้นในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเกี่ยวกับผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายกลายเป็นประเด็นได้เปรียบเสียเปรียบกันในโครงการต่าง ๆ ที่มีระหว่างกัน เช่น ในโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีนก็เป็นประเด็นที่มีการพูดถึงกันมาก ซึ่งอันที่จริง ผู้เขียนเห็นว่าหากจีนสามารถนำเทคโนโลยีรถไฟความเร็วสูงที่ล้ำหน้าที่สุดมาปรับใช้และลดข้อพิจารณาผลประโยชน์เชิงธุรกิจในโครงการนี้ลง ก็น่าจะเอื้อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นความร่วมมือลักษณะ “Win-Win” ที่สำคัญระหว่างไทย-จีน เพราะความสำเร็จในโครงการนี้ หากได้รับการยอมรับจากประชาชนก็ย่อมจะเป็นรูปแบบความร่วมมือให้กับจีนและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะ**เรื่อง “การทูตรถไฟความเร็วสูง”ที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญ** ในส่วนนี้ นโยบาย “Go Global”หรือ “走出去” ของจีนในปัจจุบันหากจะทำให้สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น **จีนเองก็อาจจำเป็นต้องหา "รูปแบบการพัฒนาร่วม" อันเป็นที่ยอมรับของประเทศอาเซียนอื่นด้วย**โดยเฉพาะสำหรับประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ เช่นกรณีกับประเทศฟิลิปปินส์ภายใต้บรรยากาศผู้นำฟิลิปปินส์ที่ยืดหยุ่นมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งหากเร่งดำเนินการแก้ไขอุปสรรคที่มีอย่างเหมาะสมและมีความสอดคล้องลงตัวของผลประโยชน์ระหว่างกันได้

ก็ย่อมจะเป็นตัวอย่างให้ประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะที่อ้างสิทธิ์ฯ ในทะเลจีนใต้ดำเนินการตามเพื่อแก้ไขอุปสรรคที่มีอย่างมีความมั่นใจ ซึ่งความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันนี้ย่อมส่งผลดีกับนโยบายด้านอื่นโดยเฉพาะโครงการ BRI ของจีนที่จะมีต่อไทยและอาเซียนโดยรวมอีกด้วย เรื่องลักษณะนี้ประเทศไทยเคยมีประสบการณ์ความสำเร็จที่แก้ไขปัญหาความไม่ลงตัวของผลประโยชน์ที่มีกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่นกับมาเลเซียในกรณีปัญหาการทับซ้อนของไหล่ทวีปทางทะเล ซึ่งในที่สุดภายใต้**หลักการพัฒนาร่วมกัน**ก็ทำให้ทั้งสองประเทศสามารถลุล่วงปัญหาได้แบบ Win-Win คือได้ผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ แทนที่จะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคของความสัมพันธ์

ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกับประเทศไทย การริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมทางทะเล ศตวรรษที่ 21 (BRI) ของจีนนั้น ผู้เขียนเห็นว่ามีขอบเขตพาดผ่านมาถึงไทยอย่างแน่นอน โดยเฉพาะหากพิจารณาถึงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นศูนย์กลาง AEC สู่ภาคพื้นอาเซียน นโยบาย “Go Global” หรือเดินออกสู่ภายนอกของจีนสู่ประเทศอาเซียนกลุ่มคาบสมุทรและหมู่เกาะก็ต้องผ่านไทย เพราะฉะนั้น โจทย์ใหญ่ของไทยคือ**เมื่อจีนมี BRI และโดยความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ของไทยแล้ว เราจะวางตัวหรือกำหนดท่าทีอย่างไรให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มระหว่างกันได้** คนไทยบางส่วนกล่าวว่าถ้าไปดูในยุทธศาสตร์ BRI ของจีนแล้วไม่มีส่วนใดเกี่ยวกับไทย แต่ในความเป็นจริงBRI นั้น เป็นทั้งความริเริ่มที่เป็นแผนรวมโครงการและ “กรอบความคิด” ที่ยืดหยุ่นพอ **อยู่ที่ว่าเราจะสร้างมูลค่าเพิ่มของตัวเราเพื่อกำหนดนโยบายให้เกิดการเชื่อมโยงที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระหว่างกันได้อย่างไร**

เมื่อประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ประกาศยุทธศาสตร์ BRI ออกมาแล้ว หลายประเทศบอกว่าลมจีนกำลังพัดมาแรง เช่นเดียวกับกระแสในไทยเวลานี้ ก็พูดกันว่าอิทธิพลจีนกำลังเข้ามาแรง ต้องระวัง ซึ่งก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีส่วนจริง แต่ยามที่ลมพัดมานั้นมีสองแนวทางที่เราทำได้ คือสร้างกำแพงกั้นหรือจะสร้างกังหันกางใบรับลม แน่นอนไทยควรต้องดำเนินการอย่างหลัง จึงอยู่ที่ว่า **ด้วยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ที่เรามี ไทยจะวางตัวหรือกำหนดท่าทีอย่างไรเพื่อใช้ BRI มาเสริมสนับสนุนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของเราด้วยเพื่อประโยชน์ร่วมกันในส่วนนี้ต่อไป**

ในส่วนของจีน โครงการใด ๆ ก็ตามที่มีมาภายใต้ BRI การตกลงร่วมกับรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญ แต่การเห็นประโยชน์และยอมรับจากภาคประชาชนบนพื้นฐานการเห็นความจำเป็นและศักยภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ก็มีความสำคัญและพิสูจน์มาหลายกรณีแล้วว่าสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จึงเป็นเรื่องที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณาอย่างครอบคลุมและจริงจัง **ในความเป็นจริง การยอมรับของภาคประชาสังคมก็เกิดจากการที่ภาคส่วนต่าง ๆ เห็นถึงความจำเป็นและศักยภาพทางเศรษฐกิจว่าสามารถพัฒนาเป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริงได้อย่างไร โดยสรุปโครงการต่าง ๆ ของจีนที่นำเสนอจะต้องตอบโจทย์ประโยชน์ของประเทศเจ้าบ้านให้ชัดเจนด้วยความร่วมมือที่ราบรื่นจึงจะเกิดขึ้นได้**

ที่ผ่านมา ปัญหาลักษณะดังกล่าวเริ่มสะท้อนออกมามากขึ้นในโครงการร่วมมือของจีนกับบางประเทศ ผู้เขียนจึงหวังว่าข้อริเริ่ม BRI กับการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกภายใต้ EEC หรือ

ยุทธศาสตร์นำประเทศไทยสู่ยุค 4.0 จะ**หาจุดประสานประโยชน์ไทย-จีนในส่วนนี้ให้ลงตัว**ได้ เริ่มมีบางโครงการนำร่องเป็นตัวอย่าง เช่น เมื่อปลายปีก่อน โรงงานผลิตรถยนต์ยี่ห้อ MG จากเซี่ยงไฮ้ร่วมกับภาคเอกชนไทยลงทุนสร้างฐานการผลิตรถยนต์ขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกของไทย เพื่อขายและเป็นศูนย์ผลิตส่งออกไปประเทศที่สาม หรือกรณีการจัดConsortium ความร่วมมือที่ไทยจีนร่วมกับประเทศที่สามเช่นญี่ปุ่นเพื่อบุกเบิกโครงการร่วมทุนกันใน EEC

อันที่จริงเป็นที่คาดหวังกันว่า **รถไฟความเร็วสูงไทย-จีน** ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของ BRI ที่ขณะนี้เริ่มก่อสร้างช่วงจากนครราชสีมามากรุงเทพฯ แล้วนั้น เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดอย่างแท้จริงในการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคม ทั้งตามข้อริเริ่ม BRI หรือการเชื่อมรถไฟความเร็วสูงในส่วนของ EEC ที่จะเชื่อมไร้รอยต่อ 3 สนามบินหลักของไทย คือสุวรรณภูมิ ดอนเมือง และอู่ตะเภา ด้วยระดับความเร็ว 250 กม./ชั่วโมง และรางมาตรฐานขนาดกว้าง 1.435 เมตรเท่ากันนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลประการใด ก็ย่อมต้อง**เป็นที่คาดหวังว่าจะต้องมีการเชื่อมต่อหรือเผื่อการเชื่อมต่อระหว่างกัน**ในส่วนนี้ **จึงจะนับเป็นมูลค่าเพิ่มและประโยชน์ร่วมด้านเศรษฐกิจไทย-จีน** และสอดรับกับยุทธศาสตร์ ASEAN Connectivity ใน AECที่ไทยเป็นศูนย์กลางอีกด้วย

5. แสวงหาลู่ทาง มองไปข้างหน้า

นอกจากความร่วมมือต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ในช่วงที่ไปรับหน้าที่เป็นเอกอัครราชทูตประจำจีน ก็เป็นอีกช่วงที่ความสัมพันธ์พัฒนาถึงจุดที่ดีที่สุดอีก และเป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ไทยจีนมีมาแล้วร่วม 37 ปี ผู้เขียนมีความคิดว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ไทยจีนส่วนใหญ่มุ่งเน้นผลประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์หรือความมั่นคงทางการเมืองร่วมกันเป็นหลัก ซึ่งมิติด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคงหรือทางการเมืองนั้น ทั้งสองฝ่ายได้มีการดำเนินประสานผลประโยชน์ด้านนี้มามากพอควร **สมควรที่จะหันมาดูลู่ทางด้านอื่นเพิ่มเติมที่จะเป็นปัจจัยเชื่อมโยงผลประโยชน์ร่วมกันให้มีมากและยั่งยืนยิ่งขึ้น** ผู้เขียนมีความคิดว่าสิ่งที่เป็นจุดเด่นที่สุดของไทยที่ยังมิได้มีการสำรวจและสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างจริงจังกับจีนให้ยั่งยืนนั้น คือ**มิติต่างๆ ที่เป็น “soft power” ของไทยทั้งหมด** ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรม อาหารไทย ผลไม้ มวยไทย หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ไทย ฯลฯ ผู้เขียนจึงได้ริเริ่มทำ*เวยป๋อ (Weibo;* ***微博***) ของสถานเอกอัครราชทูตซึ่งคล้ายกับ*เฟสบุ๊ค* เพื่อมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงและให้มีการเผยแพร่จุดเด่นทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เป็น soft power ของไทย ช่วงแรกผู้เขียนตอบคำถามจากคนจีนเองโดยตรง เขาสนใจอะไรเกี่ยวกับประเทศไทยสามารถกดเข้ามาถามได้ ตอนหลังเราฝึกเจ้าหน้าที่ไว้ช่วยตอบ มีรายการต่างๆมากมายที่สื่อสารกับแฟนคลับให้เข้ามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของสถานเอกอัครราชทูตช่วงหนึ่งผู้เขียนเปิดรายการสอนภาษาเทียบเคียงความใกล้ชิดภาษาไทยกับจีน เฉพาะรายการนี้มีแฟนคลับเข้ามาเกือบสามหมื่นคนเป็นการ “reach out” ไปสู่คนรุ่นใหม่ของจีนโดยตรง ซึ่งประชากรที่เป็น “netizens” ของจีนมีถึงกว่า 800 ล้านคน คนรุ่นใหม่เหล่านี้ ปัจจุบันสามารถสื่อสารทะลุทะลวงถึงตัวเราโดยตรงผ่านสื่อสังคมเช่น*วีแชท (Wechat;* ***微信***) และ “platform” ดิจิตอลทางธุรกิจการค้าต่าง ๆ ที่อาจถือได้ว่าเป็น “Silk Road ทาง

อากาศ"ยุคใหม่ที่เกิดขึ้นแล้ว เกิดก่อน BRI และ**กำลังมีผลสะท้อนถึงความสัมพันธ์ไทยจีนทุกด้านอย่างเป็นรูปธรรมประชากรอินเทอร์เน็ตที่ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางรุ่นใหม่นี้เป็นอนาคตของความสัมพันธ์ไทยจีนที่เราควรจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยให้มากยิ่งขึ้นถือเป็นโจทย์ใหญ่ให้เราหาหนทางผูกพันประโยชน์ร่วมทุกด้านในมิติที่นอกเหนือจากด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงหรือการเมือง** หลักคิดในส่วนนี้คือ เหตุการณ์ทางการเมืองหรือด้านความมั่นคงก็แปรผันไปตามความเป็นจริงและความจำเป็นของสถานการณ์แต่ละยุคสมัย รัฐบาลผ่านมาแล้วก็ผ่านไป แต่มิติด้าน soft power ที่พูดถึงข้างต้น ไม่ว่ารัฐบาลหรือสถานการณ์จะเปลี่ยนไปอย่างไร คนจีนที่ชอบกินทุเรียนหรือชอบวัฒนธรรม สถานที่เที่ยว หรืออาหารไทย ก็จะชอบอยู่ดี **สามารถกลายเป็นผลประโยชน์ร่วมสำคัญที่ผูกพันกันยาวนานสู่อนาคตได้ซึ่งในมิตินี้ ไทยมีความได้เปรียบเหนือทุกประเทศอื่นในอาเซียน และชนชั้นกลางเหล่านี้ยังเป็นฐานการบริโภคขนาดมหึมา**อีกด้วย การเปิด *Weibo* ครั้งนั้นมีเอกอัครราชทูตประเทศอาเซียนอีก 2-3 ประเทศมาขอคำแนะนำเพื่อทำตามบ้าง

จากผลสะท้อนการทำ*เวยป๋อ*ซึ่งรวมแล้วมีผู้ติดตามเป็นแสนช่วงนั้น พบข้อเท็จจริงน่าสนใจอีกประการว่าแท้จริงแล้ว คนรุ่นใหม่ในจีนขณะนี้มิได้ให้ความสำคัญมากนักต่อความสัมพันธ์หรือความใกล้ชิดทางเชื้อชาติหรือสายเลือด แต่**สนใจในมิติอื่น ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเรามากกว่า** เช่น สนใจว่าไทยมีอะไรดี ๆ น่าสนใจที่จะนำเสนอบ้าง ไม่ว่าจะเป็นสินค้า ภาคบริการต่าง ๆ หรือสถานที่ท่องเที่ยวสรุปได้ว่า **ความนิยมใน"ความเป็นไทย"นั้น มีมากกว่าความนิยมในแง่ความใกล้ชิดทางสายเลือดในส่วนนี้ จึงเป็นอีกโจทย์สำคัญที่เราควรให้ความใส่ใจมากขึ้นในกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ที่จะมีกับจีนในยุคต่อไป** เพราะ**คนรุ่นใหม่เหล่านี้จะเป็นอนาคตของจีนและอนาคตความสัมพันธ์ไทยจีนในทุกด้าน** ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องมุ่งเพียรพยายามมากขึ้นในส่วนนี้ เมื่อกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่นใหม่ ผู้เขียนจำได้ว่า ครั้งหนึ่ง**ในการทรงสนทนาของกรมสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ กับ (รอง)ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงในสมัยนั้นได้มีการหยิบยกเรื่องการแลกเปลี่ยนเยาวชนรุ่นเยาว์ของทั้งสองประเทศ**ที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ของโรงเรียนจิตรลดากับฝ่ายจีนให้มีเพิ่มมากขึ้น โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิงเห็นด้วยพร้อมกล่าวยกตัวอย่างประสบการณ์ของท่านเองว่าโครงการลักษณะนี้มีประโยชน์มากในการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจความรู้จักมักคุ้นระหว่างกันให้มีขึ้นตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะเยาวชนเหล่านั้นจะเติบโตมาเป็นผู้ขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายต่อไป

6. บทส่งท้าย

ผู้เขียนเคยได้รับเชิญให้ไปปาฐกถาที่วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 40 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทยจีน เมื่อปี 2558 ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตและแง่คิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยจีนเป็น 2 ส่วน

ส่วนแรก ผู้เขียนเสนอว่า หากพิเคราะห์ความสัมพันธ์ไทยจีนจาก"องค์ประกอบ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ" ของจีนโบราณ คือ *เทียนสือ* (天时) *ตี้ลี้* (地利) *เหรินเฮ้อ* (人和) ซึ่ง

เทียนสือ หมายถึงจังหวะเวลาและโอกาส *ตี้ลี้* หมายถึงทำเลชัยภูมิที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และ *เหรินเหอ* คือปัจจัยเรื่องพลังสมัครสมานของคนในการขับเคลื่อน ที่น่าสังเกตและน่ายินดีคือ ความสัมพันธ์ไทยจีนมีครบทั้ง 3 ปัจจัย กล่าวคือ **ปัจจัยที่ 1** เรื่องจังหวะเวลาและโอกาส ยอมรับกันว่าศตวรรษนี้เป็นศตวรรษแห่งเอเชีย จีนไทยและอาเซียนก็รวมอยู่ตรงส่วนนี้ **ปัจจัยที่ 2** ว่าด้วยทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อย่างที่ได้พูดถึง ไทยเป็นศูนย์กลาง AEC ของอาเซียน จีนมี BRI มีนโยบาย “เดินออกสู่ภายนอก” จีนเดินออกสู่ภายนอก เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมออกสู่อาเซียนก็ต้องผ่านไทย แล้วไทยก็มี EEC ที่ตั้งเป็นโจทย์ให้เรามุ่งวางสถานะเพิ่มมูลค่าเป็นศูนย์กลางอาเซียนเชื่อมต่อจีน **ปัจจัยที่ 3** คือ เน้นเรื่องคนในการร่วมขับเคลื่อนความสัมพันธ์ **“ไทยจีนมิใช่อื่นไกลพี่น้องกัน”** อย่างน้อยที่สุดก็ไม่มีอุปสรรคกีดกันเรื่องเชื้อชาติหรือใดๆระหว่างกัน และผู้เขียนก็เชื่อว่า *เทียนสือ ตี้ลี้ เหรินเหอ* นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำสู่ความสัมพันธ์และผลประโยชน์ร่วมใกล้ชิดระหว่างไทยจีนที่มีมาตั้งแต่ยุคโบราณถึงปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ผู้เขียนอ้างคำกล่าวของปราชญ์ขงจื๊อที่เคยกล่าวไว้ตั้งแต่ยุคของท่านว่า “**四十不惑**” หมายถึง ตัวท่านเมื่ออายุล่วงมาถึง 40 แล้วก็ไม่มีข้อกังขาใดในชีวิต ดังนั้นความสัมพันธ์ไทยจีนก็เช่นกัน ผู้เขียนคิดว่าเมื่อความสัมพันธ์ไทยจีนพัฒนามาจนครบรอบ 40 ปีแล้วตั้งแต่ตอนนั้นพวกเราก็ควรจะต้องหมดข้อกังขาว่าจะคบค้าพัฒนาความสัมพันธ์กันต่อไปอย่างไร ดังเช่นที่มีบางภาคส่วนของสังคมตั้งเป็นประเด็นเมื่อลองพิจารณาตามข้อเท็จจริง นอกจากผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ แล้ว ตัวเลขผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เป็นเฉพาะมูลค่าการค้าสองฝ่ายก็บอกอะไรเราได้หลายอย่าง เมื่อปีที่ผ่านมา **มูลค่าการค้าไทยจีนมีมากถึงกว่า 80,000 ล้านเหรียญสหรัฐฯ** (เพิ่มจาก 25 ล้านเหรียญฯ ตอนเปิดความสัมพันธ์ฯ) **นับเป็นผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากจนมิอาจปฏิเสธได้** ทั้งนี้ ยังไม่นับผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ เช่น การลงทุนที่เพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นเครื่องยนต์หลักทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของไทย การไปมาหาสู่กันนั้น สามารถเพิ่มพูนความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งข้อสรุปนี้ ผู้เขียนมีมาตอนเป็นเอกอัครราชทูตประจำลาว น่าประหลาดใจว่าในปีที่นักท่องเที่ยวไทยไปลาวสูงเป็นประวัติการณ์มากถึง 1 ล้านคน ปีนั้นกลับเป็นปีที่มีปัญหาระหว่างกันน้อยที่สุด ปฏิเสธไม่ได้ว่า**การไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอในทุกระดับเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการเพิ่มพูนความเข้าใจระหว่างกัน** ซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมสำคัญอีกประการที่ทั้งสองฝ่ายต้องรักษาไว้ให้ดี

ไทยจีนนับว่าโชคดีที่ไม่มีปัญหาพื้นฐานสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน แล้วก็โชคดีที่เราไม่ใช่ประเทศที่อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะทะเลจีนใต้ที่มีความขัดแย้งกับจีน เหนือกว่าสิ่งอื่นใด ประเทศไทยมี**สถาบันพระมหากษัตริย์**ที่ให้ความสำคัญยิ่งต่อความสัมพันธ์ไทยจีนและ**มีบทบาทที่ทรงความสำคัญยิ่งต่อเนื่องตั้งแต่เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชกรณียกิจมากมายนานัปการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้ทรงอุทิศให้กับความสัมพันธ์สองฝ่าย** พระองค์ทรงมุ่งสร้างและสืบสานความสัมพันธ์ทั้งกับผู้นำทุกรุ่นทุกระดับและกับประชาชนจีนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาร่วม 40 ปีที่ผ่านมา **กรมสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เป็นผู้นำพระองค์เดียวในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทยจีนที่ทรงพบผู้นำสูงสุดของจีนถึง 4 ใน 5 รุ่น** ตั้งแต่ยุคท่านเติ้ง เสี่ยวผิง ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน

ประธานาธิบดีหู จิ่นเทา จนถึงประธานาธิบดีสี จิ้นผิงในปัจจุบัน กล่าวได้ว่าทุกวันนี้ **ไม่มีผู้นำระดับสูงของจีนคนใดที่ไม่รู้จักพระองค์ท่านในพระนาม"ซือหลินทง กงจู่" (诗琳通公主)** หรือ "เจ้าหญิงสิรินธร" พระองค์ทรงเป็น 1 ใน 10 ของ **"10 มหามิตรจีน" (十大中国缘)** ที่มีการโหวตทาง China Radio International เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2552 **มีคนจีนโหวตให้พระองค์ท่านถึง 15 ล้านเสียง** เขาใช้คำว่า **"中国缘"** ซึ่งจีนถือเป็นมิตรแท้ที่ผูกพันโดยพรหมลิขิตและบุพเพฯ ที่น่ากล่าวถึงในส่วนนี้คือ ความสนพระทัยจีนของพระองค์ท่านทุกเรื่อง เป็นความสนพระทัยอย่างแท้จริงต่อเนื่อง สิ่งที่ผู้นำจีนหรือคนจีนพูดถึงพระองค์ท่านคือ ทรงมี **"ก่านฉิง" (感情)** หรือความผูกพันที่เป็น "passion" กับจีน การที่ทรง "เข้าถึง" หรือ "reach out" ออกไปสู่หลากหลายวงการในจีน ปรากฏผลชัดเจนเมื่อมีการโหวตทางอินเทอร์เน็ต จึงทรงเป็น **"เสาหลัก"** และ **"สะพานเชื่อม"** ที่สำคัญยิ่งอย่างแท้จริงของความสัมพันธ์ไทยจีนมาเชื่อมโยงยุคต้นจนถึงปัจจุบัน**"คุณูปการ"**ที่ขาดมิได้ในส่วนนี้ของพระองค์ท่านเป็นสิ่งที่ผู้นำจีนทุกคนชื่นชมและยกย่องมากมาโดยตลอด **ทรงเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้ทั้งสองฝ่ายหาทางพัฒนาต่อยอด ขยายเพิ่มความสัมพันธ์ไทยจีนให้เกิดเป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนยิ่งขึ้นสืบไป**

The Dragon and the Elephant: ความสัมพันธ์ไทย-จีน

คำบรรยายพิเศษของ ดร.เตช บุนนาค
วิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก (HI5102)
กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
5 มิถุนายน 2561
พลตรี ศรศักร ชูสวัสดิ์ ถอดความ

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้านายเตช บุนนาค อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ขอพระราชทานพระราชานุญาตบรรยายเป็นภาษาสามัญ การจะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ผมขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่เชิญผมมาบรรยายพิเศษให้แก่นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก หัวข้อเรื่อง The Dragon and the Elephant: ความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งเป็นหัวข้อที่แปลกและน่าสนใจ เนื่องจากไม่ระบุว่าจะให้ผมบรรยายความสัมพันธ์ไทยกับจีนเริ่มต้นและจบลงเมื่อใด ในคาบแรกและคาบที่ 2 ส่วนใหญ่ ผมจะบรรยายเรื่องประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทยกับจีนและในคาบที่ 3 จะบรรยายเรื่องที่อาจเรียกว่าประวัติศาสตร์ร่วมสมัยก็ได้ เพราะจะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับจีนในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-จีน

เมื่อไม่ได้ระบุระยะเวลาในประวัติศาสตร์ก็ขอให้เห็นภาพรวมก่อนว่า ไทยกับจีน หรือชนชาติไทยกับชนชาติฮั่น มีความสัมพันธ์กันมาแต่โบราณ เพราะชนชาติไทยก็ยังมีอยู่ในพื้นแผ่นดินจีนมาจนถึงปัจจุบัน อยู่กันกับชนชาติฮั่นแต่โบราณ บ้านเกิดของชนชาติไทยที่แท้จริงในสมัยโบราณคงจะอยู่ทางทิศตะวันตกของมณฑลกวางสี[1] ในปัจจุบันยังมีคนที่พูดภาษาไทยอยู่ทางทิศตะวันตกของมณฑลกวางสี ที่คนจีนเรียกว่าชนชาติจ้วง มีจำนวนประมาณ 14 ล้านคน

นักมานุษยวิทยามักจะกล่าวว่าที่ใดที่มีคนพูดภาษานั้น ๆ มากที่สุด ที่นั่นคงจะเป็นต้นกำเนิดของชนชาตินั้น มณฑลกวางสีทางทิศตะวันตกมีคนที่พูดภาษาไทยมากที่สุดในปัจจุบัน นักมานุษยวิทยาจึงเห็นว่า คนไทยเดิมคงอยู่ทางทิศตะวันตกของมณฑลกวางสี แล้วค่อย ๆ อพยพไป

---

[1] เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง (Guangxi Zhuang)

ทางตะวันตก แล้วลงมาทางใต้และทางตะวันตกไปจนถึงรัฐอัสสัมในอินเดีย ถ้าเคลื่อนย้ายไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ก็คงค่อย ๆ ลงมาเวียดนามลาวและเข้าสู่ดินแดนไทยในปัจจุบัน

สมรภูมิที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่คือ สมรภูมิเดียนเบียนฟู (Dian Bian Phu) ซึ่งเป็นที่รบกันระหว่างกองทัพเวียดนามเหนือภายใต้การนำของนายพลโว เหงียน เกี๊ยบ (Vo Nguen Giap) กับกองทัพฝรั่งเศสนั้น บริเวณรอบ ๆ เดียนเบียนฟู ซึ่งไทยเรียกว่าเมืองแถน เป็นดินแดนของไทยดำ คนเชื้อชาติไทยซึ่งมีส่วนสำคัญในการกู้เอกราชของเวียดนามด้วย

ประเด็นสำคัญที่ผมต้องการจะให้เห็นก็คือ คนไทยกับชนชาติฮั่นคือคนจีนมีปฏิสัมพันธ์กันมาเป็นพัน ๆ ปี ด้วยเหตุนี้เรากับจีนจึงมีความรู้สึกสนิทกันและมีความเข้าใจกันเป็นพิเศษ จนกระทั่งมีเพลงของคุณหลวงวิจิตรวาทการก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ความว่า เราไม่ใช่อื่นไกลเป็นพี่น้องกัน เมื่อมีการสถาปนา นครรัฐขึ้นที่สุโขทัยก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เรานำเข้าเครื่องสังคโลกจากจีน พอถึงสมัยอยุธยา เราก็มีการค้าขายกันมาโดยตลอด จีนเรียกเราด้วยคำที่ต่อมากลายเป็นคำที่เรียกว่าสยามคือ “เสียน” ก็คือสยามหรือกรุงศรีอยุธยา บางที่เรียก “เสียนหลัว” หลัวคือละโว้ ก็คือลพบุรี อยู่ใกล้กันจีน ค้ากับเสียนมาก่อนที่จะสถาปนากรุงศรีอยุธยาเสียอีก

ความสัมพันธ์เช่นนั้นมีมาตลอดยุคกรุงศรีอยุธยาจนกรุงแตก (พ.ศ. 2310) ผู้ที่มากู้ชาติคือพระเจ้าตากสินก็เป็นลูกจีน พระเจ้าตากสินเป็นรุ่นแรกที่เกิดเป็นคนไทย บ้านเดิมของพระบิดาของพระเจ้าตากสินก็ยังอยู่ที่ซัวเถา (Shantou) มณฑลกวางตุ้ง

พอมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ใน 4 รัชกาลแรกจนถึงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394-2411) ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับจีนยังเป็นแบบเดิม เรียกว่าความสัมพันธ์แบบจิ้มก้อง แปลว่าทุกต้นรัชกาลเราจะส่งคณะทูตไปที่นครหลวงของจีน เพื่อไปแจ้งว่าบัดนี้มีการผลัดแผ่นดินแล้ว พระจักรพรรดิจีนจะรับรองพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่ แล้วแจ้งว่า สามารถที่จะทำมาค้าขายต่อไปได้ ระบบจิ้มก้องมีมาจนถึงต้นรัชกาลที่ 4 ปีที่ 2 จึงยกเลิกระบบจิ้มก้อง ด้วยเหตุว่าจีนพ่ายแพ้สงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2399-2403) รัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องทำพิธีจิ้มก้องกับพระจักรพรรดิจีนอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่มีความสัมพันธ์ในระดับพระราชวงศ์และระดับชาติกับจีนอยู่ประมาณ 90 ปีกว่าปี

แต่ความสัมพันธ์ทางด้านการค้าขายยังมีต่อไปเป็นปกติ คนจีนยังอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนไทยอย่างมากมายเหมือนเดิม แล้วก็ประสบความสำเร็จในการค้าขายอย่างมหาศาล จนกระทั่งพวกรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาและมีอาชีพต่าง ๆ นานา เช่น เก็บภาษีเป็นนายอากร กลายเป็นขุนนางไทยและเป็นขุนนางหัวเมืองของไทย ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น ตระกูล ณ สงขลา ณ ระนอง เป็นผู้เข้ามาค้าขายแล้วก็เริ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในเมืองไทย จนได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นขุนนางไทย พวกที่ค้าขายเฉย ๆ ไม่ได้เป็นขุนนางไทยก็มี เช่น ตระกูลล่ำซำ หวั่งหลี ตระกูลเก่า ๆ เหล่านี้ก็อยู่กับเรามาจนถึงทุกวันนี้

ผมยินดีอย่างยิ่งที่ตระกูลหวั่งหลีเพิ่งบูรณะโกดังริมแม่น้ำเจ้าพระยา เวลานี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กรุงเทพฯที่เรียกว่า “ล้ง 1919”

ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนจีนมีความสนิทแน่นแฟ้นกันเป็นพิเศษ คนจีนนิยมแต่งงานกับคนไทย คนไทยก็นิยมแต่งงานกับคนจีน จนกระทั่งในปัจจุบัน ไม่มีใครที่จะเรียกว่า เป็นไทยแท้ได้ เพราะคนไทยปัจจุบันจำนวนไม่น้อย รวมทั้งตัวผมเอง มีเลือดจีนด้วย

เร่งประวัติศาสตร์ขึ้นมาถึงปี 2489 ไทยกับจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่เวลานั้นราชอาณาจักรไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐที่เรียกว่าสาธารณรัฐจีนหรือRepublic of China สาธารณรัฐจีนเวลานั้นมีประธานาธิบดีคือ จอมพลเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-shek) มีนครหลวงอยู่ที่กรุงนานกิง (Nanking) ภาษาจีนกลางเรียกว่าหนานจิง (Nanjing) แปลว่านครหลวงทางใต้ เพราะว่ากรุงปักกิ่ง (Peking) ซึ่งภาษาจีนกลางอ่านว่า เป่ยจิง (Beijing) แปลว่านครหลวงทางเหนือ

แต่ไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐจีนได้เพียง 3 ปี กรุงนานกิงก็แตก เพราะสาธารณรัฐจีนพ่ายแพ้ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน หรือ พคจ. ซึ่งนำโดยประธานเหมาเจ๋อตุง (Mao Zedong) จอมพลเจียงไคเช็คอพยพกองทัพและพลเมืองจำนวนไม่น้อยไปอยู่ที่เกาะไต้หวัน และสาธารณรัฐจีนตั้งอยู่ที่ไต้หวัน (Taiwan) มาจนถึงทุกวันนี้

ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย: ความสัมพันธ์ไทย-จีน

ราชอาณาจักรไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐจีนที่ไต้หวัน และมีสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไทเป สาธารณรัฐจีนก็มีสถานทูตที่กรุงเทพฯ แล้วอะไรเกิดขึ้นทำให้เราเปลี่ยนจากความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐจีนเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน (สป.จีน) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 เป็นประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นเมื่อไม่ถึง 50 ปีที่ผ่านมา โดยที่ผมมีส่วนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง 40-50 ปีที่แล้วโดยตรง จึงได้รับเชิญมาบรรยายพิเศษในวันนี้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น

ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน น่าจะเริ่มต้นเมื่อปี 2512 ปีที่ผมเข้า รับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อปี 2512 เกิดการสู้รบกันระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต (Soviet Union) ที่ชายแดนทางเหนือของจีน ซึ่งมีแม่น้ำวูซูรี (Wusuri) คั่นอยู่ภาษาสากลและภาษารัสเซียเรียกว่าแม่น้ำอูสซูรี (Ussuri) มีการสู้รบกันอย่างหนักเพื่อแย่งชิงเกาะหนึ่งในแม่น้ำ จีนเรียกว่า เกาะเจินเป้า (Zhenbao) รัสเซียเรียกว่า เกาะดามันสกี้ (Damansky) จีนเสียหายอย่างหนัก จีนไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น เพราะปีก่อนหน้านั้น 2511 สหภาพโซเวียตบุกเชโกสโลวาเกีย[2] หลังจากที่

[2] Czechoslovak Socialist Republic

ขบวนการต่อต้านสหภาพโซเวียตในเชโกสโลวาเกียมีโครงการที่จะมีประชาธิปไตย แต่ก็ถูกกองทัพสหภาพโซเวียตปราบอย่างราบคาบ หลังจากมีการสู้รบกันอย่างหนักที่แม่น้ำอูสซูรีรอบ ๆ เกาะเจินเป้า สถานการณ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตตึงเครียดมาก จีนไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เหตุการณ์นั้นทำให้จีนต้องตื่นขึ้นจากภาวะการปฏิวัติวัฒนธรรมหรือ Cultural Revolution (ปี 2509-2519)

Cultural Revolution เกิดขึ้นสัก 2-3 ปี ก่อนปี 2512 เป็นการต่อสู้กันภายใน พคจ. เพื่อชิงอำนาจแต่ก็มีเหตุการณ์รุนแรงเลยเถิดเกิดขึ้น จากที่จำกัดอยู่ในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกลายเป็นการช่วงชิงอำนาจด้านอื่น ๆ ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม จึงเรียกว่า Cultural Revolution เพราะประธานเหมาเจ๋อตุง (Mao Zedong) บอกว่า จีนจะต้องปฏิวัติทางวัฒนธรรมให้ระบบความคิดเก่า ๆ หายไปโดยสิ้นเชิง มีการทำลายโบราณสถานโบราณวัตถุ วัฒนธรรมดั้งเดิม วรรณคดีอย่างมากมาย ระหว่างนั้นจีนเกือบปิดประเทศและคบหาสมาคมกับเพียงไม่กี่ประเทศในโลก เช่น เกาหลีเหนือ[3] และแอลเบเนีย[4] แต่หลังจากเหตุการณ์ที่แม่น้ำอูสซูรี จีนต้องหาเพื่อนและพันธมิตร ทำให้สถานการณ์ในโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ในปี 2513 จีนซึ่งเคยประณามสหรัฐอเมริกาอย่างมาก ได้เชิญทีมปิงปองสหรัฐฯ ไปเล่นที่จีน เวลานั้นจีนเป็นแชมป์เปี้ยนโลกปิงปอง ต่อมาในปี 2514 จีนเชิญนายเฮนรี คิสซินเจอร์ (Henry A. Kissinger) ไปเยือน ในเวลานั้นคิสซินเจอร์ยังไม่ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ปี 2516 - 2520) เป็นที่ปรึกษาด้านความมั่นคง[5] (ปี 2512-2518) ท่านเดินทางผ่านกรุงเทพฯเมื่อต้นเดือนกรกฎาคมปี 2514 ทูตสหรัฐฯ ที่กรุงเทพฯ ในเวลานั้นชื่อเลนาร์ด อังเกอร์ (Leonard S. Unger)

ผมเป็นเพียงเลขานุการโท กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว กรมสารนิเทศ แต่ได้รับเชิญไปพบและรับประทานอาหารเช้ากับคิสซินเจอร์ มีคนอื่น ๆ ที่ได้รับเชิญด้วย ผมคงเป็นเด็กที่สุด เขาเชิญหัวหน้ากองคนหนึ่งในกระทรวงการต่างประเทศด้วย คือท่านทูตนิสสัย เวชชาชีวะ เป็นหัวหน้ากองหนังสือพิมพ์ กรมสารนิเทศ นอกจากนั้นก็มีนักการเมืองคือ คุณดำรง ลัทธพิพัฒน์ และปัญญาชนที่สำคัญของไทยคือ คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ระหว่างรับประทานอาหารก็สนทนากัน

สิ่งที่อยู่ในใจของทุกคนสมัยนั้นคือ สงครามเวียดนาม ก่อนหน้านั้นเมื่อปี 2512 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard M. Nixon) มาเยือนไทยปลายเดือนกรกฎาคม แต่ก่อนที่จะมาเยือนไทยระหว่างเครื่องบินไปแวะเติมน้ำมันที่เกาะกวม กลางมหาสมุทรแปซิฟิก ประธานาธิบดีนิกสันได้

---

[3] Democratic People's Republic of Korea

[4] People's Socialist Republic of Albania

[5] คือ **Assistant to the President for National Security Affairs** หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า **National Security Advisor** (ต่อมาคิสซินเจอร์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และที่ปรึกษาฯ ระหว่าง พ.ศ. 2516-2520)

ประกาศสิ่งที่เรียกกันว่า Guam Doctrine ซึ่งมีคำ ๆ หนึ่งที่สำคัญมากคือ Vietnamization แปลว่า ทำให้สงครามเวียดนามเป็นของคนเวียดนาม สำหรับคนที่สันทัดกรณีพอสมควรตีความได้ว่าสหรัฐฯ กับพันธมิตรกำลังจะถอนตัวออกจากเวียดนาม ถ้าสหรัฐฯ ถอนตัวแล้วพวกเราที่อยู่ในภูมิภาค ซึ่งถอนตัวออกไปจากภูมิภาคไม่ได้ จะต้องทำตนอย่างไร เราจะต้องปรับนโยบายการต่างประเทศของเราอย่างไร เป็นสิ่งที่แม้แต่ข้าราชการ ชั้นผู้น้อยอย่างผมและเพื่อนร่วมงาน เริ่มต้นคุยกันว่าเราต้องเปลี่ยนท่าทีของเราให้ทันสมัย

ในการสนทนาเช้าวันนั้น ผมยังจำได้ดีว่า ผู้ที่กล้าพูดมากที่สุดได้แก่ผู้ที่เป็นปัญญาชนอิสระ คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ คิสซินเจอร์ถามว่า อะไรคือกุญแจที่นำไปสู่สันติภาพในเวียดนามได้ คุณสุลักษณ์โพล่งออกมาว่า "กุญแจนั้นคือจีน" เราไม่สามารถที่จะรู้กันมาก่อนเลยว่า หลังจากกรุงเทพฯ แล้ว คิสซินเจอร์จะเดินทางไปปากีสถานพอไปถึงปากีสถานจะอ้างว่าไม่สบาย ต้องไปพักผ่อนที่แคว้นแคชเมียร์ (Kashmir) ภายหลังจึงทราบว่า รัฐบาลปากีสถานจัดให้คิสซินเจอร์ขึ้นเครื่องบินของปากีสถานเข้ากรุงปักกิ่ง ไปเจรจากับนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล (Zhou Enlai) เป็นการเจรจาระหว่างคิสซินเจอร์กับนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลครั้งแรก และเป็นครั้งแรกที่สหรัฐฯ ได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ที่กรุงปักกิ่ง เป็นตำนานที่คนมักจะลืมไปแล้ว แต่อยากเล่าให้ฟังเพราะเป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2514

สำหรับคนที่สนใจประวัติศาสตร์มีเกร็ดที่จะเล่าให้ฟังได้อีก คิสซินเจอร์เป็นนักประวัติศาสตร์และสอนประวัติศาสตร์การทูตอยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด (Harvard University) ก่อนที่จะเข้าสู่วงการเมืองเป็นที่ปรึกษาประธานาธิบดีสหรัฐฯ ด้านความมั่นคง การสนทนากันระหว่างคิสซินเจอร์กับโจวเอินไหลเมื่อปี 2514 มีเรื่องที่เล่าสู่กันฟังมาจนถึงทุกวันนี้ คิสซินเจอร์เป็นผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์โลกและเขียนหนังสือเล่มใหญ่เกี่ยวกับการเจรจาสนธิสัญญาที่กรุงเวียนนาซึ่งยุติสงครามสมัยนโปเลียน (Napoléon Bonaparte) ที่มีมาตั้งแต่หลังสมัยการปฏิวัติฝรั่งเศสจนถึง ค.ศ. 1815

ขอเล่านอกเรื่องเพราะชอบมากเป็นพิเศษ คิสซินเจอร์ถามท่านนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลว่าท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิวัติฝรั่งเศส ท่านโจวเอินไหลตอบเป็นคำอมตะว่า "มันเร็วเกินไปที่จะทราบผลของการปฏิวัติฝรั่งเศส" ซึ่งเป็นคำตอบที่ลึกซึ้งมากและเป็นสิ่งที่ยังกล่าวขานกันจนถึงทุกวันนี้ว่า สำหรับคนจีนแล้ว ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ยาวนานมาก การปฏิวัติฝรั่งเศสเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1789 นี่เอง แล้วเราจะทราบได้อย่างไรว่าผลจะเป็นอย่างไร นี่พูดเมื่อปี ค.ศ. 1971 คือเกือบ 200 ปีหลังจากเหตุการณ์ โจวเอินไหลยังเห็นว่าเร็วเกินไปที่จะหาข้อยุติเกี่ยวกับผลของการปฏิวัติฝรั่งเศสได้เป็นอะไรที่สุดยอดและลึกซึ้งทางปรัชญา

หลังจากที่จีนเชิญคิสซินเจอร์ไปเยือนเมื่อเดือนกรกฎาคมปี 2514 แล้ว สิ่งที่น่าสนใจมากคือเดือนตุลาคม 2514 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (United

Nations Organization) แทนสาธารณรัฐจีน นอกจากนั้นได้ที่นั่งที่สำคัญยิ่งไปกว่าการเป็นสมาชิกสหประชาชาติคือที่นั่งในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ (Security Council) มีสิทธิที่จะยับยั้งมติทั้งปวงได้ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากและจะมีผลต่อการเมืองระหว่างประเทศ

ช่วงที่มีการลงคะแนนเสียงเมื่อเดือนตุลาคม 2514 ว่าจะให้สาธารณรัฐจีนอยู่ต่อไป หรือจะให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามาแทนไทยซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐจีนงดออกเสียง ภาษาทางการทูตเรียกว่า abstain การงดออกเสียงของไทย แปลว่านโยบายการต่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนไปแล้วในปี 2514 มิฉะนั้น เราก็จะลงคะแนนเสียงให้สาธารณรัฐจีนที่ไต้หวัน

การงดออกเสียงเป็นท่าทีทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นบุกจีน (ปี 2474) และมีการอภิปรายเรื่องนี้ในการประชุมองค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) ที่นครเจนีวาเพื่อประณามญี่ปุ่น (ปี 2476) ไทยก็งดออกเสียง ซึ่งเป็นท่าทีทางการเมืองที่สำคัญมาก นั่นเป็นเรื่องในอดีตจริง ๆ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ต่อมา เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2515 ประธานาธิบดีนิกสันไปเยือนจีนเป็นครั้งแรก หมายความว่า สหรัฐฯ กับจีนปรับความสัมพันธ์ให้ดีขึ้นหรือเป็นปกติขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง หลังจากที่คิสซินเจอร์ไปเยือนจีนคราวนี้ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ ไปเยือนเอง แสดงให้เห็นว่าการเมืองระหว่างประเทศของโลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วระหว่างเดือนกรกฎาคม 2514-กุมภาพันธ์ 2515 ด้วยเหตุนี้ ไทยถึงงดออกเสียงในที่ประชุมสหประชาชาติเมื่อเดือนตุลาคม 2514

ช่วงที่ไทยสลับความสัมพันธ์ระหว่างกรุงปักกิ่งกับกรุงไทเป ไทยทำอะไรบ้าง จีนเคยเชิญทีมปิงปองสหรัฐฯ ไปจีน พอถึงเดือนกันยายน 2515 จีนเชิญไทยไปตีปิงปองที่จีนบ้างคณะของไทยมีคุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นหัวหน้า คุณประสิทธิ์ทำงานธนาคารกรุงเทพ ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในรัฐบาลไทย มีชื่อจีนว่า“โค้วตงหมง” เป็นผู้ที่นำทีมปิงปองไป อีกหนึ่งเดือนต่อมา ตุลาคม 2515 มี Canton Fair เป็นงานแสดงสินค้านานาชาติที่เมืองกว่างโจว (Guangzhou) หรือกวางตุ้ง (Canton) ซึ่งเป็นหน้าต่างของจีนคอมมิวนิสต์ที่ให้โลกภายนอกเข้าไปเห็นจีน มีมา 32 ครั้งแล้ว จีนเชิญคณะผู้แทนไทยไปร่วมงานนี้เป็นครั้งแรก คุณประสิทธิ์ก็ได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยอีกครั้งหนึ่ง

เดือนเดียวกันนั้น ในการประชุมสหประชาชาติที่นครนิวยอร์ก หลังการปฏิวัติในไทย (ปี 2514) ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือ คุณพจน์ สารสิน พร้อมกับท่านทูตไทยประจำสหประชาชาติขณะนั้นคือ คุณอานันท์ ปันยารชุน ได้ไปพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีนคือ นายเฉียวกวนหวา หัวหน้าคณะผู้แทนจีนที่นครนิวยอร์ก (ภายหลังได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อปี 2517

ถึงปี 2516 เมื่อวันที่ 5 มกราคม คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ทูตไทยติดต่อกับทูตจีนได้ เดือนมิถุนายน รัฐบาลไทยเชิญจีนส่งทีมปิงปองมาเล่นที่เมืองไทย อีก 2 เดือนต่อมา ระหว่างวันที่ 5-22 สิงหาคม จีนเชิญทีมแบดมินตันไทยไปเมืองจีน ผมได้มีโอกาสไปเมืองจีนกับคณะนั้นเป็นครั้งแรก มีพลตำรวจโทชุมพล โลหะชาละ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทน

สมัยก่อนไปเมืองจีนลำบากมาก ไม่เหมือนในปัจจุบันที่นั่งเครื่องบินจากกรุงเทพฯ ตรงไปกรุงปักกิ่งได้เลยสมัยนั้นต้องนั่งเครื่องบินไปฮ่องกง ค้างหนึ่งคืน เช้าวันรุ่งขึ้นนั่งรถไฟจากฮ่องกงไปที่ชายแดนมีเมืองชื่อโลหวู่ (Lowu) แล้วเดินข้ามสะพานไปเมืองชื่อ เซินเจิ้น (Shenzhen) สมัยก่อนเซินเจิ้นมีบ้านเรือนไม่กี่หลัง เป็นหมู่บ้านชาวประมง หลังจากนั้นขึ้นรถไฟจีนไปเมืองกว่างโจว จากกว่างโจวขึ้นเครื่องบินจีนไปกรุงปักกิ่ง กว่าจะถึงกรุงปักกิ่ง 2 - 3 ทุ่ม กรุงปักกิ่งอยู่ในสภาพสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม อยู่ในความมืด ไม่เห็นใครเลย มีแต่รถเรา 2 คันวิ่งไปโรงแรม ซึ่งจัดให้เป็นที่พักของทีมแบดมินตัน เรียกว่าโรงแรมชนกลุ่มน้อย เดี๋ยวนี้ก็ยังอยู่

อีก 2-3 เดือนต่อมาในปี 2516 เกิดสงครามระหว่างอิสราเอลกับประเทศในตะวันออกกลาง ไทยประสบปัญหามหาศาลคือ น้ำมันไม่เข้ามาจากตะวันออกกลาง เราหาซื้อน้ำมันไม่ได้ เขาไม่ขายน้ำมัน น้ำมันสำรองของไทยร่อยหรอลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นน้ำมันดิบ น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล ราคาน้ำมันดิบในเวลานั้น บาร์เรลละ 17 ดอลลาร์สหรัฐ รัฐบาลสมัยนั้นประสบปัญหามาก เพิ่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีการเปลี่ยนรัฐบาลเป็นรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ไม่มีน้ำมันใช้ รัฐบาลส่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือ พลจัตวา ชาติชาย ชุณหะวัณไปขอซื้อน้ำมันจากซาอุดีอาระเบียซึ่งก็ไม่ขายให้

ถึงเวลานั้นผมเป็นหัวหน้ากองเอเชียตะวันออก กรมการเมืองแล้ว ท่านรัฐมนตรีช่วยชาติชายฯ เป็นผู้ที่มองการณ์ไกลมาก ท่านให้กระทรวงการต่างประเทศติดต่อจีน เพราะจีนมีน้ำมัน แต่กระทรวงการต่างประเทศจะซื้อน้ำมันจากจีนได้อย่างไร เพราะสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 (ประกาศเมื่อ 17 มกราคม 2502) ห้ามค้าขายกับจีน คณะรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสัญญาจึงมีมติยกเลิกประกาศนั้นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2516 ตั้งแต่นั้นเราสามารถที่จะค้าขายกับจีนได้อย่างเป็นทางการ ทั้งที่ตั้งแต่มีสาธารณรัฐประชาชนจีนก็มีการค้าขายมาตลอด ไปเยาวราชก็ซื้อของจากแผ่นดินใหญ่จีนได้ แต่การซื้อของจากมณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) และกวางตุ้งในเยาวราชนั้น เป็นการค้าขายที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น เพิ่งมาถูกกฎหมายเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2516

เดือนธันวาคม 2516 รัฐบาลส่งรัฐมนตรีช่วยชาติชายไปขอซื้อน้ำมันจากซาอุดีอาระเบียแต่ซาอุดีอาระเบียไม่ขาย ท่านกลับมาถึงกรุงเทพฯ วันที่ 20 ธันวาคม 2516 ผมก็ไปรับท่านที่สนามบินดอนเมืองท่านบอกว่าซาอุดีอาระเบียไม่ขายน้ำมันให้ ผมเรียนท่านว่าแต่มีข่าวดี จีนเขาเชิญท่านไปเจรจาที่กรุงปักกิ่งเพื่อที่จะซื้อน้ำมัน แต่จีนขอให้ท่านไปวันรุ่งขึ้น ระหว่างวันที่ 21-28 ธันวาคม คณะ

ผู้แทนไทยเดินทางไปเมืองจีนเพื่อดำเนินการซื้อน้ำมัน มีการซื้อขายกันอย่างเป็นทางการและถูกกฎหมายเป็นครั้งแรก

เราใช้เวลาหลายวันในการเจรจาเดินทางไปถึงวันที่ 22 ธันวาคม กว่าจะกลับวันที่ 28 ธันวาคม อยู่เกือบอาทิตย์หนึ่ง มีการเจรจาในทุกระดับ ในที่สุดทางการจีนโดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้เสนอท่านประธานเหมาเจ๋อตุงพิจารณาอนุมัติให้ขายน้ำมันให้ไทยได้จำนวน 30,000 ตัน ในราคามิตรภาพ ส่วนหนึ่งเป็นน้ำมันดิบ อีกส่วนหนึ่งเป็นน้ำมันเตา เป็นการเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เมื่อเราเดินทางกลับมาวันที่ 28 ธันวาคม 2516 รัฐมนตรีช่วยชาติชายสามารถแถลงได้ว่า เรามีน้ำมันมาเจือจุนแล้ว หลังจากนั้น เหตุการณ์ทางตะวันออกกลางก็คลี่คลาย เขาเริ่มขายน้ำมันให้เราได้อีก แต่ในราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิมมาก หลังจากวันที่ 28 ธันวาคม 2516 ต้องใช้เวลาจนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ไทยจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ทำไมเราต้องใช้เวลาถึง 3 ปีกว่า จึงจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนสำเร็จ มีคำตอบดังต่อไปนี้

เมื่อคณะแบดมินตันไทยไปจีนระหว่างวันที่ 5-22 สิงหาคม 2516 คุณแผน วรรณเมธีเป็นอธิบดีกรมการเมือง ผมเป็นหัวหน้ากองเอเชียตะวันออก เราไปพบสนทนากับอธิบดีกรมเอเชียของกระทรวงการต่างประเทศจีนชื่อนายหลูเว่ยเจียวที่สโมสรมิตรภาพ กรุงปักกิ่ง ในการสนทนา ฝ่ายจีนมีปัญหาอยู่เรื่องเดียวคือ ต้องการให้เราตัดความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐจีน ซึ่งเขาเรียกว่าไต้หวัน และมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเขา แต่ฝ่ายไทยมีปัญหามาก ที่จริงเราพูดถึงปัญหาของเรามาตั้งแต่ต้นตั้งแต่คุณประสิทธิ์ไป เมื่อเดือนกันยายน 2515 เมื่อพบนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลก็พูดถึงปัญหาของฝ่ายไทย แต่ไม่ละเอียดเท่ากับท่านอธิบดีแผน

เรามีปัญหาอะไรบ้างกับจีน ปัญหาของเราคือ จีนเป็นคอมมิวนิสต์ มี พคจ. ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนคือ พคจ. สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทยคือ พคท. เป็นปัญหาใหญ่สำหรับเรา

การที่จีนปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนทำให้เราหวาดระแวงจีน เคยมีปัญหาหนึ่งซึ่งจบไปแล้วคือ คุณหลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) หลังการรัฐประหารที่เมืองไทยเมื่อปี 2490 ได้ลี้ภัยไปอยู่กรุงปักกิ่ง และอยู่มาตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน (ปี 2492) ทำให้รัฐบาลไทยหวาดระแวงรัฐบาลจีนประหนึ่งว่า รัฐบาลจีนเลี้ยงดูผู้นำฝ่ายค้าน เรื่องคุณหลวงประดิษฐ์ฯ อยู่ที่กรุงปักกิ่งเลยเป็นประเด็นสำคัญมาก แต่กว่าเราจะไปจีนในปี 2515-2516 ท่านก็ย้ายไปอยู่กรุงปารีสแล้ว (ปี 2513) แต่สำหรับผู้ใหญ่บางคนก็ยังติดใจเรื่องนี้อยู่

นอกจากนั้นยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลไทย สภาความมั่นคงแห่งชาติ กรมประมวลข่าวกลางติดใจมาโดยตลอดคือ เขตการปกครองตนเองสิบสองพันนา[6] ภาษาจีนกลางเรียกว่า"สี่ฉวงปั่นน่า"[7] อยู่ทางใต้สุดของมณฑลยูนนานในสิบสองปันนานั้น มีคนไทพูดภาษาไทลื้อซึ่งใกล้กับภาษาไทยภาคเหนือมากกว่าภาษาไทยจ้วง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สถาปนาเขตการปกครองตนเองสิบสองปันนาเมื่อปี 2496 ในสมัยนั้นรัฐบาลไทยเป็นห่วงมากว่า จีนตั้งเขตการปกครองตนเองสิบสองปันนาขึ้นด้วยเหตุใด จะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่จีนจะเข้ามายึดครองประเทศไทยหรือไม่ แต่ในทางกลับกัน จีนในสมัยนั้นก็เกรงว่า สิบสองปันนาต้องการจะมาอยู่กับไทย เพื่อที่จะแก้ปัญหานั้น จีนจึงชิงให้สิบสองปันนาเป็นเขตปกครองตนเองเสียก่อน ต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงกัน จีนระแวงว่าไทยจะมีอิทธิพลไปถึงสิบสองปันนา ซึ่งเคยเป็นเขตอิทธิพลของสยาม

ผู้นำไทยยังหวาดระแวงจีนในแง่ที่ว่าเราเคยรบกับทหารจีนในสงครามเกาหลี ปี 2493-2496 เมื่อเราเจรจากับจีนขณะนั้น เราก็ยังรบอยู่ในสงครามเวียดนาม ซึ่งจีนสนับสนุนฝ่ายเวียดมินห์[8] ปะเทดลาว[9] เขมรแดง[10] และเวียดกง[11] ทหารไทยรบกับขบวนการเหล่านี้มาตลอดเป็นสิบ ๆ ปี ช่วงสงครามเวียดนามทวีความรุนแรงขึ้นอย่างเต็มที่ปี 2508 มีวันที่ พคท. เรียกว่า วันเสียงปืนแตก ในเดือนสิงหาคม พคท. เริ่มต้นการก่อการร้ายอย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคอีสาน สมัยก่อนข้าราชการกระทรวงมหาดไทย ข้าราชการท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ ตำรวจตระเวนชายแดนสู้รบกับ พคท. เสียชีวิตปีละ 800-1,000 คน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพที่สนามหลวงทุกปี เพราะฉะนั้น ความหวาดระแวงเป็นเรื่องจริง คนของเราตายจริง ๆ จากน้ำมือของ พคท. ซึ่งสนับสนุนโดย พคจ.

นอกจากนั้นแล้วยังมีฝ่ายซ้ายของไทยที่อยู่ข้าง พคท. และอยู่ข้าง พคจ. เช่น ขบวนการไทยอิสระ ก่อตั้งในปี 2507 ที่สำคัญที่สุดยิ่งกว่านั้น มีฝ่ายซ้ายที่เป็นแนวร่วมของ พคท. คือแนวร่วมรักชาติไทยก่อตั้งในปี 2508 นำโดยพันเอกพโยม จุลานนท์ คุณพ่อของท่านองคมนตรี (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) ด้วยเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ไทยหวาดระแวงรัฐบาลจีน พคจ. และสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยรวม

---

[6]เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา

[7]XishuangbannadaizuZizhizhou

[8]Vietminh สันนิบาตเพื่อเอกราชเวียดนาม

[9]Pathet Lao ขบวนการปะเทดลาว หรือแนวลาวอิสระ

[10]Khmer Rouge กองทัพแห่งชาติกัมพูชาประชาธิปไตย

[11]Viet Cong แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้

ข้อสุดท้าย ก่อนปี 2518 ผู้นำไทยในสมัยนั้น จำนวนไม่น้อยไม่มีความสนิทใจกับคนไทยเชื้อสายจีน แม้แต่เรื่องการบูรณะล้ง 1919 คงจะไม่เกิดขึ้นก่อนปี 2518 สมัยนั้น เราพูดเสมอว่าเราประสบความสำเร็จมากกว่าประเทศอื่นใดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเปรียบเทียบกับมาเลเซียหรืออินโดนีเซีย เราสามารถทำให้คนจีนกลายเป็นคนไทยไปหมด คนไทยแต่งงานกับคนจีน คนจีนแต่งงานกับคนไทย ไม่มีอะไรที่เป็นจีนหลงเหลืออยู่แล้ว แต่ที่จริงพอทำงานกับเจ้าหน้าที่กรมประมวลข่าวกลาง กองตำรวจสันติบาล สภาความมั่นคงแห่งชาติ และผู้ใหญ่ในกองทัพ ผมเองในฐานะข้าราชการชั้นผู้น้อย ประสบกับกำแพงที่มองไม่เห็น คืออคติต่อคนไทยเชื้อสายจีน

ในปัจจุบันไม่มีอคตินี้ ที่จริงแล้วก็ไม่มีในอดีต แต่พอเวลามีปัญหาการเมือง อคตินี้ก็จะปรากฏออกมาให้เห็น ผมมีความยินดีอย่างยิ่งที่ทัศนคติหรืออคติแบบนี้หายไปแล้วโดยสิ้นเชิง แต่ต้องไม่ลืมว่าในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 เรามีความตึงเครียดทางการเมืองภายในอย่างมหาศาล เรื่องอคติทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่ไม่ควรจะเกิดขึ้น ก็ปรากฏขึ้นอีก เรามีการต่อสู้กันในเยาวราช เลยมาจนถึงหัวลำโพง ระหว่างใครก็ไม่รู้ สถานการณ์แบบนี้จะเกิดขึ้นในเวลามีปัญหาทางการเมืองภายใน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็เคยมี

ในฐานะที่ผมเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยติดสอยห้อยตามผู้ใหญ่มีหน้าที่จดบันทึก เมื่อกลับมา ก็มีหน้าที่ยกร่างรายงาน ทุกครั้งที่เราไปเมืองจีนก็จะพูดในลักษณะเดียวกันและอย่างสุภาพว่า เรามีปัญหาอะไรบ้างเรื่อง พคจ. สนับสนุน พคท. การก่อการร้าย คนจีน 2 สัญชาติในไทย ไม่ได้พูดอย่างตรงไปตรงมา แต่เขาก็รู้ว่า เราหมายถึงอะไร ไปทุกครั้งก็พูดอย่างเดียวกัน ไม่ว่าคุณประสิทธ์ คุณแผน คุณชาติชาย ผู้ใหญ่คนอื่นที่ผมติดตามไปก็พูดในลักษณะเดียวกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างปี 2515-2518 ก็ดีและอบอุ่นขึ้นตามลำดับ เพราะทั้งสองฝ่ายมีความต้องการเหมือนกัน

ผู้ใหญ่ไทยสมัยนั้น เมื่อแรกเป็นรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร-จอมพลประภาส จารุเสถียร จนถึงรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ท่านไม่ตัดสินใจว่าจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตหรือไม่ ท่านเพียงบอกว่า ให้เป็นไปอย่างนี้ให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นเรื่อย ๆ ไปเยือนบ่อย ๆ เล่นทุกกีฬา ส่วนฝ่ายจีนสนใจอยู่เรื่องเดียวคือ ต้องการให้เราตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ของฝ่ายจีน ฝ่ายเราต่างหากที่มีปัญหามาก จนในที่สุดรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ปี 2517-2518) ประกาศนโยบายสำหรับการเลือกตั้งว่า จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และก็ดำเนินการตามนั้น ช่วงนั้นเป็นวาระสุดท้ายของสงครามเวียดนามแล้ว จึงถึงเวลาที่ไทยจะต้องปรับปรุงท่าทีต่อประเทศเพื่อนบ้านและต่อประเทศจีนอย่างจริงจัง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ จึงตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่า จะต้องเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนให้ได้

กรุงพนมเปญแตกแก่เขมรแดงวันที่ 17 เมษายน 2518 กรุงไซ่ง่อนแตกวันที่ 30 เมษายน 2518 ต่อมาเวียงจันทน์ก็แตกเมื่อเดือนธันวาคม 2518 เมื่อพนมเปญแตกแล้วเกิดเหตุการณ์หนึ่งคือ เขมรแดงยึดเรือขนสินค้าของสหรัฐฯ ชื่อ มายาเกซ (Mayaguez)[12] แล้วลากเข้าไปในน่านน้ำของเขมร สหรัฐฯ โกรธมาก และส่งทหารเข้ามาไทย ทหารไทยอนุญาตให้ทหารสหรัฐฯ เข้ามาที่สัตหีบ โดยไม่ได้ขออนุมัติจากรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ เลย สหรัฐฯ ส่งทหารจากสัตหีบไปยึดเรือกลับคืนมา สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ท่านนายกรัฐมนตรีคึกฤทธิ์ฯ เคืองสหรัฐฯ อย่างหนัก การแสดงออกถึงความรู้สึกของรัฐบาลไทยในขณะนั้นคือเรียก เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน กลับมาหารือข้อราชการ เป็นการปฏิบัติการทางการทูต เอกอัครราชทูตอานันท์ ปันยารชุนถูกเรียกกลับ แต่ไม่มีการหารือข้อราชการอะไรมาก เวลานั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ปี 2518-2519) ซึ่งขึ้นมาจากรัฐมนตรีช่วยฯ และเลื่อนยศจากพลจัตวาเป็นพลตรี เห็นว่าคุณอานันท์ฯ อยู่เฉย ๆ เมื่อรัฐบาลมีนโยบายจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอยู่แล้ว จึงมอบหมายให้คุณอานนท์ฯ เป็นหัวหน้าไปเจรจาแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยกับจีน เมื่อกลางเดือนมิถุนายน 2518

ผมในฐานะหัวหน้ากองเอเชียตะวันออกได้ไปร่วมในคณะเจรจา อยู่กันเป็นอาทิตย์ เจรจาจนสำเร็จสถานที่ที่ใช้เจรจาเคยเป็นสถานอัครราชทูต (Legation) ของจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี (Austria-Hungary Empire) กรุงปักกิ่ง อาคารสวยมาก แต่เวลาที่เราไปยังอยู่ในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม ไม่มีใครดูแลรักษาค่อนข้างจะโทรม ร้อนก็ร้อน แอร์ก็ไม่เย็น เราไปนั่งเจรจาอยู่เป็นอาทิตย์ มีการเจรจากลุ่มย่อยด้วย บางครั้งคุณอานันท์ฯ ออกไปข้างนอกเพราะร้อน และมอบหมายให้ผมเจรจาแทนบ้าง การเจรจาไม่เสร็จสักทีเพราะปัญหาของเรามีมาก บางทีคุณอานันท์ฯ เข้ามาในห้อง บอกว่าพอแล้ว แต่ผมก็ดำเนินการต่อไปตามที่เขามอบหมาย

เมื่อเจรจาสำเร็จก็เดินทางกลับ การเดินทางต้องนั่งเครื่องบินจากกรุงปักกิ่งไปนอนค้างที่เมืองกว่างโจวเหมือนขาไป แต่รุ่งขึ้นแทนที่จะนั่งรถไฟไปเซินเจิ้น แล้วเดินข้ามสะพานไปเมืองโลหวู่เข้าฮ่องกง ครั้งนั้นเป็นครั้งพิเศษ เพราะเราต้องการเร่งเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตโดยเร็ว ทางการจีนซึ่งจัดให้นั่งรถยนต์แทนรถไฟไปเมืองโลหวู่ เราขอร้องให้รัฐบาลอังกฤษช่วยด้วย เมื่อถึงเมืองโลหวู่ แทนที่จะต้องนั่งรถไฟของฮ่องกงกองทัพอากาศอังกฤษจัดเฮลิคอปเตอร์ 2 ลำ ไปรับที่สถานีรถไฟ และนำไปส่งถึงเชิงบันไดเครื่องบินไทยที่กลับกรุงเทพฯ เป็นเครื่องบินของสายการบินแอร์สยาม ซึ่งเดี๋ยวนี้ไม่มีบริษัทนี้แล้ว

กลับมาถึงกรุงเทพฯ เรามีเวลาเพียง 2 สัปดาห์ที่จะจัดการทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อย เช่น ออกกฎระเบียบต่าง ๆ ก่อนที่ท่านนายกรัฐมนตรีคึกฤทธิ์ฯ จะไปกรุงปักกิ่ง ปลายเดือนมิถุนายน เพื่อที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตเรื่องต่าง ๆ มีรายละเอียดที่ต้องดำเนินการมาก เช่น การตัด

---

[12] Mayaguez Incident, 12-15 พฤษภาคม 2518

ความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน โดยไต้หวันจะต้องปิดสถานทูตที่กรุงเทพฯ ง่ายที่จะประกาศเช่นนั้น แต่คิดอีกทางหนึ่ง เราจะทำอย่างไรกับสถานเอกอัครราชทูตไทยที่ไต้หวัน เขาก็ปิดสถานทูตไทยได้เหมือนกัน ถ้าเขาตัดน้ำตัดไฟ คนของเราจะอยู่อย่างไร เขาไล่คนของเรากลับได้เหมือนกัน เราจึงต้องเตรียมการทุกอย่างให้เรียบร้อย อีกปัญหาหนึ่งคือ กองพลที่ 93 ที่ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย สมัยก่อนค้าทุกอย่าง ฝิ่น เฮโรอีน ชา และหยกที่นำเข้ามาจากพม่าอย่างผิดกฎหมาย เราจะทำอย่างไร

ภายใน 2 สัปดาห์นั้น ต้องประชุมกันตั้งแต่เช้าจนค่ำได้รับความร่วมมืออย่างดีเยี่ยมจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยการนำของพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา เลขาธิการซึ่งต่อมาได้เป็นรัฐมนตรีว่าการการกระทรวงการต่างประเทศถึง 10 ปี (2523-2533) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทำงานในรายละเอียดต่าง ๆ โดยตรงคือ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งต่อมาได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเหมือนกัน (ปี 2535-2537)

จากนั้น เราก็เดินทางไปกรุงปักกิ่งเพื่อลงนามในแถลงการณ์ร่วมไทยกับจีน ขณะนั้นนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลป่วยหนักมากแล้ว ท่านเป็นมะเร็ง ผมเป็นคนยื่นเอกสารให้ท่านนายกรัฐมนตรีคึกฤทธิ์ฯ ลงนาม 2 ชุด แล้วส่งให้ฝ่ายจีนยื่นให้ท่านโจวเอินไหลลงนาม ท่านมือสั่นมาก กว่าจะลงนามเป็นภาษาจีน 3 ตัว ต้องใช้พลังมหาศาล ในที่สุดทุกอย่างก็เรียบร้อย และมีการเลี้ยงใหญ่ที่มหาศาลาประชาคมกรุงปักกิ่งในคืนวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 นั้น

เมื่อคุณสุทธิชัย หยุ่นไปทำสารคดีของสถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวีช่อง 22 เรื่องสายลมบูรพา (ปี 2560) ได้ไปโรงพยาบาล ดูห้องที่ใช้ลงนาม ซึ่งเป็นห้องต่อจากห้องที่นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเคยอยู่ เจ้าหน้าที่จีนเล่าว่า นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเกือบจะออกมาไม่ไหว เพราะขาบวม รองเท้าก็แทบจะใส่ไม่ได้ ลำบากยากเข็ญจริง ๆ

แถลงการณ์ร่วมที่ไทยกับจีนลงนามเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 มีความหมายอย่างไร แก้โจทย์ต่าง ๆ ที่เราได้พูดกับจีนใน 3 ปีก่อนหน้านั้นอย่างไร เอกสารฉบับนี้มี 10 ข้อแต่ละข้อตอบโจทย์ต่าง ๆ ที่เราตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์ขอยกตัวอย่างข้อ 2, 3 และ 4 แก้ปัญหาที่เรามีกับ พคท. และ พคจ. ได้เป็นอย่างดี

ข้อ 2 รัฐบาลทั้งสองฝ่ายแถลงยืนยันว่า ประชาชนของแต่ละประเทศเท่านั้นที่มีสิทธิ์เลือกระบอบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก และทั้งสองฝ่ายเชื่อมั่นเช่นเดียวกันด้วยว่า ถึงแม้ราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีระบอบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่น่าที่จะมีอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์อันสันติและฉันมิตรระหว่างประเทศและประชาชนทั้งสอง ตามหลักการแห่งความเคารพอธิปไตยและ

บูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน การไม่รุกรานต่อกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน ความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

ข้อ 3 รัฐบาลทั้งสองตกลงที่จะระงับกรณีพิพาททั้งมวลด้วยสันติวิธีตามหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นโดยจะไม่หันไปใช้หรือคุกคามด้วยการใช้กำลัง

ข้อ 4 รัฐบาลทั้งสองตกลงกันว่า การรุกรานหรือการบ่อนทำลายทั้งปวงจากต่างประเทศ และความพยายามทุกประการของประเทศใด ที่จะควบคุมประเทศอื่นใดหรือที่จะแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามและต้องถูกประณาม

แถลงการณ์ร่วมข้อ 2-4 แก้ความหวาดระแวงของฝ่ายไทยเกี่ยวกับ พคจ. ไปโดยสิ้นเชิง

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ ที่ฝ่ายไทยติดใจเกี่ยวกับคนจีน 2 สัญชาติหรือคนไทยเชื้อชาติจีน ปรากฏในข้อ 8 ที่รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนรับรู้ความเป็นจริงที่ว่า นับเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว ชาวจีนในประเทศไทยได้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความปรองดองและไมตรีจิตกับชาวไทยตามกฎหมายไทยและตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของชาวไทย รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนประกาศไม่ยอมรับการถือสองสัญชาติ รัฐบาลทั้งสองถือว่า บุคคลสัญชาติหรือเชื้อชาติจีนได้มาซึ่งสัญชาติไทยย่อมสูญเสียสัญชาติจีนโดยอัตโนมัติ ส่วนในกรณีชาวจีนผู้ซึ่งพำนักอยู่ในประเทศไทยที่เลือกจะรักษาไว้ซึ่งสัญชาติจีนด้วยความสมัครใจของตนเองนั้น รัฐบาลจีนปฏิบัติตามนโยบายที่มีมาอย่างสม่ำเสมอ จะเรียกร้องให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย เคารพขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของชาวไทย และอยู่ร่วมกับชาวไทยอย่างฉันมิตร สิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลดังกล่าวจะได้รับความคุ้มครองโดยรัฐบาลแห่งประเทศจีน และความนับถือของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย นี่เป็นการแก้ปัญหาคนจีนสองสัญชาติ คนจีนโพ้นทะเลคนไทยเชื้อสายจีนไปได้ทั้งหมด

ไม่นานหลังจากวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ฝ่ายจีนก็เปิดสถานทูตที่กรุงเทพฯ ฝ่ายไทยก็เปิดสถานทูตที่กรุงปักกิ่ง จีนให้เกียรติไทยอย่างสูงคือ ทูตที่จีนส่งมาประจำประเทศไทยคนแรกชื่อนายไฉเจ๋อหมิน เป็นนักการทูตจีนที่ถือว่าอาวุโสที่สุดในกระทรวงการต่างประเทศจีน เป็นผู้ใหญ่ในกระทรวงการต่างประเทศจีนคนเดียวที่ไม่ได้ถูกให้ออกไปทำนาสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม คือเขาเกรงใจเป็นคนที่มีความสามารถมาก ประธานเหมาเจ๋อตุงและนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลไว้ใจเป็นพิเศษ ฝ่ายไทยก็ส่งนักการทูตอาวุโสไปประจำที่กรุงปักกิ่งคือ ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี

หลังจากวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ทุกอย่างกำลังไปได้ดี แต่ภายใน 1 ปีเท่านั้น ทุกอย่างก็ไปไม่ได้ดี คือ เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่กรุงเทพฯ เป็นรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร ท่านมีความหวาดระแวง พคจ. พคท. และฝ่ายซ้ายไทยอย่างมาก

จึงแช่เย็นความสัมพันธ์ไทยกับจีนหลังจาก 6 ตุลาคม 2-3 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนค่อนข้างชะงักงัน

ต่อมาเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นคือ ปลายปี 2521 เวียดนามบุกยึดกัมพูชา และนำเขมรแดงฝ่ายหนึ่งที่อยู่ข้างเวียดนามกลับมาเป็นรัฐบาล ซึ่งก็เป็นรัฐบาลมาจนถึงทุกวันนี้ นำโดยสมเด็จฮุนเซ็น การที่เวียดนามบุกเข้ายึดกัมพูชาเวลานั้นทำให้ดุลยภาพทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งดูเหมือนกำลังจะนิ่งเปลี่ยนแปลงไป ทำให้จีนเห็นว่า จะเพิ่มอำนาจของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคนี้ เพราะเวียดนามใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุนี้จีนจึงเปิดสงครามที่เรียกว่า สงครามสั่งสอนเวียดนาม ใช้กองทัพภาคใต้ของจีนบุกเวียดนามทางเหนือ เรื่องนี้ช่วยไทยมาก เพราะว่ากองกำลังของเวียดนามส่วนหนึ่งต้องถอนออกจากกัมพูชา เพื่อขึ้นไปช่วยรบทางเหนือของเวียดนาม ทุกอย่างจึงเปลี่ยนแปลงไป จีนเข้ามาสนับสนุนไทยอย่างเต็มที่ในยุคนั้น ตั้งแต่ปลายปี 2521-2522 คือตั้งแต่สงครามสั่งสอนเวียดนาม

จีนช่วยเหลือไทยอย่างไร จีนช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ ก่อนเพราะเวลานั้นสหรัฐฯ เกิดอาการที่เรียกว่า แพ้เวียดนาม หรือแพ้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกกันภาษาอังกฤษว่า Vietnam Syndrome สหรัฐฯ ไม่ต้องการที่จะเกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีก เพราะฉะนั้นสหรัฐฯ ไม่ค่อยจะให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธแก่ไทยด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศต้องไปขอร้องให้จีนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์มาให้ ส่วนใหญ่เป็นกระสุนปืนเล็กยาวและปืนใหญ่จีนส่งมาช่วยเป็นจำนวนมาก ด้านการเมืองระหว่างประเทศ จีนช่วยไทยและประเทศในสมาคมอาเซียน (ASEAN) อย่างเต็มที่ในการเสนอข้อมติประณามเวียดนามทุกปีในการประชุมสหประชาชาติ เรียกร้องให้เวียดนามถอนออกไปจากกัมพูชา เวลาจีนพูดอะไรไม่ได้ จีนพูดประเทศเดียว ทุกประเทศที่จีนเป็นเพื่อนโดยทางใดทางหนึ่ง ก็จะลงคะแนนเสียงเหมือนกับจีน ข้อมติของฝ่ายไทยและอาเซียนจึงชนะทุกปี ในช่วงเดียวกัน จีนได้ให้ที่พักพิงแก่เจ้านโรดมสีหนุด้วย เจ้านโรดมสีหนุประทับอยู่ที่กรุงปักกิ่งในสถานอัครราชทูตเก่าของฝรั่งเศส รวมทั้งพระราชวงศ์กัมพูชา และใช้สถานที่นั้นเป็นที่ประชุม เกิดสิ่งที่ต่อมาไทยและอาเซียนก่อตั้งขึ้น เรียกว่าเขมร 3 ฝ่ายเป็นรัฐบาลที่สหประชาชาติรับรอง นี่คือคุณูปการมหาศาลที่จีนมีต่อไทยหลังจากปี 2518 ชะงักงันไปในปี 2519 แล้วกลับมาใกล้ชิดอย่างเต็มที่ตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงระยะเวลาที่รัฐบาลจีนเข้ามาสนับสนุนรัฐบาลไทยอย่างเต็มที่เป็นช่วงเดียวกันกับที่ พคจ. ค่อย ๆ ยกเลิกการสนับสนุน พคท. ทำให้สมาชิก พคท. ที่จีนและกรุงปักกิ่งรวมทั้งฝ่ายซ้ายไทยต่าง ๆ กลับมาเมืองไทย ช่วงที่ผมดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตอยู่ที่กรุงปักกิ่ง (ปี 2529-2533) มีการออกหนังสือเดินทางให้ท่านทั้งหลายซึ่งมีชื่อเสียงอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่กลับมาเมืองไทย ยกเว้นผู้ที่มีภาระทางครอบครัวก็อยู่ที่เมืองจีนต่อไปเวลามีงานวันเฉลิมพระชนม์พรรษา เมื่อเชิญเขา

ทุกคนก็มากันที่สถานทูต นั่นหมายความว่าปัญหา พคท. ที่ พคจ.เคยสนับสนุนสิ้นสุดลง เป็นผลดีที่เราได้จากการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต

กว่าผมจะได้เป็นเอกอัครราชทูตที่กรุงปักกิ่ง ความสัมพันธ์ไทย-จีน มีความใกล้ชิดกันยิ่งกว่าเดิม มีการต้อนรับคณะผู้แทนไทยปีละ 400-500 คณะ รวมทั้งคณะทหารด้วย ความร่วมมือทางทหารก็แน่นแฟ้นขึ้นเป็นลำดับ สมัยที่ผมเป็นเอกอัครราชทูตเราเริ่มต้นซื้อรถหุ้มเกราะ รถถัง เริ่มสร้างเรือรบที่จีน ผมไปร่วมในพิธีวางกระดูกงูเรือรบลำแรกที่เราต่อที่นครเซี่ยงไฮ้ด้วย มาถึงปัจจุบันเรากำลังจะซื้อ Main battle tank รุ่นแรกที่กองทัพไทยจะมี ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ดีเป็นพิเศษ

แจ็ค หม่า (Jack Ma) มาไทยเมื่อเดือนที่แล้วบอกว่า จะลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยอย่างเต็มที่และแสดงความอัศจรรย์ของแพลตฟอร์มของอาลีบาบา (Alibaba) สามารถขายทุเรียนไทย 70,000 ลูกได้ภายใน 1 นาที นี่คือความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในปัจจุบัน หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ฯ เคยมีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ห้ามค้าขายกับจีน เวลานี้จีนซื้อได้หมดทุกอย่างที่ไทยจะขายได้

จีนในปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก ขออ่านตัวเลขบางตัวให้เห็นภาพ เราเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตปี 2518 เมื่อปี 2521 รายได้ของจีนต่อหัวที่เรียกว่า GDP 155 ดอลลาร์สหรัฐ จีนเป็นประเทศที่จนที่สุดในโลกลำดับ 3 จากท้ายมาถึงปี 2560 กลายเป็น 9,460 ดอลลาร์สหรัฐ ภายในไม่กี่ปีระหว่างปี 2521-2560 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนใน 40 ปีเติบโตปีละร้อยละ 9.6 สูงที่สุดในโลก เมื่อ 4 ปีที่แล้วเศรษฐกิจจีนใหญ่กว่าเศรษฐกิจสหรัฐฯ ถ้าคำนวณจากอำนาจซื้อ การที่จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกย่อมกระทบกระเทือนทั้งโลก รวมทั้งไทยด้วย

สำหรับไทย เวลานี้นักท่องเที่ยวจีนเข้ามาปีละประมาณ 10 ล้านคน ด้านการค้า จีนเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย เป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 ของไทยรองจากสหรัฐฯ เป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ของไทย ขณะที่ไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 13 ของจีน ด้านการลงทุนจีนลงทุนในไทยเป็นลำดับที่ 4 รองจากญี่ปุ่น สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย การลงทุนของจีนจะเพิ่มขึ้นตลอดเวลา อย่างที่แจ็ค หม่าจะมาลงทุนอย่างเต็มที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนักท่องเที่ยวจีนเมื่อปีที่แล้วเข้ามาไทย 8.9 ล้านคน ปีนี้ 9-10 ล้านคนเป็นสิ่งที่แน่นอน

ความสัมพันธ์ไทยกับจีนโดยรวมแน่นแฟ้นมาก มีความร่วมมือกันด้านการเมือง ความมั่นคง และการทหารเดี๋ยวนี้มีทหารจีนมาร่วมในการฝึก Cobra Gold ในไทย และล่าสุด นอกจากไทยจะซื้อ Main battle tank แล้ว กองทัพเรือก็จะมีเรือดำน้ำอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ไม่ได้มีมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ด้านการศึกษา ฝ่ายรัฐบาลจีนได้จัดตั้งสถาบันขงจื่อในหลาย ๆ แห่งในประเทศไทย และประสบความสำเร็จมหาศาล

ความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบัน

การที่เรามีความสัมพันธ์อย่างอย่างใกล้ชิดและอบอุ่นกับจีนในปัจจุบัน ย่อมมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา เพราะเมื่อจีนเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจลำดับ 1 ของโลก จีนก็กำลังพัฒนาตนเองให้เป็นมหาอำนาจทางทหารด้วย เมื่อไม่นานมานี้ ศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชินวรรโณ เขียนหนังสือชื่อกรงเล็บมังกร แสนยานุภาพ และบทบาทของกองทัพจีน ซึ่งตรงกับหัวข้อที่มอบหมายให้ผมบรรยายวันนี้ คือ The Dragon and the Elephant ชื่อหนังสือแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Dragon Claws: The Power and Role of Chinese Armed Force

เมื่ออาจารย์เขียนเสร็จ ขอให้ผมเขียนคำนำ ผมก็เขียนให้และบอกอาจารย์ว่า หนังสือขาดไปเรื่องหนึ่งคือเวลานี้จีนสร้างฐานทัพในต่างแดนด้วย เป็นครั้งแรกที่จีนสร้างฐานทัพเรือที่ประเทศจิบูตี (Djibouti) ประเทศนี้น่าสนใจมากเพราะอยู่ในเขตที่เรียก Horn of Africa อยู่เหนือประเทศโซมาเลีย (Somalia) อยู่ใต้ประเทศเอธิโอเปีย (Ethiopia) เป็นจุดหนึ่งที่ยุทธศาสตร์การทหารถือว่าสามารถบีบคอการค้าของโลกได้ เรียกว่า Choke Point เพราะออกจากทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมาทางทะเลแดงจะผ่านประเทศเอธิโอเปีย จิบูตี โซมาเลีย แล้วจึงจะออกสู่มหาสมุทรอินเดีย ใครที่ปิดตรงนั้นได้ก็สามารถที่จะบีบคอเศรษฐกิจของโลกได้จุดหนึ่ง

จิบูตีเป็นเมืองขึ้นเก่าของฝรั่งเศส ไม่มีอะไรเลย ฝรั่งเศสยึดไว้เพื่อมีฐานทัพเท่านั้น พอฝรั่งเศสให้เอกราชคืนจิบูตีซึ่งไม่มีอะไร มีแต่หินกับทราย เลี้ยงตัวเองไม่ได้ จึงขายที่ดินให้ต่างชาติทำฐานทัพ เวลานี้จีนและสหรัฐฯ ได้สร้างฐานทัพฝรั่งเศสมีฐานทัพอยู่เดิมแล้ว มีฐานทัพเรียงกันเต็มไปหมด อาจจะเป็นความหวังของโลก ก่อนที่จะบีบคอใครก็บีบคอกันเองเสียก่อน สิ่งที่น่าสนใจคือ จีนเป็นมหาอำนาจบนพื้นแผ่นดินใหญ่ ไม่เคยมีฐานทัพแบบอังกฤษและฝรั่งเศส พวกชาติล่าอาณานิคมทั้งหลายมีฐานทัพข้างนอกไกล ๆ เพื่อส่งทหารไปประจำ แต่นี่เป็นครั้งแรกที่จีนมีฐานทัพอยู่ในทวีปแอฟริกา ซึ่งบอกอะไรเราหลายอย่าง

นอกจากฐานทัพเรือของจีนที่จิบูตี จีนได้พัฒนาเมืองท่าในที่ต่าง ๆ ของโลก ซึ่งสามารถที่จะใช้เป็นฐานทัพได้ เช่น ในพม่า มีข่าวว่ากำลังจะสร้างในหมู่เกาะมัลดีฟส์ และศรีลังกา เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของโลกที่ต้องติดตามว่า การเสริมแสนยานุภาพของจีนจะรวดเร็วและเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด ที่จริงแล้ว แสนยานุภาพของจีนยังห่างไกลของสหรัฐฯ มากจีนยังมีเรือบรรทุกเครื่องบินลำเดียว ซื้อของเก่ามาจากประเทศยูเครน (Ukraine) ซึ่งเป็นของเก่าของสหภาพโซเวียต ตั้งชื่อใหม่ว่าเรือบรรทุกเครื่องบินเหลียวหนิง (Liaoning) ขณะนี้กำลังสร้างใหม่อีกลำ เมื่อเทียบกับเรือบรรทุกเครื่องบินของสหรัฐแล้ว จีนมีน้อยมาก เช่นเดียวกันกับอาวุธนิวเคลียร์ของจีน

แสนยานุภาพทางทหารของจีนยังไม่สามารถที่จะคุกคามทั้งโลกได้เหมือนสหรัฐฯ และพันธมิตร ตัวอย่างเช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ฝ่ายพันธมิตรตะวันตกกล่าวหาว่า รัฐบาลประธานาธิบดีอัสซาด

(Bashar Hafez al-Assad) แห่งซีเรียใช้อาวุธเคมี ทันทีทันใดพันธมิตรทั้ง 3 สหรัฐฯ ฝรั่งเศส และอังกฤษได้ส่งเรือรบและเครื่องบินไปถล่มซีเรีย ไม่ต้องรอมติสหประชาชาติ นัยว่าโรงงานที่สามารถที่จะผลิตอาวุธเคมีของซีเรียพังพินาศหมด พวกเขาทำได้ทันทีเพราะมีฐานทัพอยู่ทั่วโลก ฝรั่งเศสมีอยู่ที่จิบูตีนั่นเอง สหรัฐฯ มีกองเรืออยู่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นประจำตลอดเวลา แม้จีนอาจจะกลายเป็นผู้นำเศรษฐกิจลำดับที่ 1 ในโลกแทนสหรัฐฯ ไปแล้ว แต่ด้านการทหารยังห่างกันไกลมาก

อย่างไรก็ตาม เรายังจะต้องเฝ้าดูสถานการณ์ในเอเชียตะวันออกโดยรวมในส่วนที่เกี่ยวกับจีนอย่างใกล้ชิด ขอเริ่มต้นตั้งแต่เอเชียตะวันออกทางเหนือก่อนว่า มีปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งหวังว่าจะมีการเจรจากันในวันที่ 12 มิถุนายนนี้ที่สิงคโปร์[13] ทั้งเกาหลีเหนือและสหรัฐฯ มีผู้นำที่ไม่น่าไว้วางใจ ชอบทำตามอำเภอใจ ไม่ทราบว่าวันใดวันหนึ่งอะไรจะเกิดขึ้น กรณีเกาหลี เราก็เป็นคู่กรณี เราก็ยังมีทหารอยู่ที่หมู่บ้านสันติภาพปันมุนจอม (Panmunjom) เป็นทหารเชิญธงเท่านั้น แต่ก็เป็นทหารไทย เราเป็นคู่กรณีเพราะว่าเราร่วมอยู่ในกองทัพที่สหประชาชาติส่งไปรบในสงครามเกาหลี

เมื่อลงมาจากเอเชียตะวันออกทางเหนือ ก็มีปัญหาไต้หวัน อะไรจะเกิดขึ้นกับไต้หวัน ในไต้หวันมีคนไม่น้อยต้องการเป็นเอกราชจากจีน เป็นสาธารณรัฐจีน เรื่องนี้ก็เกี่ยวข้องกับไทยอีก เพราะในแถลงการณ์ร่วมเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคมเขียนไว้ชัดว่าข้อ 6 รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า เป็นรัฐบาลอันชอบด้วยกฎหมายของประเทศจีนเพียงรัฐบาลเดียว รับทราบท่าทีของรัฐบาลจีนว่า มีจีนเพียงประเทศเดียว และว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีนที่จะแบ่งแยกมิได้ และตกลงใจที่ถอนผู้แทนทางการของตนทั้งหมดออกจากไต้หวันภายในระยะเวลา 1 เดือนนับจากวันที่ลงนามในแถลงการณ์ฉบับนี้ ที่จริงเราก็ยังมีผู้แทนอยู่ที่ไต้หวันแต่ไม่เรียกว่าสถานทูตเรียกว่า “สำนักงานการค้า” ยังมีคนไทยไปทำงานอยู่ที่ไต้หวันเป็นหมื่น ๆ คน อะไรจะเกิดขึ้นในนโยบายของจีนต่อไต้หวัน แต่ที่สำคัญอยู่นโยบายไต้หวันต่อจีนจะเป็นอย่างไรต่อไป นี่เป็นเรื่องที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด

ในจีนแผ่นดินใหญ่ก็มีพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintangหรือ Guomindang) แต่เขาเรียกตัวเองว่าพรรคก๊กมินตั๋งฝ่ายปฏิวัติ (Revolutionary Republican Party)[14] ใช้คำนำหน้าว่าพรรคก๊กมินตั๋งปฏิวัติ ผมคิดอยู่เสมอว่าถ้าจีนจะรวมประเทศกันได้อีกครั้งหนึ่ง พรรคก๊กมินตั๋งปฏิวัติอาจจะเป็นพาหะหนึ่งที่สามารถอำนวยให้มีการรวมประเทศได้

---

[13] การเจรจาระหว่างโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ประธานาธิบดีของสหรัฐฯกับคิมจองอัน (Kim Jong Un) ผู้นำสูงสุดของเกาหลีเหนือ มีขึ้นที่สิงคโปร์ วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2561

[14] Revolutionary Committee of the Chinese Kuomintang-RCCK (Zhongguo Guomindang Geming Weiyuanhui)

ปัญหาอีกเรื่องหนึ่งคือ ปัญหาทะเลจีนใต้ ใกล้ตัวเรามาก ทะเลจีนใต้เป็นจุดที่สามารถที่จะบีบคอเราได้อย่างแน่นอน เป็น Choke Point ที่สำคัญ ที่จริงแล้ว ไม่ว่าจีนจะเป็นสาธารณรัฐจีนหรือสาธารณรัฐประชาชนจีนเขาถือว่าทะเลจีนใต้เป็นของเขามาตลอด เรามัวแต่ตื่นเต้นกับจีนคอมมิวนิสต์ที่ตีเส้นเขตแดนในทะเลจีนใต้ 9 เส้น[15] โดยลืมไปว่า รัฐบาลสาธารณรัฐจีนสมัยเจียงไคเช็คมีถึง 11 เส้น มีเขตที่เป็นของจีนในทะเลจีนใต้มากกว่าของจีนแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบันเสียอีก

กฎหมายทะเล (Law of the Sea) สามารถที่จะปกป้องคุ้มครองการเดินเรือในทะเลจีนใต้ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าเกิดสงครามแล้ว ไม่มีกฎหมาย สมมุติว่า เกิดสงครามระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และมีเรือไทยที่จะขนของไปญี่ปุ่น แล้วจะอ้างกฎหมายทะเล เขามีแต่จะให้เราออกไปจากทะเล มิฉะนั้นจะยิง เวลามีสงครามกฎหมายไม่มีความหมาย หลังสงครามจึงว่ากันอีกที จะศาลไหนก็แล้ว แต่โชคดีที่ไทยไม่ได้เป็นคู่กรณี

อย่างไรก็ตาม มีคนถือว่าอาเซียนเป็นคู่กรณีของจีนในปัญหาทะเลจีนใต้ แต่จีนไม่ถือว่าอาเซียนเป็นคู่กรณีเขาต้องการที่จะเจรจากับแต่ละประเทศที่เขามีปัญหาด้วย คือ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย หรือเวียดนาม เขาพร้อมที่จะเจรจาทวิภาคี ไม่ใช่พหุภาคี เราทั้งอาเซียนพยายามที่จะมีกฎกติกาที่เรียกว่า code of conduct เกี่ยวกับความประพฤติในทะเลจีนใต้ ก่อนจะมีได้ก็ต้องมีการแถลงการณ์ร่วมกันก่อนว่า ควรที่จะมีกฎกติกาเกี่ยวกับความประพฤติในทะเลจีนใต้ เจรจากันอยู่ 10 ปี ไม่มีแถลงการณ์ออกมา ผมถือว่าเป็นความสำเร็จของผมอย่างหนึ่ง ช่วงที่เป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้โน้มน้าวมิตรประเทศในอาเซียนจนกระทั่งลงนามในแถลงการณ์กันได้ แต่ลงนามเพียงว่า ควรที่จะมีกฎกติกาเมื่อมีแถลงการณ์นี้แล้ว ต้องไปเจรจากับจีนว่ายอมรับกฎกติกาเดียวกันหรือไม่ เดี๋ยวนี้ก็ยังเจรจากันอยู่ อาจจะต้องใช้เวลาอีก 10 ปี เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับเจตนารมณ์ทางการเมืองว่าจะให้มีกฎกติกาหรือไม่ ต้องมีเจตนารมณ์และการตัดสินใจทางนโยบายของ 10 ประเทศสมาชิกอาเซียนพร้อมกัน รวมทั้งจีนด้วยจึงจะมีกฎกติกาออกมากได้ ถ้าได้ประเทศมหาอำนาจอื่นที่ใช้ทะเลจีนใต้มาก เช่นญี่ปุ่นเกาหลีจะยิ่งดีขึ้น ถ้าได้อภิมหาอำนาจตัวจริงเข้ามามีส่วนด้วยคือสหรัฐฯ จะยิ่งดีขึ้นไปอีก เพราะผู้ที่กำลังท้าทายจีนเกี่ยวกับสิทธิเหนือน่านน้ำในทะเลจีนใต้ทุกวันนี้ตัวจริงก็คือสหรัฐฯ

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องระหว่างประเทศที่ผมขอให้นักเรียนนายร้อยเก็บไปคิด เพราะคุณยังมีชีวิตราชการอยู่อีกกว่า 30 ปี ส่วนผมเกษียณมาแล้ว 14 ปี ผมไม่มีความรับผิดชอบในเรื่องใด ๆ แบบนี้ แต่คุณจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และความเสี่ยงของประเทศต่อไปอีก 30 กว่าปี ฝากไว้ค่อย ๆ คิดว่า เราจะต้องทำอะไรกันต่อไป

---

[15] เส้นประ 9 เส้น (Nine-Dash Line)

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาซึ่งอาจเห็นว่าเป็นปัญหาเล็กน้อย ไม่นำไปสู่สงครามโลกหรือภูมิภาค ยกตัวอย่างเรื่องเล็กก่อน คือ ผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ (Uyghur) ที่มาจากซินเกียง[16] มาอยู่ในไทย เวลามีผู้ถามผมว่า ควรที่จะส่งคนเหล่านี้ให้จีนหรือไม่ ผมบอกให้คิดให้ดีก่อนจะทำอะไร เรื่องต่อมาที่เราควรจะครุ่นคิดในขณะนี้คือ การเจรจาเรื่องความร่วมมือด้านรถไฟความเร็วสูงระหว่างจีนกับไทย ซึ่งเจรจากันมาหลายปีมาก แต่ยังไปไม่ถึงไหน เวลาคุยกับจีน เขาจะเอือมระอาไทยเต็มทน ผมก็บอกว่า เป็นหน้าที่ของรัฐบาลไทยและข้าราชการไทยที่จะปกป้องผลประโยชน์ของไทยจนถึงที่สุด ผมบอกว่า เราสร้างแน่ แต่รอไปก่อน เสร็จแล้วจะออกมาดีเอง

เมื่อมีคนถามผมว่า กลัวจีนหรือไม่ ผมตอบว่า เราไม่น่าจะกลัวจีน เรามีความสัมพันธ์ที่ดีมากกับจีน แล้วมีมาหลายพันปี ความสัมพันธ์น่าจะมีอยู่ต่อไป ผมพยายามให้คนจีนและคนไทยที่เกี่ยวข้องกลับไปดูแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 อยู่เสมอคือ ข้อ 1 เริ่มต้นด้วยคำว่า รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความปรารถนาที่จะฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์ที่ได้มีมาช้านานอย่างใกล้ชิดและฉันมิตรระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์และความปรารถนาร่วมกันของประชาชนทั้งสองประเทศ

แต่ข้อที่ผมอ้างถึงเสมอคือข้อ 5 เขียนไว้ว่ารัฐบาลทั้งสองเป็นปฏิปักษ์ต่อความพยายามของประเทศและกลุ่มประเทศใดที่จะสถาปนาความเป็นใหญ่ หรือสร้างเขตอิทธิพลเหนือส่วนหนึ่งส่วนใดของโลก ผมอ้างถึงข้อความนี้เสมอเวลาพูดกับจีนในปัจจุบันว่าเรายึดมั่นในข้อ 5 นี้ เมื่อปี 2518 จีนชอบใช้คำนี้คือ ความเป็นใหญ่ จีนต่อต้านมาก จีนแปลมาจากภาษากรีกโบราณว่า hegemon หรือ hegemony แปลว่าความเป็นใหญ่ เป็นผู้นำ หรือหัวโจก ซึ่งจีนต่อต้านผมทบทวนและถามเพื่อนจีนเสมอว่า จีนกลายเป็นผู้มีความเป็นใหญ่ไปแล้วหรือไม่ หรือยังยึดมั่นตามแถลงการณ์ร่วมที่ร่วมแถลงกับไทยเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ผมหวังว่า จีนยังเป็นจีนเหมือนเมื่อปี 2518 และยึดมั่นการต่อต้านลัทธิความเป็นใหญ่นั้น จะเชื่อได้หรือไม่ได้ ต้องอ้างไว้เสมอว่า เขาเคยต่อต้านความเป็นใหญ่ เมื่อเขาเป็นใหญ่เองแล้ว จะใช้อำนาจบาตรใหญ่หรือไม่

---

[16] เขตปกครองตนเอง Xinjiang Uyghur

คำถาม

นักเรียนนายร้อยถามผมระหว่างช่วงพักว่า กองพลที่ 93 เข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้อย่างไร กองพลที่ 93 นั้นเป็นกองพลที่รบอยู่ทางใต้ของจีน เมื่อปี 2492 ที่ พคจ. ยึดอำนาจได้สำเร็จและขับไล่พวก ก๊กมินตั๋งออกไปอยู่เกาะไต้หวัน กองพลที่ 93 เป็นกองพลเดียวที่เหลืออยู่ทางใต้ของจีน และหนีเข้ามาประเทศไทย อาศัยอยู่แถวดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย สมัยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ยังเป็นพันเอก เคยทำงานให้สหประชาชาติ ขนกองพลที่ 93 จำนวนหนึ่งไปส่งที่ไต้หวันได้สำเร็จ แต่อีกส่วนหนึ่งยังอยู่ต่อมา ที่จริงแล้ว กองพลที่ 93 ได้ทำคุณประโยชน์ต่อไทย เพราะช่วยกองทัพไทยต่อสู้กับ พคท. แม้วแดง ขบวนการปะเทดลาว เสียสละชีวิตไปไม่น้อย แต่มีส่วนหนึ่งค้าขายสิ่งที่ไม่ถูกกฎหมาย ปัจจุบันเกือบทั้งหมดได้สัญชาติไทย กลายเป็นผู้มีสัญชาติไทยที่ดีไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ไม่ดีก็จะต้องปราบปรามจับกุมกันต่อไป

สุดท้ายนี้ สมควรแก่เวลาแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชานุญาตยุติการบรรยายเพียงเท่านี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ.1975 - 1978)

สิทธิพล เครือรัฐติกาล[1]

บทคัดย่อ

บทความนี้ชี้ให้เห็นปัญหาหลังการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนโดยรัฐบาลคึกฤทธิ์เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1975 อันเป็นผลจากกระแสขวาจัดในการเมืองไทยช่วงกลางทศวรรษ 1970 จนนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลธานินทร์ซึ่งมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งจนส่งผลทางลบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ผู้เขียนยังชี้ให้เห็นความพยายามของเอกอัครราชทูตไฉเจ๋อหมินในการผูกมิตรกับบุคคลสำคัญของไทยในระดับพระราชวงศ์และกองทัพ ทำให้เมื่อรัฐบาลธานินทร์หมดอำนาจลงหลังการรัฐประหารเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1977 ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว จนมีการเดินทางเยือนกันและกันของผู้นำระดับสูงในปีถัดมา

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ไทย-จีน; รัฐประหาร 6 ตุลา; คึกฤทธิ์ ปราโมช; ธานินทร์ กรัยวิเชียร;เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์;ไฉเจ๋อหมิน

---

[1]รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thailand and the People's Republic of China: Volatile Politics and Troubles in the Early Years of Diplomatic Relations (1975-1978 AD)

Sitthiphon Kruarattikan[2]

Abstract

This article aims to portray the troubled relationship between Thailand and China after the establishment of diplomatic ties by the Kukrit government in July1975. Ultra-rightist currents in Thai politics in the mid-1970s resulted in the 6 October coup and the rise of Thanin'santi-communist government in 1976, which in turn created negative impacts on Thailand's relations with China. The article also shows Chinese Ambassador Chai Zemin's attempts to make friends with leading figures in the royal family and the army. Therefore, shortly after Thaninhad been ousted by another coup in October 1977, tensions between the two countries de-escalated, followed by mutual visits of high-level leaders in the following year.

Keywords : Thailand - China Relations ; the 6 October Coup; Kukrit Promoj; Thanin Kraivichien; KriangsakChomanand; Chai Zemin

[2]Associate Professor of History, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University; Director of the Institute of East Asian Studies, Thammasat University

บทนำ

"ในรอบ 25 ปี สุดท้ายของศตวรรษที่แล้ว เริ่มจาก 1 กรกฎาคม 1975
ที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ไทยกับจีนสู่สภาพปรกติทั้งผู้นำของไทยและจีนในขณะนั้นชาญฉลาด
ที่จะแยกปัญหาร้าวฉาน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคออกจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ
จึงทำให้เกิดการมองการณ์ไกลและการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติที่ตรงกันในขณะนั้น
และอย่างให้มีอิทธิพลต่อสภาพการณ์ในตอนต่อๆ ไป
แต่สัจจะที่ว่าความเที่ยงนั้นโดยแท้ก็คือความไม่เที่ยง ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปร มีลุ่มมีดอน
6 ตุลาคม 1976 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นทั้งในไทยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการจับ "แก๊งสี่คน" ในจีน ช่องว่างก็อุบัติขึ้นมาอีก
แต่เพราะพื้นฐานที่แน่นหนาของความสัมพันธ์ และการมองการณ์ไกลเพื่อผลประโยชน์ของชาติ
ผู้นำของประเทศทั้งสองก็ทำให้สถานการณ์คลี่คลายและก้าวหน้าต่อไปได้"

หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี
เอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน
ช่วง ค.ศ. 1975 - 1979[3]

ค.ศ. 2015 เป็นโอกาสครบรอบ 40 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งต่างฝ่ายต่างจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองทั้งในภาครัฐบาลภาคธุรกิจและภาคประชาชน และที่สำคัญก็คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนจีนอย่างเป็นทางการในเดือนเมษายนของปีนั้น โดยรองประธานาธิบดีหลี่หยวนเฉา (Li Yuanchao) ถวายเลี้ยงพระกระยาหาร ค่ำ ณ เรือนรับรองเตี้ยวอวี๋ไถ (Diaoyutai State Guesthouse) ในกรุงปักกิ่ง ขณะที่สุนทรพจน์และข้อเขียนของนักการทูตไทยไม่ว่าจะเป็นนายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายอภิชาติ ชินวรรโณ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ต่างยกคำกล่าวที่มักได้ยินบ่อยๆ ในความสัมพันธ์ไทย -จีน นั่นคือ "จีนไทยใช่อื่นไกล เป็นพี่น้องกัน" และฉายภาพให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางการทูตตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ดำเนินไปอย่างราบรื่น[4]

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ย้อนกลับไปศึกษาความสัมพันธ์ไทย-จีนในช่วงสั้นๆ ที่ถูกละเลยไป นั่นคือช่วงปีแรกๆ หลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลปักกิ่ง อันเป็นเวลาที่การเมืองไทยแปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็วจากยุคประชาธิปไตยเบ่งบานหลังการล่มสลายของระบอบทหารภายใต้จอมพล ถนอม กิตติขจรในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 สู่ยุคเผด็จการขวาจัดของนาย

---

[3]หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี, "วิจารณ์บทความเรื่อง ทรรศนะบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในการร่วมมือฉันมิตรระหว่างจีนกับไทย," ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า,* บรรณาธิการโดย เขียน ธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2543), 260-261.

[4]กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ,*40 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,2559), 2-7.

ธานินทร์ กรัยวิเชียรหลังการรัฐประหาร 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และยุคประชาธิปไตยครึ่งใบของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์หลังการรัฐประหาร 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศเพื่อนบ้านแถบอินโดจีนเมื่อ ค.ศ. 1975 ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยและทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนในช่วง ค.ศ. 1975–1977 ดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1975: นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลคึกฤทธิ์ในสภาวะไร้ทางเลือก

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 นอกจากจะเป็นผลงานชิ้นสำคัญด้านการต่างประเทศของรัฐบาลหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช แล้วยังเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในนโยบายต่างประเทศของไทยอีกด้วย เพราะนับจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ไม่นาน รัฐบาลไทยภายใต้จอมพล ป. พิบูลสงคราม (ค.ศ. 1948-1957) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ค.ศ. 1959-1963) และจอมพลถนอม กิตติขจร (ค.ศ. 1963-1973) ต่างดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรกับโลกเสรีที่นำโดยสหรัฐอเมริกาและต่อต้านโลกคอมมิวนิสต์ที่นำโดยสหภาพโซเวียต ไม่ว่าจะเป็นการส่งทหารไปร่วมสงครามเกาหลีเพื่อขับไล่กองทัพของเกาหลีเหนือที่รุกรานเกาหลีใต้เมื่อ ค.ศ. 1950 การร่วมก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization - SEATO) เมื่อค.ศ. 1954 การลงนามในแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ (Thanat-Rusk Communiqué) เมื่อ ค.ศ. 1962 การส่งทหารไปปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม รวมทั้งอนุญาตให้สหรัฐฯ ตั้งฐานทัพในประเทศไทยและส่งเครื่องบินไปทิ้งระเบิดในอินโดจีนตลอดทศวรรษ 1960 จนถึงต้นทศวรรษ 1970

ตลอดระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลไทยปฏิเสธที่จะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน โดยถือว่ารัฐบาลกั๋วหมินตั๋งซึ่งย้ายที่มั่นไปยังเกาะไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1949 เป็นผู้แทนที่ชอบธรรมของประชาชนจีน การที่จีนให้ที่พักพิงแก่นายปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และอดีตนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามของจอมพลป. พิบูลสงครามรวมทั้งตั้งเขตปกครองตนเองชนชาติไท (Tai Nationality Autonomous Area) ในมณฑลหยุนหนานเมื่อ ค.ศ. 1953 ก็ยิ่งทำให้ไทยมองว่าจีนมีแผนขยายอำนาจลงมาทางทิศใต้[5] แม้จะมีความพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนหลังการประชุมบันดุง (Bandung Conference) เมื่อ ค.ศ. 1955 แต่ก็ไม่มีความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมและยุติลงเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหารใน ค.ศ. 1957 รัฐบาลไทยมองจีนเป็นภัยคุกคามยิ่งขึ้นอีกใน ค.ศ. 1965 เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เริ่มทำสงครามจรยุทธ (Guerrilla Warfare) ในเขตชนบทโดยได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ในทางตรงข้ามความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวันเป็นไปอย่างใกล้ชิดและมีจุดยืนร่วมกันต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเมื่อไต้หวันและสหรัฐอเมริกาเริ่มปฏิบัติการส่งอาวุธทางอากาศให้แก่กลุ่มต่อต้านจีน

---

[5] AnusonChinvanno, *Thailand's Policies towards China, 1949-54* (London: MacMillan Academic and Professional Ltd., 1992), 96.

ในทิเบตเมื่อปลาย ค.ศ. 1958 เครื่องบินที่ใช้ในการนี้ก็บินไปจากประเทศไทย[6] พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ-พลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงไทเปอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1963 และทรงพบประธานาธิบดีเจียงไคเช็ก (Chiang Kai-shek) และภรรยาถึง 5 ครั้งในเวลา4 วัน เจียงไคเช็กกล่าวว่า ไทยกับไต้หวันคือพี่น้องกัน ส่วนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ก็ทรงอวยพรให้ผู้นำไต้หวันมีชัยชนะเหนือลัทธิคอมมิวนิสต์[7] การเยือนตอบแทนเกิดขึ้นเมื่อเจี่ยงจิงกั๋ว (Chiang Ching-kuo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมผู้เป็นบุตรชายและทายาททางการเมืองของเจียงไคเช็กเยือนไทยใน ค.ศ. 1969 เขาบอกกับจอมพล ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบกว่าไทยกับไต้หวันคือสหายร่วมรบผู้ปกป้องสันติภาพ[8] รวมทั้งได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ วังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้ชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่มีรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ จึงทรงขอความช่วยเหลือด้านการปลูกพืชบนที่สูงจากเสิ่นชางห้วน (Shen Chang-huan) เอกอัครราชทูตไต้หวันประจำประเทศไทยเมื่อ ค.ศ.1970 จนกลายเป็นความร่วมมือระยะยาวระหว่างโครงการหลวงกับรัฐบาลไต้หวันใน ค.ศ. 1973[9]

สถานการณ์โลกเปลี่ยนไปเมื่อสิ้นทศวรรษ 1960 สหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนามและหันมาสมานไมตรีกับจีนเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต จีนได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแทนที่ไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1971 ตามด้วยการเยือนกรุงปักกิ่งของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ในปีถัดมาส่งผลให้ประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ต้องปรับนโยบายต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงรัฐบาลทหารที่เริ่มติดต่อกับจีนอย่างไม่เป็นทางการโดยพลตำรวจโท ชุมพล โลหะชาละ นำคณะนักปิงปองไปแข่งขันที่กรุงปักกิ่งเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1972 ทว่าการที่จีนยังอยู่ในยุคซ้ายจัดและสนับสนุนขบวนการปฏิวัติฝ่ายซ้ายทั่วโลก ทำให้ฝ่ายทหารของไทยลังเลที่จะปรับเปลี่ยนท่าทีต่อจีนอย่างเป็นทางการและต้องการถนอมความสัมพันธ์กับไต้หวันเอาไว้ ดูได้จากใน ค.ศ. 1971 ผู้แทนของไทยในสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติงดออกเสียงในการลงมติที่รับจีนเข้าเป็นสมาชิก โดยให้เหตุผลว่าไทยเห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าวก็จริง แต่ไม่เห็นด้วยที่มตินี้มีผลให้ไต้หวันต้องสูญเสียที่นั่งในองค์การ

---

[6] John W. Garver, *The Sino-American Alliance: Nationalist China and American Cold War Strategy in Asia* (Armonk, NY: M. E. Sharpe, Inc., 1997), 173.

[7] สำนักราชเลขาธิการ, *ประมวลพระราชดำรัสในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนานาประเทศ พุทธศักราช 2502-2510* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), 708-712.

[8] "Minister Chiang Ching-kuo in Thailand," *Taiwan Review,* June 1, 1969. https://taiwantoday.tw/news.php?unit=4&post=5941 (accessed July 18, 2019).

[9] Sitthiphon Kruarattikan, "The Ties That Binds: King Bhumibol Adulyadej's Relations with Taiwan," in *Modern Taiwan and Southeast Asia*, edited by Jindai Taiwan yu Dongnanya Lunwenji Bianji Chuban Weiyuanhui (Taipei: National Taiwan Library, 2019), 273-285.

สหประชาชาติ[10] จนกระทั่งเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพล ประภาส จารุเสถียร สิ้นอำนาจลงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 การปรับเปลี่ยนท่าทีอย่างมีนัยสำคัญของไทยจึงเริ่มขึ้น

รัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเข้าบริหารประเทศต่อจากรัฐบาลทหารได้เริ่มปูทางสำหรับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน โดยในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1973 มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ซึ่งใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1959 เพื่อผ่อนปรนให้นำเข้าสินค้าจากจีนได้ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้เปลี่ยนการเรียกชื่อประเทศจาก "ประเทศจีนคอมมิวนิสต์" เป็น "สาธารณรัฐประชาชนจีน" รวมทั้งเปิดทางให้พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปเยือนจีนในเดือนถัดมา ซึ่งเข้าใจว่าจุดประสงค์หลักคือ การเจรจาขอซื้อน้ำมัน แต่การให้สัมภาษณ์ของพลตรี ชาติชาย เมื่อ ค.ศ. 1985 ระบุว่าจุดประสงค์ที่สำคัญกว่าในการเยือนครั้งนั้นก็คือ การหาทางเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต[11] อีกทั้งการได้พบนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล (Zhou Enlai) ทำให้เขาเห็นรอยร้าวในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามเหนือ และตระหนักว่าจีนจะเป็นปัจจัยค้ำจุนความมั่นคงของไทยเมื่อเวียดนามใต้ล่มสลาย[12]

ท่าทีของรัฐบาลไทยที่ปรารถนาจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนชัดเจนขึ้นใน ค.ศ. 1974 โดยในเดือนมกราคม นายจรูญพันธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกล่าวในรายการโทรทัศน์ว่า "อุดมคติทางการเมืองหรือลัทธิที่ประเทศอื่นเขาใช้อยู่ เราจะไม่ถือเป็นข้อกีดกั้นในเรื่องความสัมพันธ์อย่างเป็นมิตรกัน"[13] รวมทั้งบอกกับผู้สื่อข่าวต่างชาติว่า ไทยจะยึดมั่นในนโยบายจีนเดียว (One-China policy) และความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลปักกิ่งกับรัฐบาลไทเปถือเป็นเรื่องภายในของจีน[14] และต่อมาเมื่อพลตรี ชาติชายชุณหะวัณ ไปประชุมสมัชชาสหประชาชาติที่นครนิวยอร์กในเดือนกันยายนคืนวันหนึ่งขณะร่วมงานเลี้ยงที่จัดโดยเฮนรี คิสซินเจอร์ (Henry Kissinger) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เขาขอให้ภรรยาไปเต้นรำกับคิสซินเจอร์เพื่อถ่วงเวลาจนเขาและนายอานันท์ ปันยารชุน ผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติในขณะนั้นปลอมตัวเป็นบ๋อยเดินออกจากงานเลี้ยงทางประตูครัว แล้วขึ้นรถไปพบเฉียวกว้านหัว (Qiao Guanhua) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนตามที่นัดหมายไว้ล่วงหน้าซึ่งเขาย้ำกับเฉียวกว้านหัวว่า ไทยต้องการมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน[15]

เมื่อถึงต้น ค.ศ. 1975 ฝ่ายคอมมิวนิสต์มีแนวโน้มจะยึดอำนาจการปกครองในเวียดนามใต้ กัมพูชา และลาวได้สำเร็จ รัฐบาลไทยจึงเห็นความจำเป็นในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับ

---

[10] Orawan Lopandhsri Pilun-owad, "Thailand and the Question of China's Representation in the United Nations, 1950-1971: An Analysis of Arguments," (PhD diss., University of Wisconsin-Madison, 1977), 319.

[11] ผุสดี คีตวรนาฏ, "รัฐมนตรีผู้เปิดสัมพันธ์ทางการทูต," ใน *อนุสรณ์ทศวรรษสมาคมมิตรภาพไทย-จีน* (ม.ป.ท., 2529), 30.

[12] เพิ่งอ้าง, 26-28.

[13] *เรื่องการต่างประเทศกับความมั่นคงของประเทศ จากรายการ "พบประชาชน" เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2517* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2517), 12.

[14] Embassy Bangkok, "Foreign Minister CharunphanIsarangkunnaAyuthaya's Speech," Wikileaks Cable: 1974BANGKO00948_b, dated January 17, 1974, https://wikileaks.org/plusd/cables/1974BANGKO00948_b.html.

[15] ชาน สีทอง, *อำลาอาลัย "น้าชาติ"* (กรุงเทพฯ: เจ. ฟิล์ม โปรเซส, 2541), 117-121.

จีนมากยิ่งขึ้นไปอีก การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคมของปีนั้น ทำให้หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งรัฐบาล โดยในวันถัดมาเขาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลใหม่ ซึ่งแม้ดูเหมือนหม่อมราชวงศ์เสนีย์จะยังมองจีนในทางลบ แต่ก็เห็นความจำเป็นในการสานสัมพันธ์กับจีนเนื่องจาก "เราเป็นประเทศขนาดเล็ก จะมีนโยบายเป็นศัตรูกับจีนแดงได้หรือ ถ้าคนจีน 800 ล้านคนมายืนข้างๆ แล้วฉี่ใส่เรา ประเทศไทยก็จะจมน้ำกันหมด แล้วเราจะเป็นศัตรูกับจีนแดงซึ่งใหญ่กว่าเรามากได้อย่างไร"[16] และในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1975 นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศประกาศสนับสนุนนโยบายจีนเดียวและจะสานต่อแนวทางที่นายจรูญพันธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยาวางไว้ โดยขอเปิดเผยรายละเอียดเมื่อรัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเรียบร้อยแล้ว[17] ทว่ารัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาในการแถลงนโยบายเมื่อวันที่ 6 มีนาคม ทำให้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมได้จัดตั้งรัฐบาลแทน

คำแถลงนโยบายของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 1975 ระบุชัดเจนว่า จะเร่งรับรองและสถาปนาความสัมพันธ์ที่เป็นปกติกับจีน[18] ต่อมาในปลายเดือนนั้นพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายแผน วรรณเมธี ปลัดกระทรวงทำรายงานเสนอนายกรัฐมนตรีว่า สถานการณ์ในอินโดจีนกระทบต่อความมั่นคงของไทยอย่างยิ่ง[19] หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ จึงเรียกประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติรวม 2 ครั้ง และตัดสินใจเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเร่งด่วนเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง ดังที่นายเกษม ศิริสัมพันธ์ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนั้นให้สัมภาษณ์เมื่อ ค.ศ. 2005 ย้อนความทรงจำว่า

> เขมรแดงยึดประเทศได้ ก่อนหน้านั้นในการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ ฝ่ายทหารบอกว่ากัมพูชาไม่แตก แต่ทางกระทรวงต่างประเทศได้เตือนแล้วว่าสถานการณ์ไม่ดีนัก และอาจจะมีคนกัมพูชาเข้ามาประเทศไทยจำนวนมาก กระทรวงต่างประเทศจึงเสนอให้กระทรวงมหาดไทยตั้งค่ายรับผู้ลี้ภัยเพื่อไม่ให้มาปะปนกับคนไทยเหมือนสมัยเดียนเบียนฟู ทหารยืนยันบอกว่าไม่แตก พอแตก ท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ก็เรียกประชุมอีกทีว่าแตกแล้วจะทำยังไง เวลานั้นปัญหามันมีอยู่ที่ว่า ทหารเขมรแดงไล่ตีทหารของ(นายพล) ลอนนอล เข้ามาทางพรมแดนไทยมากแล้ว และอาจจะตามตีอีก อาจารย์คึกฤทธิ์ก็สั่งปิดชายแดนเพื่อป้องกันทหารลอนนอลตีเข้ามา แล้วท่านก็บ่นบอกว่า ทหารเขมรแดงจะตีเข้ามาได้หรือไม่ ท่านถามทางฝ่ายทหารว่า มีกำลังต่อต้านได้สักกี่วัน ผมจำได้ว่าคุณเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เวลานั้นเป็นเสนาธิการทหารเป็นคนตอบว่า 3 วัน อาจารย์คึกฤทธิ์หันไปมองกับคุณชาติชายซึ่งเวลา

---

[16]Embassy Bangkok, "SeniPramot's Belated but Intriguing Contribution to the "Yellow Peril" Debate," Wikileaks Cable: 1975BANGKO02224_b, dated February7, 1975, https://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO02224_b.html.

[17]Embassy Bangkok, "Foreign Minister PhichaiRattakun's Press Conference on China," Wikileaks Cable: 1975BANGKO03592_b, dated March4, 1975, https://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO03592_b.html.

[18]*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4/2518 (สามัญ),* https://library2.parliament.go.th/giventake/content_sp/spr36.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562).

[19]เกษม ศิริสัมพันธ์, *เหลียวมองหลัง* (กรุงเทพฯ: ภัคธรรศ, 2545), 127.

นั้นเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ท่านบอก "ชาติชาย! 3 วันนี่มันยิงปืนเรียกพวกไม่ทันนะ ไม่เอาแล้ว อย่างนั้นเราต้องหาเพื่อนใหม่ดีกว่า พาผมไปปักกิ่งดีกว่า"[20]

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายความมั่นคงของไทยกลับมีความเห็นแตกต่างออกไป หนึ่งในผู้คัดค้านก็คือ พลอากาศโท สิทธิ เศวตศิลา เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ซึ่งยอมรับในภายหลังว่าขณะนั้นยังมองจีนเป็น "ศัตรูหมายเลขหนึ่ง" ที่สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย[21] สอดคล้องกับที่นายอานันท์ ปันยารชุน เล่าในงานสัมมนา ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ ค.ศ. 2000 ว่า

> วันหนึ่งคุณชาติชายก็เรียกเข้าไปในห้อง บอกว่า "คุณอานันท์...คุณอานันท์ต้องไปปักกิ่งแล้วนะ ไปเจรจาเปิดความสัมพันธ์" ผมก็บอกว่า "ท่านรัฐมนตรีช้าๆ หน่อย ไม่ใช่ว่าอยากไปปั๊บก็เดินทางได้เลย" ผมก็ถามต่อไปว่า "อันนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลหรือฮะ" คุณชาติชายบอก "เฮ้ย...ไม่ใช่ แต่ท่านนายกฯ คึกฤทธิ์กับผมตกลงกันแล้ว" ... ดังนั้นผมก็ถามไปว่า แล้วทาง สมช. หรือสภาความมั่นคงแห่งชาติว่ายังไง ซึ่งตอนนั้นคุณสิทธิเป็นเลขาธิการ สมช. คุณชาติชายก็แบบคุณชาติชายนั่นแหละ ท่านหัวเราะก๊าก บอกว่า "ไปถามมัน มันก็บอกให้ศึกษาต่อไปน่ะซี ก็ สมช. มันชอบศึกษาอยู่เรื่อย ไม่ต้องทำอะไรคอยเป็นปีๆ ...ไม่ต้องไปถาม"[22]

ขณะที่พลเอก สายหยุด เกิดผล ผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) มองว่าความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอาจทำให้ไทยมีช่องทางสืบข่าวเกี่ยวกับจีนและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมากขึ้นก็จริง แต่อย่างไรเสีย จีนก็จะยังบ่อนทำลายความมั่นคงของไทย เขายกตัวอย่างพม่าซึ่งแม้จะวางตัวเป็นกลางในสงครามเย็นและเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนทันทีที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจรัฐได้ใน ค.ศ. 1949 แต่จีนก็ยังสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์พม่าให้ทำสงครามโค่นล้มรัฐบาลพม่าอยู่ดี "เพราะโดยหลักการแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์เขาย่อมจะสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยกัน การที่จะหวังว่าไม่ให้คอมมิวนิสต์โจมตีระบบการปกครองที่ตรงข้ามกับเขาว่าไม่เป็นทุนนิยม ศักดินานิยม จักรวรรดินิยมนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้" [23]

ความสัมพันธ์ไทย-จีนในบริบทการเมืองไทยยุคขวาพิฆาตซ้าย

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเกิดขึ้นไล่เลี่ยกับความเคลื่อนไหวอย่างคึกคักของขบวนการนักศึกษาไทยหลังการโค่นล้มรัฐบาลทหารในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถามต่อการคงอยู่ของฐานทัพอเมริกัน รวมทั้งการโจมตีรัฐบาลทหารชุดที่ผ่านๆ มาว่า "ปลุก

---

[20]"เหลียวมอง '1 ก.ค. 2518' กับดร.เกษม ศิริสัมพันธ์," *Manager Online,* 20 มิถุนายน 2548, https://mgronline.com/china/detail/9480000081176 (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562).

[21]สิทธิ เศวตศิลา, *ผ่านร้อน...ผ่านหนาว* (กรุงเทพฯ: เออาร์ไอพี, ม.ป.พ.), 70.

[22]อานันท์ ปันยารชุน, "ปาฐกถาพิเศษ," ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า,*15.

[23]สายหยุด เกิดผล และสมชัย รักวิจิตร, *อนาคตของไทย ยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงอยู่ของชาติ,*พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: พิทักษ์ประชา,2520), 117-118.

ผีคอมมิวนิสต์"เพื่อเป็นข้ออ้างที่จะใช้อำนาจเผด็จการกำจัดผู้นำทางการเมืองและประชาชนที่เห็นต่าง[24] ความเคลื่อนไหวเช่นนี้ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมอันได้แก่ ชนชั้นนำจารีต ฝ่ายทหาร ฝ่ายความมั่นคงรวมทั้งนักการเมืองและปัญญาชนบางส่วนมองว่าระบอบประชาธิปไตยกำลังเปิดทางให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังเช่นเมื่อองค์การนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัด "นิทรรศการจีนแดง" ที่หอประชุมใหญ่ของมหาวิทยาลัยระหว่างวันที่ 23 มกราคม ถึง 5 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งมาสำรวจนิทรรศการก็รายงานต่อนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีว่านิทรรศการนี้ไม่ใช่การเผยแพร่ความรู้ตามหลักวิชาการ แต่เป็นการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยซึ่งลี้ภัยไปต่างประเทศหลังการรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 1947 อยู่เบื้องหลัง[25]

ขบวนการนักศึกษามีพันธมิตรสำคัญคือ สหภาพแรงงานซึ่งเคลื่อนไหวอย่างคึกคักเช่นกัน ดูจากช่วงเวลาไม่ถึง 3 เดือนนับจากวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 ไปจนสิ้นปี มีการนัดหยุดงานถึง 367 ครั้ง และในปีถัดมาก็เกิดขึ้นอีก 358 ครั้ง[26] ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ประกอบกับการที่จีนยังคงสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้ทำสงครามในเขตชนบท ทำให้ฝ่ายอนุรักษนิยมของไทยมองว่าประเทศกำลังตกอยู่ในอันตรายพวกเขาจึงรวมกลุ่มกัน ดังเช่นใน ค.ศ. 1974 พลตรี ประมาณ อดิเรกสาร พลตรี ศิริ สิริโยธิน และพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ ร่วมกันตั้งพรรคชาติไทยเพื่อ "หยุดยั้งและลิดรอนการเติบโตของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทั้งในสภาและนอกสภา"[27] จนเป็นที่มาของฉายา "ขวาพิฆาตซ้าย" เป็นต้น ขณะที่พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกล่าวผ่านรายการโทรทัศน์ในปีเดียวกันว่าทหารจะ "ทำลายลัทธิทุกลัทธิที่จะเข้ามาทำอันตรายต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของไทย"[28] รวมทั้งเตือนเรื่องการใช้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยอย่างเกินขอบเขตว่า

> อย่าหลงระเริงประชาธิปไตยในลักษณะที่ใครทำอะไรก็ทำได้ ประชาธิปไตยอันนั้นมันจะเกิดเป็นไม่ใช่ประชาธิปไตยขึ้น เพราะว่าจะเป็นอนาธิปไตย ... ผมขอเน้นว่าเราต้องการประชาธิปไตย อย่าให้ประชาธิปไตยนั้นฆ่าตัวเรา แล้วชัยชนะอันนี้ถ้าเรามีประชาธิปไตยโดยเกิดความสงบสุข เกิดความเจริญทางบ้านเมือง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การอะไรต่างๆ ทหารของผมก็จะพอใจและจะอยู่ด้วยความสุขในการรักษาชาติบ้านเมือง อย่าให้

---

[24] องค์การบริหาร องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ชำแหละ กอ. รมน.* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เกษสุวรรณการพิมพ์, 2518), 2.

[25] หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ สบ. 9.4.5/24 "นิทรรศการจีนแดง," (มกราคม 2517), อ้างถึงใน ธนพงศ์ จิตต์สง่า, "การจัดงานมหกรรมการเมืองกับการลาออกของรักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนกันยายน 2517," *จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์* (มิถุนายน 2562 - พฤษภาคม 2563), 48.

[26] David Morell and Chai-ananSamudavanija, *Political Conflict in Thailand: Reform, Reaction, Revolution* (Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn & Hain, Publishers, Inc., 1981), 188-189.

[27] ประมาณ อดิเรกสาร, *บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค* (กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์, 2521), 16.

[28] *เรื่องการต่างประเทศกับความมั่นคงของประเทศ,*34.

> ประชาธิปไตยนั้นเป็นอนาธิปไตย แล้วชัยชนะก็จะกลายเป็นของคนอื่นเขาไม่ใช่เรา คือ ประชาชนนิสิตนักศึกษาทหารไทย มันจะกลายเป็นชัยชนะของชาติอื่น[29]

ต่อมาในค.ศ. 1975 พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรักษาการในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือประเมินสถานการณ์ว่า นับจาก ค.ศ. 1972 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยพยายามแทรกซึมเข้ามาในเขตเมืองจนเกิดการชุมนุมประท้วง และอีกไม่นานจะยกระดับเป็นการทำสงครามตามแบบ (Conventional Warfare) เพื่อโค่นล้มรัฐบาลไทย[30] เขาเตือนผู้นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยว่า "ไปหลงผิดว่าระบบอย่างนั้นดี แต่ถึงเวลาเข้าจริงมันดีไม่กี่คน อย่างที่เขาว่าโปลิตบูโร บูแร ส่วนไอ้ประชาชนคนเดินถนนอย่าได้คิดเลยว่าจะเป็นใหญ่ อาจจะมีความเป็นอยู่เลวกว่าที่เป็นอยู่ก็ได้ อาจจะถูกใช้แรงงานอย่างสัตว์เดรัจฉานก็เป็นได้ อย่าเพิ่งไปหลงลม"[31]

สถานการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงในกลางทศวรรษ 1970 เช่นนี้ ทำให้นักการทูตของไทยรู้สึกว่าการปฏิบัติงานเพื่อปูทางไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเป็นเรื่องเสี่ยงไม่น้อย ดังที่นายเตช บุนนาค หัวหน้ากองเอเชียตะวันออก กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศในช่วง ค.ศ. 1972 – 1976 เล่าในงานสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่งเมื่อ ค.ศ. 2005 ว่า

> ในสงครามนั้นมีทหารและพลเรือนไทยเสียชีวิตปีละหลายร้อยคน เพราะฉะนั้น ใครก็ตามอย่างผมที่ในเวลานั้นอายุเพียง 29 เป็นหัวหน้ากองจะมาสนับสนุนผลักดันให้มีความสัมพันธ์เป็นปกติกับจีนก็เป็นการเสี่ยงเพราะคนก็บอกกันว่าจะสร้างสัมพันธ์กับจีนได้ยังไงในเมื่อจีนสนับสนุนการก่อการร้ายในประเทศไทย[32]

การจับมือกันระหว่างหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กับเหมาเจ๋อตง (Mao Zedong) ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมเกรงว่ากระแสฝ่ายซ้ายในสังคมไทยจะรุนแรงยิ่งขึ้นศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ (ปัจจุบันคือกระทรวงพาณิชย์) ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* ฉบับวันที่ 7 กรกฎาคมของปีนั้น โดยวิจารณ์พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ ว่ามีแนวความคิดเอียงซ้ายเกินไป (แม้ว่าพลตรี ชาติชาย จะเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งพรรคชาติไทยซึ่งเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็ตาม– ผู้วิจัย) และกล่าวว่า "ผมต้องการให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย หากจะเป็นคอมมิวนิสต์ก็ขออีกสัก 40-50 ปีก็แล้วกัน"[33] ขณะที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์แถลงยืนยันต่อรัฐสภาในอีก 2 วันต่อมาว่าการเดินทางเยือนจีนก็

---

[29]เพิ่งอ้าง, 35-36.

[30]*บรรณานุสรณ์เนื่องในการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานดินและเครื่องขมาในการฝังศพ พลเรือเอก พลอากาศเอก สงัด ชลออยู่ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ บ้านวังหิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 7 มีนาคม 2524* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเขษม, 2524), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[31]เพิ่งอ้าง, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[32]"อดีตท่านทูตไทย-จีน ร่วมรำลึกประวัติศาสตร์ 30 ปีสัมพันธ์ไทย-จีน," *Manager Online*, 30 มิถุนายน 2548, https://mgronline.com/china/detail/9480000087155 (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562).

[33]กลุ่มนักข่าวการเมืองอักษรบัณฑิต,*คึกฤทธิ์เปิดม่านไม้ไผ่* (กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต,2518), 101.

เพื่อเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต โดยจะไม่นำสิ่งที่พบเห็นในจีนมาปรับใช้กับประเทศไทย[34] ข้อวิจารณ์ทำนองนี้ทำให้เขาเลือกหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี พระราชปนัดดา (เหลน) ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงปักกิ่งคนแรก โดยให้เหตุผลว่า "คุณชายเป็นเชื้อพระวงศ์ คงไม่เป็นคอมมิวนิสต์"[35]

การมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนประกอบกับการที่รัฐบาลไทยยื่นคำขาดให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกไปให้หมดภายใน 18 เดือนหลังจากสหรัฐฯ ส่งนาวิกโยธินมายังฐานทัพอู่ตะเภาโดยพลการเพื่อยึดเรือมายาเกวซ (SS *Mayaguez)* คืนจากเขมรแดงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1975[36] ทำให้ตลอดครึ่งหลังของปีนั้นหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ถูกโจมตีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากว่าฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ คำขู่ของพลเอก กฤษณ์ สีวะรา อดีตผู้บัญชาการทหารบกและอดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดว่าจะทำรัฐประหาร[37] รวมทั้งความขัดแย้งในพรรคร่วมรัฐบาลทำให้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ตัดสินใจยุบสภาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1976 โดยหวังว่าพรรคกิจสังคมจะได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้นหลังการเลือกตั้งใหม่ แต่แล้วพรรคที่ได้คะแนนเป็นอันดับที่ 1 และ 2 ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายนของปีนั้น กลับเป็นพรรคประชาธิปัตย์ของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชและพรรคชาติไทยของพลตรี ประมาณ อดิเรกสาร ตามลำดับ ขณะที่พรรคกิจสังคมอยู่ในอันดับที่ 3 ซึ่งนายเกษม ศิริสัมพันธ์ มองว่าข้อหาคอมมิวนิสต์มีส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคพ่ายแพ้[38]

รัฐบาลใหม่ซึ่งมีหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1976 ยังคงมุ่งสานสัมพันธ์ฉันมิตรกับจีนต่อไปโดยในวันที่ 12 พฤษภาคมของปีนั้น กระทรวงการต่างประเทศออกระเบียบใหม่ซึ่งอนุญาตให้ผู้ถือหนังสือเดินทางไทยเดินทางไปจีนได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่สันติบาลอีกต่อไป[39] นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ *เดอะเนชั่น* ฉบับวันที่ 26 เมษายนของปีนั้น เกี่ยวกับนโยบายของไทยต่อจีนและกลุ่มประเทศอินโดจีนว่า

> ผมคิดว่าเราคงต้องยอมรับความจริงในความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ที่เรามีกับจีนซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์สนับสนุนการต่อสู้ด้วยอาวุธในประเทศอื่นๆ แต่รัฐบาลปักกิ่งก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลของเรา ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับอินโดจีนก็เป็นไปในทางเดียวกัน เราต้องยอมรับความจริงว่า กรณีนี้ก็เหมือนกรณีของจีน ถ้า

---

[34] *รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1/วันที่ 9 กรกฎาคม 2518,* 114, http://dl.parliament.go.th/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562).

[35] จุลชีพ ชินวรรโณ,*30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน: ความร่วมมือระหว่างกัลยาณมิตร 2518-2548* (กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ,2549), 46.

[36] ดูภูมิหลังของเรื่องได้ใน Michael Leifer, *Dictionary of the Modern Politics of South-East Asia* (London: Routledge, 1996), s.vv. "*Mayaguez* Incident 1975 (Cambodia)."

[37] Morell and Samudavanija, ibid., 262.

[38] "เหลียวมอง '1 ก.ค. 2518' กับดร.เกษม ศิริสัมพันธ์," เรื่องเดียวกัน.

[39] สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ),*ปฏิทินข่าวและเหตุการณ์ในประเทศรอบ 10 ปี 2519-2528*(กรุงเทพฯ: สยามบรรณ,2533), 68.

> พวกเขาสนับสนุนการต่อสู้ด้วยอาวุธในประเทศของเรา เราก็มีหน้าที่ต้องแก้ปัญหาของเราเองด้วยการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน นี่คือวิธีการต่อสู้ของเรา ผมไม่เห็นด้วยกับมุมมองที่ว่า ถ้าเขาปาหินใส่เรา เราก็ต้องปาหินกลับไป กล่าวโดยรวมแล้วหน้าที่ของเราคือการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน นี่คือวิธีต่อต้านกองกำลังติดอาวุธที่ได้ผลที่สุด[40]

รัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ต้องเผชิญปัญหาเมื่อจูเต๋อ (Zhu De) ประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1976 เขาคือประมุขของรัฐจีนในทางพฤตินัย เพราะตำแหน่งประธานาธิบดีว่างลงในปลายทศวรรษ 1960 หลังเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมและยกเลิกไปเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1975 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีพระราชโทรเลขแสดงความเสียพระราชหฤทัยไปยังผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคมและสำนักนายกรัฐมนตรีประกาศลดธงครึ่งเสา 3 วัน ผลปรากฏว่านายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และผู้จัดรายการของสถานีวิทยุยานเกราะซึ่งเป็นกระบอกเสียงของฝ่ายอนุรักษ์นิยมไม่ว่าจะเป็นพันโท อุทาร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา นางวิมล ศิริไพบูลย์ (เจ้าของนามปากกา “ทมยันตี”) และ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้ออกมาโจมตีเรื่องนี้ จนกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศต้องออกมาชี้แจงเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคมว่า การลดธงครึ่งเสาเป็นประเพณีปฏิบัติเพื่อแสดงความอาลัยต่อประมุขของประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน[41] นายอานันท์ ปันยารชุน ปลัดกระทรวงในขณะนั้นเล่าย้อนความหลังว่า

> ประมุขของประเทศจีนเขาเสียชีวิตไป คือใน Hierarchy ของจีนเขาไม่ได้บอกว่าเป็นประธานาธิบดี เพราะเขาไม่มีตำแหน่ง President อาจใช้ชื่อว่า Chairman ของ Standing Committee อะไรก็แล้วแต่ แต่ถ้าเราดูในสารบบของจีนแล้วเราก็จะรู้ว่าคนๆ นี้คือประมุขของประเทศ แล้วกระทรวงต่างประเทศก็บอกรัฐบาลว่าต้องลดธงครึ่งเสา 3 วัน ผมยังจำได้ว่าคุณสมัคร สุนทรเวช ด่ากระทรวงต่างประเทศใหญ่ บอกว่าไอ้พวกนี้งี่เง่า เขาไม่ได้เป็นประมุข ไม่ได้เป็น President นี่มันประจบ มันสอพลอ มันเอาใจจีน กระทรวงต่างประเทศถูกด่าหมด อุทาร สนิทวงศ์ฯ ทมยันตี ดร. อุทิศที่เล่นระนาดเก่ง โอ้ย”[42]

การวางท่าทีต่อจีนยังเป็นประเด็นที่พรรคฝ่ายค้านนำมาใช้โจมตีพรรครัฐบาลอีกด้วย แม้ว่าทั้งคู่จะเห็นตรงกันในการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับจีน โดยเมื่อเหมาเจ๋อตงถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1976 หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีแสดงความเห็นทำนองว่า หากมีการแย่งชิงอำนาจในหมู่ผู้นำของจีนก็จะเป็นคุณกับประเทศไทย เพราะทำให้จีนต้องจัดการความวุ่นวายในประเทศมากกว่าจะสนใจเรื่องนโยบายต่างประเทศ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นฝ่ายค้านจึง

---

[40]Embassy Bangkok, “Press Interview with Foreign Minister Pichai Rattakun,” Wikileaks Cable: 1976BANGKO11494_b, dated April26, 1976,https://wikileaks.org/plusd/cables/1976BANGKO11494_b.html.

[41]สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ), เรื่องเดียวกัน,102.

[42]อานันท์ ปันยารชุน, เรื่องเดียวกัน,20.

ได้วิจารณ์ในหนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 15 กันยายนของปีนั้น ว่าความเห็นเช่นนี้จะส่งผลทางลบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน เนื่องจาก

> ประธานเหมาจะตายก็เรื่องของท่าน ใครเขาจะแก่งแย่งอะไรกันที่ไหนก็เรื่องของเขา ถ้าเราจริงใจแล้วเราก็จะต้องรักษามิตรภาพไว้ได้ ... การวิจารณ์นโยบายต่างประเทศทั้งของเขาและของเราจะไม่ทำให้อะไรดีขึ้นได้ หรือทำให้ใครเลิกช่วยใครขึ้นมาได้ การเป็นศัตรูกับคนที่เขาช่วยศัตรูของเราก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมา เพราะเขาจะพูดได้เต็มปากว่าเราเป็นศัตรูต่อเขา เขาจึงช่วย ผกค. (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ – ผู้เขียน) และจะยิ่งช่วยหนักมือขึ้นไปอีก ผมจึงเห็นว่าทางของเรามีเหลืออยู่ทางเดียวคือพยายามเป็นมิตรกับทุกฝ่าย[43]

นอกจากนี้ การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีน ถือเป็นข่าวร้ายสำหรับไต้หวัน พลเรือเอก หม่าจี้จ้วง (Ma Chi-chuang) เอกอัครราชทูตไต้หวันประจำประเทศไทยพยายามขอร้องให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงแทรกแซงเพื่อชะลอเรื่องนี้ในนาทีสุดท้ายแต่ไม่สำเร็จ[44] และเป็นไปได้ว่าการขอร้องเกิดขึ้นในวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1975 เมื่อเขานำศิลปินจากไต้หวันเข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต(ดูภาพที่ 1)[45] พระองค์ถนอมน้ำใจของเขาโดยจัดงานเลี้ยงส่งและรับสั่งว่า"ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐก็เหมือนกระดาษแผ่นหนึ่ง กระดาษฉีกทิ้งได้ แต่ความรักความผูกพันฉีกทิ้งไม่ได้"[46] อีกทั้งทรงขอให้ไต้หวันช่วยเหลือด้านการเกษตรแก่โครงการหลวงต่อไป ขณะที่พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวในวันที่ 26 สิงหาคมของปีนั้นว่า รัฐบาลไทยไม่อนุญาตให้ไต้หวันเปิดสำนักงานการค้าแทนสถานทูตที่ปิดไป เพราะนักธุรกิจของทั้ง 2 ประเทศสามารถติดต่อกันได้โดยตรงอยู่แล้ว[47] ทั้งนี้นักการทูตไต้หวันแสดงความหวังกับนักการทูตอเมริกันประจำประเทศไทยในกลางปีเดียวกันว่าฝ่ายทหารของไทยจะแทรกแซงเพื่อชะลอการแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตกับจีนออกไปก่อน แม้จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้วก็ตาม[48] ขณะที่นายเกษม ศิริสัมพันธ์ ถึงกับระบุว่า ไต้หวันสนับสนุนความเคลื่อนไหวที่ก้าวร้าวของฝ่ายขวาไทยในกลางทศวรรษ 1970[49]

---

[43]หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, *ข้าวนอกนา* (กรุงเทพฯ: สยามรัฐ, 2520), 31-32.

[44]Embassy Bangkok, "Thai/ROC Relations," Wikileaks Cable: 1975BANGKO12815_b, dated July 1, 1975, http://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO12815_b.html.

[45]สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2517 - กันยายน 2518* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), 179.

[46]"ไท่หวางผูเหม่ยเผิงอวี่จงหัวหมินกั๋วปางอี้จิ้วหย่วน (กษัตริย์ภูมิพลแห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันยาวนานกับสาธารณรัฐจีน)," *ไถวันอิงเหวินซินเหวิน (Taiwan News)*,13 ตุลาคม 2016. https://www.taiwannews.com.tw/ch/news/2993440?fbclid=IwAR1Dy6EQ4MEvEZngYAqfpPKUEhbzxKzD9bNxevmS5SZcsJqtTev9ECViQuc (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2019).

[47]Embassy Bangkok, "Thai/ROC Relations," Wikileaks Cable: 1975BANGKO18003_b, datedAugust 27, 1975, http://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO18003_b.html.

[48]Embassy Bangkok, "Thai/ROC Relations," Wikileaks Cable: 1975BANGKO12815_b,ibid.

[49]เกษม ศิริสัมพันธ์, เรื่องเดียวกัน, 155.

รัฐประหาร 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และความสัมพันธ์ไทย-จีนที่ชะงักงันในรัฐบาลธานินทร์

การเมืองไทยในยุคประชาธิปไตยเบ่งบานจบลงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าสังหารหมู่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และเย็นวันเดียวกัน "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" นำโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็เข้ายึดอำนาจรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช โดยในแถลงการณ์ได้อ้างภัยคุกคามจาก "จักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์" ที่มีต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์[50] อีก 2 วันต่อมา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา ซึ่งเข้าใจว่าเป็นผู้ร่างแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน[51] และในวันที่ 22 ตุลาคมของปีเดียวกัน มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งกำหนดให้คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทำหน้าที่สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ขณะที่นักศึกษาจำนวนมากต้องหนีออกจากเขตเมืองไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเขตชนชท

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีจุดยืนต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์มาแต่ครั้งศึกษาวิชากฎหมาย ณ สหราชอาณาจักรฯ ในต้นทศวรรษ[52] ต่อมาในกลางทศวรรษ 1970 เขาจัดรายการ "สนทนาประชาธิปไตย" ทางโทรทัศน์ร่วมกับนายดุสิต ศิริวรรณ โดยการสนับสนุนของฝ่ายทหาร เนื้อหาของรายการมุ่งโจมตีรัฐบาลพลเรือนในขณะนั้นว่า ไม่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง[53] รวมทั้งเขียนหนังสือเล่มสำคัญคือ*ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1973 เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายของลัทธินี้ที่มุ่งทำลาย "ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย"[54] หนังสือของเขาฉายภาพทางลบของลัทธิคอมมิวนิสต์ไว้ว่า สังคมคอมมิวนิสต์ที่อ้างว่าทุกคนเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะนั้นเป็นเพียงความฝัน และแม้สหภาพโซเวียต จีน เวียดนาม ยูโกสลาเวีย และคิวบา อาจตีความลัทธินี้แตกต่างกันจนทะเลาะกันเอง แต่ลักษณะร่วมกันของประเทศคอมมิวนิสต์เหล่านี้ก็คือ

> มีการปกครองแบบทรราชย์ ซึ่งอำนาจตกไปอยู่ในเงื้อมมือของนักการเมืองเพียงไม่กี่คน ผู้ซึ่งไม่เคยยินยอมรับฟังแนวคิดเห็นอื่นใดนอกจากแนวคิดเห็นของตนเอง และผู้เสวยอำนาจ

---

[50]ปฐม มณีโรจน์ และสุนทร เกิดแก้ว (บรรณาธิการ), *การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน: ประมวลเอกสารสำคัญทางการเมืองระหว่าง 6 ตุลาคม -22 ตุลาคม 2519* (กรุงเทพฯ: โครงการผลิตเอกสารประกอบการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2520), 1.

[51]MontriChenvidyakarn, "One Year of Civilian Authoritarian Rule in Thailand: The Rise and Fall of the Tanin Government," in *Southeast Asian Affairs 1978,* ed. Leo Suryadinata (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1978), 268.

[52]ยศ สันตสมบัติ,*อำนาจ บุคลิกภาพ และผู้นำการเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2533), 122.

[53]"บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ, บทสนทนาของ ศ.จ. ธานินทร์ กรัยวิเชียร และ อ.จ. ดุสิต ศิริวรรณ ทางไทยทีวีสี ช่อง 9," (เอกสารอัดสำเนา โรงเรียนชุมพลทหารเรือ, 2518), 4.

[54]ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์,* พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทางอากาศ, 2518), 75.

เหล่านี้ ล้วนแต่หาทางขจัดคู่แข่งขันในทางการเมืองด้วยวิธีการอันเหี้ยมโหด และการปกครองก็ไม่อาจนำมาซึ่งการกินดีอยู่ดีของราษฎรได้เลย ในดินแดนคอมมิวนิสต์ ราษฎรก็เปรียบเสมือนเครื่องจักรทำงานในขุมนรกนั่นเอง[55]

ในบรรดาประเทศคอมมิวนิสต์ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร มองว่า จีนคือภัยคุกคามสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งซึ่งอยู่ใกล้การที่ภูมิภาคนี้เคยตกเป็นอาณานิคมจนจีนสามารถนำเรื่องการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมมาหาเสียงสนับสนุน อีกทั้งการที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามซึ่งเปิดช่องให้จีนและประเทศบริวารตามทัศนะของนายธานินทร์อย่างเวียดนาม กัมพูชา และลาวสามารถยึดครองภูมิภาคนี้ได้สะดวกขึ้น[56] และหากตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ชะตากรรมของสถาบันศาสนาและพระมหากษัตริย์ก็จะเหมือนทะไลลามะ ผู้นำฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรของทิเบตที่ต้องลี้ภัยไปยังอินเดีย[57]

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้ปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 1976 โดยระบุถึงจุดยืนด้านนโยบายต่างประเทศที่มุ่งต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจน ความตอนหนึ่งว่า

มีประเด็นสำคัญสองประเด็นที่บางประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์พึงใคร่ครวญ คือ

1. ไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศในโลกเสรีด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนการก่อการร้ายและบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทย โดยอ้างว่ารัฐบาลตนเคารพในบูรณภาพและไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น แต่ถ้าพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศของตนกระทำก็อ้างว่าช่วยไม่ได้ และ

2. ถ้าหากประเทศไทยกับประเทศทั้งหลายในกลุ่มอาเซียนจะผูกมิตรไมตรีอันดีต่อกัน ก็หาใช่ธุรกิจอันใดของประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์จะมาแทรกแซงให้เกิดความร้าวฉานไม่

ทั้งสองประเด็นนี้ ถ้าประเทศเหล่านั้นไม่เลือกปฏิบัติเป็นอื่น หรือไม่เปลี่ยนท่าทีเป็นอื่น ชาวโลกเขาจะมองประเทศเหล่านั้นเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากการตีสองหน้า[58]

แนวนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลธานินทร์ ทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนได้รับผลทางลบ กระทรวงการต่างประเทศโดนเพ่งเล็งว่า เป็นที่รวมตัวของฝ่ายซ้าย หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เอกอัครราชทูตประจำกรุงปักกิ่งต้องกลับประเทศไทยชั่วคราวเพื่อมารับทราบนโยบายของรัฐบาลใหม่ซึ่งสั่งว่า “ท่านทูตก็อยู่ที่เมืองจีนต่อไป แต่ก็ไม่ต้องทำอะไรเลยนะ”[59] ส่วนนายอานันท์ ปันยารชุน ปลัดกระทรวงถูกสั่งพักราชการและตั้งคณะกรรมการสอบสวนด้วยข้อหาฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์และ

---

[55] เพิ่งอ้าง,27.

[56] เพิ่งอ้าง, 36-38.

[57] เพิ่งอ้าง, 51.

[58] ปฐม มณีโรจน์ และสุนทร เกิดแก้ว (บรรณาธิการ), เรื่องเดียวกัน, 180.

[59] อานันท์ ปันยารชุน, เรื่องเดียวกัน,21.

เปิดเผยความลับของประเทศ[60] จนนายพิชัย รัตตกุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดังกล่าวออกมาปกป้องว่า นายอานันท์ทำตามนโยบายและคำสั่งของรัฐบาล[61] แม้ต่อมาจะไม่พบความผิดและมีการเสนอให้ย้ายเขาไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงลอนดอน แต่สุดท้ายก็ต้องเปลี่ยนเป็นกรุงบอนน์ เพราะนายกรัฐมนตรีเกรงว่า "ขืนไปอยู่ลอนดอนเดี๋ยวจะไปคบกับ ดร.ป๋วยปลุกระดมคนไทย"[62] ส่วนนายชวาล ชวณิชย์ รองอธิบดีกรมการเมืองซึ่งเป็นหนึ่งในทีมงานเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนก็ต้องย้ายไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศเอธิโอเปีย จนเจ้าตัวกล่าวประชดว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดในกระทรวง เพราะกรุงแอดดิสอาบาบาอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเกือบ 8,000 ฟุต[63]

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1977 รัฐบาลธานินทร์ประกาศห้ามคณะผู้แทนรัฐบาลเดินทางไปพบปะหรือแลกเปลี่ยนการเยือนด้านต่างๆ หรือติดต่ออย่างเป็นทางการกับประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ส่วนภาคเอกชนต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี[64] เหลือเพียงการติดต่อด้านกีฬาเท่านั้นที่ดำเนินต่อไปได้ เช่น การเดินทางเยือนจีนของพันเอก อนุ รมยานนท์ เลขาธิการคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1977 ตามด้วยคณะที่นำโดยพลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รองประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย พระมนูเวทย์วิมลนาท อดีตประธานศาลฎีกา และพลเอก ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในเดือนตุลาคมของปีเดียวกัน เป็นต้น[65]

รัฐบาลธานินทร์ พยายามปิดกั้นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับจีน โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1977กระทรวงมหาดไทยออกประกาศเรื่องสิ่งพิมพ์ต้องห้าม ซึ่งในจำนวน 100 รายการมีที่เกี่ยวข้องกับจีนโดยตรงไม่ต่ำกว่า 30 รายการ[66] ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาจีนซึ่งกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งในต้นทศวรรษ 1970 ก็ถูกสั่งปิดไป 3 ฉบับ ได้แก่ *จงหัวยื่อเป้า (ตงฮั้ว) ซินจงหยวนเป้า* และ *ซิงเสียนยื่อเป้า* ซึ่งฉบับหลังสุดสามารถเจรจากับรัฐบาลจนกลับมาจำหน่ายได้หลังปิดไปไม่กี่วัน ส่วนฉบับที่ไม่ประสบปัญหาได้แก่ *ซื่อเจี้ยยื่อเป้า (สากล)*ซึ่งสนับสนุนไต้หวัน และ*จิงหัวยื่อเป้า (ศิรินคร)* ซึ่งก่อตั้งโดยกรมประชาสัมพันธ์และค่อนข้างอนุรักษนิยม[67] ขณะที่หนังสือพิมพ์อื่นๆ ก็จำต้องลดเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับจีน

---

[60] Dominic Faulder, *Anand Panyarachun and the Making of Modern Thailand* (Singapore: Editions Didier Millet, 2018), 171.

[61] สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ),เรื่องเดียวกัน, 170.

[62] อานันท์ ปันยารชุน, เรื่องเดียวกัน,20. ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ลี้ภัยไปยังประเทศอังกฤษหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976

[63] Faulder, ibid., 175.

[64] สุดาพร หาญไพบูลย์,"ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528," (สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2529), 65.

[65] ดูบันทึกการเดินทางเยือนจีนครั้งนั้นได้ใน ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, *จีน: ในทัศนะนักการทหาร* (กรุงเทพฯ: พี.พี., 2521), 17-126.

[66] ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง, *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* เล่มที่ 94 ตอนที่ 19 (11 มีนาคม 2520): 1-12.

[67] วิภา อุตมฉันท์, นฤมิตร สอดศุข และปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, *บทบาทและสถานภาพของหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528),25, 28-30.

เช่นกัน ดังงานวิจัยของรองศาสตราจารย์มนตรี เจนวิทย์การ ซึ่งพบว่าใน ค.ศ. 1977 หนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ ไทยรัฐ* และ *บางกอกโพสต์* ลดการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับจีนลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับ ค.ศ. 1976 และ ค.ศ. 1978 (ดูตารางที่ 1)

รัฐบาลธานินทร์ยังแสดงออกชัดเจนอีกด้วยว่า ต้องการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไต้หวัน ดังที่นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเปิดให้ เสิ่นเค่อฉิน (Shen Ke-chin) ผู้แทนรัฐบาลไต้หวันประจำประเทศไทย (สถานะเทียบเท่าเอกอัครราชทูต) เข้าเยี่ยมคารวะเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1976 ซึ่งสร้างความประทับใจแก่ผู้แทนรัฐบาลไต้หวันเป็นอย่างยิ่ง[68] และในเดือนเมษายน ค.ศ. 1977 เขาและนายวัฒนา เขียววิมล สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเดินทางไปกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งประชาชนเอเชีย (Asian Peoples' Anti-Communist League - APACL) ที่กรุงไทเป[69] นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังเสนอให้ยกระดับสำนักงานนักการทูตไต้หวันในประเทศไทยให้เป็นทางการ แทนที่จะสังกัดสำนักงานสายการบินไชน่าแอร์ไลน์ (China Airlines) ดังที่เป็นอยู่ในขณะนั้น[70] ต่อมาในวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 ระหว่างสนทนากับวอร์เรน คริสโตเฟอร์ (Warren Christopher) ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาซึ่งมาเยือนไทย นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ถึงกับระบุว่านโยบายจีนเดียวเป็นเรื่องงี่เง่าและเขาจะหาทางกลับไปรับรองรัฐบาลไต้หวัน[71]

รัฐบาลไต้หวันตอบแทนท่าทีที่เป็นมิตรของรัฐบาลธานินทร์อยู่พอสมควร ดูได้จากเมื่อพลเอก ฉลาด หิรัญศิริ ล้มเหลวในการก่อรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลธานินทร์เมื่อวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1977 และต้องการเดินทางไปกรุงไทเปด้วยสายการบินไชน่าแอร์ไลน์ ไต้หวันก็ไม่อนุญาตให้เขาและคณะออกเดินทาง โดยอ้างว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย[72] แม้ข้ออ้างเช่นนี้จะขัดกับข้อเท็จจริงที่ไต้หวันเคยอนุญาตให้จอมพล ประภาส จารุเสถียร ซึ่งลี้ภัยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 พำนักในไต้หวันต่อไปได้หลังยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเมื่อ ค.ศ. 1975 และยอมให้เขาลี้ภัยเป็นครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1976 [73]แต่ก็เท่ากับเปิดทางให้รัฐบาลธานินทร์ สามารถนำตัวพลเอก ฉลาด มาลงโทษได้ ดังที่ หลี่จิงหลุน (Li Jinglun) กัปตันของเที่ยวบินดังกล่าวเปิดเผยสาเหตุกับนายองอาจ เดช

---

[68]เสิ่นเคอะฉิน, "จะให้ข้าพเจ้าอดคิดถึงท่านไม่ได้อย่างไร," ใน *สมัคร 60,* บรรณาธิการโดย ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ (กรุงเทพฯ: ซี.พี. การพิมพ์, 2538), 19.

[69]Secretariat, Asian Peoples' Anti-Communist League, *Proceedings: 23rd APACL Conference, Taipei, Republic of China, April 18-22, 1977, Theme: Save Asia -Through Anti-Communist Unity* (Taipei: Secretariat, APACL, 1977),8.

[70] Embassy Bangkok, "PRC Ambassador Ch'aiTse-Min," Wikileaks Cable: 1978BANGKO13331_d, dated May 10, 1978, https://wikileaks.org/plusd/cables/1978BANGKO13331_d.html.

[71] Embassy Wellington, "Deputy Secretary Christopher's Call on Prime Minister Thanin," Wikileaks Cable: 1977WELLIN03050_c, dated July 26, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977WELLIN03050_c.html.

[72]"ไต้หวันชี้เหตุไม่รับ 5 กบฏว่า ไทยกับไต้หวันไม่มีสัมพันธ์การทูตต่อกัน," *สยามรัฐ,*28 มีนาคม 2520, 1.

[73]ดูชีวิตของจอมพล ประภาส จารุเสถียร ระหว่างที่พำนักอยู่ในไต้หวันได้จากข้อเขียนของหลานสาวที่ติดตามไปด้วยใน อรณี มันตะลัมพะ, "รำลึกถึงคุณลุง," ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลประภาส จารุเสถียร*(กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2541), 103-104.

อิทธิรัตน์ เจ้าหน้าที่ของสายการบินไชน่าแอร์ไลน์อย่างตรงไปตรงมาในภายหลังว่า ไต้หวันไม่ต้องการสร้างความเข้าใจผิดว่าสนับสนุนผู้เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลไทย[74]

จุดยืนของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งนำไปสู่การมุ่งปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างรุนแรง ซึ่งก็ทำให้พรรคโต้กลับอย่างรุนแรงเช่นกัน จน ค.ศ. 1977กลายเป็นปีที่กองกำลังของพรรคถูกสังหารไป 607 คน เกิดการปะทะกัน 1,050 ครั้ง รวมทั้งมีการเข้าตีโดยพรรค 84 ครั้ง ซึ่งตัวเลขเหล่านี้ถือว่ามากที่สุดนับตั้งแต่ ค.ศ. 1966 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 2) และในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1977 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต นางสนองพระโอษฐ์ในสมเด็จพระบรมราชินีนาถสิ้นพระชนม์เนื่องจากถูกยิงระหว่างเสด็จเยี่ยมตำรวจตระเวนชายแดนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ขณะเดียวกันสื่อของทางการจีนที่เคยลดการโจมตีไทยลงหลังเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตก็กลับมาโจมตีไทยอย่างรุนแรงอีกครั้ง โดยสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (Voice of the People of Thailand) ซึ่งกระจายเสียงจากมณฑลหยุนหนานเรียกร้องให้ชาวไทยผนึกกำลังกันโค่นล้ม "ระบอบฟาสซิสต์ปฏิกิริยาที่ทรยศ" และสร้างประเทศไทยใหม่ที่เป็นเอกราช เป็นประชาธิปไตย และเจริญรุ่งเรือง[75]

อย่างไรก็ตาม จีนในครึ่งหลังของทศวรรษ 1970 ยังคงต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์กับไทยจริงอยู่ที่ในทศวรรษดังกล่าวจีนยังคงส่งออกการปฏิวัติ แต่ในเวลาเดียวกันก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศตามทฤษฎีสามโลก (Three Worlds Theory) ที่เหมาเจ๋อตงวางไว้เมื่อ ค.ศ. 1974 โดยเน้นความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อต่อต้านประเทศอภิมหาอำนาจ[76] ซึ่งในช่วงนั้นจีนมุ่งต่อต้านสหภาพโซเวียตมากกว่าสหรัฐอเมริกาเพราะหลัง ค.ศ. 1975 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามเริ่มตกต่ำลงและเวียดนามเอียงเข้าหาสหภาพโซเวียตมากขึ้น จีนจึงเห็นความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของไทยที่จะช่วยคานอำนาจของเวียดนามและสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเด็นที่ว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะยึดอำนาจรัฐได้หรือไม่ จึงไม่สำคัญในสายตาของจีนเท่ากับประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรให้รัฐบาลไทยไม่ว่าจะเป็น "ขวา" หรือ "ซ้าย"เป็นมิตรกับจีน[77]

---

[74]องอาจ เดชอิทธิรัตน์, *เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวันภายใต้นโยบายจีนเดียว,* บรรณาธิการโดย พรชัย ตระกูลวรานนท์ (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), 212.

[75] Document 228: New Year's Day editorial of the "Voice of the People of Thailand," 1 January 1977 (Extracts), in *China and Thailand, 1949-1983,* edited by R. K. Jain (New Delhi: Radiant Publishers, 1984), 211.

[76]"Speech by Teng Hsiao-ping, Chairman of the Delegation of People's Republic of China," *Peking Review* 17, S15 (April 12, 1974): S1-S5.

[77]สารสิน วีระผล, "ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วงสองทศวรรษ (ค.ศ. 1975-1995),"ใน *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21,* บรรณาธิการโดย วรศักดิ์ มหัทธโนบล (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,2542), 296.

บทบาทของ ไฉเจ๋อหมิน ในการผูกมิตรกับชนชั้นนำของไทย และการฟื้นตัวของความสัมพันธ์ไทย-จีน ในรัฐบาลเกรียงศักดิ์

ภารกิจผูกไมตรีกับประเทศไทย ตกเป็นของไฉเจ๋อหมิน (Chai Zemin) อดีตเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศฮังการี กินี และอียิปต์วัย 59 ปี ซึ่งเดินทางมารับตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1976 ดังที่เขาให้สัมภาษณ์ย้อนความหลังว่าภารกิจที่ได้รับมอบหมายคือ "หาทางเปลี่ยนทัศนคติของรัฐบาลไทยที่มีต่อจีน เพราะเวลานั้นความสัมพันธ์โดยพื้นฐานของ 2 ประเทศยังไม่ค่อยดี ทางการไทยยังมีความระแวงไม่ไว้วางใจจีนอยู่" และ "พื้นฐานที่ไต้หวันสร้างไว้ก่อนยังมีอิทธิพลมากอยู่"[78] สอดคล้องกับนักการทูตอเมริกันประจำประเทศไทยซึ่งตั้งข้อสังเกตไว้ไม่นานหลังการมาถึงของเอกอัครราชทูตจีนว่า ไฉเจ๋อหมิน พยายามพบปะและพูดคุยกับข้าราชการทุกระดับในกระทรวงการต่างประเทศของไทยอย่างเป็นกันเอง รวมทั้งเรียกร้องให้คนไทยเชื้อสายจีนเคารพกฎหมายไทย[79] ขณะที่หลีโหย่วเฟิง (Li Youfeng) ภรรยาของเขาระบุว่า จุดเน้นของการทำงานขณะนั้นอยู่ที่การผูกสัมพันธ์กับชนชั้นนำในรัฐบาล พระราชวงศ์ และกองทัพ"[80]

การผูกมิตรกับชนชั้นนำไทยโดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญมาตั้งแต่ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตโดยเมื่อนายประสิทธ์ กาญจนวัฒน์ รองผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจการคลังและอุตสาหกรรมในรัฐบาลคณะปฏิวัติของจอมพล ถนอม กิตติขจร เดินทางเยือนจีนพร้อมคณะนักกีฬาปิงปองเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1972 นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลก็ได้ฝากถวายพระพรมายังพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ[81] ต่อมาเมื่อพลตรีชาติชาย ชุณหะ วัณรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปเจรจาซื้อน้ำมันจากจีนเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1975 โจวเอินไหล ก็กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินเยือนจีน แต่นายประกอบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรีแถลงว่า ยังไม่ควรพิจารณาเรื่องนี้เพราะยังทรงศึกษาอยู่ที่ออสเตรเลีย[82]และเมื่อหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางเยือนจีนในเดือนกรกฎาคมของปีเดียวกัน รองนายกรัฐมนตรีเติ้งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ได้ชวนดื่มถวายพระพรแด่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และวงดุริยางค์ของกองทัพปลดแอกประชาชนจีนก็บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีในงานเลี้ยง

---

[78]วิภา อุตมฉันท์, *สองปีในปักกิ่ง*(กรุงเทพฯ: มติชน, 2551), 29-30.

[79]Embassy Bangkok, "Activity of the PRC Mission in Thailand," Wikileaks Cable: 1976BANGKO13269_b, dated May 11, 1976, https://wikileaks.org/plusd/cables/1976BANGKO13269_b.html.

[80]เว่ยม่านหลุน, "ฝ่างต้าสื่อฟูเหรินหลีโหย่วเฟิง (เยี่ยมหลีโหย่วเฟิง ภริยาเอกอัครราชทูต)," ใน *หนี่ว์ไว่เจียวกวน (นักการทูตหญิง),* บรรณาธิการโดย เฉิงเชียงจวิน (เป่ยจิง: สำนักพิมพ์เหรินหมินถี่อวี้, 1995), 258.

[81]ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์, "สัมพันธไมตรีไทย-จีนก่อน ค.ศ. 2518," *วารสารสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา* 3, ฉ.1 (กรกฎาคม 2533): 21

[82]สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ),*สยามจดหมายเหตุ: บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2517, พ.ศ. 2518* (กรุงเทพฯ: สยามบรรณ, 2519), 50

รับรอง[83] และระหว่างการเยือนนครกว่างโจว ฝ่ายจีนยังได้ฝากลิ้นจี่ให้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ นำไปทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระองค์และสมเด็จพระบรมราชินีนาถอีกด้วย[84]

หลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต จีนยังคงพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สถาบันพระมหากษัตริย์มองบทบาทของจีนในทางบวก หลีว์จื่อโป (Lü Zibo) อุปทูตจีนประจำประเทศไทย นำคณะกายกรรมจากมณฑลกว่างตงมาแสดง ณ กรุงเทพมหานคร โดยจัดการแสดงรอบพิเศษเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร ต่อมาในวันที่ 27 ธันวาคมของปีนั้น นายสมพร เทพสิทธา ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำหลีว์จื่อโปเข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เพื่อถวายพระพรเนื่องในโอกาสขึ้นปีใหม่ และทูลเกล้าฯ ถวายเงินรายได้จากการแสดงกายกรรมรอบพิเศษจำนวน 550,000 บาท โดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสขอบใจ[85]

ไฉเจ๋อหมินเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ครั้งแรกเพื่อถวายอักษรสาส์นตราตั้ง ณ พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1976 และหลังจากนั้นไม่ถึง 7 เดือนก็เกิดรัฐประหารและเข้าสู่รัฐบาลธานินทร์ ซึ่งเขาเรียกว่ายุคแห่งความน่าสะพรึงกลัวสีขาว (White Terror) เพราะมีการปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน[86] เขาคงตระหนักดีว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยยังมองลัทธิคอมมิวนิสต์และประเทศจีนในทางลบ เพราะในวันที่ 6 ธันวาคม ของปีนั้นเมื่อเขาและบรรดาทูตานุทูตไปเข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มีพระราชดำรัสตอบ ความตอนหนึ่งว่า

> ปัจจุบันนี้น่าจะเล็งเห็นได้ว่า สภาวะการณ์อันไม่ปรกติต่างๆ กำลังครอบงำอยู่ไปทั่วโลก ประเทศไทยจึงได้เพียรพยายามอย่างสุดกำลังตลอดมา ที่จะปรับปรุงและช่วยตัวเองให้มีกำลังแข็งแรงขึ้นทุกๆ ด้าน เพื่อป้องกันบรรเทาความยุ่งยากนั้นมิให้เกิดมีขึ้นมากเกินไป จนจะเป็นเหตุให้ประเทศต้องเสียเสถียรภาพทางความเป็นอิสระ ความปลอดภัย ทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความเป็นอยู่ตามลักษณะที่แท้จริงของชาติไทยไป ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ประชนคน

---

[83]เกษม ศิริสัมพันธ์,*ภาพจากเมืองจีน* (กรุงเทพฯ: สยามรัฐ,2521),155-156.

[84]*รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1/วันที่ 9 กรกฎาคม 2518,* 114, http://dl.parliament.go.th/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562).

[85]สำนักราชเลขาธิการ, *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปี พุทธศักราช 2518*(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2519), 362.

[86]คณะกรรมการหนังสือชุดเอกอัครราชทูตจีน, *เอกอัครราชทูตยุคสาธารณรัฐ (ก้งเหอกั๋วต้าสื่อ)* (หางโจว: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง,2009), 54-55.คำว่า "ความน่าสะพรึงกลัวสีขาว" มีที่มาจากความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. 1795 หลังจากแมกซีมิลิยง โรแบสปิแอร์ (Maximillian Robespierre) หมดอำนาจ และผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในยุคโรแบสปิแอร์ได้โอกาสแก้แค้น ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ พวกนิยมระบอบกษัตริย์ซึ่งมักประดับริบบิ้นสีขาวไว้บนหมวก

ไทยยังถือว่า ประชากรแต่ละประเทศควรจะมีชาติของตน มีการครองชีวิตเป็นของตนเองโดยไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือระบอบใดๆ อันไม่เป็นที่ต้องการ[87]

ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับจีนและนับเป็นโชคดีที่ ไฉเจ๋อหมิน เข้าถึงสมเด็จพระบรมราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชฯ ผู้ทรงมีพระราชประสบการณ์ในกิจการบ้านเมืองมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการต่อรองกับรัฐบาลในเรื่องบทบาทและพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์หลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1932[88] และการเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หลายครั้งในช่วงที่พระราชโอรสเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศทางราชการ โดยเฉพาะใน ค.ศ. 1960 ที่นานถึง 7 เดือนต่อมาใน ค.ศ. 1970 ทรงได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธยจาก “สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์” เป็น “สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” เทียบเท่าสมเด็จพระพันปีหลวงในรัชกาลก่อนๆทั้งที่ทรงมีชาติกำเนิดเป็นสามัญชนและไม่ใช่พระภรรยาของพระมหากษัตริย์และแม้ว่าหลัง ค.ศ. 1975จะทรงลดพระราชกรณียกิจลงเนื่องจากพระชนมายุที่สูงขึ้น แต่ก็ยังทรงติดตามความเป็นไปของบ้านเมืองดังที่มีพระราชดำริให้ปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทเพื่อลดการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนเกิดเป็น “โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน” เมื่อ ค.ศ. 1978[89] พระราชสถานะอันสูงส่งของพระองค์ประกอบกับความสนพระทัยในกิจการด้านความมั่นคง ทำให้สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงมีคุณสมบัติสำคัญที่จะช่วยให้ชนชั้นนำของไทยเข้าใจจีนในทางที่ดีขึ้น

สะพานเชื่อมไปถึงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ก็คือคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ ไฉเจ๋อหมิน พยายามผูกไมตรีเอาไว้ แม้เขาจะมองว่าคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยังนิยมรัฐบาลไต้หวันและใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย ดังที่เขาเคยไล่ตะเพิดคณะเชิดสิงโตซึ่งมาต้อนรับเขาในวันเดินทางถึงประเทศไทยและวิจารณ์การที่คนไทยเชื้อสายจีนนิยมประกาศข่าวการแต่งงานของบุตรหลานบนหน้าหนังสือพิมพ์[90] ไฉเจ๋อหมินระบุว่า เขาได้รับความช่วยเหลือจากนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนคนหนึ่งซึ่งสมรสกับราชนิกูล โดยภรรยาของนักธุรกิจผู้นี้พาภรรยาของเขาไปเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระบรมราชชนนีเพื่อปูทางไว้ก่อน เพราะการที่ผู้หญิงกับผู้หญิงไปมาหาสู่กันดูจะเหมาะสมมากกว่า[91] จากนั้นจึงพาเขาไปเข้าเฝ้าฯ ในภายหลัง แม้ว่า ไฉเจ๋อหมิน และภรรยาไม่ได้ระบุวันที่และไม่เปิดเผยชื่อของนักธุรกิจคนดังกล่าว แต่เหตุการณ์นี้คงเกิดขึ้นหลังสมเด็จพระบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนินกลับจากสวิตเซอร์แลนด์ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1976[92] และหนึ่งในกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนที่ใกล้ชิดกับ

---

[87]สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2519 - กันยายน 2520* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), 57.

[88]Bruce McFarland Lockhart, “Monarchy in Siam and Vietnam,1925-1946,” (Ph.D. diss., Cornell University, 1990),394-459.

[89]ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (บรรณาธิการ),*พระมามลายโศกหล้า เหลือสุข: พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ,2541), 515-516.

[90] Embassy Bangkok, “Activity of the PRC Mission in Thailand,”ibid.

[91]เว่ยม่านหลุน, เรื่องเดียวกัน, 258.

[92]สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2519 - กันยายน 2520,23.*

ราชสำนักในยุคนั้นก็คือตระกูลล่ำซ่ำ ซึ่งประกอบธุรกิจธนาคารกสิกรไทยและบริษัทเมืองไทยประกันชีวิต ตั้งแต่ ค.ศ. 1945 และ ค.ศ. 1950 ตามลำดับ โดยพลตรี หม่อมทวีวงศ์ ถวัลยศักดิ์ (หม่อมราชวงศ์เฉลิมลาภ ทวีวงศ์) เลขาธิการพระราชวังและผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เคยเป็นกรรมการและผู้ถือหุ้นของบริษัททั้ง 2 แห่ง[93] และใน ค.ศ. 1952 นายบัญชา ล่ำซำ ได้สมรสกับหม่อมราชวงศ์สำอางวรรณ เทวกุล ธิดาในพลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพย์พงษ์ เทวกุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกด้วย

ไฉเจ๋อหมิน เล่าถึงบรรยากาศการเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีว่า “ทรงต้อนรับข้าพเจ้าอย่างอบอุ่น พระองค์มีเชื้อสายแต้จิ๋ว[94] และมีทัศนคติทางบวกต่อประเทศจีน บรรยากาศภายในพระตำหนักอบอุ่นมาก ทรงนำของกินแบบชาววังมาให้ข้าพเจ้าลองชิม”[95] หลังจากการเข้าเฝ้าครั้งนั้นผ่านไปไม่นาน ไฉเจ๋อหมินก็กราบบังคมทูลว่า จะนำคณะกายกรรมจากจีนมาแสดงถวาย สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงตอบว่า “เอาสิ ให้มาแสดงในวังเลยนะ”[96] เขาจึงนำคณะกายกรรมจากมณฑลกว่างตงซึ่งมีกำหนดแสดงที่ประเทศไทยตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1977 มาเข้าเฝ้าฯ เพื่อแสดงถวายในวันที่ 3 มีนาคม[97] (ดูภาพที่ 2) ทั้งนี้พระองค์ทรงเชิญข้าราชการระดับสูง ผู้นำคนไทยเชื้อสายจีน และสื่อมวลชนรวม 100 กว่าคน มาร่วมชมด้วย และเมื่อการแสดงเสร็จสิ้นก็ได้พระราชทานเลี้ยงแก่คณะกายกรรมและผู้ชม โดยมีพระราชดำรัสว่า ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ทางการค้ากันมาหลายศตวรรษแล้ว และคนจีนจำนวนมากก็มีลูกหลานกลายเป็นคนไทย จึงเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน[98] การที่สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงต้อนรับคณะกายกรรมจากจีนจึงกลายเป็นการส่งสัญญาณว่าทั้ง 2 ประเทศควรพัฒนาความสัมพันธ์ให้เป็นไปในทางบวก

---

[93]พรรณี บัวเล็ก, *วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2475-2516,*พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2543), 133.

[94]ประเด็นที่ว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงมีเชื้อสายจีนหรือไม่นั้นยังไม่แน่ชัด พระราชประวัติอย่างเป็นทางการปฏิเสธเรื่องนี้โดยอ้างข้อมูลจากพระนิพนธ์ *แม่เล่าให้ฟัง* ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งทรงเขียนผังพระญาติทางพระชนกและพระชนนีของสมเด็จพระบรมราชชนนีไว้ชัดเจน ดูใน ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (บรรณาธิการ), เรื่องเดียวกัน,2. แต่ข้อมูลจากโจวหมิงหรง (Zhou Mingrong) ที่ปรึกษา (Counsellor) สถานทูตจีนประจำประเทศไทยในช่วง ค.ศ. 1975 – 1982 ระบุว่าสมเด็จพระบรมราชชนนีรับสั่งกับเขาว่าพระองค์มีเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว ดูใน คณะกรรมการหนังสือชุดเอกอัครราชทูตจีน, เรื่องเดียวกัน,55.

[95]เพิ่งอ้าง,55.

[96]“ไฉเจ๋อหมิน เอกอัครราชทูตจีนประจำสหรัฐอเมริกาคนแรกเปิดเผยรายละเอียดการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา (จงกั๋วโส่วเรินจู้เหม่ยต้าสื่อไฉเจ๋อหมินโท่วลู่จงเหม่ยเจี๋ยนเจียวถานพ่านซี่เจี๋ย),” http://world.people.com.cn/GB/1032/8903350.html(สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2562).

[97]“หวออู่ชูจี้เฉียวไต้เปี่ยวถวนฝ่างเวิ่นไท่กั๋ว (คณะกายกรรมของเราไปเยือนประเทศไทย),”*เหรินหมินยื่อเป้า,* 12 มีนาคม 1977, http://www.laoziliao.net/rmrb/1977-03-12(สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2562).

[98]จางกั๋วเฉียง (บรรณาธิการ), *เส้นทางที่ยากลำบากในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา: คำบอกเล่าของไฉเจ๋อหมิน(จงเหม่ยเจี๋ยนเจียวเฟิงอวี่ลู่: ไฉเจ๋อหมินโข่วซู่)*(ช่างไห่: สำนักพิมพ์ช่างไห่สือซู, 2010), 203.

อย่างไรก็ตาม ในราวกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. 1977 ไฉเจ๋อหมินเดินทางกลับไปจีนนานถึง 4 เดือนด้วยสาเหตุที่ไม่แน่ชัด[99] เมื่อกลับมายังประเทศไทยในวันที่ 12 กรกฎาคมของปีเดียวกัน เขากล่าวที่ท่าอากาศยานดอนเมืองถึงสาเหตุว่าเป็นเพราะมีงานต้องจัดการมาก อีกทั้งยังล้มป่วยจนต้องพักฟื้น แต่ก็รู้สึกดีใจที่ได้กลับมาปฏิบัติงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีนต่อไป[100]

ไฉเจ๋อหมินระบุว่าเหตุการณ์สำคัญอีกครั้งหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายทหารของญี่ปุ่นประจำประเทศไทยจัดงานเลี้ยงรับรอง[101]ซึ่งเขาไม่ระบุวันที่ แต่อาจเป็นงานเลี้ยงเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนากองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น (Self-Defense Forces) ซึ่งตรงกับวันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี และน่าจะจัดขึ้นหลังวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 ซึ่งเป็นวันที่เขากลับถึงประเทศไทยแล้ว ในงานนี้ไฉเจ๋อหมินได้พบ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นครั้งแรกผ่านการแนะนำของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *บางกอกโพสต์* พลเอกเกรียงศักดิ์ถามเขาว่าเหตุใดจีนจึงสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ไฉเจ๋อหมิน ตอบว่า

> ใช่ เรามีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นั่นเป็นเรื่องธรรมดาในฐานะพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยกัน แต่เราก็ไม่แทรกแซงกิจการภายในของไทย นี่เป็นสิ่งที่เราพูดชัดเจนตั้งแต่เมื่อครั้งเจรจาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ดังนั้นเราจะไม่ช่วยเหลือกองกำลังจรยุทธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการโจมตีประเทศไทยอย่างเด็ดขาด เราให้สัญญา[102]

ในการสนทนาราว 40 นาที ไฉเจ๋อหมินแสดงความกังวลเกี่ยวกับการขยายอำนาจของเวียดนามในอินโดจีนซึ่งมีสหภาพโซเวียตหนุนหลัง ซึ่งสอดคล้องกับความกังวลของผู้นำทหารของไทย หลังจากนั้นไม่กี่วัน พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จึงเชิญไฉเจ๋อหมินไปรับประทานอาหารที่บ้านพร้อมกับรัฐมนตรีอีก 3 คน ได้แก่ นายอุปดิศร์ ปาจรียางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและประธานสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี จนในที่สุดไฉเจ๋อหมินกลายเป็นแขกประจำที่บ้านของพลเอกเกรียงศักดิ์ทุกๆ ครึ่งเดือน[103]และเมื่อสถานทูตจีนประจำประเทศไทยจัดงานเลี้ยงรับรองเนื่องในโอกาสครบ 50 ปี ของการก่อตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนจีนในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1977 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และนายทหารผู้ใหญ่จำนวนมากก็ไปร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็น

---

[99]เมื่อรัฐบาลธานินทร์หมดอำนาจลง คอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ* ก็นำเรื่องนี้มาเป็นตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นความไม่พอใจของจีนและความล้มเหลวรัฐบาลชุดนี้ในด้านการต่างประเทศ ดูใน ทหารเก่า (นามแฝง), *ฯพณฯ หอย มาเพราะปฏิรูป ไปเพราะปฏิวัติ* (กรุงเทพฯ: พี. จี., 2521), 80.

[100]Embassy Bangkok, "Return of the PRC Ambassador to Thailand," Wikileaks Cable: 1977BANGKO15321_c, dated July13, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO15321_c.html.

[101]"ไฉเจ๋อหมิน เอกอัครราชทูตจีนประจำสหรัฐอเมริกาคนแรกเปิดเผยรายละเอียดการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา," เรื่องเดียวกัน.

[102]หยางเซิ่งชิง,*ไฉเจ๋อหมิน เอกอัครราชทูตจีนใหม่คนแรกประจำสหรัฐอเมริกา (ซินจงกั่วโส่วเริ่นจู้ไหม่ต้าสื่อไฉเจ๋อหมิน)* (เป่ยจิง: สำนักพิมพ์ประวัติศาสตร์พรรค,2009), 276.

[103]เพิ่งอ้าง,278.

พลเอกเล็ก แนวมาลี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม พลเอกเสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารบกพลอากาศโทสิทธิ เศวตศิลา เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ พลเอกสายหยุด เกิดผล จากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร รวมทั้งพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ผู้กล่าวในงานเลี้ยงรับรองว่า "การมีนายทหารจำนวนมากปรากฏตัวในวันนี้แสดงว่าความสัมพันธ์ไทย-จีนกำลังพัฒนาไปในทางดีขึ้น"[104] ขณะที่งานเลี้ยงรับรองเนื่องในโอกาสวันชาติซึ่งสถานทูตจีนจัดขึ้นที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ เมื่อวันที่ 30 กันยายนของปีเดียวกัน ก็มีผู้เข้าร่วมงานราว 1,000 คน ประกอบไปด้วยนายทหารชั้นผู้ใหญ่ บุคคลในรัฐบาลและภาคธุรกิจ คณะทูตานุทูต รวมทั้งหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี (ดูภาพที่ 3)[105]

นอกจากจะผูกไมตรีกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและนายทหารระดับสูงของไทยแล้ว ไฉเจ๋อหมินยังแสวงหาการสนับสนุนเพิ่มเติมจากพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าด้วย การทูลเชิญพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจันทรกานตมณี หม่อมเจ้ากุมารีเฉลิมลักษณ์ จิตรพงศ์ หม่อมเจ้าอัปภัศราภา เทวกุล หม่อมเจ้าอุทัยกัญญา ภาณุพันธุ์ และท่านหญิงพันธุ์วโรภาส เศวตรุนทร์ (นามเดิมว่า หม่อมเจ้าพันธุ์วโรภาส ภาณุพันธุ์) พร้อมด้วยผู้ติดตามรวม 35 คนให้ไปเยือนจีนในฐานะแขกของรัฐบาลโดยเขาไปส่งเสด็จที่ท่าอากาศยานดอนเมืองเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1977 (ดูภาพที่ 4)[106] นอกจากนี้เขายังพยายามปรับความเข้าใจกับรัฐบาลไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนายกรัฐมนตรีจนได้เข้าพบนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในเดือนสิงหาคมของปีนั้น แต่เขาเปิดเผยว่าการพูดคุยครั้งนั้นไร้ผล[107]

ข้อมูลจากนายเกษม ศิริสัมพันธ์ ระบุว่าเหตุการณ์ที่ทำให้จีนไม่พอใจรัฐบาลธานินทร์มากก็คือการที่นายดุสิต ศิริวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีบรรยายความเลวร้ายของลัทธิคอมมิวนิสต์ให้ที่ปรึกษาสถานทูตจีนฟัง รวมทั้งเสนอให้จีนละทิ้งลัทธิดังกล่าว ซึ่งการทำเช่นนี้เท่ากับแทรกแซงกิจการภายในของจีนและขัดกับแถลงการณ์ร่วมในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ ค.ศ. 1975 จีนจึงตอบโต้ด้วยการให้สถาบันการต่างประเทศแห่งประชาชนจีน (Chinese People's Institute of Foreign Affairs) เชิญหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีและหนึ่งในผู้วิจารณ์รัฐบาลธานินทร์ไปเยือนจีนในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1977โดยไฉเจ๋อหมินนำจดหมายเชิญไปมอบให้เองถึงบ้านซอยสวนพลู[108]และในวันที่ 13 ตุลาคมนั้นเอง หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ได้พบกับฮว่ากั๋วเฟิง (Hua Guofeng) ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนผู้กล่าวว่า ประชาชนจีนจะไม่ลืมวิสัยทัศน์อันยาวไกลของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ขณะที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์กล่าวว่า ประชาชนไทยล้วนต้องการเห็นความสัมพันธ์ไทย-จีนที่แนบแน่นยิ่งขึ้น[109] หนังสือพิมพ์

---

[104]Embassy Bangkok, "Unprecedented Number of Thai Military Attend PRC," Wikileaks Cable: 1977BANGKO16968_c, dated August 2, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO16968_c. html.

[105]*The Nation Review,* October 1, 1977, 9.

[106]"Royal Group to China," *The Nation Review,* October 20, 1977, 3.

[107] Embassy Bangkok, "PRC Ambassador Ch'aiTse-Min,"ibid.

[108]เกษม ศิริสัมพันธ์,*ภาพจากเมืองจีน,* 174-175, 271; เกษม ศิริสัมพันธ์, *เหลียวมองหลัง,*180-181.

[109] "Chairman Hua Meets F.R.G. and Thai Guests," *Peking Review* 20, no. 43 (October 21, 1977): 3.

เหรินหมินยื่อเป้า (ประชาชนรายวัน) ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ฉบับวันที่ 14 ตุลาคม ตีพิมพ์ภาพและเนื้อหาข่าวการพบปะระหว่างประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับอดีตนายกรัฐมนตรีของไทยไว้ด้านบนสุดของหน้าแรก เหนือภาพข่าวการเยือนจีนของผู้นำเขมรแดง (ดูภาพที่ 5) สะท้อนว่าจีนให้ความสำคัญกับการเยือนครั้งนี้มาก[110] และหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงปักกิ่งก็จัดงานเลี้ยงต้อนรับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ รวมทั้งเชิญหานเนี่ยนหลง (Han Nianlong) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนมาร่วมด้วย[111] โดยไม่แยแสว่าอาจถูกเพ่งเล็งจากรัฐบาลธานินทร์

ตลอด ค.ศ. 1977 เสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่อนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ* ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ตีพิมพ์คำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่หอการค้าไทยเมื่อต้นเดือนตุลาคมของปีนั้นว่า แม้มูลค่าการค้าไทย-จีนจะเพิ่มขึ้นจาก 93 ล้านบาทใน ค.ศ. 1974 เป็น 2,696 ล้านบาทใน ค.ศ. 1976 แต่นโยบายของรัฐบาลธานินทร์ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางการค้า โดยระบุว่า

> ถึงแม้เราจะมีลัทธิการปกครองที่แตกต่างกัน แต่เรื่องการค้าก็ควรจะดำเนินไปเป็นปกติ และประเทศไทยเองก็ต้องระมัดระวังให้มาก เพราะเท่าที่ผ่านมาเราดำเนินนโยบายทางด้านการทูตที่ไม่ดีพอ ทำให้ฝ่ายจีนแดงไม่พอใจ จะเห็นว่าเวลานี้เจ้าหน้าที่ของสถานทูตจีนได้กลับประเทศไปก็หลายคนแล้ว เพราะเราด่าเขามากจนเขาทนไม่ไหว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้ามาก ซึ่งหากเรามีความเข้าใจกัน การค้าทั้งสองประเทศก็คงจะดีขึ้นเรื่อยๆ และสามารถเปิดตลาดการค้าได้มากกว่านี้[112]

เสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่อนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ยังมาจากกองทัพและรัฐบาลด้วยกันเอง เอกสารลับที่ชื่อ“National Intelligence Daily Cable”ประจำวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1977 ซึ่งอ่านกันเฉพาะบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐอเมริการายงานว่า ชนชั้นนำของไทยส่วนใหญ่ไม่พอใจกับทัศนะแบบขวาจัดของนายธานินทร์แทบจะทันทีหลังจากที่เขาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี โดยเห็นว่ารัฐบาลควรปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนและประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน[113] ขณะที่บทความของนายอุปดิศร์ ปาจรียางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งตีพิมพ์ในเดือนถัดมาก็ระบุว่า การปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมเป็นเรื่องจำเป็นเพราะ“จริงอยู่ความแตกต่างทางอุดมการณ์เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความร้าวฉาน ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันได้ง่ายขึ้น แต่เราต้องอย่าลืมว่าประเทศทั้งสองกลุ่มอาจมีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านอื่นๆ อีกที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง

---

[110]ดูภาพถ่ายหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้ใน เกษม ศิริสัมพันธ์,*ภาพจากเมืองจีน*,191.

[111]เพิ่งอ้าง, 187-188

[112]“การค้าไทย-จีนดีเกินคาด ติงนโยบาย “ทูต” เป็นอุปสรรค,” *สยามรัฐ ธุรกิจประจำสัปดาห์*,3-9 ตุลาคม 2520, 4.

[113]“THAILAND: Dissatisfaction with Thanin,” National Intelligence Daily Cable: CG NIDC 77-013C, dated January 17, 1977, https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp79t00975a029700010027-3.

เช่น ผลประโยชน์ร่วมกันที่จะได้จากการค้าขาย"[114] ทั้งนี้สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีก็เห็นพ้องกับกระทรวงการต่างประเทศ แต่นายกรัฐมนตรีมองว่าการค้าอาจเป็นช่องทางให้ประเทศสังคมนิยมเข้ามาบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ[115] และในวันที่ 6 ตุลาคมของปีเดียวกัน กระทรวงมหาดไทยก็ออกประกาศเรื่องสิ่งพิมพ์ต้องห้ามเพิ่มเติมอีก 104 รายการโดยระบุว่ามีเนื้อหาชี้นำให้ประชาชนเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์[116] พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดในเดือนนั้นวิจารณ์นายธานินทร์ว่าเปรียบเสมือนริป แวน วิงเคิล (Rip Van Winkle) ตัวละครในเรื่องสั้นของวอชิงตัน ไอร์วิง (Washington Irving) ซึ่งตื่นนอนหลังจากหลับไปนาน 20 ปี โดยไม่รู้ว่าเกิดการปฏิวัติอเมริกันขึ้นแล้ว เขาระบุว่ามี 3 วิธีที่จะจัดการกับนายธานินทร์ ได้แก่ การรัฐประหาร การบังคับให้ปรับคณะรัฐมนตรี และการปลุกมวลชนเพื่อขับไล่รัฐบาล[117] พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ พยายามเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มของพลเอก เกรียงศักดิ์ โดยขอให้นายธานินทร์ปรับคณะรัฐมนตรีและ "ฟังเสียงชาวบ้านเขาบ้าง"[118] แต่ไม่สำเร็จ ทำให้ในวันที่ 20 ตุลาคมของปีนั้น "คณะปฏิวัติ" ซึ่งมีพลเรือเอกสงัด เป็นหัวหน้า และมีพลเอก เกรียงศักดิ์ เป็นเลขาธิการก็เข้ายึดอำนาจการปกครอง

การโค่นล้มนายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยทหารกลุ่มเดิมที่นำเขาขึ้นสู่อำนาจสะท้อนความกังวลของกองทัพว่านโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งกำลังทำให้ประเทศตกอยู่ในอันตรายมากยิ่งขึ้น การสำรวจของศาสตราจารย์เขียน ธีระวิทย์ และคณะ เกี่ยวกับทัศนะของคนไทยที่มีต่อจีนในวันที่คณะปฏิวัติยึดอำนาจพบว่า ผู้นำมหาชนที่ตอบแบบสำรวจจำนวน 128 คน มีถึงร้อยละ 44.5 ที่มองว่ารัฐบาลธานินทร์มีท่าทีเป็นศัตรูกับจีนมากเกินไป[119] หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางกลับจากจีนในวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1977 พร้อมระบุว่าความตึงเครียดในสังคมจีนลดลงไปมากหลังการจับกุมแก๊งสี่คน[120] หรือเท่ากับส่งสัญญาณว่าสมัยซ้ายจัดของจีนซึ่งดูน่าหวาดกลัวในสายตาคนไทย

---

[114] อุปดิศร์ ปาจรียางกูร, "การพัฒนาประเทศ: ในด้านการต่างประเทศ," *สราญรมย์* 27 (10 กุมภาพันธ์ 2520), ใน*อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.อุปดิศร์ ปาจรียางกูรม.ป.ช., ม.ว.ม. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันที่ 22 ธันวาคม 2556* (ม.ป.ท.,ม.ป.พ.), 173.

[115] วงศ์ พลนิกร, "ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับนโยบายต่างประเทศ: จุดหักเหเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย," (คำบรรยาย ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2520) ใน *ชีวิตและผลงาน ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์*(ม.ป.ท.,ม.ป.พ.), 146.

[116] ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง,*ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* เล่มที่ 94 ตอนที่ 97 (19 ตุลาคม 2520): 3.

[117] Embassy Bangkok, "Conversation with General Kriangsak – Political Developments," Wikileaks Cable: 1977BANGKO22058_c, dated September 29, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO22058_c.html.

[118] การรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 เกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคมของปีนั้น มากกว่าจะริเริ่มโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เพราะก่อนหน้าเพียง 2 สัปดาห์ คือวันที่ 6 ตุลาคม พลเรือเอก สงัด แถลงผ่านวิทยุโทรทัศน์ว่านายธานินทร์ กรัยวิเชียร บริหารราชการแผ่นดินได้เรียบร้อยดี ดูใน ยศ สันตสมบัติ, เรื่องเดียวกัน, 167-170; สมัคร สุนทรเวช, *การเมืองเรื่องตัณหา*(กรุงเทพฯ: บูรพาศิลป์การพิมพ์, 2521),260-261.

[119] เขียน ธีระวิทย์ และคณะ, *รายงานผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในทรรศนะของคนไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), 47.

[120] สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ),*ปฏิทินข่าวและเหตุการณ์ในประเทศรอบ 10 ปี 2519-2528,* 352.

ได้จบลงแล้ว ขณะที่นายเกษม ศิริสัมพันธ์ ซึ่งเดินทางไปกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ก็เขียนสะท้อนความคิดหลังการเยือนจีนในครั้งนั้นว่า

> การเมืองระหว่างประเทศนั้น แต่ละประเทศต้องดูผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก และต้องดูกระแสการเมืองระหว่างประเทศซึ่งผันแปรอยู่เสมอให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของเรา โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายต่างประเทศ จะมานั่งแก่อุดมการณ์ ไม่ว่าจะบ้าอุดมการณ์นิยมคอมมิวนิสต์หรือเกลียดคอมมิวนิสต์นั้นไม่ได้ คนบ้าอุดมการณ์ทั้งซ้ายทั้งขวานั้นเป็นคน "ตาขวาง" ถ้าปล่อยให้คน "ตาขวาง" มาผันแปรนโยบายต่างประเทศกันได้ง่ายๆ ผลประโยชน์ของเราก็พังพินาศกันเท่านั้น[121]

การขึ้นสู่อำนาจของคณะปฏิวัติส่งผลทางบวกต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1977 นายวงศ์ พลนิกร ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เชิญไฉเจ๋อหมิน เข้าพบเพื่อแจ้งว่าคณะปฏิวัติต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน และเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีในสัปดาห์ถัดมาตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ยังคงเป็นนายอุปดิศร์ ปาจรียางกูร ซึ่งเท่ากับยืนยันว่าการวางท่าทีเป็นศัตรูกับประเทศสังคมนิยมในรัฐบาลธานินทร์นั้นเกิดจากตัวนายกรัฐมนตรีเป็นสำคัญต่อมาในวันที่ 8 ธันวาคมของปีเดียวกันรัฐบาลจีนส่งสารแสดงความยินดีกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์นายกรัฐมนตรีคนใหม่และส่งคำเชิญให้ไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ ซึ่งพลเอกเกรียงศักดิ์ก็เดินทางเยือนกรุงปักกิ่งในช่วงวันที่ 29 มีนาคมถึง 4 เมษายนค.ศ. 1978 และเมื่อไฉเจ๋อหมินต้องไปรับตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานประสานงาน (Liaison Office) ของจีนประจำสหรัฐอเมริกาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เขาเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบบังคมทูลลา ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคมของปีนั้น ในการนี้ได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือกแก่เขาด้วย

สรุปและส่งท้าย

ช่วงเวลาตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 ไปจนถึงการรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ.1977 ถือเป็นช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์ไทย-จีนดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น โดยปัจจัยสำคัญมาจากความเกรงกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งได้รับชัยชนะในกลุ่มประเทศอินโดจีนจนนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลขวาจัดที่นำโดยนายธานินทร์ กรัย-วิเชียร อย่างไรก็ตาม ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของไทยในสายตาของจีนทำให้จีนอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ทางการเมืองในไทย และพยายามผูกมิตรกับชนชั้นนำไทยในระดับพระราชวงศ์และกองทัพซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทำให้เมื่อกองทัพโค่นล้มรัฐบาลธานินทร์ลงและแทนที่ด้วยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ความสัมพันธ์ไทย-จีนก็กลับเป็นปกติอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงต้น ค.ศ. 1978 หรือที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สารสินวีระผลเปรียบ

---

[121] เกษม ศิริสัมพันธ์,*ภาพจากเมืองจีน,* 271-272.

เปรยไว้ว่า หลังวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 ความสัมพันธ์ไทย-จีนเหมือนถูกจับเข้าเครื่องทำความร้อนที่ไม่ต้องรอให้น้ำแข็งละลายเอง[122]

ในปลาย ค.ศ. 1978 มีเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนแนบแน่นยิ่งขึ้น เหตุการณ์แรกคือ การเยือนไทยของรองนายกรัฐมนตรีเติ้งเสี่ยวผิงในช่วงวันที่ 5-9 พฤศจิกายน ตามคำเชิญของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ซึ่งเติ้งเน้นย้ำกับไทยว่าอาเซียนต้องเฝ้าระวังการขยายอำนาจของลัทธิจักรวรรดิ-นิยมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้[123] และเขายินดีเข้าร่วมพระราชพิธีทรงผนวชของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร อย่างกระทันหันตามคำเชิญของฝ่ายไทย เพื่อแสดงออกว่าชาวคอมมิวนิสต์ไม่รังเกียจศาสนาและพระมหากษัตริย์[124] เหตุการณ์ที่ 2 คือการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนชุดที่ 11 ในช่วงวันที่ 18-22 ธันวาคม ซึ่งจบลงด้วยแถลงการณ์ว่า ยุคแห่งการต่อสู้ทางชนชั้นอย่างรุนแรงขนานใหญ่ด้วยมวลชนได้จบลงแล้ว และจีนกำลังเดินไปสู่การสร้างความทันสมัยแบบสังคมนิยม (Socialist Modernization)[125] หรือเท่ากับปิดฉากการปฏิวัติอย่างต่อเนื่องของเหมาเจ๋อตง และเปิดฉากยุคแห่งการปฏิรูปและเปิดประเทศภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงอย่างเป็นทางการและเหตุการณ์ที่ 3 คือการที่กองทัพเวียดนามบุกกัมพูชาเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดงในวันที่ 25 ธันวาคม ซึ่งทั้งไทยและจีนเห็นตรงกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต นับจากนั้นทั้ง 2 ประเทศก็ได้เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partner) เพื่อต่อต้านเวียดนามและสหภาพโซเวียตจีนตอบแทนไทยโดยยุติความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและปิดสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยใน ค.ศ. 1979 และเมื่อถึงค.ศ. 1982 อันเป็นปีที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยล่มสลาย หูเย่าปัง (Hu Yaobang) ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็กล่าวในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 1 กันยายนของปีนั้นว่าจริงอยู่ ที่ในที่สุดลัทธิคอมมิวนิสต์จะได้ชัยชนะทั่วโลก แต่การปฏิวัติก็ไม่ใช่สิ่งที่จะส่งออกได้และขึ้นอยู่กับการเลือกโดยสมัครใจของประชาชนในประเทศนั้นๆ[126]

นับจากทศวรรษ 1980เป็นต้นมา ทัศนะทางลบที่ชนชั้นนำของไทยมีต่อจีนค่อยๆ ลดลงพร้อมกับการตระหนักถึงความสำคัญของจีนมากขึ้น เห็นได้ตั้งแต่ระดับพระราชวงศ์ โดยใน ค.ศ. 1980 เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริจะศึกษาภาษาเยอรมัน สมเด็จ

---

[122] สารสิน วีระผล, เรื่องเดียวกัน,298.

[123] เหลิ่งหรง และวังจั้วหลิง (บรรณาธิการ), *เติ้งเสี่ยวผิงเหนียนผู่: 1975-1997 (กาลานุกรมเติ้งเสี่ยวผิง ค.ศ. 1975-1997)* (เป่ยจิง: สำนักพิมพ์เอกสารศูนย์กลางพรรค,2007), 420.

[124] นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "เจาะลึกเบื้องหลังสงครามสั่งสอนเวียดนาม: จากปากคำล่ามภาษาไทยประจำตัวเติ้งเสี่ยวผิง," *ปาจารยสาร*43, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2562): 62.

[125] "Communiqué of the Third Plenary Session Of the 11thCommittee of The Communist Party of China (Adopted on December 22, 1978)," *Peking Review* 21, no. 52 (December 29, 1978): 11.

[126] Hu Yaobang, "Create a New Situation in All Fields of Socialist Modernization – Report to the 12th National Congress of The Communist Party of China," *Peking Review* 25, no. 37 (September 13, 1982): 30.

พระบรมราชินีนาถก็รับสั่งว่า "เรียนภาษาจีนสิ เรียนให้ได้นะ"[127] จึงทรงเริ่มศึกษาภาษาจีนตั้งแต่บัดนั้นและเมื่อนายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยาง (Zhao Ziyang) ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนจีน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ก็พระราชทานตามที่ขอ โดยพระองค์และสมเด็จพระบรมราชินีนาถรับสั่งให้พระราชธิดาศึกษาเรื่องเกษตรกรรรมและศิลปหัตถกรรมของจีน[128] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงเป็นพระบรมวงศ์พระองค์แรกที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนจีนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1981

เมื่อประธานาธิบดีหลี่เซียนเนี่ยน (Li Xiannian) เยือนไทยอย่างเป็นทางการในโอกาสครบ 10 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ ค.ศ. 1985 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรับเขาถึงท่าอากาศยานรวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยาม-มกุฎราชกุมาร ดูแลด้านความปลอดภัย และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นผู้ติดตามประธานาธิบดี และเมื่อหลี่เซียนเนี่ยนจะไปเยือนจังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชฯ ก็ทรงพยุงประธานาธิบดีวัย 76 ปีขึ้นบันไดเครื่องบินด้วยพระองค์เอง[129] แม้ว่าพระราชดำรัสในโอกาสพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำยังคงมีร่องรอยของความหวาดระแวง โดยทรงเรียกร้องให้ไทยและจีน "เคารพในเสรีภาพอิสรภาพของกันและกันโดยเคร่งครัด"[130] แต่ร่องรอยดังกล่าวก็หมดไปเมื่อประธานาธิบดี หยางซ่างคุน (Yang Shangkun) เยือนไทยใน ค.ศ. 1991 โดยครั้งนั้นทรงชื่นชมความก้าวหน้าของจีนในทุกด้าน อีกทั้ง "เชื่อว่าประเทศใดก็ตามที่เพ่งมองจีนโดยปราศจากอคติ จะเห็นพ้องต้องกันกับข้าพเจ้าด้วยเป็นแน่"[131] และเมื่อทรงพบไฉเจ๋อหมินซึ่งมาเยือนไทยในโอกาสครบ 30 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ ค.ศ. 2005 ก็มีพระราช

---

[127]ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล,"มิตรภาพไทย-จีนชื่นมื่น ด้วยเทพรัตน์ทรงช่วยส่งเสริม," ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า*, 26.

[128]สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, *ย่ำแดนมังกร,* พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2528), 35, 72.

[129]เกาถง, "เว่ยไท่กั่วโหย่วอี้เทียนจวนเจียหว่า อี้เสิ้นผิงชูสื่อไท่กั่วชู่ซื่อ (ช่วยกันคนละไม้คนละมือเพื่อมิตรภาพจีน-ไทย การรำลึกถึงเรื่องราวต่างๆ สมัยเสิ่นผิงเป็นทูตประจำประเทศไทย)," ใน *ตางไต้จงกั่วสือเจี่ยวายเจียวเซิงหยา ตี้สื้อจี่ (ชีวิตของนักการทูตจีนร่วมสมัย เล่มที่ 4)* (เป่ยจิง: สำนักพิมพ์ความรู้โลก,1996),68.

[130]กองการต่างประเทศ สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497-2531* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2556), 295.

[131]กองการต่างประเทศ สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบงานถวายพระกระยาหารค่ำและพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2433-2552* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555), 27.

ดำรัสชื่นชมความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน[132] อย่างไรก็ตามพระองค์และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมิได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนจีนเลยตลอดพระชนม์ชีพ แม้ว่าฝ่ายจีนกราบบังคมทูลเชิญไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 และ ค.ศ. 1981 ตามลำดับแล้วก็ตาม[133] ทั้งนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศ์เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ นั่นคือสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อ ค.ศ. 1987 และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เมื่อ ค.ศ. 2000

บุคคลสำคัญฝ่ายทหารและฝ่ายความมั่นคงของไทยที่เคยมองจีนอย่างหวาดระแวงในทศวรรษ 1970 ก็กลายเป็นมิตรของจีนในทศวรรษถัดมา พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ผู้ก่อการรัฐประหารเมื่อค.ศ. 1976 โดยอ้างเรื่อง "จักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์" ได้เยือนจีนในนามคณะผู้แทนรัฐสภาไทยเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1980และเมื่อเขาถึงแก่อนิจกรรมในเดือนพฤศจิกายนของปีนั้น จางเหวยเลี่ย (Zhang Weilie) เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยก็ระบุว่าจีนได้สูญเสียมิตรที่น่าเคารพไปคนหนึ่ง[134] ในปีเดียวกันพลอากาศโท สิทธิ เศวตศิลา อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติผู้คัดค้านการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1975 ได้รับพระราชทานยศพลอากาศเอกและกลายเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศผู้ร่วมมือกับจีนแก้ไขปัญหากัมพูชาตลอดทศวรรษ 1980 ดังที่เขาระบุว่า "ประเทศที่เรายึดเป็นหลักคือจีน มีอะไรเราจะบอกเขา เขาก็เชื่อผม"[135] เมื่อเขาถึงแก่อสัญกรรมในตำแหน่งองคมนตรีเมื่อ ค.ศ. 2015 หนิงฟู่ขุย (Ning Fukui) เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยแสดงความเสียใจโดยระบุว่า พลอากาศเอก สิทธิ คือมิตรเก่าของประชาชนจีน[136] อย่างไรก็ตาม บุคคลสำคัญฝ่ายทหารที่เป็นข้อยกเว้นก็คือจอมพล ประภาส จารุเสถียร ซึ่งเคยลี้ภัยไปไต้หวันและกลับมาประเทศไทยอย่างถาวรตั้งแต่ ค.ศ. 1977 เขาให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร *ประชามิตร* เมื่อ ค.ศ. 1981 ว่าการเป็นมิตรกับจีนมากเกินไปทำให้ไทยสูญเสียความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของตนเอง ความตอนหนึ่งว่า

> ความจริงเพียงแต่ให้เอกอัครราชทูตไต้หวันกลับก็น่าจะเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องให้ทางปักกิ่งส่งทูตมาประจำที่ไทยเลย ในเมื่อคนไทยกับคนจีนก็ปฏิบัติต่อกันมาตลอดนับพันปีโดยไม่เห็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทางการทูตกัน เมืองไทยไม่ควรขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ควรให้ประเทศมหาอำนาจเข้ามาครอบงำ ทำไมจึงบ่นกันนักหนาว่าเราปล่อยให้สหรัฐฯ มาครอบงำเรา ในเมื่อตอนนี้จีนเสียอีกที่เข้ามากำหนดทิศทางบ้านเมืองของเรา[137]

---

[132]"จงกั่วเฉียนจู้ไท่ต้าสื่อถวนฝ่างเวิ่นไท่กั่ว (คณะของอดีตเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยเยือนประเทศไทย)," สถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย, 5กันยายน2005. http://www.chinaembassy.or.th/chn/ztbd/qzztjj/t210300.htm(สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2562).

[133]สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, เรื่องเดียวกัน,117.

[134]*บรรณานุสรณ์เนื่องในการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานดินและเครื่องขมาในการฝังศพ พลเรือเอก พลเอก พลอากาศเอก สงัด ชลออยู่*, เรื่องเดียวกัน,ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[135]สิทธิ เศวตศิลา, เรื่องเดียวกัน, 89.

[136]*พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 157.

[137]*ความสัมพันธ์ยุคใหม่ที่น่าจับตาระหว่างไทย-จีน-ญี่ปุ่น* (กรุงเทพฯ: เบญจมิตร, ม.ป.พ.), 43.

สำหรับนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังการรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 ก็ไม่มีบทบาททางการเมืองอีกต่อไป ในเดือนธันวาคมของปีนั้นมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เขาเป็นองคมนตรีทั้งนี้มีแหล่งข้อมูลระบุว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช พยายามทำหนังสือกราบบังคมทูลคัดค้านแต่ไม่สำเร็จ[138] นายธานินทร์เยือนจีนเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2003 ในฐานะแขกของสถาบันการต่างประเทศแห่งประชาชนจีน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ครั้งหนึ่งเคยเชิญหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์เยือนจีนเพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของรัฐบาลของเขาในการพบกับเจี่ยชิ่งหลิน (Jia Qinglin) ประธานสภาที่ปรึกษาการเมืองประชาชนแห่งประเทศจีนเขากล่าวว่า ในที่สุดความปรารถนาอันยาวนานที่จะได้เยือนจีนก็เป็นจริง และหวังว่าความสัมพันธ์ไทย-จีนจะพัฒนาไปอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น[139]

รัฐมนตรีผู้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งในรัฐบาลธานินทร์อย่างนายดุสิต ศิริวรรณ และนายสมัคร สุนทรเวช ยังคงมีบทบาททางการเมืองอยู่ต่อไปจนถึงทศวรรษ 2000 โดยนายดุสิตได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหลังการรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 1991 และเป็นวุฒิสมาชิกจากการแต่งตั้งในช่วง ค.ศ. 1992–2000 เขาเปลี่ยนจากการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์มาเป็นการต่อต้านลัทธิทุนนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปลายทศวรรษ 1990 ที่ไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจจนต้องรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ส่วนนายสมัครเล่นการเมืองผ่านระบบเลือกตั้งด้วยการตั้งพรรคประชากรไทยขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1979 โดยยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลไต้หวันจนได้รับรางวัลเกียรติยศด้านสื่อสารมวลชนระหว่างประเทศที่กรุงไทเปเมื่อ ค.ศ. 1994 ซึ่งในโอกาสนั้นเขากล่าวชื่นชมไต้หวันที่รักษาเกาะจินเหมิน(Jinmen) และเกาะหมาจู่ (Mazu) ให้พ้นจากเงื้อมมือของจีน และในงานฉลอง 16 ปีของพรรคประชากรไทยเมื่อ ค.ศ. 1995 เขาระบุว่าพรรคกั๋วหมินตั่งและพรรคประชากรไทยมีความใกล้ชิดกันในทางอุดมการณ์ ขณะที่สวี่จื้อเหว่ย (Xü Zhiwei) ผู้แทนรัฐบาลไต้หวันประจำประเทศไทยในขณะนั้นยกย่องว่านายสมัครคือมิตรแท้ของชาวไต้หวัน[140] อย่างไรก็ดี เมื่อได้เป็นนายกรัฐมนตรีในนามพรรคพลังประชาชนเมื่อ ค.ศ. 2008 นายสมัครก็ยอมรับการเมืองตามสภาพจริง (Realpolitik) นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของเขาบอกกับรองประธานาธิบดีสีจิ้นผิง (Xi Jinping) ระหว่างเยือนจีนเมื่อเดือนเมษายนของปีนั้นว่าไทยยึดมั่นในนโยบายจีนเดียวและถือว่าไต้หวันเป็นเรื่องภายในของจีน[141]และเมื่อนายสมัครเดินทางเยือนจีนในเดือนกรกฎาคมของปีเดียวกัน เขาบอกกับ

---

[138]SulakSivaraksa, "คนคงไม่รู้ว่า ธานินทร์ กรัยวิเชียร เขาเป็นหมอดู," Facebook, October 21, 2016, https://www.facebook.com/sulak.sivaraksa/photos/a.126504987797/10154281240592798/?type=1&theater.

[139]"เจี่ยชิ่งหลินหุ้ยเจี้ยนไท่กั๋วซูมี่ย่วนต้าเฉิน ก้งฮว่า จงไท่อี้เจียชิน (เจี่ยชิงหลินพบองคมนตรีไทย พูดคุยกันว่า จีนไทยใช่อื่นไกล พี่น้องกัน)," *เหรินหมินยื่อเป้าออนไลน์*, 22 กันยายน 2003. http://www.people.com.cn/GB/shizheng/1024/2102147.html# (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2019).

[140]สตีฟาน สวี, "นักการเมืองผู้น่ายกย่อง," ใน *สมัคร 60,* เรื่องเดียวกัน, 30-31.

[141]"ไทยและจีนยืนยันความสัมพันธ์อันแนบแน่นใกล้ชิดระหว่างกัน," ข่าวราชการ กระทรวงการต่างประเทศ, 17 เมษายน 2551.https://www.ryt9.com/s/mfa/340141 (สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2562).

ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา (Hu Jintao) ว่าความสัมพันธ์ไทย-จีนในช่วง 33 ปีที่ผ่านมาพัฒนาไปอย่างรอบด้าน และมิตรภาพก็ฝังลึกอยู่ในใจประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ[142]

[142]"President Hu Jintao Meets with Thai Prime Minister Samak," Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, July 1, 2008. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wshd_665389/t471411.shtml (accessed July 14, 2019).

ตารางที่ 1

ความยาวของเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับจีนในหนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ ไทยรัฐ* และ *บางกอกโพสต์*

ช่วง ค.ศ. 1976 – 1978

หนังสือพิมพ์	ความยาวรวมในแต่ละปี (คอลัมน์นิ้ว)		
	ค.ศ. 1976	ค.ศ. 1977	ค.ศ. 1978
สยามรัฐ	2,286	1,271	2,182
ไทยรัฐ	1,312	540	1,971
บางกอกโพสต์	2,193	1,145	3,395

ที่มา: MontriChenvidyakarn, "Thai Press Coverage of China Since the Normalization of Sino-Thai Relations in 1975," research paper presented at the Conference on "Communication and China's External Affairs" at the Communication Institute, East-West Center, Honolulu, Hawaii, January 6-12, 1980, table 2-4.

ตารางที่ 2

สถิติเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยช่วง ค.ศ. 1966 – 1981

ค.ศ.	ผู้เสียชีวิตฝ่าย พ.ค.ท. (คน)	ผู้เสียชีวิตฝ่ายรัฐบาล (คน)	การปะทะกัน (ครั้ง)	การเข้าตีโดย พ.ค.ท. (ครั้ง)
1966	99	87	154	-
1967	169	134	232	5
1968	148	188	372	5
1969	111	163	290	5
1970	97	241	258	37
1971	201	361	365	36
1972	309	592	680	57
1973	255	358	475	42
1974	215	241	415	26
1975	258	277	281	24
1976	311	451	470	57
1977	607	482	1,050	84
1978	582	597	967	60
1979	583	439	732	26
1980	316	423	770	22
1981	201	459	704	19

ที่มา:SaiyudKerdphol, *The Struggle for Thailand: Counter-insurgency 1965-1985* (Bangkok: R. Research Center, 1986), 186.

ภาพที่ 1

พลเรือเอก หม่าจี้จ้วง นำศิลปินจากไต้หวันและภรรยา

เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ

เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1975

ที่มา: สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2517 - กันยายน 2518* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), 179.

ภาพที่ 2

ไฉเจ๋อหมินเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

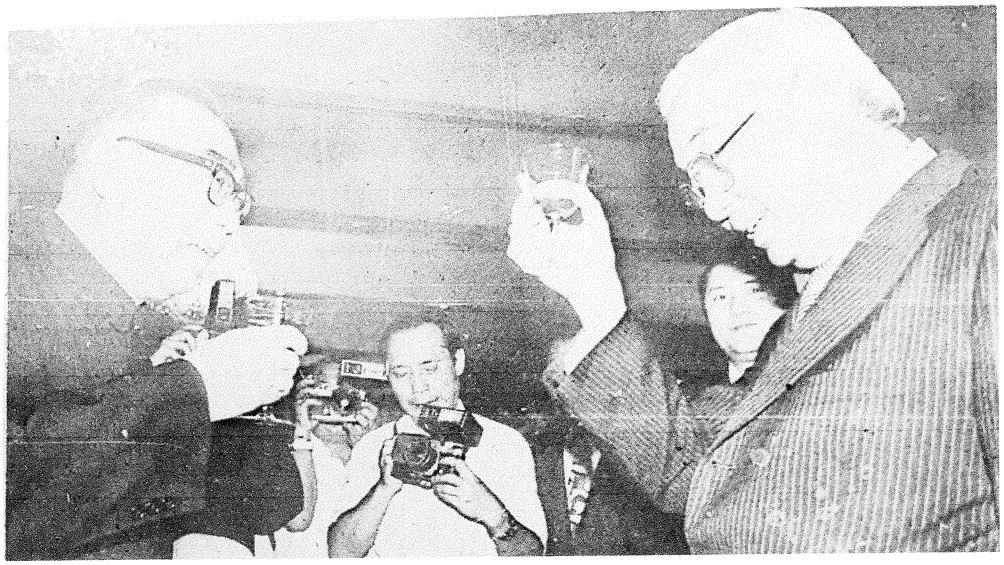
เมื่อวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1977

ที่มา: จางกั๋วเฉียง (บรรณาธิการ), *เส้นทางที่ยากลำบากในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา: คำบอกเล่าของไฉเจ๋อหมิน (จงเหม่ยเจี้ยนเจียวเฟิงอวี่ลู่: ไฉเจ๋อหมินโข่วซู่)* (ซ่างไห่: สำนักพิมพ์ซ่างไห่สือซู, 2010), 203.

ภาพที่ 3

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี ดื่มอวยพรแก่ไฉเจ๋อหมิน
ในงานเลี้ยงรับรองเนื่องในโอกาสวันชาติจีน เมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1977

ที่มา: *The Nation Review,* October 1, 1977, 9.

ภาพที่ 4

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบงทรงนำคณะเยือนจีนในฐานะแขกของรัฐบาล

โดยมีไฉเจ๋อหมินส่งเสด็จ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง

เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1977

ที่มา: "Royal Group to China," *The Nation Review,* October 20, 1977, 3.

ภาพที่ 5

หนังสือพิมพ์ *เหรินหมินยื่อเป้า (ประชาชนรายวัน)* ฉบับวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1977

นำเสนอข่าวการพบปะระหว่างฮว่ากั๋วเฟิงกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

人民日报
RENMIN RIBAO
毛主席语录
全世界各国人民的正义斗争，都是互相支持的。
华主席会见泰国前总理克立先生
同克立先生进行了亲切友好的谈话
邓小平乌兰夫耿飚周惠等副军长等前往
波尔布特同志离京赴大寨访问
邓副主席为柬党政代表团饯行
华国锋总理致电加什米主席
沉痛哀悼哈姆迪主席不幸逝世

ที่มา: เกษม ศิริสัมพันธ์,*ภาพจากเมืองจีน* (กรุงเทพฯ: สยามรัฐ,2521),191.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ. *40 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559.

กลุ่มนักข่าวการเมืองอักษรบัณฑิต.*คึกฤทธิ์เปิดม่านไม้ไผ่.* กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต,2518.

กองการต่างประเทศ สำนักราชเลขาธิการ.*พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบงานถวายพระกระยาหารค่ำและพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2433-2552.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555.

กองการต่างประเทศ สำนักราชเลขาธิการ. *พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497-2531.*กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2556.

“การค้าไทย-จีนดีเกินคาด ติงนโยบาย “ทูต” เป็นอุปสรรค.” *สยามรัฐ ธุรกิจประจำสัปดาห์,* 3-9 ตุลาคม 2520, 1, 4.

เกษม ศิริสัมพันธ์. *ภาพจากเมืองจีน.* กรุงเทพฯ: สยามรัฐ,2521.

เกษม ศิริสัมพันธ์. *เหลียวมองหลัง.* กรุงเทพฯ: ภัคธรรศ, 2545.

เกษมสโมสร เกษมศรี, หม่อมราชวงศ์. “วิจารณ์บทความเรื่อง ทรรศนะบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในการร่วมมือฉันมิตรระหว่างจีนกับไทย.” ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า,* บรรณาธิการโดย เขียน ธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง,260-263. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เขียน ธีระวิทย์, ยุพเรศ สรณอัตต์, อรณี นวลสุวรรณ์, วิภาวรรณ ตุวยานนท์, ประทุมพร วัชรเสถียร, วิวัฒน์ มุ่งการดี, ชาตรี ฤทธารมย์, อภิญญา รัตนมงคลมาศ, วินิตา ไกรฤกษ์, กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และอำพน นะมาตร์. *รายงานผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในทรรศนะของคนไทย.*กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

ความสัมพันธ์ยุคใหม่ที่น่าจับตาระหว่างไทย-จีน-ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: เบญจมิตร, ม.ป.พ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์.*ข้าวนอกนา.* กรุงเทพฯ: สยามรัฐ, 2520.

จุลชีพ ชินวรรโณ. *30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน: ความร่วมมือระหว่างกัลยาณมิตร 2518-2548.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ,2549.

ชาน สีทอง.*อำลาอาลัย "น้าชาติ"*. กรุงเทพฯ: เจ. ฟิล์ม โปรเซส, 2541.

"ไต้หวันชี้เหตุไม่รับ 5 กบฏว่าไทยกับไต้หวันไม่มีสัมพันธ์การทูตต่อกัน." *สยามรัฐ,* 28 มีนาคม 2520, 1.

ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, พลเอก.*จีน: ในทัศนะนักการทหาร.* กรุงเทพฯ: พี.พี., 2521.

ทหารเก่า (นามแฝง).*ฯพณฯ หอย มาเพราะปฏิรูป ไปเพราะปฏิวัติ.* กรุงเทพฯ: พี. จี., 2521.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. *ย่ำแดนมังกร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2528.

"ไทยและจีนยืนยันความสัมพันธ์อันแนบแน่นใกล้ชิดระหว่างกัน." ข่าวราชการ กระทรวงการต่างประเทศ, 17 เมษายน 2551.https://www.ryt9.com/s/mfa/340141 (สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2562).

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. *ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์*(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทางอากาศ, 2518.

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. "เจาะลึกเบื้องหลังสงครามสั่งสอนเวียดนาม: จากปากคำล่ามภาษาไทยประจำตัวเติ้งเสี่ยวผิง."*ปาจารยสาร*43, ฉ. 1 (มกราคม-เมษายน 2562):50-79.

บรรณานุสรณ์เนื่องในการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานดินและเครื่องขมาในการฝังศพ พลเรือเอก พลเอก พลอากาศเอก สงัด ชลออยู่ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ บ้านวังหิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 7 มีนาคม 2524. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเขษม, 2524.

"บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ, บทสนทนาของ ศ.จ. ธานินทร์ กรัย-วิเชียร และ อ.จ. ดุสิต ศิริวรรณ ทางไทยทีวีสี ช่อง 9." เอกสารอัดสำเนา โรงเรียนชุมพลทหารเรือ, 2518.

ปฐม มณีโรจน์ และสุนทร เกิดแก้ว (บรรณาธิการ). *การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน: ประมวลเอกสารสำคัญทางการเมืองระหว่าง 6 ตุลาคม -22 ตุลาคม 2519.* กรุงเทพฯ: โครงการผลิตเอกสารประกอบการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2520.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง. *ราชกิจจา-นุเบกษา ฉบับพิเศษ* เล่มที่ 94 ตอนที่ 19 (11 มีนาคม 2520): 1-12.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง. *ราชกิจจา-นุเบกษา ฉบับพิเศษ* เล่มที่ 94 ตอนที่ 97 (19 ตุลาคม 2520): 3-16.

ประมาณ อดิเรกสาร, พลตรี. *บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค.* กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์, 2521.

ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์. "สัมพันธไมตรีไทย-จีนก่อน ค.ศ. 2518." *วารสารสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา* 3, ฉ.1 (กรกฎาคม 2533): 13-22.

ผุสดี คีตวรนาฏ. "รัฐมนตรีผู้เปิดสัมพันธ์ทางการทูต." ใน *อนุสรณ์ทศวรรษสมาคมมิตรภาพไทย-จีน,* 26-35. ม.ป.ท., 2529.

พรรณี บัวเล็ก. *วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2475-2516* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม, 2543.

พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559.

ยศ สันตสมบัติ. *อำนาจบุคลิกภาพ และผู้นำการเมืองไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2533.

เรื่องการต่างประเทศกับความมั่นคงของประเทศ จากรายการ "พบประชาชน" เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2517. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2517.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4/2518 (สามัญ). https://library2.parliament.go.th/giventake/content_sp/spr36.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562).

*รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1/วันที่ 9 กรกฎาคม 2518.*http://dl.parliament.go.th/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562).

วงศ์ พลนิกร. "ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับนโยบายต่างประเทศ: จุดหักเหเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย." (คำบรรยาย ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2520). ใน *ชีวิตและผลงาน ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์,* 135-154. ม.ป.ท.,ม.ป.พ.

วิภา อุตมฉันท์.*สองปีในปักกิ่ง.* กรุงเทพฯ: มติชน, 2551.

วิภา อุตมฉันท์, นฤมิตร สอดศุข และปนัดดา เลิศล้ำอำไพ. *บทบาทและสถานภาพของหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (บรรณาธิการ). *พระมามลายโศกหล้า เหลือสุข: พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2541.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. "มิตรภาพไทย-จีนชื่นมื่น ด้วยเทพรัตน์ทรงช่วยส่งเสริม."ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า,* บรรณาธิการโดย เขียน ธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง,24-42. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สมัคร สุนทรเวช. *การเมืองเรื่องตัณหา.* กรุงเทพฯ: บูรพาศิลป์การพิมพ์, 2521.

สวี, สตีฟาน. "นักการเมืองผู้น่ายกย่อง."ใน *สมัคร 60,* บรรณาธิการโดย ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ, 30-31. กรุงเทพฯ: ซี.พี. การพิมพ์, 2538.

สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ). *ปฏิทินข่าวและเหตุการณ์ในประเทศในรอบ 10 ปี 2519-2528.* กรุงเทพฯ: สยามบรรณ,2533.

สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ (บรรณาธิการ). *สยามจดหมายเหตุ: บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2517, พ.ศ. 2518*. กรุงเทพฯ: สยามบรรณ, 2519.

สายหยุด เกิดผล, พลเอก และสมชัย รักวิจิตร. *อนาคตของไทย ยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงอยู่ของชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิทักษ์ประชา,2520.

สารสิน วีระผล."ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วงสองทศวรรษ (ค.ศ. 1975-1995)." ใน *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21,* บรรณาธิการโดย วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 290-307. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.

สำนักราชเลขาธิการ. *ประมวลพระราชดำรัสในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนานาประเทศ พุทธศักราช 2502-2510.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

สำนักราชเลขาธิการ. *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปี พุทธศักราช 2518.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2519.

สำนักราชเลขาธิการ. *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2517 - กันยายน 2518.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

สำนักราชเลขาธิการ. *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือน ตุลาคม 2519 - กันยายน 2520.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

สิทธิ เศวตศิลา, พลอากาศเอก. *ผ่านร้อน...ผ่านหนาว.* กรุงเทพฯ: เออาร์ไอพี, ม.ป.พ.

สุดาพร หาญไพบูลย์."ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528." สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

เสิ่นเคอะฉิน. "จะให้ข้าพเจ้าอดคิดถึงท่านไม่ได้อย่างไร." ใน *สมัคร 60,* บรรณาธิการโดย ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ, 19-21.กรุงเทพฯ: ซี.พี. การพิมพ์, 2538.

หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ สบ. 9.4.5/24 "นิทรรศการจีนแดง." (มกราคม 2517). อ้างถึงใน ธนพงศ์ จิตต์สง่า. "การจัดงานมหกรรมการเมืองกับการลาออกของรักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนกันยายน 2517." *จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์* (มิถุนายน 2562 - พฤษภาคม 2563), 45-57.

"เหลียวมอง '1 ก.ค. 2518' กับดร.เกษม ศิริสัมพันธ์." *Manager Online,* 20 มิถุนายน 2548. https://mgronline.com/china/detail/9480000081176 (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562).

องค์การบริหาร องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *ชำแหละ กอ. รมน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เกษสุวรรณการพิมพ์, 2518.

องอาจ เดชอิทธิรัตน์. *เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวันภายใต้นโยบายจีนเดียว,* บรรณาธิการโดย พรชัย ตระกูลวรานนท์. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

อรณี มันตะลัมพะ. "รำลึกถึงคุณลุง." ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลประภาส จารุเสถียร,* 103-104. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2541.

"อดีตท่านทูตไทย-จีน ร่วมรำลึกประวัติศาสตร์ 30 ปีสัมพันธ์ไทย-จีน." *Manager Online,* 30 มิถุนายน 2548. https://mgronline.com/china/detail/9480000087155 (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562).

อานันท์ ปันยารชุน. "ปาฐกถาพิเศษ." ใน *ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า,* บรรณาธิการโดย เขียน ธี-ระวิทย์ และเจีย แยนจอง,7-23. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อุปดิศร์ ปาจรียางกูร. "การพัฒนาประเทศ: ในด้านการต่างประเทศ." *สราญรมย์*27 (10 กุมภาพันธ์ 2520). ใน*อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.อุปดิศร์ ปาจรียางกูร ม.ป.ช., ม.ว.ม. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันที่ 22 ธันวาคม 2556,*167-173. ม.ป.ท.,ม.ป.พ.

SulakSivaraksa. "คนคงไม่รู้ว่า ธานินทร์ กรัยวิเชียร เขาเป็นหมอดู." Facebook, October 21, 2016, https://www.facebook.com/sulak.sivaraksa/photos/a.126504987797/10154281240592798/?type=1&theater.

ภาษาจีน

เกาถง."เว่ยไท่กั๋วโหย่วอี้เทียนจวนเจียหว่า อี้เส้นผิงชูสื่อไท่กั๋วซู่ซื่อ (ช่วยกันคนละไม้คนละมือเพื่อมิตรภาพจีน-ไทย การรำลึกถึงเรื่องราวต่างๆ สมัยเสี่ยนผิงเป็นทูตประจำประเทศไทย)."ใน *ตางไต้จงกั๋วสือเจี๋ยว่ายเจียวเซิงหยา ตี้สื้อจี๋ (ชีวิตของนักการทูตจีนร่วมสมัย เล่มที่ 4),*61-76. เป่ยจิง: สำนักพิมพ์ความรู้โลก, 1996.

คณะกรรมการหนังสือชุดเอกอัครราชทูตจีน. *เอกอัครราชทูตยุคสาธารณรัฐ (ก้งเหอกั๋วต้าสื่อ).* หางโจว: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง, 2009.

"จงกั๋วเฉียนจู้ไท่ต้าสื่อถวนฝ่างเวิ่นไท่กั๋ว (คณะของอดีตเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยเยือนประเทศไทย)." สถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย, 5 กันยายน 2005. http://www.chinaembassy.or.th/chn/ztbd/qzztjj/t210300.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2562).

จางกั๋วเฉียง (บรรณาธิการ). *เส้นทางที่ยากลำบากในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา: คำบอกเล่าของไฉเจ๋อหมิน(จงเหม่ยเจี๋ยนเจียวเฟิงอวี่ลู่: ไฉเจ๋อหมินโซ่วซู่).* ซ่างไห่: สำนักพิมพ์ซ่างไห่สือซู, 2010.

"เจี่ยชิ่งหลินหุ้ยเจี้ยนไท่กั๋วซูมี่ย่วนต้าเฉิน ก้งฮว่า จงไท่อี้เจียชิน (เจี่ยชิงหลินพบองคมนตรีไทย พูดคุยกันว่า จีนไทยใช่อื่นไกล พี่น้องกัน)." *เหรินหมินยื่อเป้าออนไลน์*, 22 กันยายน 2003. http://www.people.com.cn/GB/shizheng/1024/2102147.html# (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2019).

"ไฉเจ๋อหมิน เอกอัครราชทูตจีนประจำสหรัฐอเมริกาคนแรกเปิดเผยรายละเอียดการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา (จงกั๋วโส่วเริ่นจู้เหม่ยต้าสื่อไฉเจ๋อหมินโท่วลู่จงเหม่ยเจี๋ยนเจียวถานพ่านชี่เจี๋ย)." http://world.people.com.cn/GB/1032/8903350.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2562).

"ไท่หวางผูเหม่ยเผิงอวี่จงหัวหมินกั๋วปางอี้จิ๋วหย่วน (กษัตริย์ภูมิพลแห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันยาวนานกับสาธารณรัฐจีน)." *ไถวันอิงเหวินซินเหวิน (Taiwan News),*13 ตุลาคม 2016. https://www.taiwannews.com.tw/ch/news/2993440?fbclid=IwAR1Dy6EQ4MEvEZngYAqfpPKUEhbzxKzD9bNxevmS5SZcsJqtTev9ECViQuc (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2019).

เว่ยม่านหลุน. "ฝ่างต้าสื่อฟูเหรินหลีโหย่วเฟิง (เยี่ยมหลีโหย่วเฟิง ภริยาเอกอัครราชทูต)." ใน *หนี่ว์ไว่เจียวกวน (นักการทูตหญิง),* บรรณาธิการโดย เฉิงเซียงจวิน, 255-259. เป่ยจิง: สำนักพิมพ์เหรินหมินถี่อวี้, 1995.

หยางเชิ่งชิง.*ไฉเจ๋อหมิน เอกอัครราชทูตจีนใหม่คนแรกประจำสหรัฐอเมริกา (ซินจงกั๋วโส่วเริ่นจู้เหม่ยต้าสื่อไฉเจ๋อหมิน).* เป่ยจิง: สำนักพิมพ์ประวัติศาสตร์พรรค,2009.

"หวออู่ซู่จี้เฉียวไต้เปี่ยวถวนฝ่างเวิ่นไท่กั๋ว (คณะกายกรรมของเราไปเยือนประเทศไทย)." *เหรินหมินยื่อเป้า,* 12 มีนาคม 1977. http://www.laoziliao.net/rmrb/1977-03-12 (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2562).

เหลิ่งหรง และวังจั้วหลิง (บรรณาธิการ). *เติ้งเสี่ยวผิงเหนียนผู่: 1975-1997 (กาลานุกรมเติ้งเสี่ยวผิง ค.ศ. 1975-1997).* เป่ยจิง: สำนักพิมพ์เอกสารศูนย์กลางพรรค, 2007.

อวี๋ติ้งปัง และเฉินซู่เซิน. *จงไท่กวานซี่สื่อ (ประวัติความสัมพันธ์จีน-ไทย).* เป่ยจิง: สำนักพิมพ์จงหัว, 2009.

ภาษาอังกฤษ

AnusonChinvanno. *Thailand's Policies towards China, 1949-54.* London: MacMillan Academic and Professional Ltd., 1992.

"Chairman Hua Meets F.R.G. and Thai Guests." *Peking Review* 20, no. 43 (October 21, 1977): 3.

"Communiqué of the Third Plenary Session Of the 11th Committee of The Communist Party of China (Adopted on December 22, 1978)." *Peking Review* 21, no. 52 (December 29, 1978): 6-16.

Document 228: New Year's Day editorial of the "Voice of the People of Thailand," 1 January 1977 (Extracts). In *China and Thailand, 1949-1983,* edited by R. K. Jain, 211. New Delhi: Radiant Publishers, 1984.

Embassy Bangkok. "Activity of the PRC Mission in Thailand." Wikileaks Cable: 1976BANGKO13269_b.Dated May 11, 1976, https://wikileaks.org/plusd/cables/1976BANGKO13269_b.html.

Embassy Bangkok. "Conversation with General Kriangsak – Political Developments." Wikileaks Cable: 1977BANGKO22058_c.Dated September 29, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO22058_c.html.

Embassy Bangkok. "Foreign Minister CharunphanIsarangkunnaAyuthaya's Speech." Wikileaks Cable: 1974BANGKO00948_b.Dated January 17, 1974, https://wikileaks.org/plusd/cables/1974BANGKO00948_b.html.

Embassy Bangkok. "Foreign Minister PhichaiRattakun's Press Conference on China." Wikileaks Cable: 1975BANGKO03592_b.Dated March 4, 1975, https://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO03592_b.html.

Embassy Bangkok. "PRC Ambassador Ch'aiTse-Min." Wikileaks Cable: 1978BANGKO13331_d.Dated May 10, 1978, https://wikileaks.org/plusd/cables/1978BANGKO13331_d.html.

Embassy Bangkok. "Press Interview with Foreign Minister Pichai Rattakun." Wikileaks Cable: 1976BANGKO11494_b.Dated April 26, 1976, https://wikileaks.org/plusd/cables/1976BANGKO11494_b.html.

Embassy Bangkok. "Return of the PRC Ambassador to Thailand." Wikileaks Cable: 1977BANGKO15321_c.Dated July 13, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO15321_c.html.

Embassy Bangkok. "Seni Pramot's Belated but Intriguing Contribution to the "Yellow Peril" Debate." Wikileaks Cable: 1975BANGKO02224_b.Dated February 7, 1975, https://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO02224_b.html.

Embassy Bangkok. "Thai/ROC Relations," Wikileaks Cable: 1975BANGKO12815_b.Dated July 1, 1975, http://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO12815_b.html.

Embassy Bangkok. "Thai/ROC Relations," Wikileaks Cable: 1975BANGKO18003_b.Dated August27, 1975, http://wikileaks.org/plusd/cables/1975BANGKO18003_b.html.

Embassy Bangkok. "Unprecedented Number of Thai Military Attend PRC." Wikileaks Cable: 1977BANGKO16968_c.Dated August 2, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977BANGKO16968_c.html.

Embassy Wellington. "Deputy Secretary Christopher's Call on Prime Minister Thanin." Wikileaks Cable: 1977WELLIN03050_c.Dated July 26, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977WELLIN03050_c.html.

Faulder, Dominic.*Anand Panyarachun and the Making of Modern Thailand.* Singapore: Editions Didier Millet, 2018.

Garver, John W. *The Sino-American Alliance: Nationalist China and American Cold War Strategy in Asia.* Armonk, NY: M. E. Sharpe, Inc., 1997.

Hu Yaobang. "Create a New Situation in All Fields of Socialist Modernization – Report to the 12th National Congress of The Communist Party of China." *Peking Review* 25, no. 37 (September 13, 1982): 11-40.

Leifer, Michael. *Dictionary of the Modern Politics of South-East Asia.* London: Routledge, 1996.

Lockhart, Bruce McFarland. "Monarchy in Siam and Vietnam, 1925-1946." Ph.D. diss., Cornell University, 1990.

"Minister Chiang Ching-kuo in Thailand." *Taiwan Review,* June 1, 1969. https://taiwantoday.tw/news.php?unit=4&post=5941 (accessed July 18, 2019).

Montri Chenvidyakarn. "One Year of Civilian Authoritarian Rule in Thailand: The Rise and Fall of the Tanin Government." In *Southeast Asian Affairs 1978,* ed. Leo Suryadinata, 267-285. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1978.

Montri Chenvidyakarn. "Thai Press Coverage of China Since the Normalization of Sino-Thai Relations in 1975." Research paper presented at the Conference on "Communication and China's External Affairs" at the Communication Institute, East-West Center, Honolulu, Hawaii, January 6-12, 1980.

Morell, David and Chai-anan Samudavanija. *Political Conflict in Thailand: Reform, Reaction, Revolution.* Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn & Hain, Publishers, Inc., 1981.

Orawan Lopandhsri Pilun-owad. "Thailand and the Question of China's Representation in the United Nations, 1950-1971: An Analysis of Arguments." PhD diss., University of Wisconsin-Madison, 1977.

"President Hu Jintao Meets with Thai Prime Minister Samak." Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, July 1, 2008. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wshd_665389/t471411.shtml (accessed July 14, 2019).

"Royal Group to China." *The Nation Review,* October 20, 1977, 3.

Saiyud Kerdphol. *The Struggle for Thailand: Counter-insurgency 1965-1985.* Bangkok: R. Research Center, 1986.

Secretariat, Asian Peoples' Anti-Communist League. *Proceedings: 23rd APACL Conference, Taipei, Republic of China, April 18-22, 1977, Theme: Save Asia - Through Anti-Communist Unity.* Taipei: Secretariat, APACL, 1977.

SitthiphonKruarattikan."The Ties That Binds: King Bhumibol Adulyadej's Relations with Taiwan." In *Modern Taiwan and Southeast Asia,* edited by Jindai Taiwan yuDongnanyaLunwenjiBianjiChubanWeiyuanhui, 273-285. Taipei: National Taiwan Library, 2019.

"Speech by Teng Hsiao-ping, Chairman of the Delegation of People's Republic of China." *Peking Review* 17, S15 (April 12, 1974): S1-S5.

"THAILAND: Dissatisfaction with Thanin." National Intelligence Daily Cable: CG NIDC 77-013C.Dated January 17, 1977, https://www.cia.gov/library/readingroom/document/cia-rdp79t00975a029700010027-3.

The Nation Review, October 1, 1977, 9.

สถาบันขงจื่อกับการสนับสนุนชาวไทยระดับท้องถิ่น

ดร.ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์
ผู้อำนวยการสถาบันขงจื่อ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี

สถาบันขงจื่อ เป็นสถาบันการศึกษาที่ไม่แสวงหาผลกำไรก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างประเทศจีนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมจีนระหว่างผู้คนจากทั่วโลก สร้างความร่วมมือพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างจีนและต่างประเทศ ส่งเสริมการพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโลก และสร้างโลกที่กลมกลืนกัน โดยมีสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ แห่งประเทศจีน (The Office of Chinese Language Council International) หรือ Hanban （中国国家汉语国际推广领导小组办公室） เป็นผู้ดูแลและประสานงาน มีสำนักงานใหญ่ประจำ ณ กรุงปักกิ่ง

สถาบันขงจื่อดำเนินการแลกเปลี่ยนการแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านภาษาวัฒนธรรมจีนและการศึกษา มีความร่วมมือในการสอนภาษาจีนกับแต่ละประเทศ ได้แก่ การสอนภาษาจีนการฝึกอบรมและพัฒนาครูสอนภาษาจีน การสนับสนุนทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาจีน การจัดสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน และการรับรองคุณวุฒิของครูภาษาจีน รวมทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรมจีนจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ สถาบันขงจื่อจึงกลายเป็นองค์กรสำคัญสำหรับประเทศในการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนและเข้าใจจีนร่วมสมัย

ปัจจุบันสถาบันขงจื่อทั่วโลก มีจำนวนทั้งสิ้น 530 แห่ง ใน 155 ประเทศ (ข้อมูลจากเวปไซด์ ฮั่นปั้น มิถุนายน 2562) (www.hanban.org)

ลำดับ	ทวีป	จำนวนประเทศ	จำนวนสถาบันขงจื่อ
1	เอเชีย	35	126
2	แอฟริกา	44	59
3	อเมริกา	26	141
4	ยุโรป	43	184
5	โอเชียเนีย	7	20
	รวม	155	530

(ตารางแสดงจำนวนสถาบันขงจื่อทั่วโลก)

สถาบันขงจื่อในประเทศไทย

สถาบันขงจื่อในประเทศไทย เกิดขึ้นจากความร่วมมือของมหาวิทยาลัยในประเทศจีนกับหน่วยงานด้านการศึกษาของประเทศไทย โดยปัจจุบันสถาบันขงจื่อในประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น16 แห่ง ดังนี้

ลำดับ	สถาบันขงจื่อ	มหาวิทยาลัยประเทศไทย	มหาวิทยาลัยประเทศจีน
1	สถาบันขงจื่อแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Beijing University (Beijing)
2	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	Huaqiao University (Fujian)
3	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยขอนแก่น	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	Southwest University (Chongqing)
4	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	Xiamen University (Xiamen)
5	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Yunnan Normal University (Yunnan)
6	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	Guangxi Normai University (Guangxi)
7	สถาบันขงจื่อภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต	Shanghai University (Shanghai)
8	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	Guangxi University for Nationalities (Guangxi)
9	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	มหาวิทยาราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	Tianjin Nornal University (Tianjin)
10	สถาบันขงจื่อเทศบาลเมืองเบตง	เทศบาลเมืองเบตง	Chongqing University (Chongqing)
11	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยบูรพา	มหาวิทยาลัยบูรพา	Wenzhou Medical University(Zhejiang)
12	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	Guangxi University (Guangxi)

13	สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	Tianjin University of Science and Technology (Tianjin)
14	สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	Tianjin Normal University (Tianjin)
15	สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	Dali University (Yunnan)
16	สถาบันขงจื่อการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	Tianjin University of Traditional Chinese Medicine (Tianjin)

Hanban

孔子学院总部 / 国家汉办

Confucius Institute Headquarters (Hanban)

อาคารสำนักงานใหญ่ Hanban ณ นครปักกิ่ง

สถาบันขงจื่อกับการสนับสนุนชาวไทยในระดับท้องถิ่น

สถาบันขงจื่อ ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการของจีน ผ่านสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (The Office of Chinese Language Council International) หรือ HANBAN ซึ่งมีสำนักงานใหญ่สถาบันขงจื่อ ณ กรุงปักกิ่ง

วัตถุประสงค์การก่อตั้งสถาบันขงจื่อ

เพื่อเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทย พัฒนามาตรฐานการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศต่าง ๆ และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ลักษณะการดำเนินงาน

สถาบันขงจื่อ เป็นองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจาก HANBAN มหาวิทยาลัยคู่สัญญาระหว่างไทยกับจีน และสาธารณรัฐประชาชนจีน

หน้าที่ความรับผิดชอบ

1. เป็นศูนย์กลางสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมและภาษาจีน
2. ดำเนินการส่งเสริมการสอนภาษาจีนทั้งภายในมหาวิทยาลัยและแก่สาธารณะ ผ่านหลักสูตรและโครงการที่หลากหลาย
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมจีนและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของจีนผ่านสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การอบรมสัมมนา และกิจกรรมนันทนาการ
4. ดำเนินการฝึกอบรมเตรียมสอบวัดและจัดสอบการวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK / HSKK / YCT)
5. ส่งเสริมการทำวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์กับจีน
6. เป็นศูนย์ข้อมูลและการประสานงานการศึกษาต่อในสาธารณรัฐประชาชนจีน

กิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อ

- **การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและจัดอบรมภาษาจีน**

สถาบันขงจื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยจัดส่งอาจารย์สอนภาษาจีนจากประเทศจีน มาสอนภาษาจีนให้กับสถาบันความร่วมมือต่าง ๆเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนภาษาจีนจากเจ้าของภาษาโดยตรง อีกทั้งจัดการอบรมภาษาจีนในโครงการต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งผู้ที่สนใจในภาษาและวัฒนธรรมจีน เช่น การจัดอบรมภาษาจีนสำหรับตำรวจท่องเที่ยว การจัดอบรมภาษาจีนสำหรับข้าราชการสำนักพระราชวัง การจัดอบรมภาษาจีนสำหรับพนักงานโรงแรมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวจีน เป็นต้น

- **การประกวดทักษะภาษาจีนด้านต่าง ๆ**

เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพ สถาบันขงจื่อมีการจัดประกวดแข่งขันทักษะภาษาจีนในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เช่น โครงการสะพานสู่ภาษาจีน ซึ่งเป็นการประกวดทักษะภาษาจีนเพื่อค้นหาผู้ที่มีทักษะภาษาจีนอันยอดเยี่ยมจากระดับท้องถิ่น เป็นตัวแทนระดับประเทศไปเข้าร่วมการประกวดระดับโลก นอกจากนี้ยังมีการประกวดทักษะภาษาจีนอื่น ๆอีกมากมาย ซึ่งสถาบันขงจื่อแต่ละแห่ง จะมีการจัดอย่างต่อเนื่อง

- **โครงการบรรยายทางวิชาการ**

สถาบันขงจื่อได้เล็งเห็นความสำคัญในการเชื่อมโยมระหว่างประเทศจีนและประเทศต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละประเทศได้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมจีนมากขึ้นจึงได้จัดให้มีการบรรยายทางวิชาการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากประเทศจีนมาบรรยายเป็นประจำทุก ๆ ปี เช่น การบรรยายเรื่องประวัติศาสตร์จีน พัฒนาการทางภาษาและอักษรจีน ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของจีน ชนเผ่าในประเทศจีน และวัฒนธรรมชาวจ้วง เป็นต้น

- **โครงการเผยแพร่วัฒนธรรมจีน**

สถาบันขงจื่อได้จัดโครงการอบรมภาษาและวัฒนธรรมจีนเพื่อให้ผู้ที่สนใจในภาษาและวัฒนธรรมจีน มีความรู้และความเข้าใจมากขึ้น โดยแบ่งการอบรมเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เชิญผู้เชี่ยวชาญจากประเทศจีนมาสอนที่ประเทศไทย เช่น การเรียนศิลปะการป้องกันตัวกังฟู ไท้เก๊ก การเรียนนาฏศิลป์จีน การเรียนเขียนพู่กันจีน การวาดภาพจีน เป็นต้น
2. เชิญผู้เข้าร่วมโครงการเดินทางไปเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ ประเทศจีน โดยสถาบันขงจื่อจะมีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ได้สัมผัสวัฒนธรรมจีนพร้อมทั้งได้เรียนภาษาจีนจากเจ้าของภาษาโดยตรง โดยจะไปที่มหาวิทยาลัยในประเทศจีนที่มีความร่วมมือกับสถาบันขงจื่อเช่น สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี จะคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อไปสัมผัสวัฒนธรรมจีน ณ Guangxi University เมืองหนานหนิง มณฑลกวางสี ประเทศจีน เป็นต้น

การจัดสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน HSK / HSKK / YCT

การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน คือการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนมาตรฐานสากลสำหรับผู้ที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง จัดโดยสำนักงานเผยแพร่ภาษาจีนระหว่างประเทศ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน

1. การสอบวัดระดับภาษาจีน (HSK),
2. การสอบวัดระดับการพูดภาษาจีน (HSKK),
3. การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนสำหรับเยาวชน (YCT)

<u>HSK,HSKK</u>

HSK เป็นการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนในหลายระดับเพื่อวัดความสามารถทางภาษาจีนระดับสากล มุ่งเน้นไปที่ผู้สอบที่ไม่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลัก จะวัดเกี่ยวกับการใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันหรือการทำงาน การสอบแบ่งเป็น 6 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 สำหรับผู้สอบที่เข้าใจคำศัพท์และประโยคภาษาจีนง่าย ๆ เรียนรู้คำศัพท์มาแล้วอย่างน้อย 150 คำ

ระดับที่ 2 สำหรับผู้สอบที่สามารถใช้ภาษาจีนสื่อสารเรื่องง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เรียนรู้คำศัพท์มาแล้วอย่างน้อย 300 คำ

ระดับที่ 3 สำหรับผู้สอบที่สามารถใช้ภาษาจีนสื่อสารเรื่องความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงานและท่องเที่ยวในประเทศจีน เป็นต้น เรียนรู้คำศัพท์มาแล้วอย่างน้อย 600 คำ

ระดับที่ 4 สำหรับผู้สอบที่สามารถใช้ภาษาจีนสื่อสารในหัวข้อที่กว้างขวางขึ้นและสามารถสื่อสารกับผู้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ได้อย่างคล่องแคล่ว เรียนรู้คำศัพท์มาแล้วอย่างน้อย 1,200 คำ

ระดับที่ 5 สำหรับผู้สอบที่สามารถอ่านเข้าใจภาษาจีนจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารจีนฟังเข้าใจรายการโทรทัศน์และภาพยนตร์จีน และสามารถพูดภาษาจีนในที่สาธารณะได้ เรียนรู้คำศัพท์มาแล้วอย่างน้อย 2,500 คำ

ระดับที่ 6 สำหรับผู้สอบที่สามารถฟังและอ่านข่าวสารภาษาจีนได้อย่างดี สามารถสื่อสารความคิดเห็นของตัวเองด้วยปากเปล่าหรือการเขียนเป็นภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่ว เรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน 5,000 คำขึ้นไป

HSKK แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นระดับกลางและระดับสูง ใช้วิธีการบันทึกเสียงในการสอบ ทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้วยวาจาของผู้สอบ

ประโยชน์ของการสอบ HSK,HSKK (การนำไปใช้)

- ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการของจีน นักเรียนต่างชาติที่เข้าศึกษามหาวิทยาลัยของจีน จะต้องมีผลสอบวัดระดับภาษาจีน ระดับ 4 ขึ้นไป
- สามารถสมัครทุนการศึกษาสถาบันขงจื่อเพื่อศึกษาต่อในประเทศจีน ซึ่งกำหนดให้มีผลสอบ HSK และ HSKK

- นักเรียนที่สอบภาษาวัดระดับภาษาจีน ที่สำนักงานใหญ่สถาบันขงจื่อในต่างประเทศสามารถสมัคร "Chinese Test Summèr Camp" สำหรับเรียนรู้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมระยะสั้นและการเรียนภาษาในประเทศจีน
- ปัจจุบันจำนวนหน่วยงานรัฐมีจำนวนเพิ่มขึ้น องค์กรต่าง ๆ ใช้ผลสอบ HSK และ HSKK เป็นเกณฑ์การรับสมัคร การประเมินสำหรับการเพิ่มเงินเดือนและการเลื่อนตำแหน่ง

YCT (Youth Chinese Test)

YCTการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนระดับสากลสำหรับเยาวชนเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแรก เมื่อเรียน อบรม หรือพัฒนาความสามารถทางภาษาจีนแล้วสามารถตรวจสอบความสามารถในการใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันและการเรียนด้วยการสอบวัดระดับภาษาจีนระดับสากล

ประโยชน์ของการสอบ YCT

- เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สอบ เพื่อทำความเข้าใจและยกระดับความสามารถทางภาษาจีนของผู้สอบ
- เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการสอนภาษาจีนในหน่วยการเรียนการสอนภาษาจีนและสถาบันฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง
- เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับหน่วยการเรียนการสอนภาษาจีนและสถาบันฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินประสิทธิภาพการสอนหรือการฝึกอบรม
- เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สอบ เพื่อนำไปสมัครสอบ HS

ตารางการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่าง HSK,HSKKและYCT

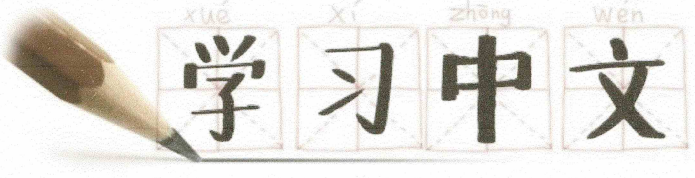
YCT	HSK	HSKK	**จำนวนคำศัพท์ที่ต้องรู้**
	HSK6	HSKKระดับสูง	5000
	HSK5		2500
	HSK4	HSKKระดับกลาง	1200
YCT4	HSK3		600
YCT3	HSK2	HSKKระดับต้น	300
YCT2	HSK1		150
YCT1			80

ทุนการศึกษา

สถาบันขงจื่อ สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาภาษาจีนที่มีความสามารถตามเกณฑ์สามารถสมัครทุนการศึกษาด้านต่าง ๆ เพื่อให้โอกาสในการรับทุนการศึกษาในการไปศึกษาต่อในประเทศจีน ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และทุนการศึกษาสำหรับหลักสูตรระยะสั้น ต่าง ๆ

ประเภททุนการศึกษาบางส่วนและเงื่อนไขการสมัคร (รายละเอียดประเภทและเงื่อนไขการสมัครขึ้นอยู่กับเอกสารของสำนักงานใหญ่สถาบันขงจื่อ)

ลำดับ	ประเภททุนการศึกษา	ระยะเวลา	ผลสอบที่ใช้ในการสมัคร
1	汉语国际教育专业博士 ปริญญาเอก สาขาวิชาการสอนภาษาจีนนานาชาติ	四年 4 ปี	HSK 六级 200 分 HSKK 高级 60 分 HSK ระดับ6 200 คะแนน HSKK ระดับสูง 60 คะแนน
2	汉语国际教育专业硕士 ปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาจีนนานาชาติ	两年 2 ปี	HSK 五级 210 分 HSKK 中级 60 分 HSK ระดับ5 210 คะแนน HSKK ระดับกลาง 60 คะแนน
3	汉语国际教育本科 ปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาจีนนานาชาติ	四年 4 ปี	HSK 四级 210 分 HSKK 中级 60 分 HSK ระดับ4 210 คะแนน HSKK ระดับกลาง 60 คะแนน
4	一学年研修生 11 个月 ภาษาจีนระยะสั้น 11 เดือน		
4.1	汉语国际教育 สาขาวิชาการสอนภาษาจีนนานาชาติ	11 个月 11 เดือน	HSK 三级 270 分具有 HSKK 成绩 HSK ระดับ3 270 คะแนน ต้องมีผลสอบHSKKระดับใดก็ได้
4.2	汉语言文学、中国历史、中国哲学 ภาษาจีน,ประวัติศาสตร์จีน,ปรัชญาจีน	11 个月 11 เดือน	HSK 四级 180 分 HSKK 中级 60 分 HSK ระดับ4 180 คะแนน HSKK ระดับกลาง 60 คะแนน
4.3	汉语研修 ภาษาจีนระยะสั้น	11 个月 11 เดือน	HSK 三级 210 分 HSK ระดับ3 210 คะแนน

好好學習 天天向上
STUDY HARD AND MAKE PROGRESS EVERYDAY

สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้เปลี่ยนชื่อเป็น มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสวนดุสิต พ.ศ. 2558 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 66 ก ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2558 จึงทำให้ สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี เป็น สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี

สถาบันขงจื่อ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการของจีน ผ่านสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (The Office of Chinese Language Council International) หรือ Hanban ซึ่งมีสำนักงานใหญ่สถาบันขงจื่อ ณ กรุงปักกิ่ง โดยสำนักงานใหญ่ได้มอบอำนาจให้มหาวิทยาลัยสวนดุสิตจัดตั้งสถาบันขงจื่อ โดยใช้ชื่อเป็นทางการว่า สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรีตั้งอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งสุพรรณบุรี ตามเอกสารขอจัดตั้งเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2549 และได้ลงนามความร่วมมือเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2550 โดยการดำเนินการของสถาบันได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยกวางสี เป็นมหาวิทยาลัยคู่สัญญา และได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่27ธันวาคม 2549 โดยมี ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21 ของประเทศไทย เป็นประธานในพิธีเปิด โดยมีผู้แทนฝ่ายจีนได้แก่ มาดามผังลี่ เลขานุการเอกด้านการศึกษา สถานเอกอัครทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย และศาสตราจารย์หวาง เหวยยี่ ตัวแทนผู้บริหารจากมหาวิทยาลัยกวางสี โดยอาคารสำนักงานสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี สร้างจากงบรายได้ของมหาวิทยาลัย จำนวน 35 ล้านบาท

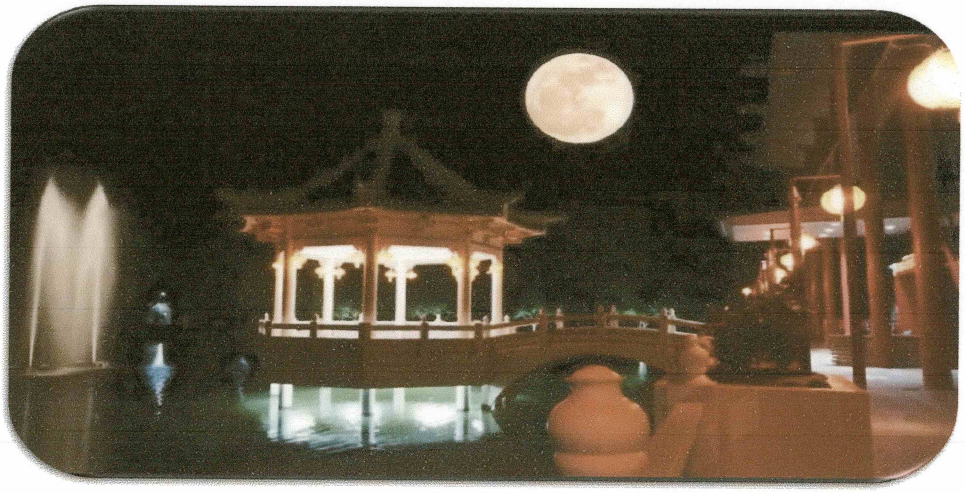
พ.ศ. 2549 ฯพณฯ ท่านบรรหาร ศิลปะอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21
ได้ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี

ปีพ.ศ.2549 มาดามผัง ลี่ ตัวแทนฮั่นปั้นไทยพร้อมคณะเข้าตรวจดูความคืบหน้าการก่อสร้างอาคารสถาบันขงจื่อฯ

อาคารสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี (กลางวัน และ กลางคืน)

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยสวนดุสิตจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นโรงเรียนการเรือนแห่งแรกของประเทศไทย ชื่อ “โรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือน” สังกัดกองอาชีวศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการ) เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2477 ที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร) มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมการบ้านการเรือนสำหรับสตรีหลักสูตร 4 ปี และได้เริ่มเปิดสอนหลักสูตรอบรมครูการเรือนขึ้นเป็นครั้งแรกมีความมุ่งหมายเพื่อเตรียมผู้ที่จะออกไปมีอาชีพครูในแขนงนี้ ต่อมาในปี พ.ศ.2480 ได้ย้ายมาอยู่ที่วังจันทรเกษม(กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือนมาเป็น “โรงเรียนการเรือนวังจันทรเกษม” สังกัดกองและกรมเดิม โดยเปิดสอนหลักสูตรมัธยมการเรือน (หลักสูตร 3 ปี) และหลักสูตรการเรือนชั้นสูง (หลักสูตร 3 ปี) เพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2484 ได้ย้ายจากวังจันทรเกษมมาตั้งอยู่ในบริเวณสวนสุนันทา บนพื้นที่ประมาณ 37 ไร่ ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งมหาวิทยาลัยในปัจจุบันและเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนการเรือนพระนคร” ย้ายสังกัดจากกองอาชีวศึกษาไปสังกัดกองฝึกหัดครูกรมสามัญศึกษา ในขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการก็ได้จัดตั้ง “โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ” ขึ้น ในบริเวณพื้นที่เดียวกันกับโรงเรียนการเรือนพระนคร สังกัดกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา แต่แยกส่วนการบริหารจัดการออกจากกัน เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับ พ.ศ. 2497 เพื่อรวมการฝึกหัดครูที่จัดขึ้นในกรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นการประหยัดและเพิ่มพูน ประสิทธิภาพในการปรับปรุงการผลิตครูทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โรงเรียนการเรือนพระนครจึงย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครู ในปี พ.ศ. 2498 และได้โอนแผนกฝึกหัดครูอนุบาลจากโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ มาสังกัด โรงเรียนการเรือนพระนคร

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสวนดุสิต เปิดสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก จำนวน 56 หลักสูตร โดยมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพ และมีศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง คือ สุพรรณบุรี นครนายก หัวหิน ลำปาง และ ตรัง

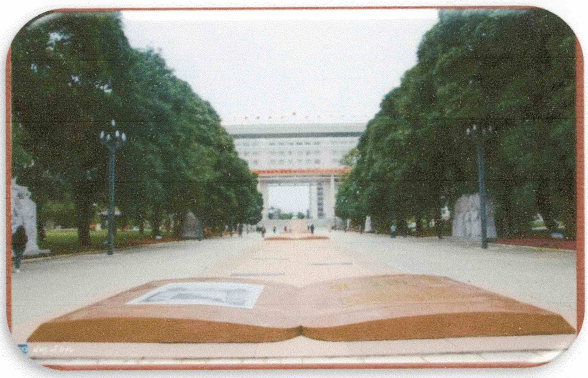

มหาวิทยาลัยกวางสี Guangxi University

มหาวิทยาลัยกวางสี ก่อตั้งขึ้นในปี 1928 ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเดียวในมณฑลกวางสีที่อยู่ในโครงการ “A Key University in the National, 211 Project” มหาวิทยาลัยกวางสี มี 30 วิทยาลัย เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ปัจจุบันมีคณะเปิดสอนมากมาย อาทิเช่น คณะการค้า คณะสถาปัตยกรรมเป็นต้น ปัจจุบัน มีนักศึกษาประมาณ 50,000 คน มีอาจารย์ และบุคลากร 2,006 คน ศาสตราจารย์ 400 คน รองศาสตราจารย์ 700 คน มหาวิทยาลัยมีเนื้อที่กว้างขวาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ได้แก่ ห้องเรียนที่ทันสมัย หอพักนักศึกษา โรงอาหาร ร้านค้า ธนาคาร โรงยิม สนามกีฬา และห้องสมุดสำหรับการค้นคว้าที่ใหญ่ที่สุดในกวางสี

เรื่องเล่า “กว่าจะมีวันนี้” โดย ดร.ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์

ดิฉันเป็นคนไทยแท้บ้านอยู่ริมแม่น้ำโขง จ.นครพนม ที่บ้านไม่มีใครมีเชื้อสายชาวจีนเลยสักคน ตั้งแต่ตอนยังเด็ก ดิฉันรู้สึกผูกพันกับประเทศจีนมาก ชอบนั่งดูหนังจีนได้ทั้งวัน ชอบใช้ตะเกียบทานข้าว ซึ่งจริงจริงแล้วที่บ้านรับประทานข้าวเหนียวซึ่งควรต้องใช้มือ แต่ดิฉันไม่มีโอกาสได้เรียนภาษาจีนเลย จนกระทั่งได้เข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงได้มีโอกาสเลือกเรียนภาษาจีนเป็นวิชาเลือกเสรี ตั้งแต่ตอนนั้นที่เริ่มเรียนภาษาจีน ดิฉันรู้สึกว่า ภาษาจีนเป็นภาษาที่น่าสนใจมาก และสิ่งที่ดิฉันเพิ่งทราบก็คือ ในหนังจีนต่าง ๆ ที่ฉายในโทรทัศน์ที่ดิฉันดูตลอดมาตั้งแต่ตอนยังเด็กใช้ชื่อของตัวละครเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ไม่ใช่ภาษาจีนกลางที่ดิฉันกำลังเรียนอยู่ ทำให้ต้องมานั่งเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับตัวละครต่าง ๆ ที่ดิฉันจำได้ขึ้นใจเป็นภาษาจีนกลาง ซึ่งบางคำไม่ได้ใกล้เคียงจากในหนังที่ดิฉันดูเลย และนี่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ดิฉันมีความสนใจและตั้งใจเรียนภาษาจีนมากขึ้น และคิดว่าสักวันหนึ่งดิฉันต้องไปเยือนประเทศจีนให้ได้ และจะไปในหลาย ๆ สถานที่ในประเทศจีน

ดิฉันสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต แล้วได้ทำงานในบริษัทท่องเที่ยว เป็นเวลาหลายปี จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2551 อาจารย์จากสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี ได้ช่วยผลักดันและสนับสนุนให้ดิฉันได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลจีนเพื่อศึกษาในระดับปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกวางสี ประเทศจีน ซึ่งต้องใช้เวลาเรียนเป็นระยะเวลา 3 ปี

ศึกษาหาความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศจีน

อาหารจีน

ดิฉันดีใจมากที่ได้รับโอกาสมาเรียนที่มหาวิทยาลัยกวางสี Guangxi University แต่เนื่องจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีไม่ได้เป็นสาขาวิชาภาษาจีน ดังนั้นเมื่อดิฉันเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยกวางสี ในขณะนั้น ระดับความรู้และทักษะการใช้ภาษาจีนจึงไม่ค่อยดีนัก แต่นับว่าดิฉันยังโชคดีที่ได้อาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีมาก ๆ นั่นคือ ศาสตราจารย์หลิง ฉางหลง ท่านให้ความใส่ใจและมอบหมายให้นักศึกษาระดับปริญญาโทชาวจีนสองคนดูแลดิฉัน ซึ่งคนหนึ่งมาจากมณฑลหูเป่ย ส่วนอีกคนหนึ่งมาจากมณฑลเหอเป่ย ดิฉันจึงได้เพื่อนทั้งสองคนนี้คอยแนะนำและช่วยเหลือตลอดเวลา ทำให้ภาษาจีนของดิฉันพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาในการศึกษาในระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยกวางสี ดิฉันได้รับการดูแลและใส่ใจเป็นอย่างดีจากทั้งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยกวางสี และเพื่อน ๆ ทั้งเพื่อนในห้องเรียนเองและเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ที่รู้จักกันอีกมากมาย อีกทั้งการเรียนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ดีมาก ๆ สำหรับดิฉัน เพราะจะต้องไปลงพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมาทำรายงาน โดยส่วนใหญ่อาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ดูแลและพาไปสถานที่ต่าง ๆ แต่ในบางครั้งก็ไปลงพื้นที่กับเพื่อน ๆ ในห้อง ซึ่งดิฉันชอบมาก

เรียนจบ ป.โท

หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทในปี พ.ศ. 2554 ดิฉันได้มาทำงานที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในส่วนของสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี โดยปฏิบัติงานในตำแหน่งเลขานุการผู้อำนวยการสถาบันขงจื่อฯ ฝ่ายจีน ซึ่งดิฉันก็มีความสุขมากที่ได้กลับมาทำงานให้กับมหาวิทยาลัยที่ดิฉันเรียนจบมา เพราะสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี ก่อตั้งขึ้นใน ปี พ.ศ. 2549 จากความร่วมมือของ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และมหาวิทยาลัยกวางสี ซึ่งสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี เป็นสถาบันขงจื่อแห่งเดียวที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสวนดุสิตกับมหาวิทยาลัยกวางสี ซึ่งเท่ากับว่า ดิฉันเป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยของทั้งสองแห่ง และยังกลับมาทำงานให้กับทั้งมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งอีกด้วย บางครั้งโชคชะตาฟ้าลิขิตก็มีเรื่องให้ประหลาดใจ ในปี พ.ศ. 2556 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกวางสี ได้เปิดรับนักศึกษาปริญญาเอกรุ่นแรก ดิฉันได้รับการติดต่อจาก ศาสตราจารย์หลิน หยวนฮุย รองคณบดีคณะ

บริหารธุรกิจ ในขณะนั้น ถามว่าอยากจะกลับไปเรียนที่มหาวิทยาลัยกวางสี อีกหรือไม่ และในครั้งนี้ดิฉันก็เริ่มคิดอีกครั้ง แต่ว่าในการเรียนระดับปริญญาเอกก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะในช่วงที่เรียนระดับปริญญาโทนั้นก็ทราบดีถึงความยากลำบากในการใช้ภาษาจีน แต่ก็คิดอีกมุมหนึ่งว่า ตัวดิฉันมีแค่วุฒิระดับปริญญาโท การทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยอาจจะไม่เพียงพอ ดังนั้นดิฉันเลยไปปรึกษากับครอบครัว ซึ่งทุกคนก็เห็นดีด้วยและอยากให้กลับไปเรียนเพื่อพัฒนาตัวเอง และส่วนสำคัญที่สุดดิฉันไปปรึกษาผู้บริหารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และผู้บริหารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ก็ได้ให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างเต็มที่ให้กลับมาเรียนต่อในระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยกวางสี โดยครั้งนี้ได้เลือกเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ โดยมีศาสตราจารย์ ดร.หยาง หย่งเต๋อ รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านใจดีมาก ๆ และมักจะพาบรรดาลูกศิษย์ไปลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้และหาข้อมูลด้วยบ่อย ๆ แต่ในการเรียนระดับปริญญาเอกมันไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ในส่วนที่ยากที่สุดคือการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งบางครั้งเคยนั่งมองโน๊ตบุ๊คแล้วร้องไห้ เพราะไม่รู้จะไปต่ออย่างไรดี ตอนเขียนวิทยานิพนธ์เป็นช่วงที่ลำบากมาก และอยู่ในความทุกข์ทรมานตลอด ขณะที่เขียนวิทยานิพนธ์นั้นนอกจากผมร่วงอย่างรุนแรงแล้วนั้น ผมขาวก็ขึ้นมาอย่างรวดเร็ว แล้วต้องย้อมผมบ่อย ๆการเรียนระดับปริญญาเอก เป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก ๆ และอุปสรรคสำคัญที่สุดก็คือ ภาษา และการหาข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะต้องอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เกือบจะตลอดเวลา เมื่อหาข้อมูลเสร็จก็ต้องมาแปลให้เป็นภาษาจีนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์อีก ก่อนมาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ดิฉันมีสายตาสั้นระดับ 700 แต่พอศึกษาจบระดับปริญญาเอกแล้ว ต้องไปตัดแว่นใหม่ เพราะสายตาเปลี่ยนเป็นสั้นถึงระดับ800

อ.ที่ปรึกษาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์

ด้วยภาระหน้าที่ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 ดิฉันได้เดินทางกลับประเทศไทย โดยที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาอยู่ในช่วงทำวิทยานิพนธ์ได้กลับมาทำงานที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันขงจื่อฯ ฝ่ายไทย ซึ่งตอนนั้นกลับมาที่ประเทศไทยแล้ว กลางวันทำงาน กลางคืนก็ต้องทำวิทยานิพนธ์ต่อ และส่วนหนึ่งก็โทษตัวเองด้วย ที่ก่อนหน้านั้นไม่ได้ทำวิทยานิพนธ์หรือหาข้อมูล

อย่างจริงจัง ตอนเรียน ปริญญาเอก ปี 1 และ ปี 2 เป็นช่วงเวลาที่มีความสุขมาก แต่หลังจากสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์แล้ว ชีวิตก็เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเรียนด้านการท่องเที่ยว เมื่อมีโอกาสก็พยายามไปทัศนศึกษาเรียนรู้ในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความสุขมาก ๆ และช่วงเวลาหนึ่งที่ดิฉันประทับใจมากที่สุด ก็คือช่วงเทอมแรกของการเข้าไปเรียนเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก ปี 1 ตอนนั้นดิฉันเช็คตารางเรียนว่ามีเรียนช่วงไหน ถึงวันไหน และพบว่าช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 มีเวลาว่างประมาณ 1 เดือน เลยวางแผนที่จะไปทัศนศึกษาที่ ปักกิ่ง ฮาร์บิ้น และประเทศรัสเซีย แล้วก็ได้เดินทางไปที่ต่าง ๆ ตามแผนได้สมใจ และอาจารย์ที่ปรึกษาก็จะพูดกับดิฉันอยู่ตลอดว่าช่างหาเวลาไปเที่ยวได้ตลอดจริง ๆและในช่วงที่ดิฉันศึกษาที่มหาวิทยาลัยกวางสี ยังมีโอกาสได้รับเชิญไปสัมภาษณ์จากสถานีโทรทัศน์กวางสีอีกด้วย

ในด้านการเขียนวิทยานิพนธ์นั้น การค้นหาข้อมูลเมื่ออยู่ในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น แต่สิ่งที่ยากลำบากก็คือการต้องแปลข้อมูลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน และยังต้องให้ถูกหลักตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยให้ครบถ้วนด้วย ซึ่งแต่ละขั้นตอนก็ได้พบปัญหามากมาย อย่างเช่น เนื้อหาไม่ตรงกับหัวข้อ แต่ดิฉันก็พยายามปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. หยาง หย่งเต๋อและท่านได้ช่วยเหลือดิฉันมาด้วยดีโดยตลอด เมื่อมีปัญหาก็จะรีบปรึกษาท่านทันที ซึ่งจากการสนับสนุนช่วยเหลือและดูแลในเรื่องต่าง ๆ ของท่านทำให้ดิฉันสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกได้ ในพ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างมากของครอบครัวและตัวดิฉันเอง ซึ่งจริง ๆ แล้วครอบครัวดิฉันค่อนข้างประหลาดใจมากตั้งแต่แรกที่ดิฉันได้เข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย นั่นคือมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และยังได้รับทุนจากรัฐบาลจีนถึง 2 ครั้ง ให้ไปศึกษาในประเทศจีน โดยเฉพาะคุณพ่อของดิฉัน ท่านเป็นอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยม (ปัจจุบันเกษียณแล้ว) ท่านไม่เคยคิดว่าการที่ดิฉันเลือกเรียน สาขาวิชาการท่องเที่ยว จะทำให้ดิฉันได้ก้าวเข้ามาทำงานในรั้วของมหาวิทยาลัยได้ ซึ่งท่านก็ดีใจและภูมิใจกับดิฉันเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมหาวิทยาลัยกวางสี ยังให้เกียรติดิฉันให้รับตำแหน่งเป็นนายกสมาคมศิษย์เก่าคนไทยในมหาวิทยาลัยกวางสีอีกด้วย นอกจากนี้ ในวันที่ 25 ธันวาคม 2559 ได้มีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรีอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีอธิการบดี มหาวิทยาลัยกวางสี ศาสตราจารย์ ดร. เจ้า เยี่ยนหลิน เดินทางมาประเทศไทยเพื่อเป็นประธานในงานครั้งนั้นด้วย

ในฐานะผู้อำนวยการสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สุพรรณบุรี ฝ่ายไทย การส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมจีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของดิฉันเอง และดิฉันเชื่อว่าการแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศใกล้ชิดกันมากขึ้น ดิฉันหวังว่าคนไทยจะสามารถเรียนภาษาจีนได้มากขึ้น และคนจีนก็เรียนรู้และเข้าใจภาษาไทยได้ด้วยภายใต้การสื่อสารและการประสานงานต่าง ๆ ภายในของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต นอกจากการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีนแล้ว ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสวนดุสิตยังมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาทุกหลักสูตรได้เลือกเรียนวิชาภาษาจีนเป็นวิชาเลือก นอกจากนี้ยังมีการอบรมภาษาจีนสัปดาห์ละสองครั้งให้กับนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่สนใจเข้ารับการอบรมภาษาจีนยังมีการบริการทางวิชาการโครงการเด่น ๆ ได้แก่ การฝึกอบรมภาษาจีนสำหรับตำรวจท่องเที่ยว และการอบรมภาษาจีนสำหรับข้าราชการสำนักพระราชวัง เป็นโครงการที่สถาบันขงจื่อฯ ของเรามีความภูมิใจเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้รู้จักการใช้ภาษาจีนเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวจีนเพื่อการเข้าใจซึ่งกันและกัน และปัจจุบันความภาคภูมิใจที่สุดของคณะทำงานด้วยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและสถาบันขงจื่อฯ คือ การจัดทำโครงการการสอนภาษาจีนสำหรับครูผู้ดูแลเด็กผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้คุณครูเหล่านี้สามารถนำความรู้ภาษาจีนที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านระบบออนไลน์ไปสอนเด็กเล็กในพื้นที่ห่างไกลทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ภาษาจีนให้กับเด็กเล็กอีกด้วย

ภาษาใช้เป็นการสื่อสารซึ่งกันและกัน“คุณเข้าใจฉันฉันเข้าใจคุณ” แล้วโลกของเราก็จะเต็มไปด้วยความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความภาคภูมิใจในการเรียนจบระดับปริญญาเอก

มีความสุขทุกครั้งในการทำงานเพื่อชาวไทยและชาวจีน

อ้างอิง

孔子学院总部 / 国家汉办 www.hanban.org

泰国孔子学院 www.hanbanthai.org

广西大学 www.gxu.edu.cn

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต www.dusit.ac.th

川登喜大学素攀孔子学院 facebookCisdusSuphanburi

China-Thailand Military Diplomacy: Retrospect and Prospect

Yu Qun

(Deputy Director at the Military Diplomacy Research Center of the College of International Studies, National University of Defense Technology)

Abstract: Since the establishment of diplomatic ties in 1975, the military diplomacy between China and Thailand has been developing vigorously and deepening continuously. Since the establishment of the comprehensive strategic cooperative partnership between the two countries in 2012, the military diplomacy of the two countries has shown a sound situation of "omni-directional, multi-tiered and wide-ranging". These are mainly reflected in frequent high-level visits, deepening joint exercises and training, breakthroughs in military trade relations, increasingly active military education and academic exchanges, and deepening defense cooperation under the framework of China-ASEAN cooperation. The reason is mainly due to the sound political mutual trust between the two sides, many strategic interests and natural strategic partnership conditions. The author puts forward three Suggestions on strengthening china-thailand military relations: expand practical cooperation in such fields as joint exercises and training, and promote the upgrading of China-Thailand military cooperation; Strengthen military education and academic exchanges and cooperation, and enhance bilateral "soft power" cooperation; Strengthen China-Thailand "Track one and a half" or "Track two" bilateral strategic security dialogue to enhance mutual understanding and trust.

Keywords: China-Thailand relation; Military diplomacy; Community of shared future

The people of China and Thailand enjoy a long history of exchanges that goes back thousands of years. Since the formal establishment of diplomatic ties in 1975, bilateral relations have maintained a sound momentum of development in all areas and enjoyed the reputation of "China

and Thailand are one family". Deng xiaoping once praised China-Thailand relations as "an example of friendly cooperation between countries with different social systems." In particular, military exchanges and cooperation, an important part of bilateral relationship, have always been at the forefront of all areas of cooperation and exchanges, making important contributions to strengthening political mutual trust and jointly dealing with regional security threats.

I. the development of China-Thailand military exchanges and cooperation

China-Thailand military exchanges and cooperation can be divided into five stages. The first was from 1975 to 1977. At this stage, the two countries have not made any substantive progress in military exchanges and cooperation. This is mainly because the two countries are in the early stage of the establishment of diplomatic relations, and there are still differences and deviations in understanding of many old conflicts and international issues. Moreover, the domestic political stability of both countries is not stable enough. Therefore, it can be called the stage of re-understanding and restoring trust.

The second phase was from 1978 to 1991. This is the period of the closest strategic and security cooperation between the two countries. Vietnam invaded and occupied Cambodia, posing a military threat to Thailand and rapidly deteriorating the regional security situation. At the same time, Vietnam, with the support of the Soviet union, invaded China and repeatedly stirred up trouble in the border areas, posing a threat to China's border security. As a result, China and Thailand have converging interests. Under such circumstances, China-Thailand strategic security cooperation has been heating up rapidly. According to incomplete statistics, in this period there have been more than 15 mutual visits between state leaders of the two countries. With mutual support and cooperation, the Cambodian issue was finally properly resolved. Through joint cooperation, the two countries have not only effectively contained and attacked the arrogance of regional hegemonism and expansionism, but also elevated the strategic and security relations between the two countries to the most close and friendly stage.

The third phase was from 1992 to 1998. During this period, due to the end of the cold war and the easing of the international situation, the military cooperation between the two countries gradually gave way to the increasingly booming economic and trade cooperation. The friendly relationship between the two countries was tested and strengthened again in the 1997 financial crisis. Therefore, this stage can be defined as "the period of deepening strategic cooperation".

The fourth phase was from 1999 to 2012. Upon the arrival of the era

of globalization, the two countries have signed the important bilateral relationship documents such as "Joint Statement of the People's Republic of China and the Kingdom of Thailand on the 21st Century Cooperation Plan" (February 1999) 、 "China-Thailand Joint Communique on Strategic Cooperation"(August 2001) and "China-Thailand Strategic Cooperation Joint Action Plan"(May 2007) ,which laid a solid foundation for continuously promoting the strategic partnership between the two countries. During this period, the military exchanges and cooperation between the two countries have been consolidated and strengthened, yielding fruitful results. The two militaries have not only exchanged high-level visits frequently, but also established a defense consultation mechanism. Meanwhile, bilateral joint exercises and training have gradually entered a normal state.

The fifth stage is from 2012 to the present. On April 19, 2012, the Chinese and Thai governments issued the "Joint Statement of the People's Republic of China and the Kingdom of Thailand on Establishing a Comprehensive Strategic Partnership." In October 2013, the two governments issued the "Vision for the Development of China-Thailand Relations",which comprehensively enhance the strategic partnership between the two countries and point out the development direction for the further deepening of bilateral relations in the new era. The strategic upgrading of bilateral relations has provided a broad space for the further deepening of military exchanges and cooperation. The bilateral military relations have reached an unprecedented height and presented a situation of "all-round, wide-ranging and multi-level" development.

II. Achievements of China-Thailand military exchanges and cooperation in the past seven years

Since the establishment of the comprehensive strategic cooperative partnership in 2012, China-Thailand military exchanges and cooperation have been further deepened and remarkable achievements have been made, mainly in the following five aspects:

First, high-level visits are frequent. Since 2012, most of the senior military officials, including defense minister, supreme commander and army commander of Thailand, have visited China. In February 2012, General Prayuth Chan-o-cha, then commander of the Thai army, visited China and met with defense minister Liang Guang Lie. In April 2015, Deputy Prime Minister and minister of national defense General Prawit Wongsuwan led a high-level military delegation to China. He was warmly welcomed by

Chinese Premier Li Ke Qiang, vice chairman of the central military commission Xu Qi Liang and defense minister General Chang Wan Quan. In December 2016, General Prawit Wongsuwan was invited to visit China again to attend the commemoration of the 70th anniversary of the victory of the Chinese people's war of resistance against Japanese aggression and the world anti-fascist war. During the visit, he met with Premier Li Ke Qiang, defense minister Chang Wan Quan and other senior Chinese officials and exchanged views on improving military-to-military relations between China and Thailand.

In January 2019, General Apirat Kongsompong, commander in chief of the Thai army, visited China and met with Chinese defense minister General Wei Feng He and other senior Chinese military officials. "The Chinese military regards the Thai military as an important partner," Mr Wei said. Apirat said that the military-to-military relations between Thailand and China have been developing continuously and made a series of important achievements. The two sides exchanged in-depth views on upgrading China-Thailand military cooperation. In April 2019, Admiral Luechai Rutdit, commander of the Thai navy, came to China to attend the 70th anniversary of the founding of the PLA navy, and delivered a speech on behalf of the heads of delegations.

During this period, senior members of the people's liberation army (PLA) visited Thailand many times and met with senior members of the Thai government and military to discuss ways to strengthen military-to-military relations. In July 2013, vice chairman of the central military commission General Fan Chang Long visited Thailand, where he was received by then Crown Prince Vajiralongkorn and met with prime minister. In February 2015, General Chang Wan Quan, a member of the central military commission and Chinese defense minister, visited Thailand. In April 2015, General Xu Qi Liang, vice chairman of the central military commission, visited Thailand and was warmly received by prime minister General Prayuth Chan-o-cha.

The frequent and close high-level visits between the two militaries like "visiting relatives" have laid a good and solid foundation for consolidating the comprehensive strategic cooperative partnership between the two countries and promoting the friendly cooperation between the two militaries.

Second, bilateral joint exercises and training have been continuously deepened. On December 13, 2005, a Chinese naval taskforce successfully held a joint search-and-rescue exercise with the Thai navy in the gulf of Thailand. This is the first time the Chinese navy and the Thai navy have held non-traditional security exercises. The institutionalized joint exercise and training of the Chinese and Thai militaries began in 2007 with the "Strike" joint training of the army special forces, followed by the "Blue Strike" joint training of the Marine corps of the two

countries in 2010, and the "Falcon Strike" joint exercise of the air force of the two countries for the first time in 2015.

Take the "Blue Strike" China-Thailand naval joint training held in Zhanjiang, China in 2019 as an example for analysis. Compared with the previous joint trainings, the joint training was jointly conducted by the ships, submarines, naval air force and Marine corps . For the first time, the training was organized for core subjects of high difficulty and high risk, such as live firing at sea, joint submarine search and amphibious assault landing operations.

These characteristics further indicate that the breadth and depth of the joint training are being further expanded, the way of the joint training is getting closer to actual combat, the command of the joint training is becoming more "joint", and the mechanism of the joint training is being further deepened and improved. Conducting joint exercises and training is not only an effective measure to deepen military security mutual trust, but also a good way to learn useful experience from foreign militaries. Through joint exercises and training, the Chinese and Thai militaries have enhanced mutual understanding, promoted mutual trust and cooperation and promoted common development.

Third, military trade relations between two countries have grown steadily. From the 1980s to the early 1990s, Thailand bought weapons and equipment from China on several occasions because of the need to jointly resist regional hegemonic forces. China-Thailand military trade relations have reached their first climax. Since the beginning of the 21st century, with the deepening of China-Thailand military exchanges and cooperation, China-Thailand military trade relations have entered a new stage of development and reached a climax again. The most notable military trade deals are three submarines purchased by the Thai navy from China. The first submarine is scheduled to be delivered to the Thai navy in 2023. In addition, Thailand's navy said it will purchase an amphibious landing ship from China in 2019. In recent years, the royal Thai army has purchased a variety of main ground combat equipment from China, including main battle tanks and wheeled infantry fighting vehicles.

Fourth, delegations of the two militaries have exchanged visits frequently and military education and academic exchanges have become increasingly active. At present, the exchanges between the two militaries are extensive, covering equipment, personnel training, logistics and other aspects. Each year, dozens of delegations are exchanged between the two militaries. At the same time, the two militaries are actively sending officers to each other's colleges and universities to study. Since 2014, Thailand has sent more and more officers to China's military academies for training, and China has also sent more military students to Thailand's army staff college and other military academies. In addition, exchanges between military academies and research institutions are also

increasingly active. In recent years, the number of visits to China by Thai military scientific research institutions has gradually increased.

Fifth, the two countries have deepened defense cooperation under the framework of China-ASEAN cooperation. China is an active supporter and participant of multilateral security cooperation mechanisms led by ASEAN, such as the ASEAN Defense Ministers' Meeting (ADMM+) and ASEAN Regional Forum (ARF). Under the framework of China-ASEAN cooperation, China and Thailand have conducted fruitful military and security cooperation and exchanges. In October 2018, the China-ASEAN joint maritime exercise 2018 was held in China to conduct a joint exercise on the use of the code for unplanned encounters at sea. This is the first time for the Chinese military to conduct joint maritime exercises with ASEAN, demonstrating the confidence and determination of China and ASEAN countries to maintain regional peace and stability. Thailand sent warships to participate in the exercise. In addition, the China-Malaysia-Thailand joint exercise held in 2018 also reflects the close relations between China and Thailand in multilateral military cooperation.

III. Motivations for current china-thailand military exchanges and cooperation

Over more than 40 years, the military-to-military exchanges and cooperation between China and Thailand have gone through ups and downs. Under various difficulties, the military-to-military exchanges and cooperation between China and Thailand have been developing steadily. Strategic mutual trust has been enhanced, cooperation areas have been expanded and cooperation mechanisms have been mature.

As an important part of bilateral relations, bilateral military relations are the concrete embodiment of state-to-state relations in the military field, subordinating to and serving the overall relations between states. Military relations are often the "barometer" and "weathervane" of state-to-state relations. Good military relations necessarily reflect good state relations. The reason why the exchanges and cooperation between China and Thailand in the military field can achieve such fruitful results is mainly due to the sound political mutual trust between the two sides, many strategic interests and natural strategic partnership conditions.

First, the political mutual trust between China and Thailand formed through historical tests is an important basis for good military exchanges and cooperation. Without good political mutual trust, there can be no good military mutual trust. Since the establishment of diplomatic ties in 1975, "no matter how the international situation changes, china-thailand

relations have always maintained a sound momentum of development"[1]

Looking back at history, we have always stood by each other in times of difficulty. In the 1970s and 1980s, when Thailand faced the threat of aggression from Vietnam, China stood firmly on Thailand's side and worked with Thailand to fight against the arrogance of Vietnamese expansionism. After China's reform and opening up, Thai entrepreneurs took the lead in responding to China's opening-up policy and investing in China. After the June 4th incident in 1989, China was isolated and sanctioned by foreign anti-china forces. Instead of following western powers' hostility to China, Thailand maintained its friendship with China and continued economic and trade exchanges with China.[2] After the outbreak of the 1997 financial crisis, the Chinese government's firm support for the Thai government played a very important role in Thailand's economic recovery. When Thai army came in power in September 2006, China quickly recognized the new government and provided $40 million in military aid to Thailand. One month after the coup, the Chinese government invited prime minister General Surayud to visit China and attend the summit to mark the 15th anniversary of china-asean dialogue relations. In 2014, Thailand's political situation changed again. When prime minister General Prayuth Chan-o-cha was in power, China did not interfere in Thailand's internal affairs like other western countries, but continued to push forward China-Thailand friendly relations.

Premier Li Ke Qiang once told a story: there is a remote Thai fishing village where the villagers received Chinese assistance during the Indian Ocean tsunami. They are grateful. When they heard about the earthquake in Wenchuan, China, they sympathized with China and immediately collected donations to show their love to the people in the affected areas. This story is a epitome and vivid illustration of China-Thailand friendship.[3]

It is the test of the crisis that has made China and Thailand increasingly trust each other and regard each other as trustworthy "good neighbors, good friends and good partners". The sound political mutual trust promotes the continuous strengthening of military exchanges and cooperation between the two countries.

Second, China and Thailand share many converging strategic interests, providing strong impetus for sound military exchanges and cooperation.

Both China and Thailand have traditionally been peace-loving countries and share the common goal of safeguarding national sovereignty and territorial integrity as well as regional peace and stability. The military cooperation between China and Thailand, which originated in the 1970s, is itself a product of the same strategic goal. Since then, the

[1] "让中泰友好之花结出新硕果——李克强总理在泰国国会的演讲"，中央政府门户网站，2013 年 10 月 12 日。

[2] 尊拉琦•钦万诺：《三十年泰中建交良友间合作情谊 1975—2005》，泰王国外交部，2007 年 7 月，第 119 页

[3] "让中泰友好之花结出新硕果——李克强总理在泰国国会的演讲"，中央政府门户网站，2013 年 10 月

military cooperation between the two countries has been consolidated in the crisis. As the common threat recedes, the quasi-strategic alliance between the two countries adjusts to The Times and the economic partnership is highlighted. With the continuous development of China-Thailand relations, the bilateral relations were once again raised to the strategic height at the turn of the century.

From the perspective of national strategy, China has vigorously promoted the "One Belt And One Road" initiative since 2013. Based on the principle of "extensive consultation, joint contribution and Shared benefits", China aims to promote common prosperity and development of countries along the "One Belt And One Road" route through policy communication, infrastructure connectivity, unimpeded trade, financial integration and people-to-people connectivity. Thailand's "20-year development strategy" and "Thailand 4.0" plan, especially the eastern economic corridor (EEC), can be seamlessly integrated with China's "One Belt And One Road" initiative. According to the latest data, Thailand ranks among the top five in the index of cooperation degree between China and more than 60 One Belt And One Road countries, which fully demonstrates the achievements of china-thailand strategic cooperation.

Moreover, for China, Thailand plays an important role in geopolitics and geo-economy. Thailand, located in the center of southeast Asia, is the gateway to the Indo-Chinese peninsula and an important meeting point between southeast Asia and South Asia. It has a very important strategic location geographically. In recent years, China has carried out lancang-mekong cooperation with southeast Asian countries and actively promoted economic cooperation in the greater Mekong sub-region (China, Thailand, Laos, myanmar, Vietnam and Cambodia). Maintaining good military relations with Thailand, the most developed country in the sub-region, is of great strategic value to China in safeguarding its neighborhood security, maritime passage security and foreign economic cooperation.

From the perspective of regional security, non-traditional security issues such as piracy, terrorism, territorial separatism, ethnic separatism, drug trafficking, human trafficking and natural disasters have gradually become common threats that China, Thailand and other countries in the region must face. By strengthening military cooperation, China and Thailand can not only effectively deter regional terrorism and other acts, but also enhance mutual assistance and cooperation in dealing with natural disasters. In particular, the "three provinces of south Thailand" issue facing Thailand itself has certain similarities with China's "Tibetan independence" and "Xinjiang independence" issues. Therefore, exchanges can be strengthened in dealing with ethnic separatism and territorial separatism. It is of great practical significance for the two militaries to carry out joint exercises and training on these subjects.

In addition, in terms of maintaining regional security, the good military relations between China and Thailand can serve as a model for military cooperation among regional countries. To promote friendly and cooperative relations with ASEAN and develop good-neighborly partnership of mutual trust with asean is an important part of China's foreign policy. China-thailand relations are a model of friendly relations between countries with different social systems and can play an important role in promoting trust between China and ASEAN and clearing up misunderstandings. As an important member of ASEAN, Thailand has irreplaceable advantages and unique role in strengthening communication between China and ASEAN.

Third, several characteristics of China-Thailand relations naturally make the two countries important conditions for becoming strategic cooperative partners. President xi jinping pointed out that china-thailand relations enjoy a solid political foundation and friendly exchanges have a history of over 1,000 years. There are no problems left over from history or conflicts of interests between the two countries. The profound friendship between the two peoples has laid a solid foundation of public support for the development of bilateral relations. Although the two countries are close geographically, they do not share borders and have no territorial or territorial disputes.

Moreover, due to the strong inclusiveness of Thai society and the friendly overseas Chinese policy in Thailand, Thai Chinese have the highest degree of integration with local society in all southeast Asian countries. They have become an indispensable and important part of Thai society, playing an active role in Thailand's political, economic and social development. These advantages are unmatched by other southeast Asian countries, making Thailand a natural strategic partner of China.

IV Some thoughts on strengthening China-Thailand military and security cooperation

The report of the 19th CPC national congress calls for upholding the path of peaceful development and building a community with a Shared future for mankind. "Building a community of Shared future for mankind" has been formally listed as one of the "fourteen basic strategies". Together with "building a new model of major-country relations", it has become the top-level design of China's diplomacy in the new era. In 2017, the concept of "building a community of Shared future for mankind" was first included in a UN resolution.

In his speech to the Indonesian parliament on October 3, 2013, President Xi jinping solemnly proposed the initiative of "jointly building a China-ASEAN community of Shared future".[4] Since then, "building a China-ASEAN community of Shared future" has become the highest guideline guiding the relations between China and ASEAN countries.

A community of Shared future needs to be built from multiple dimensions including politics, economy, culture, society and security. Security relations, especially military relations, are the most sensitive area of international relations and are regarded as the "barometer" of international relations. The quality of security relations has a direct impact on the development of bilateral relations in all fields and at all levels. Therefore, to strengthen china-asean security cooperation and promote the building of a security community is an integral part of the building of a china-asean community of Shared future, and should become one of the important pillars of building a community of Shared future. In the "2+7" framework of china-asean cooperation proposed by the Chinese government in 2013, strengthening exchanges and cooperation in the security field is listed as one of the seven cooperation areas, which shows the great importance the two sides attach to cooperation and exchanges in the security field.

As an important part of State's overall diplomacy, military diplomacy is an important way to maintain and develop bilateral military security relations, an important way to create and improve the national strategic environment, and an important means to maintain and safeguard regional and even world security. Therefore, in the process of building China-ASEAN community of shared future, military diplomacy will undoubtedly play a crucial role. In view of this, I would like to put forward the following three suggestions on strengthening China-Thailand military relations:

First, we need to expand practical cooperation in joint exercises and training and upgrade China-Thailand military cooperation. The proposal of the long-term goal of building a china-asean community of Shared future puts forward high requirements for the military cooperation between the two sides to move forward to a higher level. Especially in dealing with non-traditional security threats, China and Thailand should deepen pragmatic cooperation on the basis of existing cooperation. Taking joint exercises and training as an example, China and Thailand have carried out institutionalized joint exercises and training between the army, navy and air force. We can consider effectively at an appropriate time integrating various services and arms to create an upgraded version of China-Thailand joint military exercise. With this focus, it will gradually radiate to other friendly countries in the region and turn this exercise

[4] “习近平在印尼国会发表演讲：携手建设中国-东盟命运共同体”，新华网雅加达 10 月 3 日电。

into a multilateral military exercise with great influence in the region. Both traditional and non-traditional security subjects should be taken into account to deter terrorism and separatism and maintain regional security. We should abandon the practice of dominating regional security affairs with a "cold war mentality" through military alliances and conduct exercises with a "general security concept" and "comprehensive security concept".

Second, strengthen military education and academic exchanges and cooperation, and enhance bilateral "soft power" cooperation. If joint exercises and training are cooperation of "hard power", then military education and academic exchanges are cooperation of "soft power". Although some achievements have been made in military education and academic exchanges between China and Thailand, there is still room for improvement in many aspects.

Chinese and Thai military academies can jointly develop various courses. Military academies in Thailand, may invite instructors from the Chinese side to give guest lectures on Chinese studies. If there is no special Chinese studies course, Thai instructors can work with Chinese instructors to build the course and compile textbooks. Similarly, the Thai studies or southeast Asian studies courses of Chinese military academies can be jointly built, compiled and taught by Thai instructors. Through the cooperation of teaching and research, the military cadets of both sides can establish the belief of china-thailand friendship and deepen the positive cognition of each other. At the same time, the two sides can also conduct joint training on international peacekeeping, counter-terrorism, escort missions and other subjects. In addition, short-term exchange visits between cadets of the two militaries can be organized during holidays to enhance the friendship between young soldiers of the two sides and lay a solid foundation for long-term friendship between the two militaries.

Third, strengthen China-Thailand "Track one and a half" or "Track two" bilateral strategic security dialogue to enhance mutual understanding and trust. At present, the influential dialogues between China and ASEAN countries are mainly at the multilateral level, such as "shangri-la dialogue" and " Beijing xiangshan Forum". Bilateral dialogue and exchanges are still in their infancy. In the future, we may consider establishing the China-Thailand strategic security think tank alliance, jointly established by the well-known China-Thailand strategic security think tanks, to carry out the bilateral strategic security dialogue, which can not only provide strategic consultation for the decision-makers of

the two sides, but also better promote the strategic mutual trust between China and Thailand.

conclusion

Since the establishment of the 7th anniversary of China-Thailand comprehensive strategic partnership, the two sides have carried out all-round, multi-tiered and wide-ranging military diplomacy with outstanding achievements and far-reaching significance. The deepening of bilateral military relations can effectively enhance the strategic mutual trust between the two sides, safeguard regional security and provide continuous guarantee for the building of China-ASEAN community of shared destiny and China-Thailand community of shared destiny. At present, China and ASEAN countries, including Thailand, have reached a lot of consensus on the long-term goal of building a community of common destiny. Strengthening exchanges and cooperation in the security field is not only one of the major areas of bilateral cooperation, but also a necessary path to achieve common goals. China and Thailand should, with an open and inclusive mind and the principle of pragmatic cooperation, deepen military diplomacy in an all-round way, constantly advance the development of bilateral military relations, serve the national construction strategy and make important contributions to the building of China-ASEAN community of shared destiny.

70 ปีสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน: ยุทธศาสตร์ความร่วมมือจีนกับไทยด้านความมั่นคง

พลเอก สุรสิทธิ์ ถนัดทาง
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

กล่าวนำ

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือจีนกับไทยด้านความมั่นคง ในช่วง 70 ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นช่วง 70 ปีการครองราชย์รัชกาลที่ 9 ของไทยพอดี เป็นเรื่องที่กล่าวได้ว่า มีทั้งความหลากหลายในเนื้อหา และมีความเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับปัญหาอื่น ๆ ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงภายในของประเทศ โดยเฉพาะในบริบทที่เงื่อนไขของการร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่ช่วงเริ่มต้นนั้น โลกกำลังอยู่ภายใต้สภาวะที่ประเทศมหาอำนาจตะวันตกผงาดขึ้นจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่างแสวงหาผลประโยชน์ของประเทศตนให้มากที่สุด และไม่คำนึงถึงความชอบธรรมในหลาย ๆ โอกาสประเทศไทยขณะนั้นตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอและล่อแหลมมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ความมั่นคงร่วมสมัย นับตั้งแต่ยุคการล่าอาณานิคมของตะวันตก

จีนกับไทยแม้ไม่ได้มีความสัมพันธ์หรือการเป็นพันธมิตรทางทหาร หรือไม่ได้มีข้อตกลงแบบทวิภาคีด้านการป้องกันประเทศร่วมกัน แต่ทั้งสองฝ่ายได้แสวงหาช่องทางและโอกาสพบปะปรึกษาหารืออย่างฉันมิตร ก่อให้เกิดการร่วมมือด้านความมั่นคงสอดคล้องกับสถานการณ์และผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ภายใต้ความแตกต่างเชิงสถานะในระดับนานาชาติและความแตกต่างของระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม ซึ่งเป็นที่สนใจของทั้งโลก ซึ่งการพิจารณาเรื่องนี้จึงไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงหลักการที่ทั้งสองประเทศต่างเข้าใจและยึดเป็นแนวทางร่วมคือ “การแสวงจุดร่วม-สงวนจุดต่าง_求同存异.” โดยแท้

การเคารพต่อความหลากหลายที่มีในโลก

จีนและไทยต่างมีประสบการณ์ที่เจ็บปวดจากยุคการล่าอาณานิคมและการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตก มาจนกระทั่งถึงการต่อสู้ของคนในชาติระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางความคิดมาแล้วหลายครั้ง ทั้งความขัดแย้งที่ได้รับการสนับสนุนและไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก จนในที่สุดประเทศไทยก็มายืนในจุดที่มีการปกครองที่ประชาชนมีความพอใจในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะเรามีความอดทนต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวต่าง ๆ ยังคงมีต่อไป เพื่อสังคมที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งต้องอาศัยความอดทนและความร่วมมือของทุกคนในประเทศ

อีกประสบการณ์ร่วมหนึ่งด้านความมั่นคงของจีน-ไทย ในสังคมโลกที่เหมือนกัน คือการสนับสนุนกันและกันในการแสวงหาและการแสดงออกซึ่งความร่วมมือ ความเสียสละ และความอดทน ซึ่งนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำให้สังคมโลกเป็นสังคมที่มีความสงบสุข การเข้าใจถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความจำเป็นของแต่ละประเทศ ย่อมจะช่วยให้สังคมมีความเห็นอกเห็นใจกันและยอมรับความแตกต่างกันได้ ดังนั้นการที่สังคมโลกจะกำหนดกรอบใด ๆ ขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความจำเป็นของแต่ละประเทศมาบังคับให้ทุกประเทศต้องอยู่ในกรอบนั้น จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ จีนในฐานะที่มีบทบาทนำในภูมิภาคหรือจะกล่าวให้ถึงที่สุดคือบทบาทนำแห่งโลกตะวันออกเป็นเวลานาน และมีความเข้าใจสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นอย่างดี ก็ได้แสดงความเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน การสัมพันธ์กันอย่างมีความสุขบนความแตกต่างหลากหลายของสังคมในภูมิภาคนี้

นักการทหารชั้นนำของจีนได้กล่าวถึงหลักชี้นำในการร่วมมือด้านความมั่นคง (NDU, PLA 1996) ซึ่งได้แก่ “ต้องเปิดการเจรจาและร่วมมือเกี่ยวกับความมั่นคงโดยทวิภาคีหรือพหุภาคีอย่างจริงจังในทุกรูปแบบ ทุกระดับ และหลาย ๆ ลู่ทาง ส่งเสริมการเชื่อมความสัมพันธ์และเพิ่มพูนความเชื่อถือซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศด้วยการเจรจาอย่างสันติ คัดค้านการใช้กำลังทหารหรือการคุกคามด้วยกำลังทหาร ดำเนินการลดกำลังทหาร การควบคุมงบประมาณทหารตามหลักยุติธรรมและชอบด้วยเหตุผล คัดค้านการแข่งขันในการสร้างกำลังทหาร ป้องกันการกระจายอาวุธนิวเคลียร์ คัดค้านการแสวงหาความเป็นเจ้าหรือเขตอิทธิพลของประเทศใด ๆ ไม่จัดตั้งทั้งไม่เข้าร่วมกลุ่มการทหารที่ถือประเทศอื่น ๆ เป็นเป้าหมาย”

เมื่อพิจารณาถึงหลักชี้นำดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นความฝันของประเทศที่ใฝ่สันติ ซึ่งทั้งจีน-ไทยก็เป็นหนึ่งในนั้นอยากให้เกิดขึ้น แม้แต่กรอบกติกาใหญ่ ซึ่งกำหนดโดยองค์การสหประชาชาติก็มีแนวความคิดไปในทิศทางเดียวกันนี้แต่โดยความเป็นจริง ปัจจัยที่ทำให้กรอบกติกาหรือหลักชี้นำในการร่วมมือด้านความมั่นคงนี้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สำคัญได้โดยง่าย กล่าวคือ กลไกในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติไม่เอื้ออำนวย เช่น วิธีการลงมติในคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งจะคัดค้านโดยสมาชิกถาวรไม่ได้เลยจึงทำให้เข้าใจได้ว่ามติของคณะมนตรีความมั่นคง (ที่เป็นเอกฉันท์) จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะเชื่อว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่การพิจารณาของคณะมนตรีความมั่นคงจะต้องเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ของสมาชิกถาวรประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จึงเป็นเรื่องยากที่จะไม่ถูกคัดค้านจากสมาชิกถาวร เมื่อการดำเนินการของกลไกในองค์การสหประชาชาติไม่เป็นผลก็จะเป็นลู่ทางให้มหาอำนาจนำวิธีการแก้ปัญหาอื่นมาใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังทหาร หรือรูปแบบใด ๆ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ตนหรือพรรคพวกของตนก็ได้

ตัวอย่าง การควบคุมอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธที่อำนาจการทำลายล้างสูง (WMD) ซึ่งเป็นยุทโธปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีสูงมีอำนาจการทำลายล้างมนุษย์และเผ่าพันธุ์อย่างมาก เป็นปัญหาที่สร้างขึ้นโดยมหาอำนาจทั้งสิ้น ทั้งนี้ได้พัฒนาจากความต้องการที่จะมีอำนาจเหนือประเทศอื่น เมื่อบรรลุ

วัตถุประสงค์นั้นแล้ว จากนั้นก็ดำเนินการในลักษณะของพ่อค้าอาวุธขายเทคโนโลยีและยุทโธปกรณ์ที่ล้าสมัย แต่ยังมีประสิทธิภาพของตนให้ประเทศที่มีความต้องการต่อไป เพื่อนำเงินที่ได้มาพัฒนาเทคโนโลยีของยุทโธปกรณ์ให้สูงขึ้น ดังนั้นการที่จะดำเนินการควบคุมและป้องกันไม่ให้มีการแข่งขันการแพร่กระจายอาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าว จึงเป็นไปได้ยากเพราะเป็นผลประโยชน์โดยตรงของประเทศมหาอำนาจ

จากการที่จีนพยายามเสนอหลักชี้นำในการร่วมมือด้านความมั่นคงมาโดยตลอดจึงเป็นสิ่งที่ดี กล่าวคือเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ จะทำให้โลกเกิดสันติสุข แม้โดยความเป็นจริงแล้วคงไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ทันทีหรือทุกกรณี เนื่องจากสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก กลไกในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ และประการหลังเกิดจากการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของมหาอำนาจ โดยขาดความรับผิดชอบต่อความสงบสุขของสังคมโลก ซึ่งจีนและไทยต่างก็สนับสนุนซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหานี้มาร่วมกันตลอด 70 ปี ปัญหาจึงมีอยู่ว่าเราจะร่วมแก้ปัญหาอย่างน้อย 2 ประการ ที่กล่าวมาแล้วได้อย่างไรในอนาคตแห่ง “สังคมแห่งโชคชะตาร่วม”

การสร้างทรรศนะความมั่นคงแบบใหม่

ช่วงต้นรัชกาลที่ 9 ของไทย ตรงกับการเริ่มต้นของ “สงครามเย็น” พอดี และไทยเองก็เพิ่งหลุดจากภาวะเอาตัวรอดจากการกลายเป็นประเทศผู้แพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ไทยเข้า “ผิดฝ่าย” ซึ่งประเทศสหรัฐยื่นมือเข้าช่วยเหลือ (จากเงื้อมมือของอังกฤษและฝรั่งเศสที่กำลังหมายจะ “เอาคืน”) และความที่ไทยเองก็กลัวภัยคอมมิวนิสต์เป็นทุนอยู่เดิม จึงทำให้ไทยเข้าสู่สงครามเย็นในฝ่ายสหรัฐหรือ “ค่ายเสรี” ในขณะที่จีนเองก็เห็นใจและเข้าใจที่ไทยไม่กล้าประกาศเข้ากลุ่ม “ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (NAM)” ด้วยไทยหวังใช้พลังอำนาจของสหรัฐทั้งทางการทหารและทางเศรษฐกิจในการป้องกันประเทศและการพัฒนาประเทศ ถึงขั้นมีการจัดตั้งกลุ่มที่ปรึกษาและประสานงานทางทหาร (JUSMAGTHAI) ขึ้นในประเทศไทย และมีที่ปรึกษาการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ขึ้นมาในช่วงต้นปี 2500 เป็นต้น

การสร้างทรรศนะความมั่นคงแบบใหม่ ซึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องความมั่นคง 2 ประการ ซึ่งได้แก่ “ความมั่นคงแบบรวมหมู่ (Collective Security)” ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนเกิดการเผชิญหน้า 2 ขั้วมหาอำนาจ ระหว่าง “ค่ายเสรี” ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นหัวหน้า กับ “ค่ายสังคมนิยม” ที่มีโซเวียตเป็นหัวหน้า ไปสู่ “การร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security)” ในช่วงทศวรรษที่ 70-80 ก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างชัดเจนที่สุดระหว่างไทยกับจีน เมื่อประธานาธิบดีนิกสัน และ ดร.คิสซิงเจอร์บินไปเยือนจีนในปี 2515 จนถึงปี 2522 ที่จีนเข้าทำสงคราม “สั่งสอน” เวียดนาม และสนับสนุนเขมรแดงผ่านไทย ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญอีกช่วงหนึ่งที่ไทยเราสามารถพลิกกลับมาเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดทางยุทธศาสตร์กับจีนอีกครั้งหนึ่ง สถานการณ์ของภูมิภาคและของโลกได้เปลี่ยนไปแบบพลิกโฉม และนำมาซึ่งความผันผวนใหญ่ทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงของโลกขณะนั้น กล่าวคือ สหรัฐข้ามค่ายไปหาจีน จีนข้ามขั้วมาหาสหรัฐและสองมหาอำนาจนี้ก็ร่วมกัน

ต้านทานโซเวียตทุกแห่งทั่วโลก ส่งผลให้ค่ายสังคมนิยมอ่อนล้าและล่มสลายต่อมาในต้นทศวรรษที่ 90 (เอกทรรศน์, 2560)

ภาพที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ของไทยทรงต้อนรับผู้นำจีน ช่วงปี 2522-2533 อาทิ เติ้งเสี่ยวผิง ผู้นำสูงสุดของจีน ประธานาธิบดีเย่เจี้ยนอิง และ หลี่เซียนเนี่ยน สุภาพบุรุษอาวุโสท่านเหล่านี้ต่างอยู่ในวัยแปดสิบเศษและเดินทางมาเยือนไทยหลายต่อหลายครั้ง และรัชกาลที่ 9 ทรงประคองผู้นำสูงวัยเหล่านี้ขึ้นลงบันไดเครื่องบิน จึงเป็นภาพแห่งความประทับใจคนจีนและคนไทยทั่วโลกมีอิทธิพลและทรงคุณค่าทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก (เปรียบเทียบได้ไม่แพ้กับเมื่อภาพถ่ายรัชกาลที่ 5 ของไทยคู่กับกษัตริย์นิโคลาสที่ 2 ของรัสเซีย ถูกตีพิมพ์และเผยแพร่ในยุโรป เมื่อกว่า 130 ปีที่แล้ว-ผู้เขียน) ด้วยจีน-ไทย ในขณะนั้นพยายามดำเนินนโยบายในการนำอาเซียนและสหประชาชาติสกัดกั้นภัยคุกคามทางทหารของเวียดนามและกัมพูชาให้หยุด ณ แนวชายแดนตามยุทธศาสตร์การป้องกันเขตหน้าของไทยให้ได้

*การสร้างทรรศนะความมั่นคงแบบใหม่ในมุมมองด้านความมั่นคงของชาติกับความมั่นคงระหว่างประเทศ*ต้องสมทบประสานเป็นเอกภาพเสมือนสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวนั้น ฝ่ายไทยก็มีความเห็นและการดำเนินการที่สอดคล้องกับจีนมานานในมุมมองตามที่กล่าวแล้ว ด้วยประเทศไทยก็มีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นจากการกระทำภายนอกประเทศ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ แรงงานเถื่อน สินค้าหนีภาษี และยาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการที่ประเทศไทยมีความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านย่อมทำให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของคนและสิ่งผิดกฎหมายนานาประการจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งไทยก็ได้นำแนวความคิดร่วมนี้ดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อนบ้านที่ดีของจีนมาประยุกต์ใช้และร่วมกันพัฒนาเพื่อนบ้าน อาทิ โครงการความร่วมมือล้านช้างแม่โขง (LMC) ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศตน ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวและเพื่อความสงบสุขของตนเองด้วย

การสร้างทรรศนะความมั่นคงแบบใหม่ ในมุมมองด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งระดับต้น ๆ ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ว่า ประเทศเราต้องการอะไร ระหว่าง การพัฒนาที่ประเทศเจริญด้วยตึกใหญ่โต มีอุตสาหกรรมมากมายหรือประชาชนอยู่ดีกินดี โดยความคิดเห็นส่วนตัว (ผู้เขียน) แล้วคิดว่าน่าจะอยู่ที่ประเด็นหลังคือ ประชาชนอยู่ดีกินดีเพราะเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญที่สุด รองลงมาจากเอกราชและอธิปไตยของประเทศแล้วก็คือความอยู่ดีกินดีของประชาชน ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องมุ่งเน้นที่ประเด็นพัฒนาให้คนมีความอยู่ดีกินดี มีช่องว่างระหว่างชนชั้นน้อย ประเทศไทยได้รับบทเรียนที่เจ็บปวดจาก “วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง” จวบจนขณะนี้ไม่ใช่เพราะไทยพัฒนาไม่ได้ตามเป้า กล่าวคือ ประเทศไทยมีตัวเลขความเจริญทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เราก็ยังมีวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งน่าจะเกิดจากการที่เรามุ่งพัฒนาเศรษฐกิจโดยอิงทฤษฎีตะวันตกมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานของประเทศ และความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ จนในที่สุดเพื่อความอยู่รอด เราต้องกลับมาเริ่มต้นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงมีพระราชดำรัสมาเป็นเวลานานแล้วเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงคือต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุดต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ต้องไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้ดุลยภาพ และต้องมีส่วน

ช่วยเหลือกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน นั่นก็คือหันมากำหนดเอาคนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาแทนการใช้คนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่ง 70 ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้พิสูจน์ความตั้งใจของพรรคและรัฐบาลจีนที่มีต่อประชาชนในการยกระดับฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างอัศจรรย์ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ตั้งแต่นี้ต่อไปความมั่นคงจะเกิดขึ้นในโลกได้ก็ด้วยการร่วมมือด้านความมั่นคง ซึ่งหมายถึง การร่วมมือด้านความมั่นคงโดยรวมทุกด้านทั้งความมั่นคงด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การทหาร สภาพแวดล้อมสังคมและอื่น ๆ เท่านั้น แต่ต้องอยู่บนสมมติฐานว่าจะต้องร่วมมืออย่างจริงจังไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ปัญหาที่น่าจะพิจารณาก็คือ ความร่วมมือด้านความมั่นคงเกิดขึ้นจริงหรือไม่ การรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจเป็นการรวมกลุ่ม โดยมีประเทศอื่นหรือกลุ่มอื่นเป็นเป้าหมายหรือไม่ เพราะถ้ารวมกันมีประเทศหรือกลุ่มอื่นเป็นเป้าหมายก็คงไม่แตกต่างไปจากยุคสงครามเย็นที่ เรียกว่า “ความมั่นคงแบบรวมหมู่” เพราะที่แตกต่างกัน คือเครื่องมือซึ่งเปลี่ยนจากการทหารมาเป็นการเศรษฐกิจเท่านั้น

ยุคแห่งการร่วมมือด้านความมั่นคงรอบด้านไทย-จีน

*ประเด็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ*ในยุค “วิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง” นับได้ว่า เป็นยุคแห่งการร่วมมือด้านความมั่นคงแบบองค์รวมที่ปรากฏชัดอีกครั้งหนึ่ง ที่ได้กล่าวว่า “เราอาจจะต้องคิดย้อนหลังถึงวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เริ่มจากประเทศไทย และได้ลุกลามไปถึงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เอเชียตะวันออก จนกระทบกระเทือนไปทั้งโลกนั้น อาจเป็นเพราะการร่วมมือด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนไม่ดีพอและประมาทในการป้องกัน” วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยส่วนหนึ่งเกิดจากความผิดพลาดและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการดำเนินนโยบาย แต่ปัจจัยที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์อีกส่วนหนึ่งมาจากภายนอกและมุ่งที่จะโจมตีโดยอาศัยจุดอ่อนของประเทศไทย ซึ่งก็น่าจะนำมาพิจารณาว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการมุ่งโจมตีของกลุ่มหรือประเทศหนึ่งต่อกลุ่มอื่น มีความแตกต่างอย่างไรกับการรวมกลุ่มทางทหารในยุคสงครามเย็น

ประเด็นด้านความมั่นคงทางการทหาร ครั้งหนึ่งจีนได้เสนอนโยบายการป้องกันประเทศและยุทธศาสตร์ทหารของประเทศต่าง ๆ ว่า ควรจะมีลักษณะป้องกันไม่ให้เกิดสงครามหรือการปะทะ ซึ่งฝ่ายไทยยอมรับและยึดถือเป็นแนวความคิดที่ดีในทางปฏิบัติ เพราะเมื่อไม่มีประเทศใดที่มีนโยบายรุกรานสังคมก็จะสงบสุข แนวความคิดเช่นนี้ได้มีการนำมาพูดคุยปรึกษาหารือกันแบบเหย้า-เยือนในระดับต่าง ๆ ของกองทัพทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ของกองทัพ อาทิ คณะกรรมการนโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงกระทรวงกลาโหมไทย-จีน (ฝ่ายไทยมี รองปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน) คณะกรรมการประสานงานความร่วมมือด้านความมั่นคงไทยจีน (ฝ่ายไทยมีเสนาธิการทหารเป็นประธาน)คณะกรรมการแลกเปลี่ยนข่าวกรองไทย-จีน การแลกเปลี่ยนวิชาการประจำปีศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ (กองทัพไทย) กับ China Institute of International Security Studies (CIISS) เป็นต้น

ประเด็นการร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาค จีนได้นำเสนอหลักการปฏิบัติ 4 ข้อ เกี่ยวกับความมั่นคงในภูมิภาคของจีน โดยปกติแล้วประเทศใหญ่ที่มีศักยภาพทั้งด้านกำลังทหาร และเศรษฐกิจจะมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาค ดังนั้น การที่จีนซึ่งเป็นประเทศใหญ่ที่มีศักยภาพสูงในภูมิภาค มีนโยบายใฝ่สันติและสร้างสรรค์ ภูมิภาคก็จะมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ จึงนับเป็นนิมิตหมายที่ดีสอดคล้องแนวความคิดทางยุทศาสตร์การป้องกันประเทศของไทย

สรุป

ความสัมพันธ์ลักษณะบวกซึ่งกันและกันระหว่างจีนกับไทยในการร่วมมือด้านมั่นคง ตั้งแต่ยุคโบราณย่อมแสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างสองประเทศเป็นอย่างดี ผู้เขียนมีความเห็นว่าความสัมพันธ์ใด ๆ จะเกิดขึ้นได้และมีความยั่งยืนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจ ความมีเกียรติศักดิ์ศรี ความเท่าเทียมกัน ความเห็นอกเห็นใจไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งประเทศทั้งสองก็ได้พัฒนามาในแนวทางนี้ จึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอยู่ในระดับที่ดีมาก

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพของทั้งสองประเทศที่ได้พัฒนาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดเด่น 4 ประการคือ การแลกเปลี่ยนเยี่ยมเยือนระหว่างผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพ การช่วยเหลือทางทหารด้านการขายยุทโธปกรณ์ราคาถูก การช่วยเหลือพัฒนากำลังพลและยุทโธปกรณ์และการแลกเปลี่ยนคณะทหารในระดับต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ดีมาก แต่สิ่งที่ยังมีช่องว่างแห่งการพัฒนาต่อไปคือ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีทางทหารและข่าวสาร ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนในฐานะเป็นประเทศที่มีศักยภาพ สามารถจะเป็นผู้แสดงบทบาทริเริ่มให้มากขึ้นถึงความโปร่งใสในการป้องกันประเทศ ตลอดจนการแสดงบทบาทนำในด้านอื่น ๆ เช่น กรอบแนวคิดใหม่เพื่อสร้างสรรค์ความร่วมมือ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดสันติภาพระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ให้มากขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งพาชาตินอกภูมิภาค เช่น ปัญหาความมั่นคง อาชญากรรมข้ามชาติและปัญหายาเสพติด เป็นต้น

การร่วมมือด้านความมั่นคงแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสงครามเย็นจะมุ่งประเด็นเกี่ยวกับการทหารเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากภัยคุกคามที่เห็นชัดในจุดนั้นคือ กำลังทหารในยุคหลังสงครามเย็น ภาพของความมั่นคงเปลี่ยนไปเป็นการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจ แทนความร่วมมือทางทหาร ถ้าพิจารณาให้รอบคอบแล้วจะเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการรวมกลุ่มยังไม่เปลี่ยนแปลงคือต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนและแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศหรือกลุ่มที่อ่อนแอกว่า ซึ่งยังเป็นเรื่องที่น่าวิตกมาก เพราะประเทศมหาอำนาจที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจก็ยังเป็นกลุ่มเดียวกับประเทศมหาอำนาจที่มีศักยภาพทางทหารในยุคสงครามเย็น ประเทศที่ลำบากและรับเคราะห์กรรมก็ยังคงเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่จะตกเป็นเหยื่อของการกอบโกยทรัพยากรและผลประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ

ดังนั้นประเด็นความร่วมมือด้านความมั่นคงน่าจะได้พิจารณาใหม่ โดยจีน-ไทยมาหาวิธีการสร้างภูมิภาคนี้ให้ปลอดจากสงครามตัวแทนใด ๆ อยู่ร่วมกันโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของภูมิภาค

โดยรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนประเทศตน ร่วมกันพัฒนาสังคมภูมิภาคโดยรวมให้เจริญก้าวไปข้างหน้าด้วยกัน แทนการเอารัดเอาเปรียบและมุ่งจะกอบโกยผลประโยชน์จากประเทศที่อ่อนแอกว่า เชื่อว่าถ้ามหาอำนาจเปลี่ยนทัศนคติได้ตามที่ได้กล่าวมาน่าจะช่วยให้สังคมโลกมีแต่ความสงบสุขและน่าอยู่มากขึ้น

70 ปีสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน: 70 ปีในหลวงรัชกาลที่ 9 ของไทย จะเป็น 70 ปีของโลกที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้ชาติต่าง ๆ หันมาดูและศึกษา แบบอย่างความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงไทย-จีน ที่เป็นอีกหนึ่งทางเลือกหรือต่อยอดตัวแบบแห่งความสัมพันธ์ที่ร่มเย็นและปลอดภัยภายใต้โลกที่ยังมีความหลากหลายและแตกต่างเชิงระบบโครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในโลกที่ยากแก่การคาดการณ์ (Unpredictable) และยากแก่การไว้วางใจ(Unreliable) ในอนาคตต่อไป